

Kind en Gezin
Hallepoortlaan 27
1060 BRUSSEL
Kind en Gezin-Lijn: 078 150 100

www.kindengezin.be

Vormgeving: www.ldv.be

Kind & Gezin

Verantwoordelijke uitgever: Kind en Gezin, Katrien Verhegge, administrateur-generaal - Vlaams agentschap - Tekstovername met bronvermelding toegestaan.

Editie 2016 D/2016/4112/14 06-2016

Het kind in Vlaanderen

2015

Kind en Gezin

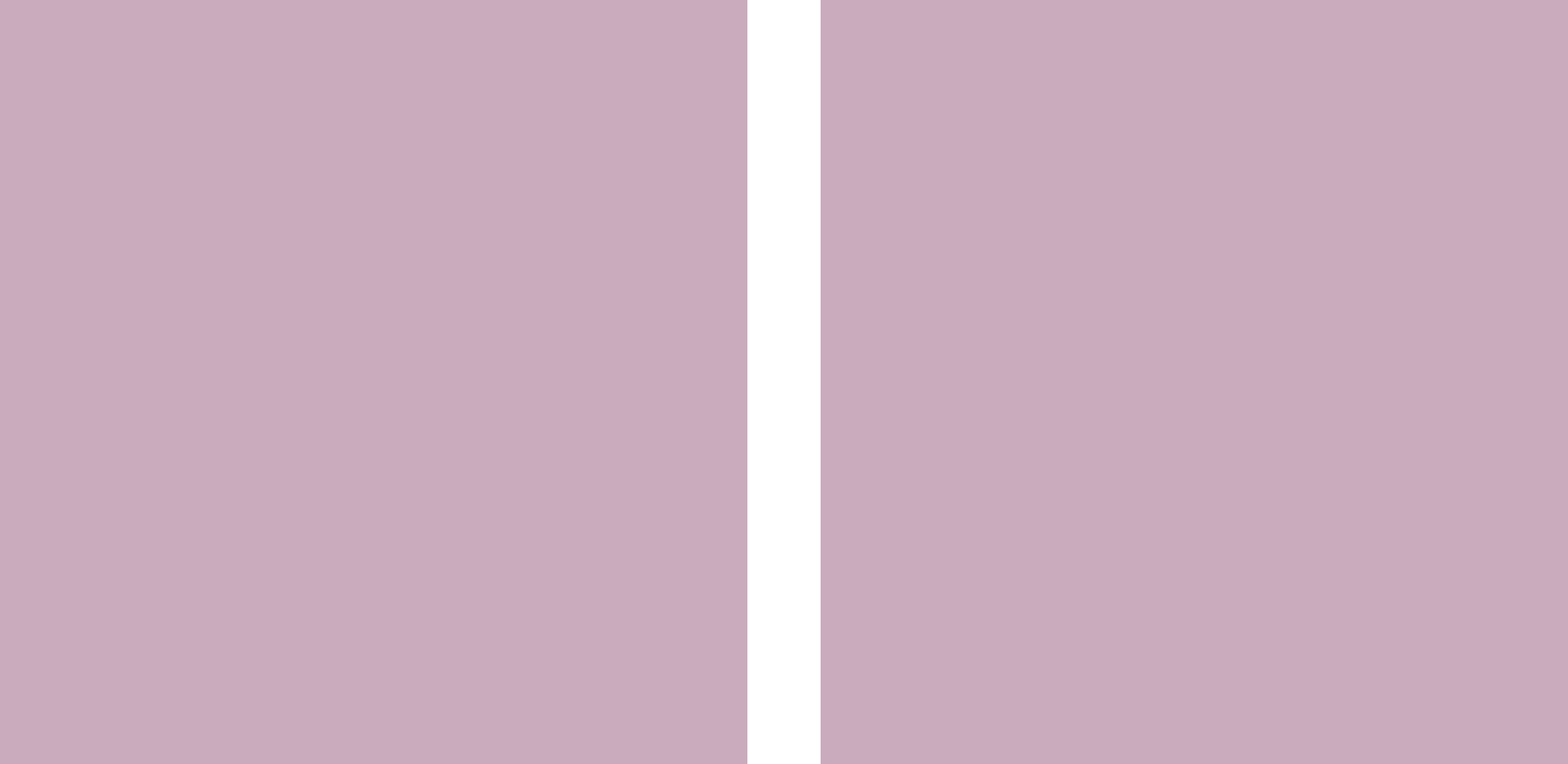

Het kind in Vlaanderen

2015

Kind & Gezin

Het kind in Vlaanderen

2015

Kind Gezin

Waarom deze publicatie?

Kind en Gezin wil voor elk kind, waar en hoe het ook geboren is of opgroeit, zoveel mogelijk kansen geven. Kind en Gezin volgt de leefsituatie van jonge kinderen systematisch op en in dit rapport bundelt de meest recente en relevante gegevens. Zo willen we de maatschappelijke en wetenschappelijke aandacht voor jonge kinderen en hun kansen verhogen.

Waarover wordt gerapporteerd?

‘Het kind in Vlaanderen’ bevat **demografische** gegevens over kinderen (geboortecijfer, aantal kinderen, ...) en gezinnen (gezinsamenstelling, de leeftijd en origine van de moeder/ouders, ...). We geven cijfers over de **arbeidsparticipatie** van ouders en schetsen een beeld van het **inkomen** en de **(kans)armoede** in gezinnen. We schetsen evoluties in het gebruik van formele en informele **kinderopvang**. We rapporteren ook over kinderen in **begeleiding**, over de **gezondheid en ontwikkeling** van jonge kinderen, over **sterfgevallen** en over **kindermishandeling**.

We schetsen vooral cijfers voor de **kinderen jonger dan 12 jaar** en nemen waar mogelijk **kinderen als teleenheid**. Hoofdstuk 8 wijkt van deze algemene regel af door alle cijfers op gezinsniveau en cijfers met ouders als teleenheid te bundelen.

Het gaat om gegevens over kinderen en gezinnen in het **Vlaamse Gewest**, vaak uitgesplitst naar provincies. Waar het zinvol is vergelijken we de Vlaamse cijfers met deze van de **EU-28-landen**.

De gegevens worden verzameld uit een **veelheid van bronnen**: eigen bestanden van Kind en Gezin (zelf verzameld of geregistreerd via voorzieningen), publiek toegankelijke statistieken, opgevraagde databestanden en gegevens uit wetenschappelijk onderzoek. Kind en Gezin bewerkt de meeste gegevens verder tot relevante data en bespreekt ze.

Voor meer achtergrondinformatie, voor meer cijfers op provinciaal en gemeentelijk niveau en voor vele andere relevante, maar minder recente cijfers, verwijzen we graag naar de cijferpagina op de website van Kind en Gezin (www.kindengezin.be/cijfers-en-rapporten/cijfers).

Een woord van dank

Aan de verpleegkundigen, gezinsondersteuners en databeheerders van Kind en Gezin. Dag in dag uit verzamelen en verwerken ze zelf data in het Mirage-registratiesysteem. Zonder hun minutieuze werk zou een zeer groot deel van dit rapport simpelweg niet mogelijk zijn.

Aan de collega's van de beleidsafdelingen van Kind en Gezin voor het aanleveren van cijfers en tekstdelen en voor de zoektocht naar de juiste cijfers.

Aan de overheidsdiensten, voorzieningen en andere organisaties die hun gegevens doorgaven. Bijzondere dank aan de Kruispuntbank Sociale Zekerheid, de Studiedienst van de Vlaamse Regering en het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid.

Aan het KIV-team (Geraldine, Christine, Nele, Marinelle, Noortje en Carla) voor het mee berekenen, voor het grondig en flexibel nalezen van de teksten, voor het controleren van talloze cijfers, voor de ondersteuning bij de lay-out en voor de regie van het drukproces.

Bedankt!

Diederik Vancoppenolle
Wetenschappelijk adviseur

Opmerkelijke cijfers in dit rapport op kindniveau

- De daling van het geboortecijfer zet zich versterkt verder (66 251 kinderen levend geboren volgens Kind en Gezin (-2,4% t.o.v. 2014).
- Het totale vruchtbaarheidscijfer (TVC) neemt verder af (1,66). Het is van 2004 geleden dat het TVC nog op dit niveau lag. De vruchtbaarheid van vrouwen tussen 20 en 30 jaar ligt op het laagste niveau sinds de tweede wereldoorlog.
- 7,6% van de levend geboren kinderen wordt prematuur (<37 weken) geboren.
- 26% van de kinderen geboren in 2015 heeft een moeder die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had (+0,8 procentpunt t.o.v. 2014).
- Bij 26,5% van de kinderen geboren in 2015 is het Nederlands niet de taal die het kind met de moeder spreekt. Frans is de meest gebruikte andere taal (5,4%).
- Het aantal adopties neemt weer toe (+9). Dit komt door een stijging van het aantal interlandelijke adopties.
- Het aantal kinderen jonger dan 6 jaar neemt af, maar het aantal kinderen tussen 6 en 12 jaar neemt sterker toe in 2015 zodat de bevolkingsgroep jonge kinderen (jonger dan 12 jaar) nog steeds groter is dan de voorbije jaren.
- 85,1% van de kinderen jonger dan 12 jaar groeit op in een tweeoudergezin, 11,7% woont in een eenoudergezin.
- Het aandeel kinderen dat woont bij een ongehuwd paar neemt verder toe. In 2015 gaat het al om 26,1% van de kinderen jonger dan 12 jaar.
- Een derde van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft een andere herkomst (cijfer 2013).
- (Minstens) 91% van de kinderen jonger dan 12 jaar leefde eind 2013 in een gezin met minstens 1 werkende ouder. Bij 4,1% van de kinderen is geen enkele ouder werkzaam. (Minstens) 63,2% van de kinderen woont bij 2 werkende ouders.
- Het aandeel kinderen met minstens 1 werkende ouder ligt lager bij kinderen van niet-Belgische herkomst.
- Kinderen uit eenoudergezinnen leven vaker in gezin met lagere werkintensiteit.
- 7,7% van de kinderen groeit op in een gezin waar een beperkt (<15 000 euro) bruto belastbaar inkomen uit arbeid en vervangingsinkomens aanwezig is.
- De kansarmoede-index stijgt verder en bedraagt in 2015 12%. Meer dan de helft van de kinderen in kansarmoede woont in de 13 centrumsteden en 63,9% heeft een moeder van niet-Belgische origine.
- In 2013 (meest recente cijfers) overleden er bij de 0- tot 15-jarigen 351 kinderen, 42 minder dan in 2012. 13 baby's overleden aan wiegendood.
- De zuigelingensterfte bedraagt 3,6 op de 1000 kinderen, de foeto-infantiele sterfte 8,1 op 1000.
- In Vlaanderen krijgt 65% van de kinderen op dag 6 uitsluitend borstvoeding. Bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine ligt dit percentage beduidend hoger.
- Van alle kinderen waarvoor op een leeftijd van 24 maanden het gewicht en de lengte door Kind en Gezin werd gemeten kan een BMI-waarde bepaald worden. Van de meegetelde kinderen geboren in 2013 heeft 6,6% overgewicht. Bij 1% van de kinderen spreken we van obesitas.
- In 2015 worden 8683 kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling (-8,3% t.o.v. 2014). Aangezien een deel van de meldingen nu bij 1712 terecht komt, viel die daling te verwachten. 15,6% van de gemelde kinderen is jonger dan 3 jaar.
- Heel wat jonge kinderen kijken meer uren per dag naar een scherm (tv, tablet, ...) dan aanbevolen. In het weekend wordt de richtlijn het meest overschreden.

Opmerkelijke cijfers in dit rapport op gezinsniveau

- Het aantal huwelijken is in 2014 weer toegenomen na de sterke daling in 2013, het aantal echtscheidingen is voor het eerst in 5 jaar weer toegenomen. 22,5% van de huwende personen was eerder al gehuwd.
- 13,6% van de gezinnen met een (jongste) kind onder de 12 jaar is een eenoudergezin.
- Ongeveer 20% van de gezinnen met minstens 1 kind jonger dan 12 jaar heeft minstens 3 minderjarige kinderen.
- Eind 2013 zien we dat vaders met jonge kinderen vaker aan het werk zijn dan moeders met jonge kinderen (86,6% versus 75,1%). Vooral het aandeel werkende moeders neemt af naargelang het aantal kinderen.
- Moeders met jonge kinderen werken veel vaker deeltijds dan vaders.
- Iets meer dan de helft van de gezinnen heeft een bruto belastbaar inkomen uit arbeid en uitkeringen van minstens 50 000 euro, bij 10,9% ligt dat inkomen lager dan 20 000 euro.
- Bijna 4 op de 10 gezinnen (39%) in Vlaanderen heeft een inkomen dat volledig afkomstig is uit beroepsinkomsten. 9,5% van de gezinnen heeft een bruto belastbaar inkomen dat voor minstens de helft uit uitkeringen bestaat.
- Voor 48% van de gezinnen maken de gezinsbijslagen minstens 5% van het bruto belastbare inkomen uit. Bij 5,5% van de gezinnen bestaat het bruto belastbare inkomen voor minstens 25% uit gezinsbijslagen.

1. DE KINDERBEVOLKING

1. Aantal geboorten	13
1.1. Evolutie geboortecijfer Kind en Gezin.....	13
1.2. Het officiële geboortecijfer	15
1.3. Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister	16
1.4. Vergelijking van de administratieve geboortecijfers met het geboortecijfer van Kind en Gezin	17
1.5. Internationale situering van de evolutie van het officiële geboortecijfer	18
1.6. Vergelijking van het feitelijke aantal en het voorspelde aantal geboorten.....	19
2. Demografische kenmerken van de in 2015 geboren kinderen	20
3. Achtergrondgegevens en duiding bij de evolutie van het geboortecijfer	22
3.1. Het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd.....	22
3.2. De vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest.....	23
3.2.1. Het totale vruchtbaarheidscijfer.....	23
3.2.2. De totale vruchtbaarheid naar provincie	25
3.2.3. De vruchtbaarheid naar leeftijd van de moeder.....	26
3.2.4. Evolutie moederschapsleeftijd.....	29
3.2.5. Lagere vruchtbaarheid, kleinere gezinnen?	30
3.2.6. Internationale situering van het vruchtbaarheidscijfer	31
4. Aantal jonge kinderen	32
4.1. Evolutie aantal jonge kinderen (‘de jure’-bevolking)	32
4.2. Vooruitzichten aantal jonge kinderen.....	34
5. Adoptiekinderen	36
5.1. Adoptie in Vlaanderen	36
5.2. Internationale situering cijfers interlandelijke adoptie.....	39
6. Minderjarige asielzoekers en aantal kinderen in het wachtregister	40

2. JONGE KINDEREN IN HUN GEZINSCONTEXT: EEN BLIK OP DE DIVERSITEIT

1. Jonge kinderen naar gezinsvorm en gezinstype	45
2. Aantal andere kinderen in het gezin	48
3. Leeftijd van de ouders	49
4. Kinderen met een andere nationaliteit en/of van andere origine	51
5. De taal tussen moeder en kind	57

3. JONGE KINDEREN EN DE WERKSITUATIE VAN HUN OUDERS

1. Jonge kinderen en de arbeidsparticipatie van hun ouders	64
1.1. Aandeel kinderen waar geen of minstens 1 ouder werkt.....	64
1.2. Kinderen naar de socio-economische positie van hun ouder(s)	68
2. Jonge kinderen en de werkintensiteit in hun gezin	74
3. De omvang en aard van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen	76

4 WELVAART, INKOMEN, ARMOEDE EN KANSARMOEDE

1. Inkomens in gezinnen van jonge kinderen	82
1.1. Verdeling van kinderen naar gezinsinkomen.....	82
1.2. Verdeling van de kinderen naar gezinsinkomen volgens gezinsvorm	84
1.3. Verdeling van de kinderen naar aandeel van uitkeringen in het inkomen.....	85
1.4. Belang van kinderbijslag in het inkomen	86
2. Objectieve en subjectieve armoede bij kinderen op basis van de SILC-data	88
2.1. Armoede-indicatoren op kindniveau in het Vlaamse Gewest	88
2.2. Internationale situering kinderen onder de armoederisicodrempel	90
3. Kinderen voor wie gewaarborgde of verhoogde kinderbijslag wordt uitbetaald	92
4. Verhoogde tegemoetkomingen in de ziekteverzekering	94
5. Schooltoelagen	95
6. Kinderen in kansarmoede	95
6.1. Evolutie van de kansarmoede-index	95
6.2. Woonplaats en herkomst van de kinderen en gezinnen in kansarmoede	99

5 OPVOEDING, KINDEROPVANG EN ANDERE EXTERNE OPVOEDINGSMILIEUS

1. Opvoeding	105
1.1. Opvoedingsbeleving op 30 maanden	105
1.2. Draagkracht in de opvoeding op 30 maanden	108
1.3. Opvoedingsgedrag op 30 en 36 maanden.....	109
2. Kinderen en kinderopvang	110
2.1. Gebruik formele opvang door kinderen jonger dan 3 jaar	110
2.2. Gebruik van formele kinderopvang door kinderen tussen 3 en 12 jaar	113
3. Kinderen in specifieke onderwijsinstellingen en kinderen met schoolvertraging	114
4. Kinderen in begeleiding bij centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning	117

6 GEZONDHEID, STERFTE EN MORBIDITEIT BIJ JONGE KINDEREN

1. Gegevens over zwangerschap en bevalling	124
1.1. Ontstaan van de zwangerschap en bevallingsgegevens.....	124
1.2. Geboortegegevens op kindniveau.....	125
2. Levensverwachting bij geboorte	127
2.1. Levensverwachting in Vlaams Gewest en provincies	127
2.2. Levensverwachting: Vlaanderen internationaal gesitueerd	128
3. Sterfte	129
3.1. Sterfte bij kinderen van 0 tot 15 jaar.....	129
3.1.1. Sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar.....	129
3.1.2. Doodgeboorten en sterfgevallen bij kinderen jonger dan 1 jaar.....	130
3.1.3. Internationale situering zuigelingensterfte.....	132
3.2. Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen jonger dan 15 jaar in het Vlaamse Gewest.....	133
3.2.1. Doodsoorzaken bij kinderen jonger dan 1 jaar...	133
3.2.2. Doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar....	134
4. Morbiditeit	137
4.1. Aangeboren afwijkingen	137
4.2. Aangeboren doofheid en slechthorendheid	141
5. Slachtoffers van ongevallen in het verkeer	142

7 GEZOND EN VEILIG LEVEN?

1. De voeding van het jonge kind	147
1.1. Startvoeding op 24 uur	148
1.2. Voeding op dag 6.....	148
1.3. Duur van de borstvoeding: voeding na 6, 12 en 26 weken	151
2. Vaccinatiegraad	152
3. Overgewicht en obesitas bij kinderen	155
3.1. Kinderen van 2 jaar.....	155
3.1.1. Inleiding op de cijfers	155
3.1.2. Overgewicht bij kinderen op een leeftijd van 2 jaar	155
3.2. Kinderen tussen 3 en 9 jaar	155
4. Beweging en schermtijd	156
5. Kindermishandeling	158
5.1. Inleiding op de cijfers en begrippen.....	158
5.2. Aantal meldingen	159
5.3. Aard van de meldende instanties	159
5.4. Aantal unieke kinderen gemeld bij een VK volgens leeftijd	161
5.5. Aantal gemelde kinderen per 10 000 minderjarigen	162
5.6. Geregistreerde problematieken.....	163

8 BASISGEGEVENS OVER GEZINNEN IN VLAANDEREN

1. Huwelijken, echtscheidingen en samenlevingscontracten	170
1.1. Algemene cijfers	170
1.2. Leeftijd en burgerlijke staat van de huwende personen	172
1.3. Leeftijd van de scheidende personen en duur van het huwelijk bij scheiding	173
2. Aantal gezinnen met kinderen, naar vorm en aantal kinderen	174
3. Werksituatie van ouders met jonge kinderen	178
3.1. Impact van kinderen op de werksituatie van mannen en vrouwen?	178
3.2. Vergelijking van de werksituatie van vaders en moeders	180
3.3. Werksituatie van moeders in internationaal perspectief	184
4. Inkomenssituatie gezinnen	188

Hoofdstuk 1

DE KINDERBEVOLKING

Demografische gegevens over geboorten en kinderen vormen het vertrekpunt voor een beleid voor kinderen. Evoluties in geboorten, vruchtbaarheid en leeftijdscohorten hebben heel snel repercussies voor dienstverlening en voor het aanbod

aan kinderopvang en scholen. We volgen dan ook op hoeveel kinderen er per leeftijdsklasse zijn, hoeveel minderjarigen er asiel aanvragen en wat de voorspellingen zijn qua geboorten en kind aantallen.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafieken:

1.1 Evolutie geboortecijfer Kind en Gezin.....	13
1.2 Geboortecijfer Kind en Gezin naar provincie.....	14
1.3 Evolutie geboortecijfer Kind en Gezin naar provincie.....	14
1.4 Evolutie officieel geboortecijfer sinds 2001.....	15
1.5 Evolutie geboorten wachtregister.....	16
1.6 Vergelijking geboortecijfers (Kind en Gezin, Rijksregister, wachtregister).....	17
1.7 Internationale evolutie geboortecijfer	18
1.8 Vooruitzichten officieel geboortecijfer	19
1.9 Geboorten naar pariteit	20
1.10 Aantal kinderen naar leeftijd van de moeder.....	21
1.11 Evolutie van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd.....	22
1.12 Totale vruchtbaarheidscijfer naar nationaliteit.....	24
1.13 Totale vruchtbaarheidscijfer naar provincie en nationaliteit	25
1.14 Evolutie leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers.....	27
1.15 Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers naar nationaliteit, 2001 en 2015	28
1.16 Evolutie gemiddelde moederschapleeftijd	29
1.17 Leeftijds- en rangspecifieke vruchtbaarheidscijfers.....	30
1.18 Internationale situering totale vruchtbaarheidscijfer.....	31
1.19 Aantal jonge kinderen naar leeftijdsklasse.....	32
1.20 Evolutie aantal jonge kinderen per leeftijdscategorie	33
1.21 Voorspelde evolutie aantal kinderen.....	35
1.22 Geadopteerde kinderen naar land herkomst	36
1.23 Evolutie adoptie.....	37
1.24 Leeftijd van de kinderen bij plaatsing voor adoptie.....	38
1.25 Plaats in de kinderrij van voor adoptie geplaatste kinderen	38
1.26 Internationale situering interlandelijke adoptie	39
1.27 Aantal minderjarige asielzoekers in België.....	40
1.28 Aantal kinderen in het wachtregister	41

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

Dit hoofdstuk bevat data geregistreerd door Kind en Gezin en officiële cijfers van het Rijks- en wachtregister.

Gegevens over bevolkingsprojecties zijn afkomstig van het Planbureau en de Algemene Directie Statistiek

(ADS, het voormalige ADSEI) van de federale overheid.

1. AANTAL GEBOORTEN

Kind en Gezin beschikt over een databank met gegevens op kindniveau via de contacten met kraamklinieken en met gezinnen. Hierbij registreert Kind en Gezin telkens bepaalde kenmerken over het kind en het gezin. Via deze databank wordt het *geboortecijfer volgens Kind en Gezin* berekend. Dit geboortecijfer omvat *alle* geboorten in het Vlaamse Gewest, ongeacht het verblijfsstatuut van de ouders. Dit cijfer is beschikbaar sinds 2001.

Het *officiële geboortecijfer* wordt door de Algemene Directie Statistiek (ADS) van de FOD Economie opgemaakt op

basis van het Rijksregister en bevat *enkel de geboorten bij de 'de jure'-bevolking*, dus de Belgische en de buitenlandse bevolking.

Naast deze geboorten bij de 'de jure'-bevolking zijn er ook de *geboorten bij asielzoekers*. Sinds 1 februari 1995 is het verplicht om kandidaat-vluchtelingen in een afzonderlijk wachtregister in te schrijven. Geboorten in het wachtregister gaan dus over kinderen bij asielzoeksters, zowel vrouwen die asiel aangevraagd hebben als vrouwen van wie de aanvraag ontvankelijk wordt verklaard.

1.1. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin

66 251 geboorten in 2015, daling van 2,4%

In 2015 registreert Kind en Gezin 66 251 geboorten bij moeders met een woonplaats in het Vlaamse Gewest. Dat zijn er 1624 minder dan in 2014 of een daling van 2,4%. Daardoor ligt het geboortecijfer volgens Kind en Gezin voor het eerst sinds 2005 terug onder de 67 000 kinderen (zie grafiek 1.1). De daling die begon in 2011 zet zich dus sterker door dan de voorgaande jaren.

1.1 Evolutie geboortecijfer Kind en Gezin

1.1 Aantal levend geboren dat bij geboorte woont in het Vlaamse Gewest sinds 2001
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

In tabel 1.2 geven we de evolutie van het geboortecijfer volgens Kind en Gezin *per provincie*.

In alle provincies daalt het geboortecijfer, maar de daling zet zich relatief gezien het sterkst door in Antwerpen en Limburg (-3,7% en -3,3%). In 2014 kenden deze provincies nog een stijgend geboortecijfer tegenover 2013. In 2015 is er dus wel sprake van een algemene daling van het aantal geboorten.

Grafiek 1.3 geeft de evolutie per provincie sinds 2001, het startjaar van de Kind en Gezin-statistiek. Daaruit leiden we af dat er in 4 van de 5 provincies in 2015 meer kinderen geboren worden dan in 2001. Enkel in West-Vlaanderen ligt het geboortecijfer van 2015 lager dan dat van 2001. De grootte van de verschillen en de evolutie die de provinciale geboortecijfers hebben doorgemaakt, variëren sterk tussen de provincies.

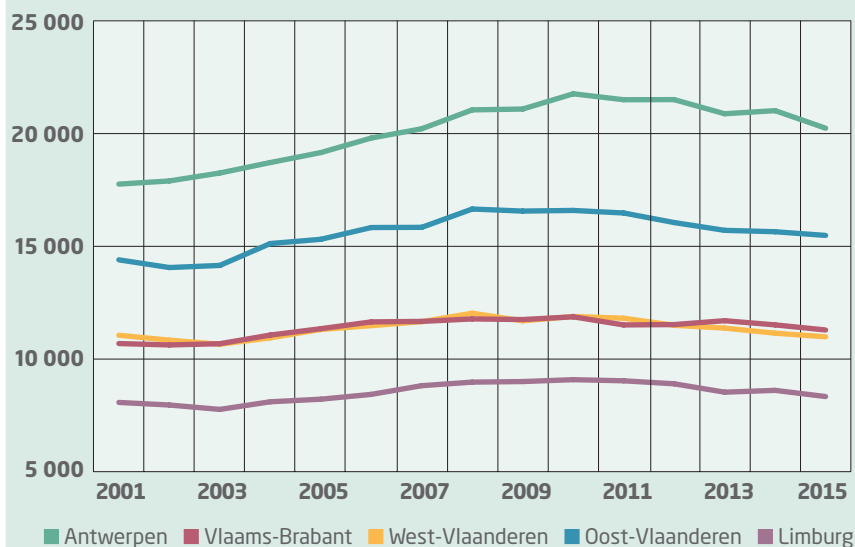
In de provincie Antwerpen worden er in 2015 14,1% meer kinderen geboren dan in 2001, in Oost-Vlaanderen bedraagt het verschil 7,6%. Het verschil in de andere provincies ligt veel lager. De grafiek toont ook dat vooral Antwerpen een lange, onafgebroken periode van jaarlijkse stijgingen van het geboortecijfer heeft gekend zodat het verschil tussen Antwerpen en de andere provincies steeds groter is geworden. Het aandeel van de provincie Antwerpen in het totale geboortecijfer bedraagt 30,5%.

1.2 Geboortecijfer Kind en Gezin naar provincie

	2014	2015	% evolutie
Antwerpen	20 997	20 215	-3,7
Vlaams-Brabant	11 509	11 277	-2,0
West-Vlaanderen	11 131	10 966	-1,5
Oost-Vlaanderen	15 630	15 465	-1,1
Limburg	8 608	8 328	-3,3
Vlaams Gewest	67 875	66 251	-2,4

1.2 Aantal levend geboren dat bij geboorte woont in het Vlaamse Gewest per provincie
Bron: Kind en Gezin - Mirage

1.3 Evolutie geboortecijfer Kind en Gezin naar provincie

1.3 Evolutie van het aantal geboorten volgens Kind en Gezin sinds 2001 naar provincie
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

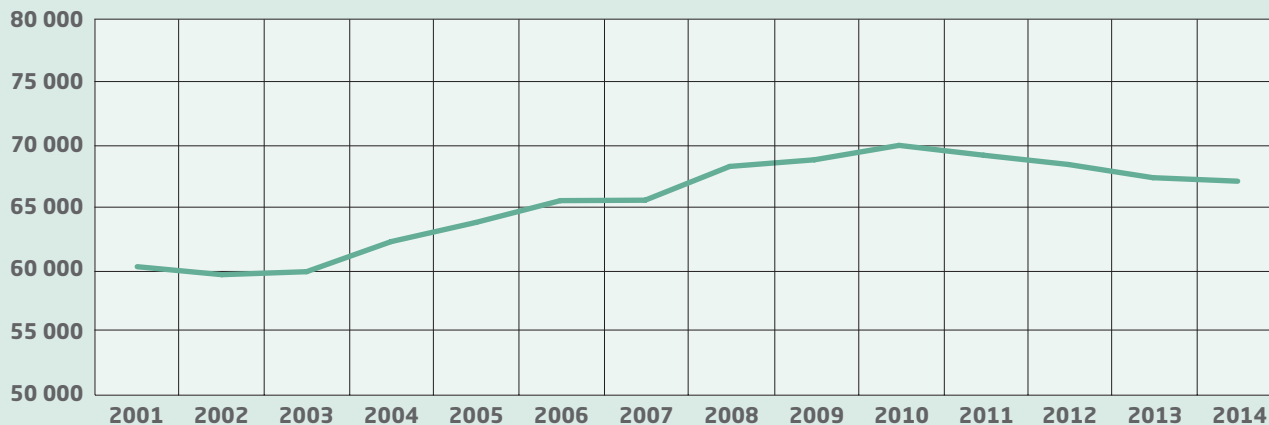
1.2. Het officiële geboortecijfer

Het officiële geboortecijfer voor 2015 is nog niet gekend. In 2014 zijn er in het Vlaamse Gewest 67 211 geboorten. Dat zijn er 280 minder dan in 2013 (-0,4%).

In grafiek 1.4 wordt de evolutie sinds 2001 weergegeven. Het aantal geboorten nam toe tot in 2010 en neemt sindsdien jaar na jaar af. In vergelijking tot 2010 werden er in 2014 2868 kinderen minder geboren in Vlaanderen. Het officiële geboortecijfer blijft dus dalen, maar ligt wel nog boven het niveau van de periode 2001-2007.

Het aantal geboorten per 1000 inwoners verschilt tussen de provincies. Het cijfer van Antwerpen (11,5 per 1000) ligt duidelijk hoger dan dat van de andere provincies. West-Vlaanderen en Limburg kennen de laagste verhouding tussen het aantal geboorten en het aantal inwoners (respectievelijk 9,36 en 9,95 per 1000).

1.4 Evolutie officieel geboortecijfer sinds 2001

1.4 Evolutie van het aantal levend geboren in het Vlaamse Gewest sinds 2001 ('de jure'-bevolking)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek, Bevolkingsstatistieken

1.3. Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister

In 2015 worden er 252 geboorten geregistreerd in het wachtregister. Dit zijn er 9 meer dan in 2014. Voor het eerst sinds 2012 is het aantal geboorten in het wachtregister gestegen.

In tabel 1.5 worden deze geboorten ook per provincie bekeken. Een derde (32%) van deze kinderen woont in Antwerpen. Het aandeel geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister ligt

in Oost- en West-Vlaanderen heel wat lager dan in 2011, maar de aantallen

liggen er wel nog duidelijk hoger dan in Vlaams-Brabant en Limburg.

1.5 Evolutie geboorten wachtregister

	2011	2012	2013	2014	2015 ⁽¹⁾
Antwerpen	166	179	78	85	81
Vlaams-Brabant	48	50	37	26	33
West-Vlaanderen	114	114	86	53	60
Oost-Vlaanderen	87	76	71	48	49
Limburg	75	78	40	31	29
Vlaams Gewest	490	497	312	243	252

1.5 Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister per provincie
Bron: FOD Binnenlandse Zaken, Algemene Directie Instellingen en Bevolking Rijksregister
(1) Voorlopige cijfers

1.4. Vergelijking van de administratieve geboortecijfers met het geboortecijfer van Kind en Gezin

In 2014 telt Kind en Gezin 421 geboorten meer dan er

geregistreerd worden door het Rijksregister en het wachtregister samen. Dit heeft wellicht te maken met het feit dat in de geboorteregistratie van Kind en Gezin ook kinderen van illegaal verblijvende personen opgenomen zijn en met het feit dat inwijkelingen niet

altijd onmiddellijk administratief ingeschreven worden. Het verschil tussen het cijfer volgens Kind en Gezin en de officiële cijfers (som van aantal geboorten in Rijks- en wachtregister) is het grootst in de provincies Antwerpen (126 kinderen) en Oost-Vlaanderen (122 kinderen).

1.6 Vergelijking geboortecijfers (Kind en Gezin, Rijksregister, wachtregister)

	Geboorten Kind en Gezin	Geboorten Rijksregister	Geboorten wachtregister	Vershil
Antwerpen	20 997	20 786	85	126
Vlaams-Brabant	11 509	11 441	26	42
West-Vlaanderen	11 131	11 003	53	75
Oost-Vlaanderen	15 630	15 460	48	122
Limburg	8 608	8 521	31	56
Vlaams Gewest	67 875	67 211	243	421

1.6 Vergelijking geboortecijfer Kind en Gezin met cijfers Rijks- en wachtregister per provincie - 2014

Bronnen: Kind en Gezin - Mirage

FOD Binnenlandse Zaken, Algemene Directie Instellingen en Bevolking Rijksregister

FOD Economie, Algemene Directie Statistiek, Bevolkingsstatistieken

1.5. Internationale situering van de evolutie van het officiële geboortecijfer

In tabel 1.7 wordt de relatieve evolutie van het geboortecijfer per land en per jaar weergegeven voor de periode 2011-2014. De landen staan geordend volgens omvang van de evolutie in de periode 2013-2014.

In een meerderheid van de landen werden er in 2014 meer kinderen geboren dan in 2013. Roemenië en Letland kenden de grootste toename. In 10 landen (waaronder België) nam het aantal geboorten af. In 8 landen was de daling groter dan in België en Vlaanderen, maar in tegenstelling tot de periode 2011-2013 zien we in de periode 2013-2014 minder grote dalingen.

De aanhoudende daling van het geboortecijfer zoals we die kennen in Vlaanderen en België doet zich slechts voor in 5 andere landen (Portugal, Griekenland, Finland, Italië en Ierland). In vergelijking tot de meeste van die landen is de aanhoudende daling in Vlaanderen beperkter. De landen die zwaar getroffen werden door de financiële crisis (zoals Spanje, Portugal en Griekenland) kennen in 2014 een stijging (Spanje) of een veel minder grote daling dan in 2013.

1.7 Internationale evolutie geboortecijfer

	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Roemenië	+2,5	-9,3	+5,9
Letland	+5,7	+3,5	+5,6
Duitsland	+1,6	+1,3	+4,8
Hongarije	+2,5	-0,8	+4,2
Malta	-0,8	-2,4	+3,9
Oostenrijk	+1,1	+0,5	+3,0
Tsjechië	-0,1	-1,7	+2,9
Nederland	-2,3	-2,6	+2,2
Denemarken	-1,8	-3,5	+1,8
Litouwen	+0,6	-1,9	+1,6
Bulgarije	-2,4	-3,7	+1,5
Polen	-0,6	-4,3	+1,5
Zweden	+1,3	+0,4	+1,2
Frankrijk	-0,3	-1,2	+0,9 ⁽¹⁾
Spanje	-3,7	-6,4	+0,4
Slovakije	-8,7	-1,3	+0,4
Slovenië	-0,0	-3,8	+0,3
Estland	-4,2	-3,7	+0,1
Verenigd Koninkrijk	+0,6	-4,3 ⁽¹⁾	-0,3 ⁽¹⁾
Vlaams Gewest	-1,1	-1,5	-0,4
België	-0,5	-1,9	-0,5
Portugal	-7,2	-7,9	-0,5
Luxemburg	+6,9	+1,5	-0,7
Cyprus	+5,6	-8,1	-0,9
Kroatië	+1,4	-4,4	-0,9
Finland	-0,8	-2,3	-1,6
Griekenland	-5,7	-6,2	-2,1
Italië	-2,3	-3,7	-2,3
Ierland	-2,4	-4,5	-2,4

1.7 Jaarlijkse evolutie geboortecijfers in EU-28 landen - 2011-2014
Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek, Bevolkingsstatistieken
Eurostat, website
(1) Voorlopige cijfers

1.6. Vergelijking van het feitelijke aantal en het voorspelde aantal geboorten

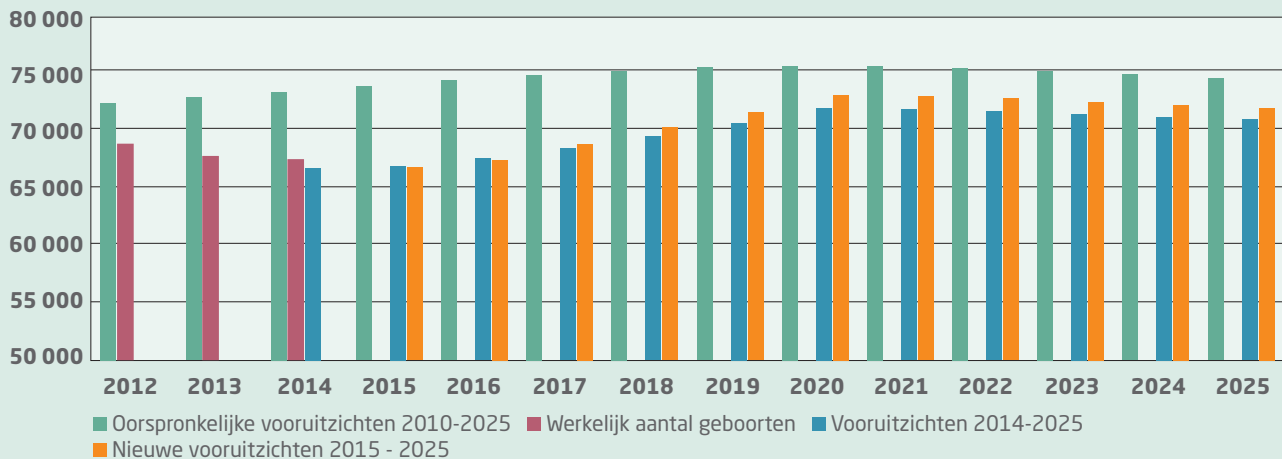
Op basis van de waargenomen bevolking op 1 januari 2010 werd het geboortecijfer ingeschat voor de jaren 2010-2060 door het Federaal Planbureau en ADS. De voorbije jaren werden de vooruitzichten jaarlijks geactualiseerd op basis van de waargenomen evoluties. De meest recente actualisatie dateert van maart 2016. Grafiek 1.8 geeft zowel de oorspronkelijke als de geactualiseerde ramingen weer tot 2025 en schetst voor 2012, 2013 en 2014 ook het waargenomen aantal geboorten.

De grafiek maakt verschillende voorspellingen visueel. Zo overschatte de oorspronkelijke raming het geboortecijfer in 2012 en 2013 sterk. Als gevolg hiervan werden de prognoses geactualiseerd (2014-2025). Het geboortecijfer 2014 werd hierdoor zelfs licht onderschat (zie grafiek 1.8), waardoor de vooruitzichten nogmaals werden aangepast (2015-2025). De grafiek toont ook dat het geboortecijfer volgens de voorspellingen vooral vanaf 2016 weer sterker gaat toenemen. Het zou om een quasi lineaire stijging gaan van het aantal geboorten t.e.m. 2020, daarna zou het geboortecijfer weer licht afnemen voor enkele jaren.

Vanaf 2018 zou het aantal geboorten terug boven de 70 000 kinderen liggen. Voor de jaren 2020-2024 worden zelfs meer dan 72 000 geboorten voorspeld. Als de voorspellingen kloppen, betekent dit dat er in 2020 en 2025 respectievelijk 5655 en 4543 kinderen meer zullen geboren worden dan in 2014.

Op basis van de door Kind en Gezin vastgestelde daling in het geboortecijfer voor 2015 valt echter te verwachten dat de geactualiseerde vooruitzichten van ADS en het Federaal Planbureau opnieuw zullen moeten worden bijgesteld.

1.8 Vooruitzichten officieel geboortecijfer

1.8 Officieel geboortecijfer: vooruitzichten 2010-2025, vooruitzichten 2014-2025, nieuwe vooruitzichten 2015-2025 en vergelijking met het werkelijke aantal geboorten voor 2012-2014 - Vlaams Gewest

Bronnen: Federaal Planbureau en Algemene Directie Statistiek, Bevolkingsvoorspellingen 2010-2060, december 2011
 Federaal Planbureau en Algemene Directie Statistiek, Demografische vooruitzichten 2014-2060
 Federaal Planbureau en Algemene Directie Statistiek, Demografische vooruitzichten 2015-2060

2. DEMOGRAFISCHE KENMERKEN VAN DE IN 2015 GEBOREN KINDEREN

Op basis van de door Kind en Gezin geregistreerde gegevens kunnen we cijfers presenteren over het geslacht en de pariteit van de levend geboren kinderen, alsook over de leeftijd van hun moeder. We drukken de percentages uit voor alle kinderen waarvoor het kenmerk geregistreerd werd. Het aantal ontbrekende waarden is quasi nihil voor geslacht, voor leeftijd van moeder (0,5%) en voor pariteit (1,2%). De percentages kunnen dus quasi beschouwd worden als populatiegegevens.

Er worden in 2015 meer jongens dan meisjes geboren (51,2% versus 48,8%).

44,2% van de kinderen is het eerste kind van de moeder. Als we de pariteit meer in detail en per provincie bekijken, dan zien we in tabel 1.9 dat ongeveer 20% van de kinderen pariteit 3 of meer heeft. In West-Vlaanderen wordt het hoogste aandeel (46%) eerste kinderen geboren, in Antwerpen ligt dat aandeel het laagst (42,7%). Antwerpen kent daarentegen wel het hoogste aandeel kinderen van pariteit 3, 4 én 5 of meer.

1.9 Geboorten naar pariteit

Pariteit	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Vlaams Gewest
1	42,7	45,6	45,1	43,0	46,0	44,2
2	34,5	37,0	35,8	36,7	37,1	35,9
3	14,1	12,3	13,0	14,0	12,1	13,3
4	5,3	3,6	4,0	4,4	2,9	4,2
5 of meer	3,5	1,4	2,0	2,0	1,8	2,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1.9 Aandeel levend geboren kinderen naar pariteit per provincie - 2015
Bron: Kind en Gezin - Mirage

Als we de leeftijd van de moeder vanuit kindperspectief weergeven, dan zien we dat 70,4% van de kinderen bij geboorte een moeder heeft tussen 25 en 35 jaar. 1,3% van de in 2015 geboren kinderen heeft een moeder van onder de 20 jaar, 2,6% van de kinderen heeft een moeder ouder dan 40 jaar (zie tabel 1.10).

62,9% van de eerste kinderen heeft een moeder jonger dan 30 jaar, 9,9% een moeder die 35 of ouder was bij de geboorte. Bij de volgende kinderen ligt het aandeel met een moeder van 35 jaar of ouder hoger (21,9%).

1.10 Aantal kinderen naar leeftijd van de moeder

Leeftijdscategorie van de moeder	Eerste kind	Volgend kind	Alle kinderen ⁽¹⁾
Jonger dan 20 jaar	2,6	0,4	1,3
Tussen 20 en 25 jaar	17,0	6,5	11,1
Tussen 25 en 30 jaar	43,3	29,2	35,3
Tussen 30 en 35 jaar	26,8	41,6	35,1
Tussen 35 en 40 jaar	8,5	18,4	14,0
Ouder dan 40 jaar	1,4	3,5	2,6
Leeftijd moeder niet gekend	0,4	0,4	0,5
Totaal	100,0	100,0	100,0

1.10 Aandeel levend geboren kinderen naar leeftijd van de moeder bij geboorte - Vlaams Gewest - 2015

Bron: *Kind en Gezin - Mirage*

(1) Inclusief kinderen waarvan de rang niet geregistreerd werd

3. ACHTERGRONDGEGEVENS EN DUIDING BIJ DE EVOLUTIE VAN HET GEBOORTECIJFER

Een aantal maatschappelijke factoren zijn van invloed op het geboortecijfer en kunnen de daling ervan verklaren. Hierna gaan we in op het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd en op vruchtbaarheidscijfers.

3.1. Het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd

Een mogelijke verklaring voor de evoluties in het geboortecijfer is het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd. Hoe minder vrouwen op vruchtbare leeftijd, hoe minder geboorten er kunnen plaatsvinden. We bekijken daarom de evolutie van het aantal vrouwen in de 4 meest vruchtbare

leeftijdsklassen voor de periode 2005-2015 en besteden bijzondere aandacht aan de cijfers 2014-2015.

Grafiek 1.11 toont een aantal relevante evoluties.

Als we 2014 met 2015 vergelijken zien we dat er in 2015 meer vrouwen op vruchtbare leeftijd zijn dan in 2014 (+2548). Ondanks deze stijgende aantallen neemt het geboortecijfer toch af.

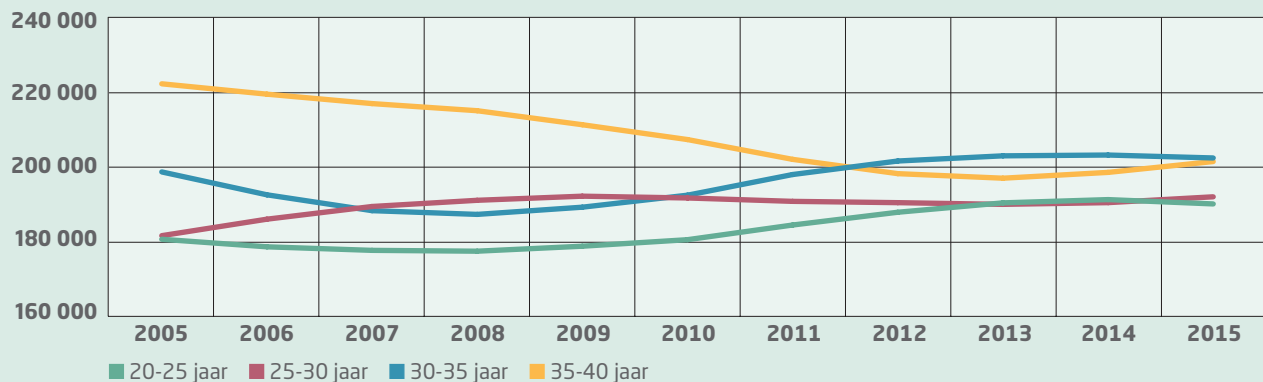
Meer nog, in de jaren waar het geboortecijfer het hoogst lag, waren er juist het minst aantal vrouwen tussen 20 en 40 jaar. Zo telde 2010 14 192 vrouwen tussen 20 en 40 jaar minder dan 2015, maar waren er volgens Kind en Gezin bijna

5000 geboorten meer. Dat wijst erop dat het totale aantal vrouwen tussen 20 en 40 jaar een belangrijke, maar geen doorslaggevende verklaring is voor evoluties van het geboortecijfer.

Ondanks dat er in 2015 in 2 van de 4 leeftijdsklassen meer vrouwen zijn dan in 2014, worden er toch minder kinderen geboren.

Noch het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd, noch de leeftijdsverdeling van de vrouwen is dus bepalend. Daarom belichten we in punt 3.2. evoluties in het aantal kinderen per vrouw en evoluties in de leeftijd waarop vrouwen kinderen krijgen.

1.11 Evolutie van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd

1.11 Evolutie van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd - Vlaams Gewest - 2005-2015
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek, Bevolkingsstatistiek - bewerkt door Kind en Gezin

3.2. De vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest

Op basis van de gegevens van Kind en Gezin worden sinds enkele jaren jaarlijks vruchtbaarheidscijfers berekend. De onderstaande cijfers en tekstdelen zijn gebaseerd op de opeenvolgende rapporten van diverse onderzoekers die op de website van Kind en Gezin zijn terug te vinden. Omdat de historische reeks ook opgenomen is in het meest recente rapport* waarin ook de cijfers voor 2014 herberekend worden, verwijzen we hierna steeds naar dat rapport.

3.2.1. Het totale vruchtbaarheidscijfer

TVC daalt verder, vooral bij niet-Belgische vrouwen

De totale vruchtbaarheid wordt uitgedrukt in aantal kinderen per vrouw. Eigenlijk is dit een virtueel aantal kinderen dat per vrouw zou geboren worden, omdat het de optelsom is van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers die in een bepaald kalenderjaar worden vastgesteld, terwijl vrouwen kinderen krijgen in de loop van meerdere kalenderjaren. Het totale vruchtbaarheidscijfer (TVC) is echter een goede indicator voor de mate waarin vrouwen in een bepaald kalenderjaar kinderen krijgen.

In Vlaanderen schommelde het TVC tussen 1985 en 2000 rond de 1,5 kinderen per vrouw. Dat een deel van deze lage vruchtbaarheid te wijten was aan uitstel van het ouderschap, bleek uit de stijgende vruchtbaarheidscijfers voor 30-plussers. Tussen 2001 en 2008 steeg het TVC in het Vlaamse Gewest van 1,5 naar 1,8 kinderen per vrouw (zie tabel 1.12). Het was van 1974 geleden dat dat vruchtbaarheidsniveau nog gehaald werd. Deze stijging was bovendien niet alleen het gevolg van de verdere stijging van de vruchtbaarheid van 30-plussers of met andere woorden van de recuperatie van uitgestelde geboorten, maar ging ook gepaard met een stijging van de vruchtbaarheid van vrouwen onder de 30 jaar.

Deze stijgende trend was echter in België en Vlaanderen van korte duur. Berekeningen voor het Vlaamse Gewest toonden een daling van het TVC van 1,80 in 2010 naar 1,72 in 2014.

In 2015 viel de vruchtbaarheid nog sterker terug dan de jaren daarvoor. Bleef de daling tussen 2013 en 2014 nog beperkt, dan daalde het TVC in 2015 met 0,06 naar 1,66 kinderen per vrouw, de sterkste daling van de afgelopen 5 jaar. Sinds 2004 is een dergelijk laag vruchtbaarheidscijfer niet meer voorgekomen. Het TVC van 2015 ligt wel nog hoger dan de cijfers van de jaren 1980 tot 2003.

Bij Belgische vrouwen startte de daling van het TVC al vroeger dan bij vrouwen met een andere nationaliteit. De daling van de vruchtbaarheid bij Belgische moeders is in 2015 wel sterker dan de voorbije jaren (van 1,60 naar 1,54), maar nog steeds minder sterk dan de daling bij niet-Belgische vrouwen. Gevolg hiervan is dat het verschil in vruchtbaarheid tussen Belgen en niet-Belgen aan het afnemen is. Waar het verschil in 2001 ruim 1,5 kinderen per vrouw bedroeg, ligt het verschil in 2015 op ongeveer 1 kind per vrouw.

* Van Bavel J. & Nomes E., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2014-2015. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

Op basis van de gegevens van Kind en Gezin kunnen aparte vruchtbaarheidscijfers berekend worden voor vrouwen met de Belgische nationaliteit en voor vrouwen met een andere nationaliteit. De cijfers uit tabel 1.12 tonen aan dat het vruchtbaarheidscijfer van niet-Belgische vrouwen heel wat hoger ligt dan dat van Belgische vrouwen, maar dat de vruchtbaarheid bij niet-Belgische vrouwen sinds 2010 wel duidelijk een sterk dalende trend vertoont (3,18 in 2010, 2,56 in 2015). Bij Belgische vrouwen startte de daling van het TVC al vroeger dan bij vrouwen met een andere nationaliteit.

1.12 Totale vruchtbaarheidscijfer naar nationaliteit

	Belgische vrouwen	Niet-Belgische vrouwen	Totaal
2001	1,42	2,89	1,51
2005	1,60	3,02	1,69
2006	1,64	3,04	1,74
2007	1,66	3,05	1,76
2008	1,72	2,98	1,82
2009	1,71	2,71	1,80
2010	1,66	3,18	1,80
2011	1,64	2,82	1,76
2012	1,64	2,84	1,77
2013	1,61	2,75	1,73
2014	1,60	2,69	1,72
2015	1,54	2,56	1,66

1.12 Totale vruchtbaarheidscijfer naar nationaliteit in het Vlaamse Gewest sinds 2001

Bron: Van Bavel J. & Nomes E., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2014-2015*. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

3.2.2. De totale vruchtbaarheid naar provincie

Opmerkelijke verschillen, vooral qua vruchtbaarheidscijfers voor niet-Belgische vrouwen

Het totale vruchtbaarheidscijfer (TVC) verschilt tussen de provincies. In 2015

ligt het TVC het laagst in Limburg (1,58) en het hoogst in de provincie Antwerpen (1,72) (zie tabel 1.13). In alle 5 provincies daalt het TVC. Wanneer we ons beperken tot de Belgische vrouwen was de vruchtbaarheid in 2015 het laagst in Limburg en het hoogst in West-Vlaanderen. Bij vrouwen van

niet-Belgische nationaliteit ligt de vruchtbaarheid ook het hoogst in West-Vlaanderen en het laagst in Vlaams-Brabant. De vruchtbaarheid bij niet-Belgische vrouwen daalt het meest in Oost-Vlaanderen en Antwerpen.

1.13 Totale vruchtbaarheidscijfer naar provincie en nationaliteit

	2014			2015		
	Belg	Niet-Belg	Totaal	Belg	Niet-Belg	Totaal
Antwerpen	1,63	2,92	1,82	1,55	2,71	1,72
West-Vlaanderen	1,62	2,87	1,69	1,58	2,84	1,66
Oost-Vlaanderen	1,57	2,95	1,68	1,55	2,75	1,64
Vlaams-Brabant	1,63	2,16	1,70	1,54	2,17	1,63
Limburg	1,53	2,46	1,63	1,47	2,42	1,58
Vlaams Gewest	1,60	2,69	1,72	1,54	2,56	1,66

1.13 Totale vruchtbaarheidscijfer naar provincie en naar nationaliteit van de moeder

Bron: Van Bavel J. & Names E., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2014-2015*. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

3.2.3. De vruchtbaarheid naar leeftijd van de moeder

Vruchtbaarheid vrouwen 20 tot 29 jaar historisch laag

Het TVC van een bepaald kalenderjaar wordt niet alleen bepaald door het aantal kinderen dat vrouwen tijdens hun leven krijgen, maar ook door het moment waarop. De val van het TVC sinds het midden van de jaren 1960 was niet alleen een kwestie van een dalend aantal geboorten, maar ook van een uitstel van eerste geboorten. De invloed van het moment waarop vrouwen kinderen krijgen op het TVC valt goed af te leiden uit de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers. Grafiek 1.14 geeft de evolutie weer van die leeftijdsspecifieke cijfers sinds 1971.

Als gevolg van het uitstelgedrag daalde de vruchtbaarheid bij vrouwen van 20 tot 25 jaar. Aan die daling leek sinds 2002 een einde gekomen (zie grafiek 1.14). In het begin van de jaren 1970 werden er per 100 vrouwen op deze leeftijd nog 12 à 14 kinderen geboren. In de periode 2000-2010 waren dat er nog ongeveer 5. Het aantal geboorten per 100 vrouwen van 20 tot 25 jaar daalde in het Vlaamse Gewest opmerkelijk van 5,2 in 2010 naar 4,3 in 2013 en 3,8 in 2015. Dat is het laagste peil ooit en net zoals in 2014 merkbaar lager dan de vruchtbaarheid bij 35- tot 40-jarige vrouwen.

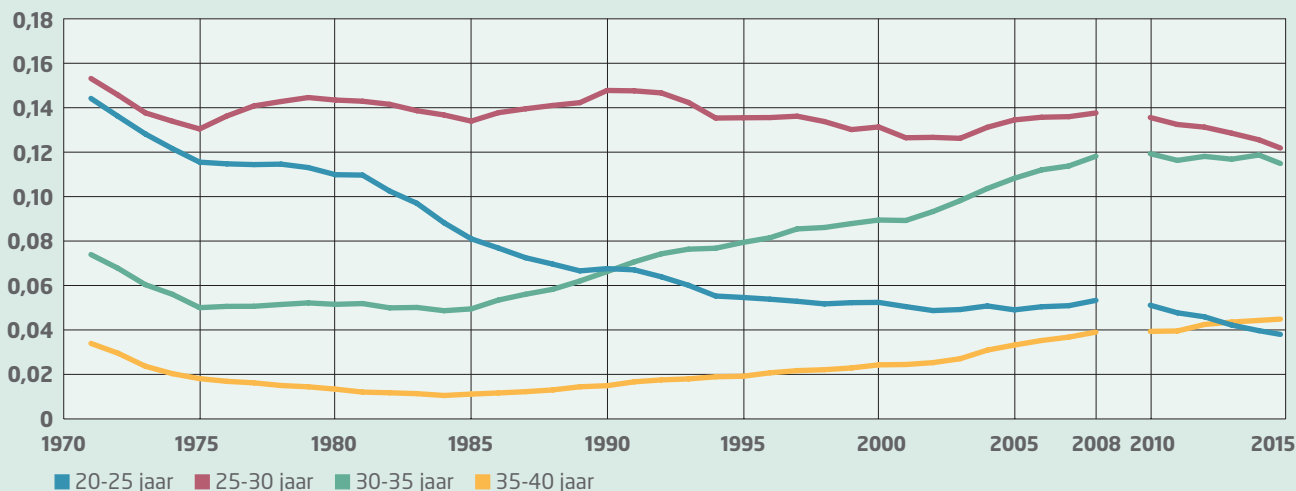
De vruchtbaarheid van 25- tot 30-jarige vrouwen vertoonde lang geen systematisch dalende trend. Tussen 2003 en 2008 was de vruchtbaarheid bij 25- tot 30-jarige vrouwen wel aan het stijgen. Aan die stijging is sinds 2010 een einde gekomen. Het aantal geboorten per 100 vrouwen daalde in deze leeftijdscategorie van 13,6 in 2010 tot 12,1 in 2015, wat het laagste naoorlogse vruchtbaarheidscijfer voor deze leeftijdsklasse is. In het algemeen stellen we vast dat de vruchtbaarheid van twintigers weer sterk is beginnen dalen.

Vanaf de tweede helft van 1980 vertaalde het uitstel van ouderschap zich in systematisch stijgende vruchtbaarheidscijfers voor 30-plussers. Die evolutie ging systematisch door tot in 2010. Sindsdien bleef het aantal geboorten bij 30- tot 35-jarigen min of meer stabiel. In 2015 ging ook de vruchtbaarheid van deze leeftijdsklasse er duidelijk op achteruit. Er waren 11,4 geboorten per 100 vrouwen.

De enige leeftijdscategorie waar de daling erg beperkt is gebleven, is bij 35- tot 40-jarige vrouwen, dus bij vrouwen die in de meeste gevallen hun eerste kind al eerder gekregen hebben. Zoals gezegd ligt het vruchtbaarheidscijfer voor deze leeftijdsklasse sinds 2013 hoger dan bij de vrouwen tussen 20 en 25 jaar. Voor het eerst sinds 1985 ligt hun vruchtbaarheid iets lager dan het jaar ervoor (4,5 geboorten

per 100 vrouwen). Het is echter nog te vroeg om vast te stellen of dit betekent dat ook aan de groei van de vruchtbaarheid van deze groep een einde is gekomen.

De evolutie van de leeftijdsspecifieke cijfers toont aan dat er meer zit achter de schommelingen van het TVC dan men op het eerste gezicht zou denken. Hoewel het TVC van 2015 op nagenoeg dezelfde hoogte ligt als het TVC van 2004, zijn de achterliggende leeftijdsspecifieke cijfers heel anders. Het TVC is de som van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers. In de periode 2000-2010 nam het TVC toe omdat een stijgende vruchtbaarheid op oudere leeftijd (na eerder uitstel op jongere leeftijd) gecombineerd werd met een lichte heropleving van vruchtbaarheid onder de 30 jaar. Na 2008 daalde de vruchtbaarheid op zowat alle leeftijden onder de 35 jaar en was het in de eerste plaats de daling van de vruchtbaarheid bij 27- tot 33-jarige vrouwen die zich vertaalde in de daling van het TVC. Nu in 2015 ook de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van vrouwen boven de 35 jaar afneemt, is het logisch dat de daling groter is dan de voorgaande jaren.

1.14 Evolutie leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers ⁽¹⁾

1.14 Evolutie van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers in het Vlaamse Gewest tussen 1971 en 2015

Bronnen: 1971-1997: ADSEI, Bevolkingsstatistieken en Willems (2002)

1998-2000: ADSEI, Bevolkingsstatistieken en Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie, berekeningen Jan Van Bavel

2001-2008: ADSEI, Bevolkingsstatistieken en Kind en Gezin, Ikaros, berekeningen Jan Van Bavel

2010-2011: ADSEI, Bevolkingsstatistieken en Kind en Gezin, Mirage, berekeningen Jan Van Bavel & Yolien De Hauw

2012: Van Bavel J. & De Hauw Y., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2012-2013. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

2013: Van Bavel J. & Nomes E., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2013-2014. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

2014 en 2015: Van Bavel J. & Nomes E., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2014-2015. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

(1) Voor het jaar 2009 werden geen leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers berekend op basis van data van Kind en Gezin

We kunnen de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van vrouwen ook bekijken naar de nationaliteit van de moeder. In grafiek 1.15 zien we dat de curve voor Belgische vrouwen sterk afwijkt van de curve van vrouwen met een andere nationaliteit. De vruchtbaarheid van vrouwen

met een andere nationaliteit blijft op elke leeftijd hoger liggen dan die van de Belgische vrouwen. De vruchtbaarheid is ook ruimer gespreid over uiteenlopende leeftijden dan bij Belgische vrouwen, wat onder andere het gevolg is van de grote culturele en demografische heterogeniteit

van de bevolking met een andere nationaliteit. Toch is duidelijk dat er sprake is van een zekere convergentie met de bevolking van Belgische nationaliteit. Dat blijkt vooral wanneer we de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers per nationaliteit vergelijken tussen 2 jaren.

Grafiek 1.15 vergelijkt meer bepaald de cijfers van 2001 (links) met deze van 2015 (rechts).

Het vruchtbaarheidspatroon van de vrouwen met een andere nationaliteit lijkt steeds meer op het vruchtbaarheidspatroon van de Belgische vrouwen.

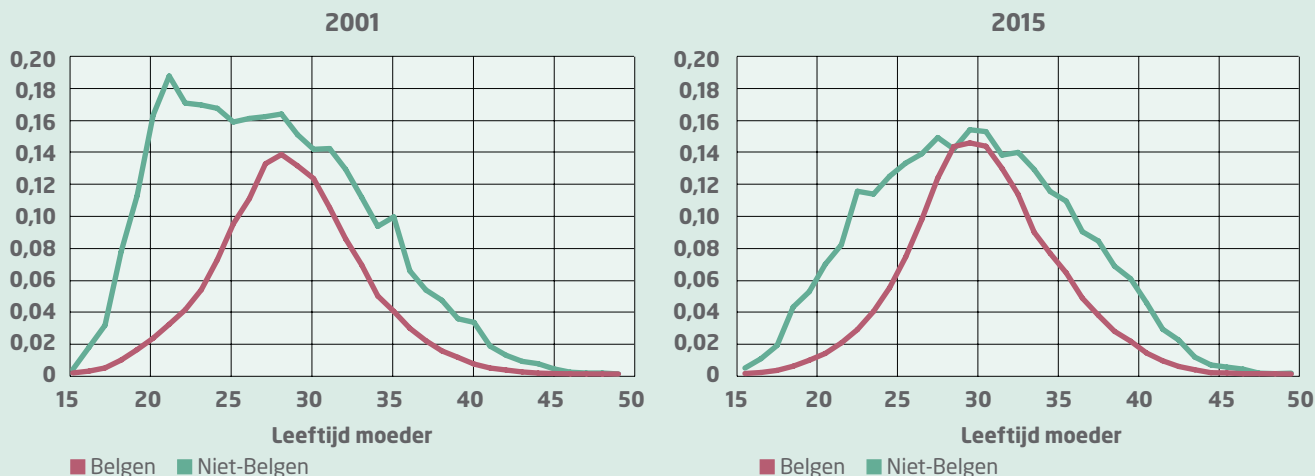
Tegenover 2001 is er duidelijk een sterke afname van de vruchtbaarheid van twintigers, zowel bij Belgen als niet-Belgen. De daling onder niet-Belgische twintigers is echter veel groter, vooral onder min-25-jarigen.

Bovendien blijkt uit niet-opgenomen cijfers dat die daling eerder werd ingezet: waar de vruchtbaarheid onder Belgische twintigers in 2008 nog hoger lag dan in 2001, was ze onder niet-Belgische twintigers al aan het dalen. Hun leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers centeren zich ook alsmear meer rond de 30 jaar, net zoals bij vrouwen van Belgische nationaliteit.

De vruchtbaarheid van de dertigers is dan weer bij beide groepen in vergelijkbare mate toegenomen.

Wat het uitstellen van het krijgen van kinderen betreft, sluiten mensen met een vreemde nationaliteit dus in toenemende mate aan bij de Belgische bevolking. De toename van vruchtbaarheid op latere leeftijd is sinds 2008 voor beide groepen nagenoeg stilgevallen, wat samen met de sterk dalende vruchtbaarheid op jongere leeftijd de dalende vruchtbaarheid van Belgen en niet-Belgen en dus ook van de totale bevolking verklaart.

1.15 Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers naar nationaliteit, 2001 en 2015

1.15 Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van vrouwen naar nationaliteit in het Vlaamse Gewest, 2001 en 2015

Bron: Van Bavel J. & Nomes E., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2014-2015*. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

3.2.4. Evolutie moederschapsleeftijd

Het uitstel van vruchtbaarheid blijkt ook uit de verdere stijging van de verwachte leeftijd van vrouwen bij de eerste geboorte, die blijft stijgen van 26,70 jaar in 2001 naar 28,19 jaar in 2015 (28,30 jaar bij Belgen, 27,04 jaar bij niet-Belgische vrouwen, zie laatste lijnen van tabel 1.16). In 2001 was er nog een verschil van meer dan 3 jaar tussen de leeftijd van Belgische en niet-Belgische vrouwen bij de geboorte van hun eerste kind, in 2015 bedroeg het verschil nog 1,26 jaar.

De feitelijk gemiddelde leeftijd ligt iets hoger omdat het gewone rekenkundige gemiddelde niet alleen beïnvloed wordt door de leeftijd waarop vrouwen moeder worden maar ook door het aantal vrouwen op elke leeftijd. Bij niet-Belgische vrouwen ligt de gemiddelde moederschapsleeftijd lager, maar stijgt die sneller. Er is dus sprake van enige convergentie in de timing van vruchtbaarheid van Belgische en niet-Belgische vrouwen, al blijven niet-Belgische vrouwen hun eerste kind gemiddeld op iets jongere leeftijd krijgen.

1.16 Evolutie gemiddelde moederschapsleeftijd

	2001	2008	2010	2012	2013	2014	2015
Alle geboorten							
Feitelijk gemiddelde ⁽¹⁾							
Totale bevolking	28,38	29,23	29,33	29,55	29,68	29,80	29,86
Belgen	28,53	29,31	29,37	29,63	29,72	29,81	29,88
niet-Belgen	27,34	28,76	29,13	29,22	29,50	29,76	29,79
Verwacht op basis van LVC ⁽²⁾							
Totale bevolking	28,36	29,02	29,16	29,41	29,54	29,67	29,49
Belgen	28,49	29,12	29,22	29,49	29,59	29,69	29,48
niet-Belgen	27,19	28,15	28,62	28,68	28,99	29,24	29,46
Eerste geboorten							
Feitelijk gemiddelde ⁽¹⁾							
Totale bevolking	26,76	27,62	27,79	27,99	28,18	28,21	28,31
Belgen	26,93	27,72	27,88	28,10	28,24	28,28	28,37
niet-Belgen	25,39	26,95	27,23	27,41	27,90	27,83	28,05
Verwacht op basis van LVC ⁽²⁾							
Totale bevolking	26,70	27,45	27,63	27,84	28,05	28,08	28,19
Belgen	26,88	27,58	27,65	27,89	28,14	28,19	28,30
niet-Belgen	23,69	26,10	26,38	26,39	27,06	26,87	27,04

1.16 Gemiddelde leeftijd van de moeders bij de geboorte van hun kind in het Vlaamse Gewest, 2001-2015
Bron: Van Bavel J. & Nomes E., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2014-2015. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage*

- (1) Het feitelijke gemiddelde is de facto een gewogen gemiddelde omdat het niet alleen door de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers beïnvloed wordt maar ook door het aantal potentiële moeders op elke leeftijd
(2) Het gemiddelde dat op basis van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers verwacht wordt, is een ongewogen gemiddelde in die zin dat de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van elke leeftijd in gelijke mate in rekening gebracht worden. Dit ongewogen gemiddelde wordt dus niet beïnvloed door de aantallen potentiële moeders op elke leeftijd. Dit verklaart bv. het grote verschil tussen de feitelijk gemiddelde leeftijd bij de eerste geboorte bij vrouwen van vreemde nationaliteit enerzijds, en de verwachte gemiddelde leeftijd bij de eerste geboorten anderzijds

3.2.5. Lagere vruchtbaarheid, kleinere gezinnen?

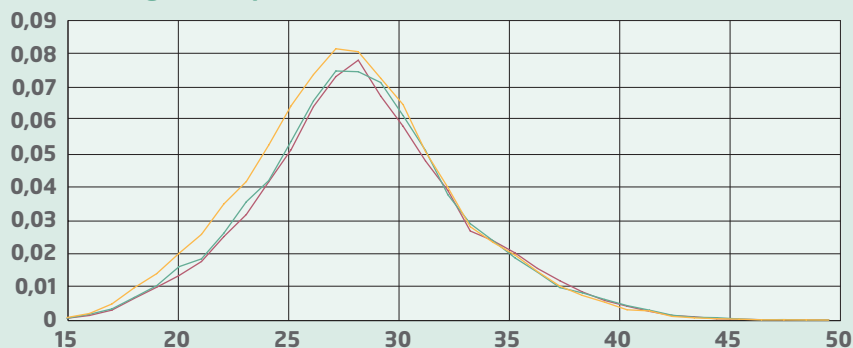
De daling van het TVC de jongste jaren betekent niet noodzakelijk dat de jongste generaties gemiddeld minder kinderen zullen krijgen dan vrouwen uit de net iets oudere generaties. Of uitstel op jongere leeftijd tot recuperatie op latere leeftijd zal leiden, kunnen we pas na enkele jaren vaststellen.

Tot nu toe zijn er - althans bij de Belgische bevolking - geen aanwijzingen voor een trend naar kleinere gezinnen. De daling van de vruchtbaarheid van de voorbije jaren kwam er immers vooral door minder eerste geboorten (zie rangspecifieke vruchtbaarheidscijfers in grafiek 1.17).

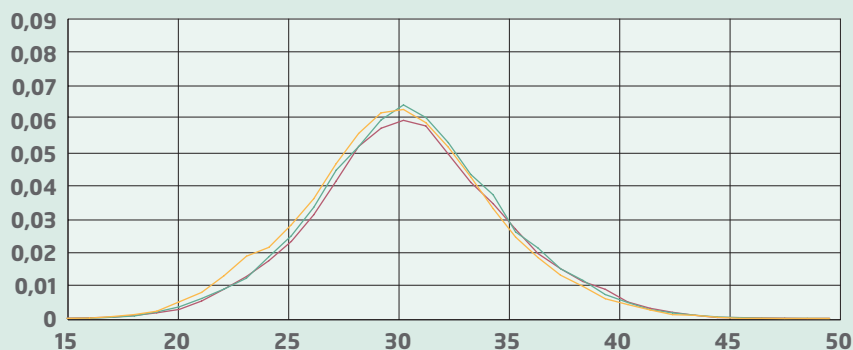
De bovenste grafiek toont aan dat eerste geboorten onder twintigers in vergelijking tot 2010 sterk zijn teruggevallen, maar voor dertigers vrijwel constant zijn gebleven. Tussen 2014 en 2015 zit er nauwelijks verschil. Qua tweede geboorten zien we dat het verschil tussen 2010 en 2014 veel kleiner is en dat er tussen 2014 en 2015 wel een verschil is rond de leeftijd van 30 jaar. Dit toont aan dat de daling van de LVC tussen 2010 en 2014 vooral een kwestie is van minder eerste geboorten dat de daling in de vruchtbaarheid tussen 2014 en 2015 eerder te wijten is aan een terugval van de tweede geboorten. Qua derde en hogere geboortetallen is immers niet echt een evolutie zichtbaar sinds 2010.

1.17 Leeftijds- en rangspecifieke vruchtbaarheidscijfers

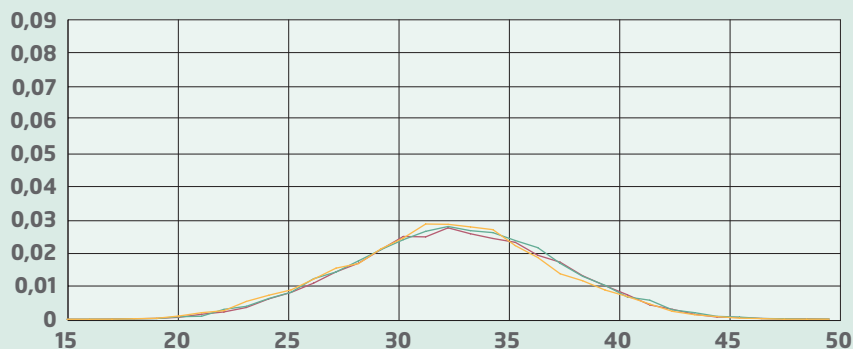
Eerste geboorte per vrouw

Tweede geboorte per vrouw

Derde geboorte per vrouw

Leeftijd moeder 2010 2014 2015

1.17 Leeftijds- en rangspecifieke vruchtbaarheidscijfers van het Vlaamse Gewest (2010, 2014 en 2015)
Bron: Van Bavel J. & Nomes E., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2014-2015.
Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

3.2.6. Internationale situering van het vruchtbaarheidscijfer

Het *totale vruchtbaarheidscijfer* (TVC) ligt met uitzondering van Frankrijk in alle EU-landen onder de 2 kinderen per vrouw (zie tabel 1.18). Ook in Ierland ligt het TVC hoog (1,94), in Portugal, Griekenland, Cyprus, Spanje en Polen het laagst. Het verschil tussen de landen met hoge en lage vruchtbaarheid is aanzienlijk. Het Vlaamse Gewest sluit aan bij de EU-landen met een relatief hoog TVC. In 2014 ligt het vruchtbaarheidscijfer van het Vlaamse Gewest iets hoger dan dat van Nederland, maar wel net lager dan dat van België.

Wanneer we het vruchtbaarheidscijfer relateren aan het vervangingsniveau dat nodig is om een samenleving op peil te houden en wanneer we daarbij abstractie maken van de bijdrage van migraties, dan stellen we vast dat geen enkel EU-28-land het vervangingsniveau van 2,1 kinderen per vrouw haalt.

1.18 Internationale situering totale vruchtbaarheidscijfer

Frankrijk	2,01
Ierland	1,94 ⁽¹⁾
Zweden	1,88
Verenigd Koninkrijk	1,81
België	1,74
Vlaams Gewest	1,72
Finland	1,71
Nederland	1,71
Denemarken	1,69
Letland	1,65
Litouwen	1,63
Slovenië	1,58
Estland	1,54
Bulgarije	1,53
Tsjechië	1,53
Roemenië	1,52
Luxemburg	1,50
Oostenrijk	1,47
Duitsland	1,47
Kroatië	1,46
Hongarije	1,44
Malta	1,42
Italië	1,37
Slovakije	1,37
Polen	1,32
Spanje	1,32
Cyprus	1,31
Griekenland	1,30
Portugal	1,23

1.18 Totale vruchtbaarheidscijfer (TVC) per vrouw in de EU-28-landen - 2014

Bronnen: Eurostat, website

Van Bavel J. & Nomes E., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2014-2015. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage*

(1) Voorlopig cijfer

4. AANTAL JONGE KINDEREN

4.1. Evolutie aantal jonge kinderen ('de jure'-bevolking)

Afname aantal kinderen jonger dan 6 jaar, maar nog blijvende toename aantal kinderen jonger dan 12 jaar

De evolutie van het *aantal* kinderen verschilt naargelang de leeftijdsgroep.

Volgens de cijfers van het Rijksregister is er een afname van 2111 kinderen (-1%) jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest tegenover 2014. Het aantal 3- tot 6-jarigen neemt ook af, maar in mindere mate (-314 kinderen, -0,1%). Het aantal kinderen van 6 tot 12 jaar stijgt wel, namelijk met 9940 kinderen (+2,4%) (zie tabel 1.19).

Voor de totale groep kinderen onder de 12 jaar komt dit neer op een stijging met 7515 kinderen, of +0,9%.

Het *aandeel* kinderen jonger dan 12 jaar bedraagt 13,1 en neemt licht toe naar 2015 (zie tabel 1.19).

1.19 Aantal jonge kinderen naar leeftijdsklasse

	Aantal			Aandeel in de bevolking		
	2014	2015	Evolutie	2014	2015	Evolutie
Jonger dan 3 jaar	207 821	205 710	-2 111	3,24	3,19	-1,53
Van 3 tot 6 jaar	217 522	217 208	-314	3,39	3,37	-0,66
Van 6 tot 12 jaar	410 506	420 446	+9 940	6,40	6,52	+1,89
Totaal	835 849	843 364	+7 515	13,04	13,09	+0,38

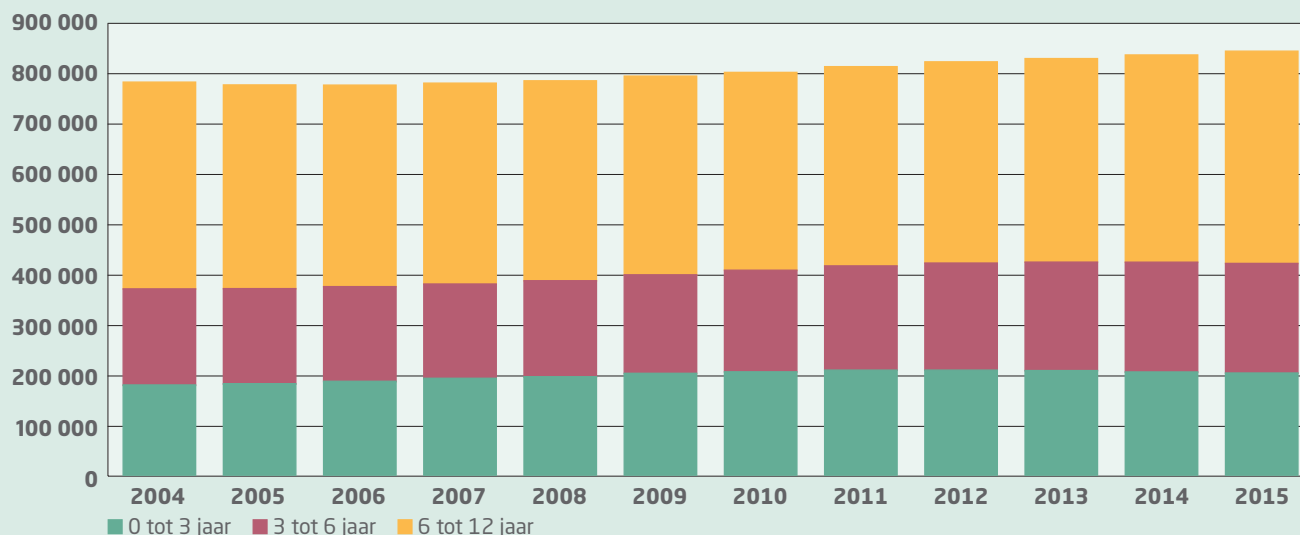
1.19 Aantal jonge kinderen in het Vlaamse Gewest en procentueel aandeel in de bevolking (op 1 januari) - 'de jure'-bevolking
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek, Bevolkingsstatistieken

Als we de evolutie van het aantal jonge kinderen weergeven in een ruimer tijdsperspectief (zie grafiek 1.20) zien we dat deze bevolkingsgroep sinds 2004 nooit groter was dan in 2015. Vooral vanaf 2009 heeft er zich een sterke stijging van het aantal kinderen voorgedaan. De stijging van het

geboortecijfer van 2003 t.e.m. 2010 en de daaruit voortvloeiende aangroei van het aantal 0- tot 3-jarigen sinds 2005 vormt daar de belangrijkste verklaring voor. Hoewel het totale aantal kinderen onder de 12 jaar blijft toenemen en ook de omvang van de oudste leeftijdsklasse blijft toenemen, is er een duidelijke groeivertraging.

Dit komt omdat de omvang van de jongste leeftijdscategorie nu voor het derde jaar op rij afneemt en omdat ook het aantal 3- tot 6-jarigen is afgenomen in vergelijking met vorig jaar.

1.20 Evolutie aantal jonge kinderen per leeftijdscategorie

1.20 Evolutie van het aantal kinderen onder de 12 jaar sinds 2004 per leeftijdscategorie - Vlaams Gewest - bevolking telkens op 1 januari
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek, Bevolkingsstatistieken

4.2. Vooruitzichten aantal jonge kinderen

Verdere toename van het aantal kinderen onder de 12 jaar voorspeld, vooral door stijging van het aantal 6- tot 12-jarigen en door de verwachte groei van het aantal 0- tot 3-jarigen na 2020

De voorbije jaren publiceerde het Federaal Planbureau samen met de Algemene Directie Statistiek bevolkingsvoorzichten per leeftijd. Tabel 1.21 geeft de evolutie weer van het verwachte aantal kinderen per leeftijdscategorie en per provincie volgens de meest recente vooruitzichten. De verschillen worden altijd berekend t.o.v. 2015, een negatief cijfer betekent dus dat het voorspelde aantal kinderen lager ligt dan in 2015.

Volgens de projecties zou het aantal kinderen jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest t.e.m. 2017 dalen. Vanaf 2018 zou het aantal weer hoger liggen dan in 2015 en zou het stelselmatig toenemen, vooral na 2020. In 2020 zouden er 6701 kinderen van 0 tot 3 jaar meer zijn dan in 2015. Achter deze algemene evolutie gaan wel aanzienlijke provinciale verschillen schuil. In Limburg zou het aantal kinderen van 0 tot 3 jaar zelfs in 2020 nog niet het niveau van 2015 benaderen. In de andere provincies verwacht men een toename tegenover 2015 vanaf 2018.

Tegen 2025 voorspelt men voor het Vlaamse Gewest 10 782 kinderen meer dan in 2015 en de toename zou zich in elke provincie - met uitzondering van Limburg - voordoen.

Het aantal 3- tot 6-jarigen zal volgens de prognoses aanhoudend dalen tot 2020. In 2020 wordt verwacht dat er 7063 minder kinderen zijn in de leeftijdscategorie 3 tot 6 jaar. Nadien zou het aantal weer toenemen zonder dat het niveau van 2015 bereikt wordt. Volgens de vooruitzichten zouden alle provincies in 2020 een afname van het aantal kinderen op kleuterleeftijd kennen tegenover 2015.

Tegen 2020 zal vooral het aantal kinderen van 6 tot 12 jaar toenemen. Op niveau van het Vlaamse Gewest wordt een aanhoudende stijging voorspeld t.e.m. 2019, waarbij de toename vooral opvallend sterk is in de periode 2016-2018. Op provinciaal niveau wordt de lineair stijgende evolutie enkel voorspeld voor Antwerpen en Vlaams-Brabant. In de andere provincies blijft het geschatte aantal kinderen voor elk jaar boven het aantal van 2015 liggen, maar vanaf 2019 (in West-Vlaanderen) of 2020 (voor Limburg en Oost-Vlaanderen) nemen de aantallen weer af. In totaal zouden er in het Vlaamse Gewest in 2020 24 424 kinderen van 6 tot 12 jaar meer zijn dan in 2015.

Hoewel de vooruitzichten niet voor elke leeftijdscategorie een lineaire groei voorspellen, is dat wel het resultaat als we naar alle kinderen onder de 12 jaar kijken. Voor 2020 verwacht men voor het Vlaamse Gewest 867 226 kinderen van 0 tot 12 jaar, dat zijn er 23 862 meer dan in 2015 (zie tabel 1.21). Als de vooruitzichten kloppen, zullen we tegen 2020 vooral met noden voor scholen en opvang en vrije tijd zitten voor kinderen tussen 6 en 12 jaar en zal ook de sector van de kinderopvang (vooral vanaf 2019) voor de uitdaging staan om de toegenomen groei in de kindpopulatie op te vangen.

1.21 Voorspelde evolutie aantal kinderen

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2025
Kinderen jonger dan 3 jaar							
Antwerpen	62 768	-729	-408	+129	+1 247	+2 541	+3 903
Limburg	26 080	-323	-294	-361	-354	-241	-84
Oost-Vlaanderen	47 231	-576	-451	+76	+1 038	+2 191	+3 443
Vlaams-Brabant	35 672	-8	-57	+92	+383	+876	+1 471
West-Vlaanderen	33 959	-374	-269	+178	+698	+1 334	+2 049
Vlaams Gewest	205 710	-2 010	-1 479	+114	+3 012	+6 701	+10 782
Kinderen tussen 3 en 6 jaar							
Antwerpen	64 663	+186	-419	-613	-1 371	-1 386	-1 080
Limburg	27 867	-47	-406	-692	-1 069	-1 183	-1 351
Oost-Vlaanderen	50 254	-531	-1 086	-1 828	-2 447	-2 557	-2 198
Vlaams-Brabant	38 357	-153	-268	-125	-154	-294	-205
West-Vlaanderen	36 067	-212	-658	-1 169	-1 539	-1 643	-1 383
Vlaams Gewest	217 208	-757	-2 837	-4 427	-6 580	-7 063	-6 217
Kinderen tussen 6 en 12 jaar							
Antwerpen	121 154	+2 885	+6 201	+8 437	+9 722	+10 003	+9 697
Limburg	53 432	+1 171	+2 266	+3 254	+3 629	+3 387	+3 100
Oost-Vlaanderen	97 235	+2 310	+3 837	+5 124	+5 142	+4 813	+3 678
Vlaams-Brabant	77 724	+1 240	+2 519	+3 111	+3 169	+3 330	+3 190
West-Vlaanderen	70 901	+1 154	+2 473	+3 153	+3 091	+2 691	+1 613
Vlaams Gewest	420 446	+8 760	+17 296	+23 079	+24 753	+24 224	+21 278
Kinderen onder de 12 jaar							
Antwerpen	248 585	+2 342	+5 374	+7 953	+9 598	+11 158	+12 520
Limburg	107 379	+801	+1 566	+2 201	+2 206	+1 963	+1 665
Oost-Vlaanderen	194 720	+1 203	+2 300	+3 372	+3 733	+4 447	+4 923
Vlaams-Brabant	151 753	+1 079	+2 194	+3 078	+3 398	+3 912	+4 456
West-Vlaanderen	140 927	+568	+1 546	+2 162	+2 250	+2 382	+2 279
Vlaams Gewest	843 364	+5 993	+12 980	+18 766	+21 185	+23 862	+25 843

1.21 Voorspelde evolutie van het aantal kinderen onder de 12 jaar ('de jure'-bevolking) t.o.v. 2015 per leeftijdscategorie - Vlaams Gewest en provincies
Bron: Federaal Planbureau en Algemene Directie Statistiek, Demografische vooruitzichten 2015-2060

5. ADOPTIEKINDEREN

5.1. Adoptie in Vlaanderen

Stijging van het aantal adopties, vooral van buitenlandse adopties via de erkende adoptiediensten

In de loop van 2015 plaatsen de door Kind en Gezin erkende adoptiediensten* in totaal 93 kinderen, vooral plaatsingen afkomstig uit het buitenland (zie tabel 1.22). In totaal zijn er 9 plaatsingen meer dan in 2014 (+10,7%).

Er zijn in 2015 22 adopties van in België geboren kinderen, in 2014 waren dit er 23. Er zijn in 2015 71 adopties van kinderen afkomstig uit het buitenland, 10 meer dan in 2014. De uit het buitenland afkomstige kinderen komen vooral uit Oeganda, Ethiopië en Polen (zie tabel 1.22).

* Over het aantal vrije (t.e.m. 2006) of zelfstandige (vanaf 2007) adopties, m.a.w. adopties die niet worden gerealiseerd via een erkende adoptiedienst, zijn geen gegevens bekend

1.22 Geadopteerde kinderen naar land herkomst

	2014		2015	
	Aantal	%	Aantal	%
In België geboren	23	27,4	22	23,7
Burkina Faso	2	2,4	0	0,0
Chili	0	0,0	4	4,3
China	4	4,8	2	2,2
DR Congo	0	0,0	3	3,2
Ethiopië	18	21,4	11	11,8
Filipijnen	7	8,3	7	7,5
Gambia	0	0,0	3	3,2
Guinea	4	4,8	3	3,2
Haïti	1	1,2	0	0,0
India	3	3,6	2	2,2
Oeganda	2	2,4	18	19,4
Polen	12	14,3	10	10,8
Portugal	0	0,0	1	1,1
Thailand	2	2,4	5	5,4
Togo	1	1,2	0	0,0
Zuid-Afrika	5	6,0	2	2,2
Totaal uit buitenland afkomstig	61	72,6	71	76,3
Totaal	84	100,0	93	100,0

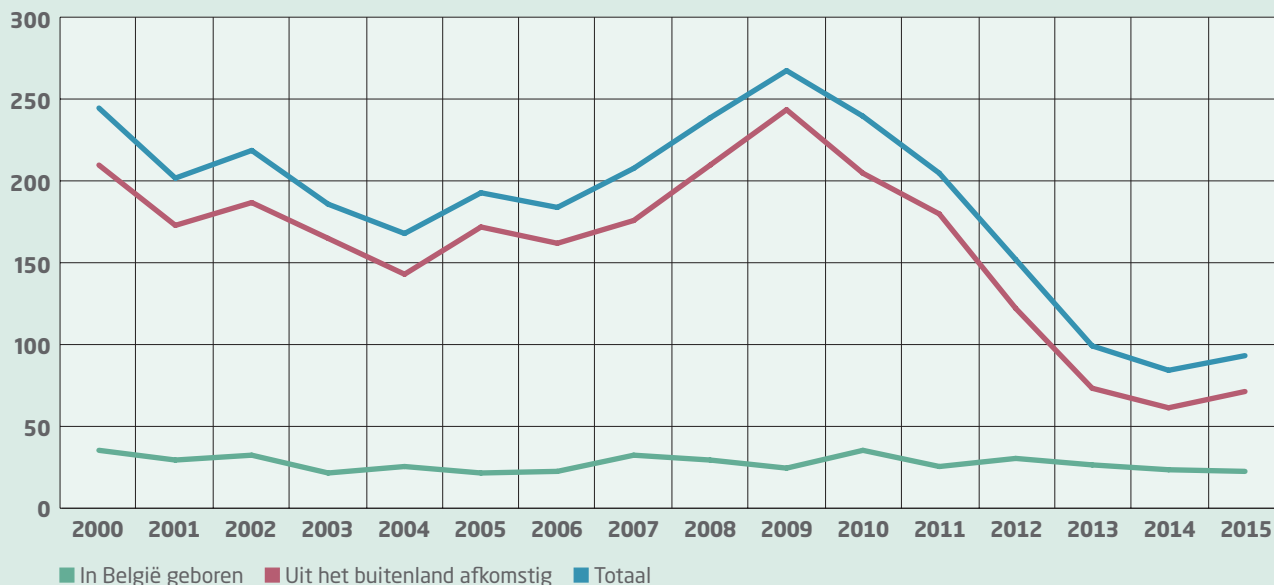
1.22 Voor adoptie geplaatste kinderen: aantal volgens land van herkomst
Bron: Kind en Gezin - Vlaams Centrum voor Adoptie

Grafiek 1.23 geeft de evolutie van de binnenlandse en interlandelijke adoptie sinds 2000. In de periode 2006-2009 steeg het aantal adopties jaar na jaar door de toename van het aantal interlandelijke adopties. Sinds 2010 nam het aantal interlandelijke adopties jaarlijks af. In 2015 is er opnieuw een lichte toename in het aantal interlandelijke adopties.

De gemiddelde leeftijd van de adoptieouders die in 2015 adopteren via de erkende adoptiediensten is bij zowel binnenlandse adopties als bij interlandelijke adopties 40 jaar voor vaders en 39 jaar voor moeders. 38,1% van alle adoptieouders is ouder dan 40 jaar, bij de vaders is dat 47,5%.

Van de 93 kinderen die door bemiddeling van een adoptiedienst (binnenland of interlandelijk) in Vlaanderen geadopteerd worden, komen er 4 terecht bij een alleenstaande moeder. 89 kinderen worden dus geadopteerd door koppels, waarvan 78 door heteroparen. 11 kinderen worden via binnenlandse adoptie geplaatst bij mannenparen.

1.23 Evolutie adoptie

1.23 Evolutie van het aantal voor adoptie geplaatste kinderen sinds 2000
Bron: Kind en Gezin - Vlaams Centrum voor Adoptie

Op het moment van de plaatsing in het gezin is 65,6% van de kinderen jonger dan 3 jaar. 1 op de 4 adoptiekinderen is jonger dan 1 jaar, 19,6% is 5 jaar of ouder (zie tabel 1.24). Het aandeel kinderen jonger dan 3 jaar is quasi stabiel gebleven t.o.v. 2014 (65,6% versus 65,2%). Er worden in 2015 2 kinderen geadopteerd die ouder zijn dan 10 jaar.

Opmerkelijk verschil is dat kinderen die via binnenlandse adoptie geplaatst worden allemaal - op één na - tot de jongste leeftijdsgroep (jonger dan 1 jaar) behoren. De meeste kinderen die geadopteerd worden via interlandelijke adoptie zijn ouder dan 1 jaar. Via interlandelijke adoptie worden in 2015 3 kinderen geadopteerd jonger dan 1 jaar.

Bij 61,3% van de adopties is het adoptiekind het eerste kind in het gezin. 17 kinderen (18,3%) worden samen met een broer en/of zus geadopteerd (allen in een kinderloos gezin). In totaal komen 36 kinderen terecht in een gezin met kinderen (tweede en volgende adopties, of aanwezigheid van al eigen kinderen) (zie tabel 1.25).

1.24 Leeftijd van de kinderen bij plaatsing voor adoptie

	2013		2014		2015	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Jonger dan 1 jaar	40	40,4	28	33,3	24	25,8
1 tot 2 jaar	21	21,2	14	16,7	23	24,7
2 tot 3 jaar	15	15,2	13	15,5	14	15,1
3 tot 4 jaar	5	5,1	8	9,5	7	7,5
4 tot 5 jaar	3	3,0	8	9,5	7	7,5
5 tot 10 jaar	15	15,1	12	14,3	16	17,2
>= 10 jaar	0	0,0	1	1,2	2	2,2
Totaal	99	100,0	84	100,0	93	100,0

1.24 Leeftijd van de kinderen bij plaatsing voor adoptie
Bron: Kind en Gezin - Vlaams Centrum voor Adoptie

1.25 Plaats in de kinderrij van voor adoptie geplaatste kinderen

	2014		2015	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderloos gezin, plaatsing van 1 kind	41	48,8	40	43,0
Kinderloos gezin, plaatsing van meerdere kinderen	17	20,2	17	18,3
Gezin met kinderen, plaatsing van 1 kind als onderste in de kinderrij	26	31,0	36	38,7
Gezin met kinderen, plaatsing van meerdere kinderen, allemaal onderplaatsingen	0	0,0	0	0,0
Totaal	84	100,0	93	100,0

1.25 Door adoptiediensten geplaatste kinderen volgens aantal geplaatste kinderen en plaats in de kinderrij in het adoptiegezin
Bron: Kind en Gezin - Vlaams Centrum voor Adoptie

5.2. Internationale situering cijfers interlandelijke adoptie

Binnen de EU-15-landen waarvoor er cijfers over interlandelijke adoptie bekend zijn, zien we dat in quasi alle landen het aantal interlandelijk

geadopteerde kinderen de laatste jaren afneemt (zie tabel 1.26). In vele landen (zoals Frankrijk, Spanje en Denemarken) gaat het om een sterke daling waarbij t.o.v. 2010 het aantal interlandelijke adopties meer dan gehalveerd is. Ook in Vlaanderen is

het aantal interlandelijke adopties sinds 2010 meer dan gehalveerd. In totaal werden er door de 13 landen waarvoor cijfers bekend zijn voor 2013 7097 kinderen interlandelijk geadopteerd.

1.26 Internationale situering interlandelijke adoptie

Ontvangend land	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Vlaamse Gemeenschap ⁽¹⁾	210	172	205	180	122	73	61	71
Franse Gemeenschap ⁽¹⁾	290	299	183	172	138	107	NB	NB
Aangrenzende landen								
Duitsland ⁽²⁾	854	560	504	525	452	288	227	NB
Frankrijk	2 971	4 136	3 508	1 995	1 569	1 343	1 069	NB
Luxemburg	57	41	32	25	14	11	18	NB
Nederland	1 193	1 185	705	529	488	401	354	NB
Noordse landen								
Finland	198	308	160	163	175	141	161	NB
Denemarken	716	585	419	338	219	176	124	NB
Zweden	981	1 083	655	538	466	341	345	NB
Mediterrane landen								
Griekenland	NB	NB	3	5	4	4	NB	NB
Italië	NB	2 840	4 130	4 022	3 106	2 825	NB	NB
Portugal	NB	15	NB	NB	NB	NB	NB	NB
Spanje	3 625	5 423	2 891	2 573	1 669	1 191	NB	NB
Andere landen								
Oostenrijk	NB	98	NB	NB	NB	NB	NB	NB
Verenigd Koninkrijk	351	369	175	153	120	124	NB	NB
Ierland	225	366	201	188	117	72	34	NB

1.26 Evolutie van het aantal interlandelijke adopties in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Selman P., School of Geography, Politics and Sociology, Newcastle University, UK
Centrale autoriteiten van de Franse Gemeenschap, Luxemburg, Duitsland, Griekenland en Denemarken
Website van Den Haag en websites van de Centrale Autoriteiten van Frankrijk, Zweden en Nederland

(1) Alleen adopties gerealiseerd door een erkende adoptiedienst

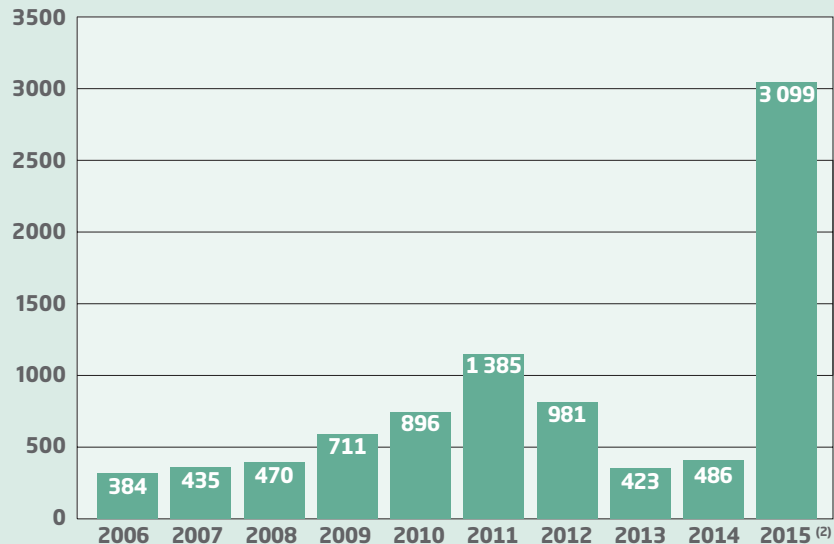
(2) Niet adopties van kinderen met een andere nationaliteit

NB: niet beschikbaar

6. MINDERJARIGE ASIELZOEKERS EN AANTAL KINDEREN IN HET WACHTREGISTER

Jonge asielzoekers komen in België binnen, met of zonder ouders. In 2015 dienen 3099 minderjarigen* zelf een asielaanvraag in. Het betreft dus minderjarigen met een eigen individueel dossier of m.a.w. minderjarigen die na of voor hun ouders zijn aangekomen, en niet de minderjarigen die in de bijlage van de asielaanvraag van hun ouders zijn opgenomen.

Het aantal niet-begeleide minderjarige asielaanvragers ligt veel hoger (zie grafiek 1.27) dan vorig jaar - toen er 486 waren - en heeft uiteraard veel te maken met de vluchtelingen crisis sinds 2015.

1.27 Aantal minderjarige asielzoekers in België ⁽¹⁾

1.27 Evolutie van het aantal minderjarige asielzoekers in België

Bron: Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, Asielstatistieken, Maandverslag februari 2015

(1) Deze cijfers hebben betrekking op het aantal minderjarigen dat een individueel dossier heeft. Het betreft dus minderjarigen die na of voor hun ouders zijn aangekomen, en niet de minderjarigen die in de bijlage van de asielaanvraag van hun ouders zijn opgenomen. Classificatie als minderjarige na een botscan

(2) Voorlopig cijfer

* Na een botscan geclassificeerd als minderjarige

Het wachtregister is een gegevensbank die beheerd wordt door de federale overheid en bevat gegevens over vreemdelingen die zich vluchteling verklaren of vragen om als

vluchteling erkend te worden, en hun familieleden. In februari 2016 zijn er in het Vlaamse Gewest 6499 kinderen jonger dan 18 jaar ingeschreven in het wachtregister, dat zijn er 2732 meer

dan het jaar voordien. Meer dan de helft (59,3%) van de kinderen is jonger dan 12 jaar, 14% is zelfs jonger dan 3 jaar.

1.28 Aantal kinderen in het wachtregister

	2014	2015		2016	
	Aantal	Aantal	%	Aantal	%
Jonger dan 3 jaar	931	699	18,6	907	14,0
Tussen 3 en 6 jaar	986	812	21,6	1 104	17,0
Tussen 6 en 12 jaar	1 568	1 320	35,0	1 840	28,3
Tussen 12 en 18 jaar	1 116	936	24,8	2 648	40,7
Totaal	4 601	3 767	100,0	6 499	100,0

1.28 Aantal minderjarige kinderen ingeschreven in het wachtregister - Vlaams Gewest - stand in februari
Bron: FOD Binnenlandse Zaken, Algemene Directie Instellingen en Bevolking

Hoofdstuk 2

JONGE KINDEREN
IN HUN GEZINSCONTEXT:
EEN BLIK OP DE DIVERSITEIT

Kinderen groeien op in verschillende contexten. Niet elk kind leeft bij zijn (natuurlijke) ouders, niet elk kind woont samen met broers/zussen, sommige kinderen hebben jonge moeders, andere oudere vaders, heel wat kinderen hebben 'roots' buiten België, niet elk kind spreekt Nederlands thuis, ...

De gezinscontext is erg belangrijk voor de tijdsbesteding, de ontwikkeling, het welbevinden en de kansen van kinderen. In dit hoofdstuk schetsen we de diversiteit aan gezinskenmerken in Vlaanderen op het niveau van de kinderen (met kinderen als teleenheid).

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafieken:

2.1 Kinderen in twee- of eenoudergezin	45
2.2 Kinderen naar gezinstype (alleenstaand, gehuwd of ongehuwd paar, ...)	46
2.3 Evolutie van het aandeel kinderen bij een ongehuwd paar	47
2.4 Kinderen naar aantal broers en zussen in het gezin.....	48
2.5 Kinderen naar leeftijd van hun ouders.....	50
2.6 Kinderen naar nationaliteit.....	51
2.7 Kinderen naar andere nationaliteiten	52
2.8 Kinderen naar nationaliteitshistoriek	53
2.9 Herkomst kinderen per provincie	54
2.10 Evolutie aandeel borelingen met een moeder van niet-Belgische origine	55
2.11 Kinderen naar origine van de moeder.....	56
2.12 Kinderen met een moeder van niet-Belgische origine per provincie.....	56
2.13 Aandeel borelingen naar taal moeder - kind.....	57
2.14 Aandeel borelingen waarvan de taal moeder - kind niet het Nederlands is (per provincie).....	58

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

De cijfers over de samenstelling van het gezin zijn gebaseerd op bronbestanden van het Rijksregister die nadien bewerkt worden door de Studiedienst van de Vlaamse Regering en Kind en Gezin. De cijfers steunen dus op officiële domiciliegegevens, feitelijke gezins- of verblijfssituaties kunnen hiervan afwijken.

De cijfers over nationaliteiten en nationaliteitshistorieken van kinderen zijn afkomstig van de Algemene Directie Statistiek (ADS) van de federale overheid en van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ). De cijfers over de eerste nationaliteit van moeders van borelingen en over de taal tussen moeder en boreling steunen op registraties door Kind en Gezin.

1. JONGE KINDEREN NAAR GEZINSVORM EN GEZINSTYPE

Aandeel jonge kinderen in een eenoudergezin blijft stabiel. Het aandeel kinderen dat leeft bij een gehuwd paar blijft teruglopen. Al meer dan 1 op de 4 kinderen onder de 12 jaar woont bij een ongehuwd paar

De meeste jonge kinderen (85,1%) leven in een tweeeoudergezin (situatie op 1 januari 2015), 11,7% woont in een eenoudergezin. Er is wel een verschil naargelang de leeftijd van de kinderen. 7,4% van de kinderen onder de 3 jaar leeft in een eenoudergezin. Bij kinderen van 3 tot 6 jaar is dat 10,4% en bij kinderen van lagereschoolleeftijd 14,5% (zie tabel 2.1). Oudere kinderen leven dus vaker dan jongere kinderen in een eenoudergezin. Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat bijna 1 op de 5 (19,2%) 12- tot 17-jarigen in een eenoudergezin woont.

De voorbije jaren evolueerden deze cijfers amper of niet (zie tabel 2.1). Ook de interprovinciale verschillen zijn klein. Het aandeel kinderen onder de 12 jaar in een eenoudergezin ligt het hoogst in Antwerpen (12,3%) en het laagst in Limburg (10,2%).

2.1 Kinderen in twee- of eenoudergezin

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kinderen onder de 3 jaar						
Eenoudergezin	7,2	7,1	7,1	7,2	7,2	7,4
Tweeeoudergezin	87,7	87,8	87,7	87,6	87,6	87,6
Andere/niet bekend	5,1	5,1	5,2	5,2	5,2	5,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar						
Eenoudergezin	10,5	10,5	10,5	10,5	10,4	10,4
Tweeeoudergezin	86,2	86,1	86,1	86,0	86,1	86,2
Andere/niet bekend	3,3	3,4	3,4	3,5	3,4	3,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar						
Eenoudergezin	14,7	14,6	14,5	14,5	14,5	14,5
Tweeeoudergezin	83,1	83,1	83,1	83,2	83,2	83,2
Andere/niet bekend	2,3	2,3	2,3	2,4	2,3	2,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Totaal kinderen onder de 12 jaar						
Eenoudergezin	11,7	11,6	11,6	11,6	11,6	11,7
Tweeeoudergezin	85,0	85,1	85,1	85,0	85,0	85,1
Andere/niet bekend	3,3	3,3	3,4	3,4	3,3	3,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.1 Kinderen onder de 12 jaar naar twee- of eenoudergezin - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari
Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

De cijfers over de gezinsvorm bleven de voorbije jaren dus redelijk stabiel. Er zijn wel duidelijke verschuivingen op het vlak van het gezinstype. Hoewel de meeste kinderen nog altijd bij een gehuwd paar wonen, is

er jaar na jaar een duidelijke afname (zie tabel 2.2). Steeds meer kinderen leven immers bij een *ongehuwd paar*. Tegenover 2009 is er een toename van het aandeel kinderen jonger dan 12 jaar dat leeft bij een ongehuwd paar van

19,1% naar 26,1%. Het verschil met 2014 bedraagt bijna een procentpunt (0,9%).

Bekijken we de cijfers in detail, zien we dat het aandeel kinderen dat bij een *gehuwd paar* woont groter is bij

2.2 Kinderen naar gezinstype (alleenstaand, gehuwd of ongehuwd paar, ...)

	2009	2014			2015				
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind bij gehuwd paar	66,1	52,1	58,7	64,3	59,8	51,4	57,8	63,2	59,0
<i>Bij beide ouders</i>	61,4	50,8	52,8	55,0	53,4	50,1	51,9	53,4	52,2
<i>Bij een ouder en een stiefouder</i>	0,9	0,3	0,4	1,2	0,8	0,3	0,5	1,1	0,8
<i>Bij een ouder en een ?stiefouder? ⁽¹⁾</i>	3,4	0,7	5,1	7,7	5,3	0,8	5,2	8,3	5,6
<i>Bij gehuwd paar, niet verwant</i>	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3
Kind bij ongehuwd paar ⁽²⁾	19,1	35,5	27,4	18,9	25,2	36,2	28,4	20,0	26,1
<i>Bij een ouder en een stiefouder</i>	2,6	0,7	1,7	3,8	2,5	0,7	1,7	3,8	2,5
<i>Bij een ouder en een ?stiefouder? ⁽¹⁾</i>	16,5	34,8	25,7	15,1	22,7	35,5	26,6	16,2	23,6
Kind bij alleenstaande moeder	10,0	6,4	9,1	12,4	10,0	6,5	9,0	12,3	10,0
Kind bij alleenstaande vader	1,5	0,8	1,3	2,1	1,6	0,9	1,4	2,2	1,7
Kind inwonend bij een ander kerngezin ⁽³⁾	3,2	5,2	3,4	2,3	3,3	5,0	3,4	2,3	3,2
Kind in collectief huishouden ⁽⁴⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.2 Gezinstype van kinderen onder de 12 jaar - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari
Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

(1) ?stiefouder?: mogelijk de stiefmoeder/-vader van het kind, maar het kan ook de moeder/vader zijn

(2) Als kinderen bij een ongehuwd paar wonen, is het moeilijk uit te maken of het gaat om de biologische ouders. Deze kinderen zijn dan ook meestal opgenomen in de categorie 'bij een ouder en een ?stiefouder?'

(3) Bv. bij de grootouders

(4) Collectieve huishoudens bestaan uit meerdere niet-verwante personen die leven in instellingen en gemeenschappen zoals rusthuizen, rust- en verzorgingstehuizen, weeshuizen, studenten- en arbeidshomes, verpleeginstellingen, strafinrichtingen en kloosters

de oudere kinderen. Van de kinderen onder de 3 jaar woont 36,2% bij een ongehuwd paar. Bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt dit 28,4% en bij kinderen van 6 tot 12 jaar 20%. Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat dit percentage bij 12- tot 18-jarigen nog lager ligt (12,1%).

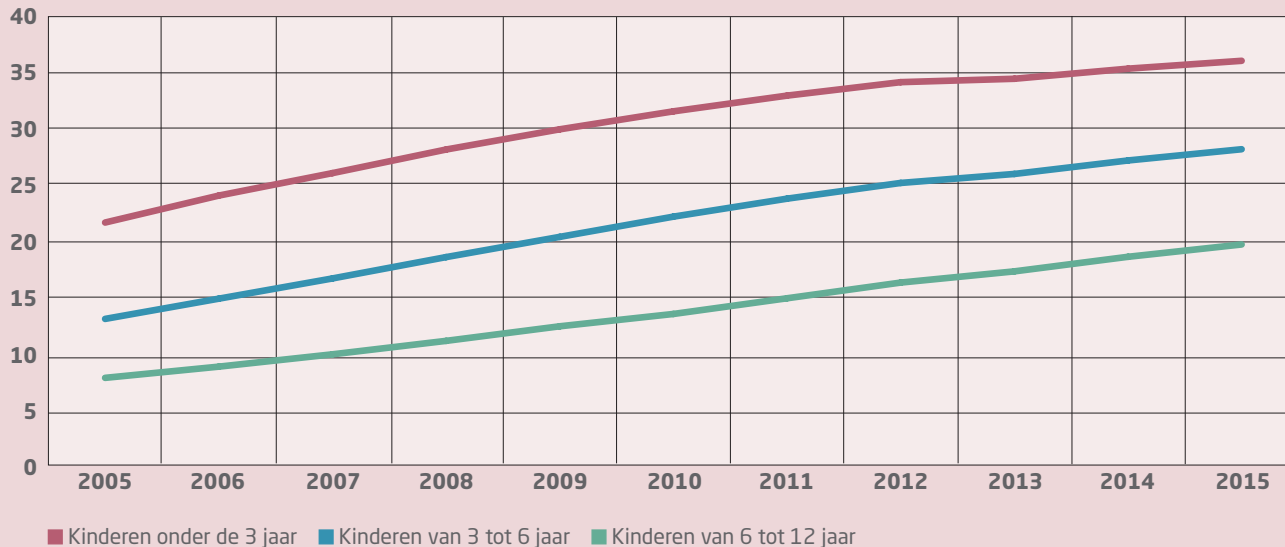
Kinderen die bij een *alleenstaande ouder* wonen, wonen vooral bij een alleenstaande moeder. 10% van de kinderen jonger dan 12 jaar woont bij een alleenstaande moeder en slechts 1,7% bij een alleenstaande vader.

Deze cijfers liggen heel wat lager bij de jongste kinderen. 6,5% van de kinderen onder de 3 jaar woont bij een alleenstaande moeder en 0,9% bij een alleenstaande vader.

Het percentage kinderen dat woont bij een alleenstaande moeder of een alleenstaande vader bleef de voorbije jaren nagenoeg ongewijzigd (zie tabel 2.2).

In grafiek 2.3 geven we de evolutie van het aandeel kinderen in een gezin met een ongehuwd paar weer sinds 2005. Daaruit blijkt duidelijk dat het aandeel voor elke leeftijdscategorie blijft stijgen.

2.3 Evolutie van het aandeel kinderen bij een ongehuwd paar

2.3 Evolutie van het percentage kinderen dat woont bij een ongehuwd paar naar leeftijdscategorie sinds 2005 - Vlaams Gewest
Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

2. AANTAL ANDERE KINDEREN IN HET GEZIN

De meeste jonge kinderen groeien niet alleen op

20,8% van de kinderen jonger dan 12 jaar is enig kind, bijna de helft (48,1%) heeft 1 broer of zus jonger

dan 18 jaar, 21,7% van de kinderen leeft samen met 2 andere kinderen en 9,5% heeft 3 of meer broers of zussen. Tabel 2.4 geeft de percentages weer per leeftijdsklasse. Daaruit blijkt dat 36,6% van de kinderen onder de 3 jaar

en 14,9% van de 6- tot 12-jarigen (nog) alleen opgroeit. Het aandeel kinderen jonger dan 12 jaar dat als enig kind opgroeit, lijkt geleidelijk aan af te nemen.

2.4 Kinderen naar aantal broers en zussen in het gezin

Kinderen in het huishouden	2010	2014			2015			Totaal	
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar		Kinderen van 6 tot 12 jaar
Enig kind	21,8	36,9	17,6	15,0	21,0	36,6	17,5	14,9	20,8
1 ander kind	47,6	41,7	52,7	48,5	47,9	41,7	52,7	48,7	48,1
2 andere kinderen	21,4	14,8	21,1	25,3	21,7	14,9	21,1	25,2	21,7
3 andere kinderen	6,4	4,6	6,1	7,9	6,6	4,7	6,1	7,9	6,7
4 of meer andere kinderen	2,8	1,8	2,6	3,2	2,8	2,1	2,6	3,3	2,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.4 Aantal andere kinderen jonger dan 18 jaar waarmee kinderen onder de 12 jaar samenwonen - Vlaams Gewest (alleen kinderen onder de 12 jaar die wonen bij een gehuwd of ongehuwd paar of bij een alleenstaande ouder) (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens Algemene Directie Statistiek - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

3. LEEFTIJD VAN DE OUDERS

Veel jonge kinderen hebben (stief)vader die ouder is dan (stief)moeder

Uit de gegevens van het Rijksregister kennen we de leeftijd van de moeder en de vader van jonge kinderen. De meest recent beschikbare cijfers zijn van 1 januari 2015. Daaruit blijkt dat de vaders van jonge kinderen globaal genomen ouder zijn dan de moeders.

Waar 24% van de kinderen onder de 12 jaar een moeder heeft die 40 jaar is of ouder, heeft 40,6% van die kinderen een vader die 40 jaar is of ouder. Het verschil doet zich voor alle leeftijdsklassen voor.

Waar 24,9% van de kinderen jonger dan 3 jaar een moeder heeft die minstens 35 jaar is, heeft 43,9% van die kinderen een vader die minstens 35 jaar is.

Waar 38,5% van de kinderen van 6 tot 12 jaar een moeder heeft van minstens 40 jaar, heeft meer dan de helft van die kinderen (58%) een vader van minstens 40 jaar.

Vergelijken we de leeftijdsverdeling van de ouders van de totale groep kinderen onder de 12 jaar met de situatie in 2010, dan blijken er in 2015 relatief gezien minder kinderen te zijn met ouders jonger dan 30 jaar. Vooral het aandeel kinderen met moeders

en/of vaders die minstens 40 jaar zijn, is toegenomen. Dit kan te maken hebben met de voortschrijdende impact van uitstelgedrag voor het eerste kind en met de daling van het vruchtbaarheidscijfer van vrouwen onder de 30 jaar (zie hoofdstuk 1). Het heeft wellicht ook te maken met het gegeven dat het aandeel eerste geboorten de laatste jaren lager ligt dan het aandeel gezinsuitbreidingen met 'volgende' kinderen.

2.5 Kinderen naar leeftijd van hun ouders ⁽¹⁾

	2010	2014	2015			Totaal
	Totaal	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Huidige leeftijd van de (stief)moeder						
Onder de 20 jaar	0,1	0,1	0,2	0,0	0,0	0,1
20 tot 25 jaar	2,7	2,3	6,2	2,1	0,2	2,1
25 tot 30 jaar	14,1	13,1	28,1	14,7	4,3	12,7
30 tot 35 jaar	29,1	30,0	40,6	38,8	19,7	29,7
35 tot 40 jaar	31,9	30,9	19,4	31,2	37,3	31,4
40 tot 45 jaar	17,0	17,8	4,8	11,0	27,6	17,8
45 tot 50 jaar	4,4	5,0	0,5	1,9	9,2	5,2
50 jaar en ouder	0,7	0,8	0,2	0,2	1,6	0,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Huidige leeftijd van de (stief)vader						
Onder de 20 jaar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20 tot 25 jaar	0,9	0,7	2,0	0,5	0,1	0,7
25 tot 30 jaar	7,5	6,6	16,1	6,2	1,5	6,3
30 tot 35 jaar	22,1	22,4	38,0	28,6	10,3	22,0
35 tot 40 jaar	31,7	30,1	26,3	35,0	30,1	30,4
40 tot 45 jaar	23,9	24,0	11,2	18,8	32,9	23,8
45 tot 50 jaar	9,8	10,9	4,2	7,3	16,7	11,2
50 jaar en ouder	4,1	5,2	2,2	3,5	8,4	5,6
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.5 Kinderen onder de 12 jaar: huidige leeftijd van de (stief)moeder en de (stief)vader - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

(1) Betreft de personen met wie het kind samenwoont, de ouder(s) of de stiefouder(s)

4. KINDEREN MET EEN ANDERE NATIONALITEIT EN/OF VAN ANDERE ORIGINE

Uit tabel 2.6 blijkt dat in 2015 8,7% van de jonge kinderen in het Vlaamse Gewest niet de Belgische nationaliteit heeft. Het aandeel kinderen met een andere nationaliteit ligt hoger bij jonge dan bij oudere kinderen.

Het aandeel kinderen met een andere nationaliteit is sinds 2003 aanzienlijk toegenomen en dit voor alle leeftijdsklassen. Waar dit aandeel in 2003 4,1% bedroeg, ligt het in 2015 4,6 procentpunten hoger.

Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat er verschillen zijn tussen provincies. Antwerpen telt het grootste aandeel kinderen met een andere nationaliteit (12,5%), in West-Vlaanderen is het aandeel het laagst (4,6%). Oost-Vlaanderen (6,1%), Vlaams-Brabant (9,3%) en Limburg (9,5%) nemen een tussenpositie in.

2.6 Kinderen naar nationaliteit

	2003	2013	2014	2015
Kinderen onder de 3 jaar				
Belgisch	95,5	90,7	90,4	89,8
Ander	4,5	9,3	9,6	10,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar				
Belgisch	95,8	91,9	91,6	91,0
Ander	4,2	8,1	8,4	9,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar				
Belgisch	96,1	92,7	92,4	92,1
Ander	3,9	7,3	7,6	7,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Totaal kinderen onder de 12 jaar				
Belgisch	95,9	91,9	91,7	91,3
Ander	4,1	8,1	8,3	8,7
Totaal	100,0 (N=790 818)	100,0 (N=828 697)	100,0 (N=835 849)	100,0 (N=843 364)

2.6 Kinderen onder de 12 jaar naar huidige nationaliteit - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek

Uit tabel 2.7 blijkt dat 53,8% van de kinderen met een andere nationaliteit, een nationaliteit van een ander EU-land heeft. 35,6 % van de kinderen met een andere nationaliteit, heeft de nationaliteit van een van onze buurlanden, 10,4% een nationaliteit uit de groep Oost-Europese landen van de Europese Unie. Meer dan 16% van de kinderen heeft de nationaliteit van een Europees land dat niet tot de EU behoort.

2.7 Kinderen naar andere nationaliteiten

Nationaliteitsgroep ⁽¹⁾	Aandeel t.o.v. alle kinderen met andere nationaliteit	
	2012	2013
Buurlanden en noordelijk deel Europese Unie	35,8	35,6
Oostelijk deel Europese Unie	9,0	10,4
Zuidelijk deel Europese Unie	7,2	7,8
Andere Europese landen ⁽²⁾	17,6	16,3
Maghreb en Turkije	7,3	7,1
Afrika (exclusief Maghreb)	7,7	7,6
Azië (exclusief Turkije)	11,2	10,8
Noord-Amerika/Oceanië	1,1	1,0
Zuid- en Midden-Amerika	0,8	0,8
Onbekende andere nationaliteit	2,3	2,5
Totaal	100,0 (N=70 294)	100,0 (N=71 972)

2.7 Kinderen onder de 12 jaar naar andere nationaliteit - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december
Bron: Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Omdat de cijfers door de Kruispuntbank Sociale Zekerheid niet op het niveau van de afzonderlijke nationaliteiten ontsloten worden, kunnen we enkel cijfers over nationaliteitsgroepen geven. Deze nationaliteitsgroepen zijn opgebouwd op basis van de continenten en op basis van een zekere geografische indeling van de Europese Unie

(2) De groep 'Andere Europese landen' slaat op landen van het Europese continent die niet tot de EU behoren (bv. Albanië, ...)

Niet alle kinderen met een Belgische nationaliteit hebben die nationaliteit al van bij hun geboorte. Daarnaast zijn er ook Belgische kinderen wiens ouders een andere nationaliteit hebben en/of als eerste nationaliteit een andere nationaliteit hadden. Al deze mogelijke combinaties qua nationaliteitshistoriek maken het

mogelijk om na te gaan hoeveel kinderen een andere origine hebben. Tabel 2.8 maakt dit duidelijk.

Uit de cijfers blijkt dat in 2013 64,4% van de kinderen onder de 12 jaar van Belgische origine is. Er zijn echter heel wat kinderen die zelf Belg zijn, maar van een andere origine zijn.

24,9% van de kinderen is Belg maar heeft minstens 1 ouder die een andere (eerste) nationaliteit heeft of had. Het gaat daarbij vooral om een herkomst buiten de EU. 8,4% van de kinderen heeft een andere nationaliteit. In totaal is dus een derde van de kinderen van 0 tot 12 jaar van een andere origine.

2.8 Kinderen naar nationaliteitshistoriek

	2013			
	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind Belg - geen vreemde herkomst gekend	62,5	63,6	65,9	64,4
Kind Belg - vreemde herkomst EU gekend	7,1	7,6	7,8	7,5
Kind Belg - vreemde herkomst niet-EU gekend	18,1	18,0	16,7	17,4
Kind met andere huidige nationaliteit uit EU	5,7	5,5	5,0	5,3
Kind met andere huidige nationaliteit uit niet-EU	3,8	3,1	2,8	3,1
Personen voor wie geen andere herkomst gekend is, maar waarvoor de informatie onvolledig is	2,4	2,0	1,8	2,0
Geen informatie beschikbaar	0,5	0,3	0,2	0,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

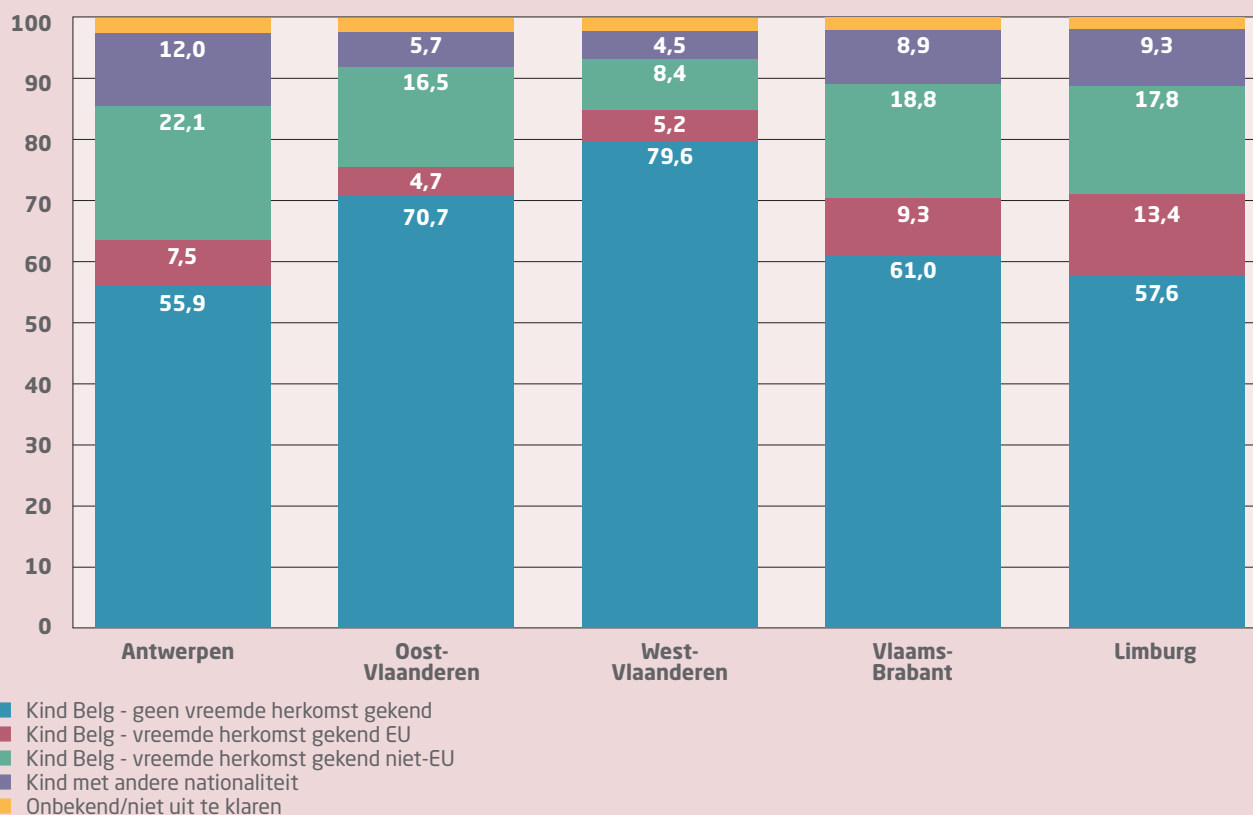
2.8 Kinderen onder de 12 jaar naar nationaliteitshistoriek - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december
Bron: Kruispuntbank Sociale Zekerheid, webtoepassing lokale cijfers

Grafiek 2.9 toont dat de herkomst van de kinderen sterk varieert naargelang de provincie. Antwerpen kent het grootste aandeel kinderen van buitenlandse origine (41,6%). Het aandeel kinderen met een andere nationaliteit is ook het grootst in

Antwerpen. In Limburg is het aandeel kinderen van buitenlandse origine ook hoog (40,6%). Limburg kent het hoogste aandeel kinderen met minstens 1 ouder met een andere (eerste) nationaliteit. In Limburg heeft de helft van de kinderen van

buitenlandse origine een herkomst binnen de EU. West-Vlaanderen kent het laagste aandeel kinderen met een andere nationaliteit én het telt ook een veel lager aandeel kinderen met minstens 1 ouder met een andere (eerste) nationaliteit.

2.9 Herkomst kinderen per provincie

2.9 Nationaliteitshistoriek van kinderen onder de 12 jaar per provincie (percentage) - situatie op 31 december 2013
Bron: Kruispuntbank Sociale Zekerheid, webtoepassing lokale cijfers

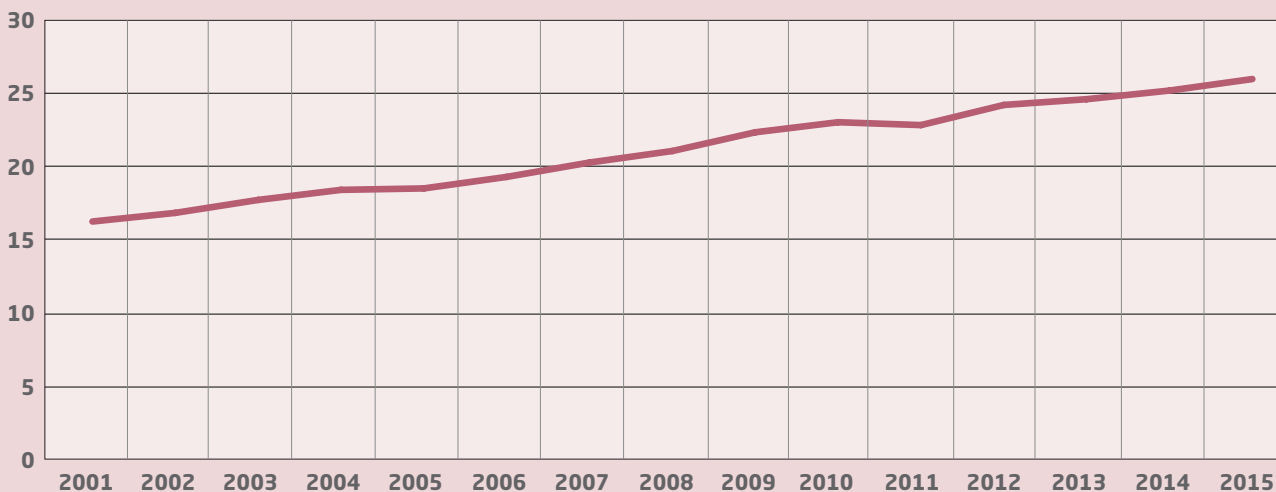
Kind en Gezin registreert de *origine van de moeder van het kind* door de moeder te vragen naar haar nationaliteit bij haar geboorte. Kind en Gezin heeft dit kenmerk in 2015 voor 97,7% van de in Vlaanderen geboren kinderen in kaart gebracht. Hoewel de cijfers dus niet op alle geboren kinderen zijn gebaseerd, bieden ze toch een meerwaarde ten opzichte van de hoger geschetste cijfers van de KSZ. Vooreerst hebben ze betrekking op 2015, daarnaast maken ze het mogelijk om de meest voorkomende nationaliteiten afzonderlijk (dus niet in nationaliteitsgroepen) te bespreken.

Daarbij is het goed om te beseffen dat het feit dat een moeder bij haar geboorte een andere nationaliteit had (bv. Pools, Duits, Marokkaans) niet wil zeggen dat ze tijdens haar leven zelf geïmmigreerd is (ze kan al haar hele leven in Vlaanderen wonen) of niet geïntegreerd zou zijn. Het kan perfect dat een moeder die bij haar geboorte de Marokkaanse nationaliteit had, intussen al heel lang de Belgische nationaliteit heeft en heel haar leven Nederlands heeft gesproken.

Grafiek 2.10 en tabel 2.11 geven aan dat 26% van de kinderen geboren in 2015 een moeder heeft die bij haar geboorte niet de Belgische

nationaliteit had. Dit percentage is toegenomen tegenover 2014 (+0,8 procentpunt). Daar waar het percentage in 2011 even afgenomen was, neemt het aandeel borelingen met een moeder van niet-Belgische origine, net zoals in 2014, nog steeds toe (zie grafiek 2.10).

2.10 Evolutie aandeel borelingen met een moeder van niet-Belgische origine

2.10 Evolutie van het aandeel kinderen met een moeder van niet-Belgische origine sinds 2001 - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

Het gaat om ruim 150 verschillende nationaliteiten van de moeder bij haar geboorte. De belangrijkste *nationaliteiten* zijn Marokkaans, Turks en Nederlands. 4,5% van de kinderen geboren in Vlaanderen in 2015 heeft een moeder van Marokkaanse origine, 2,1% een moeder van Turkse origine en 1,9% een moeder van Nederlandse origine (zie tabel 2.11).

Er zijn grote provinciale verschillen. Antwerpen heeft het hoogste percentage kinderen met een moeder van niet-Belgische origine, nl. 33,9%. De provincies Vlaams-Brabant en Limburg komen respectievelijk op de tweede (28,4%) en de derde plaats (24,8%). In Oost-Vlaanderen bedraagt het percentage 22,3%. West-Vlaanderen heeft het laagste percentage kinderen met een moeder die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had, nl. 15,4% (zie tabel 2.12). De stijging van het aandeel kinderen met een moeder van niet-Belgische origine doet zich - met uitzondering van Limburg - in alle provincies voor. Er is een sterke toename in Vlaams-Brabant (+1,9 procentpunt) en West-Vlaanderen (+1,5 procentpunt).

2.11 Kinderen naar origine van de moeder ⁽¹⁾

	2012	2013	2014	2015
Belgisch	75,8	75,4	74,8	74,0
Marokkaans	4,9	4,8	4,6	4,5
Turks	2,5	2,3	2,2	2,1
Nederlands	1,9	1,9	1,9	1,9
Pools	1,1	1,1	1,3	1,3
Russisch	0,9	0,9	0,9	1,1
Roemeens	0,6	0,8	0,9	0,8
Congolees	0,8	0,9	0,7	0,8
Andere nationaliteit	11,6	12,0	12,7	13,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

2.11 Percentage borelingen naar origine van de moeder (nationaliteit van de moeder bij haar geboorte) - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) Het gaat voor alle duidelijkheid om percentages ten opzichte van de groep kinderen waarvan de nationaliteit van de moeder geregistreerd kon worden, bijna 98% van de geboortepopulatie

2.12 Kinderen met een moeder van niet-Belgische origine per provincie ⁽¹⁾

	2012	2013	2014	2015
Antwerpen	33,2	32,6	33,2	33,9
Limburg	24,7	24,3	25,0	24,8
Oost-Vlaanderen	20,0	21,2	21,8	22,3
Vlaams-Brabant	25,0	26,5	26,5	28,4
West-Vlaanderen	12,2	12,9	13,9	15,4
Vlaams Gewest	24,2	24,6	25,2	26,0

2.12 Percentage borelingen van wie de moeder niet van Belgische origine is (d.w.z. niet de Belgische nationaliteit had bij haar geboorte) naargelang de provincie - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) Het gaat voor alle duidelijkheid om percentages ten opzichte van de groep kinderen waarvan de nationaliteit van de moeder geregistreerd kon worden, bijna 98% van de geboortepopulatie

5. DE TAAL TUSSEN MOEDER EN KIND

1 op de 4 kinderen heeft niet het Nederlands als 'moedertaal'

Jonge kinderen die thuis een andere taal spreken dan het Nederlands, worden geconfronteerd met grotere uitdagingen om het later op school en op de arbeidsmarkt goed te doen. Onder meer daarom registreert Kind en Gezin de taalgegevens. We bekijken *de taal* waarin de *moeder* met haar *kind* praat, wat niet noodzakelijk betekent dat de moeder geen Nederlands spreekt of begrijpt en/of dat er niemand anders in het gezin Nederlands spreekt met het kind.

Bij 26,5% van de kinderen geboren in het Vlaamse Gewest in 2015 is de taal tussen moeder en kind niet het Nederlands. Frans is de meest gebruikte andere taal (5,4%). Arabisch en Turks komen respectievelijk op de tweede en derde plaats.

Het aandeel kinderen dat Nederlands spreekt met de moeder daalt met 0,8 procentpunt in 2015. De stijging van het aantal kinderen met een moeder van niet-Belgische origine heeft daar wellicht mee te maken.

2.13 Aandeel borelingen naar taal moeder - kind

	2012	2013	2014	2015
Nederlands	75,0	74,5	74,3	73,5
Frans	4,8	5,2	5,3	5,4
Arabisch	3,9	3,6	3,5	3,7
Turks	3,1	3,0	3,1	2,9
Berbers	1,7	1,7	1,5	1,6
Pools	1,0	1,0	1,2	1,2
Engels	1,2	1,2	1,1	1,2
Andere talen	9,3	9,8	10,0	10,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

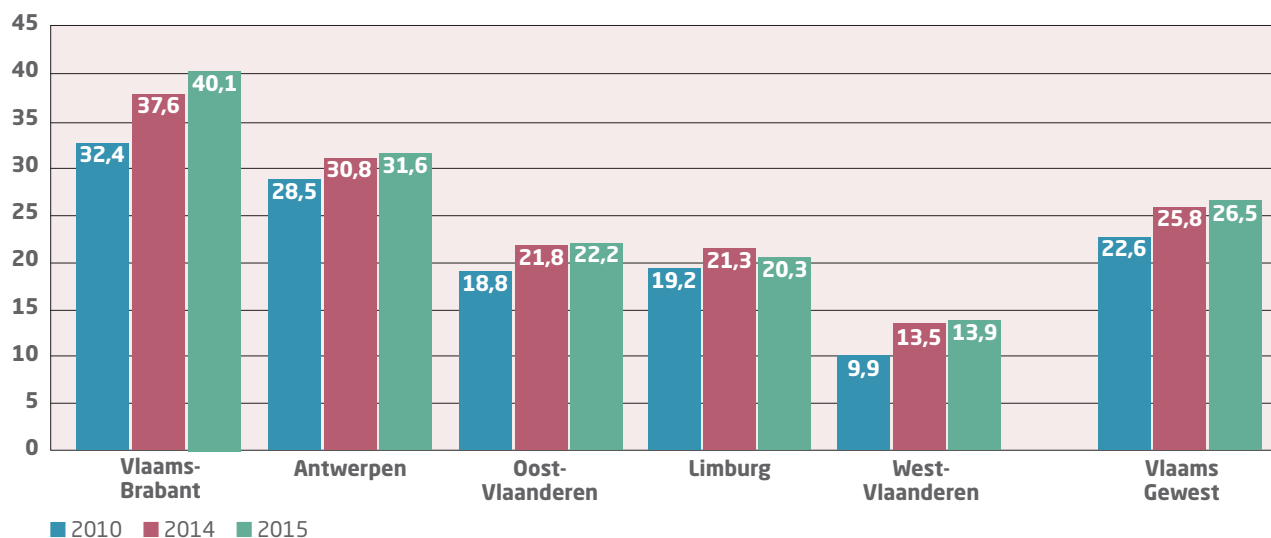
2.13 Aandeel borelingen naar de taal die de moeder spreekt met het kind - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Mirage

Er zijn grote provinciale verschillen. In Vlaams-Brabant spreekt 40,1% van de kinderen geen Nederlands met de moeder, in Antwerpen 31,6%. In Limburg (20,3%) en Oost-Vlaanderen (22,2%) liggen deze percentages heel wat lager.

In West-Vlaanderen is dit maar 13,9% (zie grafiek 2.14). In Antwerpen komt Arabisch (5,9%) het meest voor; in Vlaams-Brabant en in West-Vlaanderen is dit Frans (respectievelijk 20,5% en 2,3%); in Oost-Vlaanderen en Limburg is dit Turks (respectievelijk

4,3% en 7,5%). Sinds 2010 is in elke provincie het aandeel kinderen met een andere taal dan het Nederlands als 'moedertaal' toegenomen met minstens 3 procentpunten, enkel in Limburg beperkt de toename zich tot 1,1 procentpunt.

2.14 Aandeel borelingen waarvan de taal moeder - kind niet het Nederlands is (per provincie)

2.14 Aandeel borelingen waarbij de taal die de moeder met het kind spreekt niet het Nederlands is, in 2010, 2014 en in 2015 - per provincie
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

Opgelet !

De provinciale percentages voor 2015 verschillen van de cijfers in de gedrukte versie van Kind in Vlaanderen. De berekeningen in de gedrukte versie waren niet correct. De bovenstaande grafiek bevat de correcte cijfers!

De tijd die kinderen doorbrengen in en buiten het eigen gezin, o.a. in de kinderopvang, hangt nauw samen met de werksituatie van de ouders. De arbeidsparticipatie van de ouders is ook een belangrijke bepalende factor voor de welvaart in het gezin. *Werk hebben, biedt nog altijd de*

beste bescherming tegen armoede. Daarom staan we in dit hoofdstuk stil bij de mate waarin jonge kinderen ouders hebben die beroepsactief zijn en schetsen we omvang en aard van de beroepsactiviteit.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafieken:

3.1 Kinderen naar arbeidsparticipatie in het gezin.....	64
3.2 Kinderen naar arbeidsparticipatie per gezinsvorm.....	65
3.3 Kinderen naar arbeidsparticipatie in gezin per herkomst.....	66
3.4 Internationale situering kinderen in gezin zonder betaalde arbeid.....	67
3.5 Kinderen naar socio-economische positie van de ouder(s).....	69
3.6 Kinderen naar socio-economische positie van de ouder(s) per gezinstype.....	71
3.7 Werksituatie bij kinderen in tweeoudergezin per provincie.....	72
3.8 Jonge kinderen met werkende moeder per provincie.....	72
3.9 Kinderen naar socio-economische positie ouders per herkomst.....	73
3.10 Kinderen naar werkintensiteit gezin.....	75
3.11 Kinderen naar omvang tewerkstelling in tweeoudergezinnen.....	76
3.12 Kinderen naar omvang tewerkstelling ouder(s) per gezinsvorm en per leeftijdsklasse.....	77

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

De gegevens zijn afkomstig uit het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ). De cijfers geven informatie over de socio-economische positie van de ouder(s)* van de kinderen.

De KSZ onderscheidt 4 hoofd-categorieën in die posities: *werkend, werkzoekend, niet-beroepsactief en andere*. 3 van die 4 hoofd-categorieën worden verder ingedeeld.

Bij de *werkenden* onderscheiden we loontrekkenden, zelfstandigen en helpers. Bij *werkzoekenden* is er bv. het onderscheid tussen werkzoekenden met werkloosheidsuitkering en werkzoekenden na studies met inschakelingsuitkering.

De categorie '*niet-beroepsactieven*' omvat deelklassen zoals voltijds bruggepensioneerden, vrijgestelde werkzoekenden, arbeidsongeschikten, mensen die een leefloon ontvangen en mensen die hun loopbaan volledig onderbroken hebben.

De categorie '*andere*' heeft geen verdere onderverdeling en slaat vooral op niet-werkenden (huisvrouwen/huismannen, geschorste

* Bedoeld wordt met ouder(s): als het kind verblijft in het gezin van zijn ouder(s). Als het kind in een ander type van gezin verblijft, dan gaat het om de referentiepersoon van dit gezin en diens (eventuele) partner

werkzoekenden, ...), maar herbergt ook werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid (bv. diplomaten, personen die werken voor een organisatie die niet bijdrageplichtig is aan de Belgische sociale zekerheid, ...).

De KSZ heeft getracht om de categorie 'andere' verder uit te zuiveren. Zo kunnen we de grensarbeiders afzonderen uit de restcategorie 'andere' en deze meetellen

bij de kinderen met werkende ouder(s). Desondanks blijven er in de categorie 'andere' mensen die toch werken. De cijfers over het aandeel kinderen in een gezin met of zonder werkende ouder(s) moeten daarom allemaal beschouwd worden als 'minimumsituaties'. We kunnen bv. wel een indicatie geven van de ondergrens van het aantal kinderen dat woont in een gezin zonder werkenden (namelijk het percentage kinderen dat leeft bij 1 of 2 werkzoekende(n) en/of

niet-beroepsactieve ouders) en we kunnen hiervoor ook de bovengrens afleiden (als alle ouders met categorie 'andere' niet zouden werken), maar het precieze percentage kunnen we niet bepalen.

We schetsen in dit hoofdstuk enkel cijfers op kindniveau, voor cijfers over de arbeidssituatie van moeders en vaders met jonge kinderen verwijzen we naar hoofdstuk 8.

1. JONGE KINDEREN EN DE ARBEIDSPARTICIPATIE VAN HUN OUDERS

De arbeidsparticipatie in het gezin van kinderen kan via de KSZ-data op 2 manieren in kaart gebracht worden. Enerzijds kunnen we de arbeidssituatie op een bepaald moment bekijken, anderzijds kunnen we ze ook over een bepaalde periode meten door het concept werkintensiteit. In deze paragraaf belichten we de cijfers op basis van de momentopname. De werkintensiteit in de vorm van het aantal gewerkte kwartalen over een periode van 1 jaar komt aan bod in punt 2.

Met de momentopname op de laatste dag van het vierde kwartaal gaan we jaarlijks na hoeveel kinderen leven in een gezin waar (n)iemand werkt en kunnen we combinaties van de socio-economische posities van de ouders meer gedetailleerd

in kaart brengen. We gaan daarbij na of er zich verschillen voordoen naargelang de gezinsvorm en naargelang de leeftijd en herkomst van het kind. De meest recente cijfers dateren van 31 december 2013.

1.1. Aandeel kinderen waar geen of minstens 1 ouder werkt

Minstens 91% van de kinderen leeft in gezin met minstens 1 werkende. Kinderen van niet-Belgische herkomst leven duidelijk meer in een gezin zonder arbeidsparticipatie

91% van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft ten minste 1 ouder die aan het werk is. 4,1% (1 kind op de 25) leeft in

een gezin zonder werkende ouders. Van 4,9% kunnen we niet met zekerheid zeggen of er iemand werkt of niet omdat er naast een niet-werkende ook iemand tot de categorie 'andere' hoort of omdat de alleenstaande ouder tot de categorie 'andere' hoort. Het aandeel kinderen in een gezin zonder werkende ouder bedraagt dus maximaal 9% van de kinderen (zie tabel 3.1). In 2012 waren er nagenoeg evenveel kinderen zonder werkende ouder. De percentages fluctueren ook maar beperkt naargelang de leeftijd van de kinderen. We beperken ons hierna daarom tot de nadere analyse van de cijfers voor kinderen onder de 12 jaar.

3.1 Kinderen naar arbeidsparticipatie in het gezin

	2011	2012	2013			Totaal
	Totaal	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Aandeel kinderen met minstens 1 werkende in het gezin ⁽¹⁾	91,5	91,3	90,7	91,1	91,1	91,0
Aandeel kinderen waar niemand in het gezin werkt ⁽¹⁾	3,8	3,9	3,8	3,9	4,3	4,1
Aandeel kinderen waarbij niet uit te klaren valt of er iemand werkt in het gezin	4,7	4,8	5,5	4,9	4,7	4,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.1. Kinderen onder de 12 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouders - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Deze percentages moeten beschouwd worden als een ondergrens. De categorie 'Andere' van het datawarehouse van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid bevat immers zowel werkende als niet-werkende posities

Het aandeel kinderen onder de 12 jaar waar zeker niemand in het gezin werkt, verschilt slechts in beperkte mate tussen de provincies. Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat dit aandeel het hoogst is in Antwerpen (4,6%) en het laagst in Vlaams-Brabant (3,4%). Het aandeel kinderen waarvoor de arbeidsparticipatie niet kan vastgesteld worden omdat een of meerdere ouders de socio-economische positie 'andere' hebben varieert iets meer (van 3,2% in West-Vlaanderen tot 6,9% in Antwerpen). Daardoor moeten de verschillen tussen de provincies zeer voorzichtig geïnterpreteerd worden.

Als we de arbeidsparticipatie bekijken per gezinsvorm, dan stellen we vast dat meer dan een kwart (26,7%) van de kinderen uit een eenoudergezin geen werkende ouder heeft. Bij de kinderen

uit een tweoudergezin gaat het om 1%. Aangezien van ongeveer 5% van de kinderen de arbeidsparticipatie in het gezin niet uit te klaren valt, moeten

de percentages als minimumsituaties beschouwd worden.

3.2 Kinderen naar arbeidsparticipatie per gezinsvorm

	Kind uit tweoudergezin	Kind uit eenoudergezin
Aandeel kinderen met minstens 1 werkende in het gezin⁽¹⁾	94,1	68,0
Aandeel kinderen waar niemand werkt in het gezin⁽¹⁾	1,0	26,7
Aandeel kinderen waarbij niet uit te klaren valt of er iemand werkt in het gezin	4,9	5,2
Totaal	100,0	100,0

3.2 Kinderen onder de 12 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouder(s), per gezinstype - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2013

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Deze percentages moeten beschouwd worden als een ondergrens. De categorie 'Andere' van het datawarehouse van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid bevat immers zowel werkende als niet-werkende posities

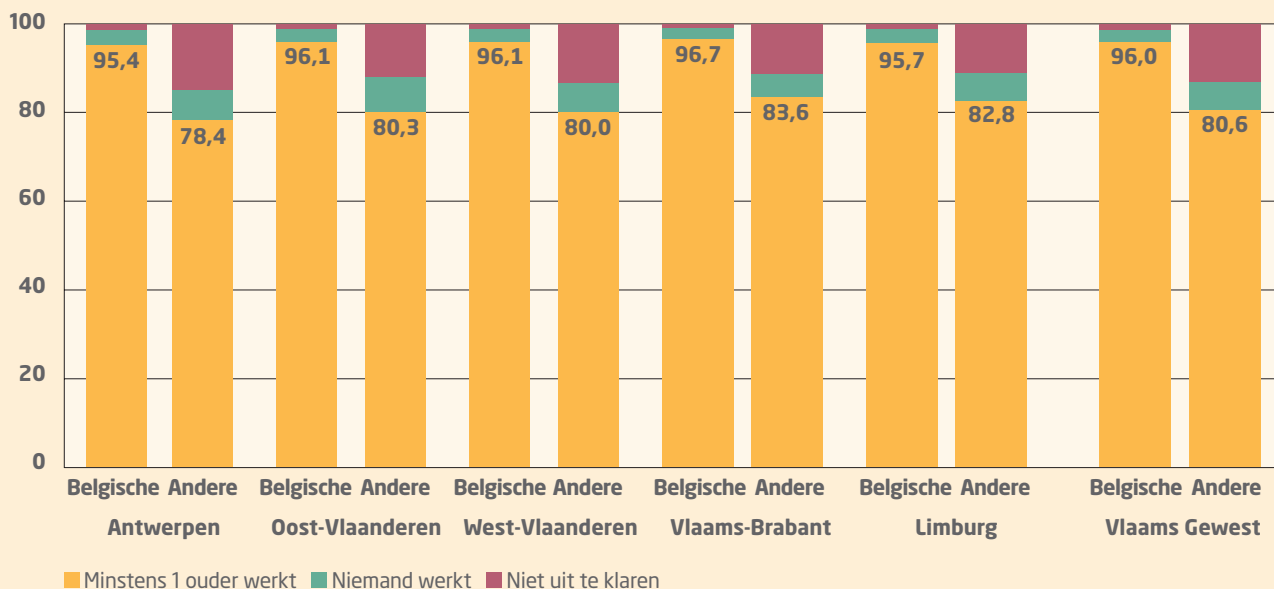
Grafiek 3.3 illustreert duidelijk dat de arbeidsparticipatie verschilt naar de herkomst* van het kind. We zien dat het aandeel kinderen met minstens 1 werkende ouder heel wat lager ligt bij kinderen van niet-Belgische herkomst (80,6% versus 96%). Het percentage kinderen waar geen werkende ouder in het gezin aanwezig is, ligt meer dan dubbel zo hoog bij kinderen van vreemde herkomst. Het is echter vooral het aandeel kinderen

waarvoor de arbeidsparticipatie niet uitgeklaard kan worden dat hoger ligt bij kinderen van niet-Belgische herkomst (12,9% versus 1,1%). Dit kan er op wijzen dat er meer huisvrouwen/ huismannen aanwezig zijn in die gezinnen, maar het kan ook (deels) dat hun ouders wel werken, maar bv. voor een internationale instelling of een internationaal bedrijf waardoor hun arbeidsparticipatie niet gekend is bij de KSZ.

Grafiek 3.3 illustreert ook dat het verschil in arbeidsparticipatie naar herkomst van het kind zich in elke provincie voordoet. In Oost-Vlaanderen lijkt het verschil qua arbeidsparticipatie tussen kinderen van Belgische en niet-Belgische herkomst het grootst (2,9% versus 7,7% van de kinderen in een gezin waar niemand werkt).

* Een persoon met een andere herkomst is een persoon die in Vlaanderen verblijft en die bij de geboorte niet de Belgische nationaliteit bezat of van wie minstens 1 ouder bij zijn geboorte niet de Belgische nationaliteit bezat

3.3 Kinderen naar arbeidsparticipatie in gezin per herkomst ⁽¹⁾

3.3 Arbeidsparticipatie in het gezin van kinderen jonger dan 12 jaar naar herkomst van de kinderen - Vlaams Gewest en provincies - situatie op 31 december 2013

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Herkomst wordt hier gemeten via de (eerste) nationaliteiten van de kinderen en hun ouders. Als noch bij het kind, noch bij een van de ouders een andere (eerste) nationaliteit wordt vastgesteld, dan beschouwen we deze kinderen hier als van Belgische herkomst. Als wel een niet-Belgische nationaliteit wordt getraceerd, dan beschouwen we de kinderen als van 'andere' herkomst

Door de restcategorie 'andere' kan via de populatiegegevens van de KSZ niet eenduidig vastgesteld worden hoeveel kinderen precies in een gezin zonder arbeidsparticipatie leven (minstens 4,1%, maximaal 9% van de kinderen jonger dan 12 jaar). Op basis van de steekproefgegevens van de enquête naar de arbeidskrachten (EAK) wordt wel zo'n cijfer gepubliceerd, maar wel enkel voor de kinderen jonger dan 18 jaar. Omdat deze enquête ook in de andere landen van de EU wordt georganiseerd (Labour Force Survey), kunnen we het Vlaamse en Belgische cijfer internationaal situeren.

De meest recente internationale gegevens gaan over 2014 (zie tabel 3.4). Op basis van de enquête naar de arbeidskrachten wordt het aandeel kinderen jonger dan 18 jaar in een gezin zonder betaalde arbeid in Vlaanderen geschat op 6,6%. Daarmee scoort Vlaanderen bij de betere landen. Enkel Luxemburg, Slovenië, Finland, Oostenrijk en Zweden kennen een nog lager cijfer. In het Verenigd Koninkrijk, Ierland en Bulgarije liggen de cijfers het slechtst. Meer dan 14% van de minderjarigen leeft er in een gezin zonder betaalde arbeid. Opmerkelijk is het verschil tussen Vlaanderen en België. In het Vlaamse Gewest ligt het aandeel kinderen dat leeft in een gezin zonder betaalde arbeid bijna de helft lager dan in België.

3.4 Internationale situering kinderen in gezin zonder betaalde arbeid

Luxemburg	4,0
Slovenië	4,5
Finland	4,9
Oostenrijk	6,2
Zweden	6,5
Vlaams Gewest	6,6
Nederland	6,8
Portugal	7,7
Tsjechië	8,0
Denemarken	8,0
Estland	8,0
Letland	8,3
Malta	8,7
Duitsland	8,9
Polen	9,4
Cyprus	9,9
Slovakije	10,1
Kroatië	10,7
Italië	10,8
Litouwen	10,9
Hongarije	10,9
Frankrijk	11,1
Griekenland	11,3
Roemenië	11,4
België	12,8
Spanje	13,0
Verenigd Koninkrijk	14,2
Ierland	16,0
Bulgarije	16,1

3.4 Kinderen jonger dan 18 jaar in een huishouden zonder volwassene met betaald werk (percentage) in de EU-28-landen - 2014

Bronnen: Eurostat, website
FOD Economie, ADS, enquête naar de arbeidskrachten

1.2. Kinderen naar de socio-economische positie van hun ouder(s)

Op basis van de bestanden van de KSZ kennen we de socio-economische positie van elk van de ouder(s). Tabel 3.5 toont aan dat 63,2% van de kinderen woont bij 2 ouders die *allebei aan het werk zijn*. De tweede meest voorkomende situatie is een kind dat woont bij beide ouders, van wie er *een werkt* en de *tweede de socio-economische positie 'andere'* heeft.

10,7% van de kinderen leeft in dergelijk gezin. 8,1% van de kinderen leeft in een *eenoudergezin met werkende ouder*. 7,1% leeft in een gezin waarin minstens 1 ouder *werkzoekend* is.

De socio-economische positie van de ouders verschilt niet veel naargelang de leeftijd van de kinderen als we de percentages berekenen over de gezinstypes heen (zie tabel 3.5). Het aandeel kinderen met 2 werkende ouders ligt iets hoger bij de jongere kinderen en het aandeel kinderen

met een niet-beroepsactieve ouder ligt iets hoger bij kinderen onder de 3 jaar. Dat het percentage kinderen met een alleenstaande werkende ouder hoger ligt bij kinderen tussen 6 en 12 jaar dan bij kinderen onder de 3 jaar (respectievelijk 10,6% en 4,1%), volgt onder meer uit het feit dat er meer eenoudergezinnen voorkomen bij oudere kinderen.

3.5 Kinderen naar socio-economische positie van de ouder(s)

	2011	2012	2013			
	Totaal	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
2 werkenden	64,2	63,8	63,8	64,4	62,4	63,2
1 werkende en 1 werkzoekende met uitkering RVA	3,5	3,7	4,8	4,2	3,5	4,0
1 werkende en 1 niet-beroepsactieve⁽¹⁾	5,0	5,0	6,9	5,0	4,0	5,0
1 werkende en 1 'andere'⁽²⁾	10,7	10,6	11,1	10,4	10,5	10,7
2 werkzoekenden met uitkering RVA en/of niet-beroepsactief	0,7	0,8	1,1	0,9	0,8	0,9
1 werkzoekende of niet-beroepsactieve en 1 'andere'⁽²⁾	2,9	3,0	3,6	3,1	2,9	3,1
2 'andere'⁽²⁾	1,2	1,2	1,3	1,3	1,1	1,2
1 werkende	8,2	8,2	4,1	7,0	10,6	8,1
1 werkzoekende met uitkering RVA	1,2	1,2	1,1	1,3	1,4	1,3
1 niet-beroepsactieve⁽¹⁾	1,9	1,9	1,6	1,7	2,1	1,9
1 'andere'⁽²⁾	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6
Totaal	100,0 (N=793 311)	100,0 (N=799 971)	100,0 (N=194 582)	100,0 (N=210 432)	100,0 (N=401 489)	100,0 (N=806 503)

3.5 Kinderen onder de 12 jaar naar de concrete socio-economische positie van de ouders - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Niet-beroepsactieve: omvat onder andere voltijds bruggensioen, voltijds tijdskrediet, vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende en gerechtigden op een leefloon

(2) De categorie 'andere' omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen, geschorste werkzoekenden, ...)

In tabel 3.6 geven we de gegevens over de socio-economische positie van de ouder(s) weer per gezinstype en voor alleenstaande ouders per geslacht van de ouder.

In *tweeoudergezinnen* zien we dat het aandeel kinderen met 2 werkende ouders wel toeneemt met de leeftijd van het kind. Het aandeel kinderen van 6 tot 12 jaar in een tweeverdienersgezin ligt 4,4 procentpunten hoger dan bij de kinderen jonger dan 3 jaar. Het aandeel kinderen waarvan beide ouders werken is licht afgenomen t.o.v. 2012 (-0,6 procentpunt).

Ook bij kinderen in een *eenoudergezin* zien we dat het aandeel kinderen met een werkende ouder toeneemt met de leeftijd. Zo heeft 54,3% van de kinderen jonger dan 3 jaar een alleenstaande moeder die werkt, voor kinderen van 6 tot 12 jaar ligt het aandeel heel wat hoger (70,3%). Kinderen onder de 3 jaar die bij een alleenstaande moeder leven hebben vaker een niet-beroepsactieve moeder dan oudere kinderen. Mogelijk heeft dit te maken met het feit dat die moeders hun arbeidssituatie tijdelijk onderbreken in functie van het kind.

Bij kinderen die leven in een eenoudergezin doet zich een duidelijk verschil voor naar het geslacht van de alleenstaande ouder. 79,2% van de kinderen jonger dan 12 jaar bij een alleenstaande vader heeft een vader die werkt, terwijl dat bij de kinderen met een alleenstaande moeder slechts 66,4% is. Van de kinderen die bij een alleenstaande moeder wonen, heeft 11,4% een werkzoekende moeder en 16,9% een niet-beroepsactieve moeder.

3.6 Kinderen naar socio-economische positie van de ouder(s) per gezinstype

	2012	2013			Totaal
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Kind bij een (on)gehuwd paar					
Beide ouders werkend	72,4	68,8	72,1	73,2	71,8
1 ouder werkend, 1 ouder werkzoekend met uitkering RVA	4,2	5,2	4,7	4,1	4,6
1 ouder werkend, 1 ouder niet-beroepsactief	5,7	7,5	5,6	4,7	5,6
1 ouder werkend, 1 ouder 'andere'	12,1	12,0	11,7	12,4	12,1
Beide ouders werkzoekend	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2
Beide ouders niet beroepsactief	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
1 ouder werkzoekend, 1 ouder niet beroepsactief	0,4	0,6	0,5	0,4	0,5
Andere combinaties	4,7	5,3	4,9	4,7	4,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aantal kinderen bij een (on)gehuwd paar</i>	<i>704 728</i>	<i>180 176</i>	<i>187 915</i>	<i>342 283</i>	<i>710 374</i>
Kind bij een alleenstaande moeder					
Moeder werkend ⁽¹⁾	66,9	54,3	64,4	70,3	66,4
Moeder werkzoekend met uitkering RVA	10,8	14,5	12,6	10,1	11,4
Moeder niet-beroepsactief	16,8	23,3	17,4	15,1	16,9
Moeder 'andere'	5,5	7,8	5,6	4,5	5,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aantal kinderen bij een alleenstaande moeder</i>	<i>82 992</i>	<i>13 061</i>	<i>19 790</i>	<i>50 873</i>	<i>83 724</i>
Kind bij een alleenstaande vader					
Vader werkend ⁽¹⁾	80,4	69,0	76,6	81,7	79,2
Vader werkzoekend met uitkering RVA	7,7	11,4	9,9	6,8	7,9
Vader niet-beroepsactief	7,2	9,6	8,4	7,8	8,1
Vader 'andere'	4,7	10,0	5,2	3,7	4,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aantal kinderen bij een alleenstaande vader</i>	<i>12 251</i>	<i>1 345</i>	<i>2 727</i>	<i>8 333</i>	<i>12 405</i>

3.6 Kinderen onder de 12 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouders per gezinstype - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Deze percentages moet beschouwd worden als een ondergrens. De categorie 'Andere' van het datawarehouse van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid bevat immers zowel werkende als niet-werkende posities

Er bestaan aanzienlijke verschillen tussen de provincies. Zo toont tabel 3.7 aan dat het aandeel kinderen jonger dan 12 jaar in een tweeoudergezin waar beide ouders werken sterk varieert. In West-Vlaanderen heeft 79,8% van de kinderen jonger dan 12 jaar 2 werkende ouders, in Antwerpen gaat het om 64,3%.

Als we enkel kijken naar de werksituatie van de moeder van jonge kinderen, dan stellen we ook relevante verschillen vast tussen de provincies. Tabel 3.8 schetst hoeveel kinderen jonger dan 3 jaar een moeder hebben die aan het werk is. We zien dat het aandeel jonge kinderen met een werkende moeder het hoogst ligt in

West-Vlaanderen (79,1%) en het laagst in Antwerpen (65,3%).

Deze verschillen zijn van belang, want we weten dat de behoefte aan kinderopvang sterk samenhangt met de werksituatie van de moeder.

3.7 Werksituatie bij kinderen in tweeoudergezin per provincie

	Antwerpen	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	Limburg
2 werkenden in het gezin	64,3	74,9	79,8	74,0	69,4
1 werkende, 1 'andere' (mogelijks werkend)	16,5	10,3	7,4	12,1	11,7
1 werkende, 1 niet werkend	11,1	9,9	8,7	8,9	12,6
Niemand werkt	1,1	1,0	0,9	0,7	1,4
Niet uit te klaren	7,0	3,9	3,1	4,4	5,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.7 Kinderen onder de 12 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouders in een tweeoudergezin - provincies (percentage) - situatie op 31 december 2013
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

3.8 Jonge kinderen met werkende moeder per provincie

	Antwerpen	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	Limburg	Vlaams Gewest
Aandeel kinderen jonger dan 3 jaar met een moeder die werkt	65,3	74,9	79,1	75,1	71,1	72,3
Totaal aantal kinderen jonger dan 3 jaar waar een moeder in het gezin is	58 359	44 689	32 822	33 097	24 242	193 209

3.8 Kinderen onder de 3 jaar naar werksituatie van de moeder - provincies (percentage) - situatie op 31 december 2013
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

In grafiek 3.3 toonden we al dat het aandeel kinderen met minstens 1 werkende ouder heel wat lager ligt bij kinderen van niet-Belgische herkomst. Tabel 3.9 geeft per herkomst van de kinderen meer details over de socio-economische positie van de ouders. Opvallend is dat het aandeel kinderen met 2 werkende

ouders bijna de helft lager ligt bij kinderen met een andere herkomst. Kinderen met een buitenlandse herkomst hebben duidelijk vaker een ouder met socio-economische positie 'andere', maar hebben ook vaker dan kinderen van Belgische herkomst een ouder die werkzoekend of niet-beroepsactief is.

3.9 Kinderen naar socio-economische positie ouders per herkomst ⁽¹⁾

	Belgische herkomst	Andere herkomst	Totaal
2 werkenden	75,3	38,1	63,2
1 werkende en 1 werkzoekende met uitkering RVA	2,7	6,6	4,0
1 werkende en 1 niet-beroepsactieve ⁽²⁾	4,2	6,6	5,0
1 werkende en 1 'andere' ⁽³⁾	4,4	23,6	10,7
2 werkzoekenden met uitkering RVA en/of niet-beroepsactief	0,5	1,6	0,9
1 werkzoekende of niet-beroepsactieve en 1 'andere' ⁽³⁾	0,7	8,2	3,1
2 'andere' ⁽³⁾	0,2	3,4	1,2
1 werkende	9,3	5,7	8,1
1 werkzoekende met uitkering RVA	1,0	1,9	1,3
1 niet-beroepsactieve ⁽²⁾	1,4	3,0	1,9
1 'andere' ⁽³⁾	0,3	1,3	0,6
Totaal	100,0 (N=544 674)	100,0 (N=261 829)	100,0 (N=806 503)

3.9 Kinderen onder de 12 jaar naar de concrete socio-economische positie van de ouders per herkomst - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2013

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Herkomst wordt hier gemeten via de (eerste) nationaliteiten van de kinderen en hun ouders. Als noch bij het kind, noch bij een van de ouders een andere (eerste) nationaliteit werd vastgesteld, dan beschouwen we deze kinderen hier als van Belgische herkomst. Als wel een niet-Belgische nationaliteit werd getraceerd, dan beschouwen we de kinderen als van 'andere' herkomst

(2) Niet-beroepsactieve: omvat onder andere voltijds bruggpensioen, voltijds tijdkrediet, vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende en gerechtigden op een leefloon

(3) De categorie 'andere' omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen, geschorste werkzoekenden, ...)

2. JONGE KINDEREN EN DE WERKINTENSITEIT IN HUN GEZIN

In het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming wordt de variabele 'werkintensiteit in het huishouden' afgeleid van diverse andere gegevens. Deze variabele wordt berekend door het effectief gepresteerde arbeidsvolume op jaarbasis uit te zetten tegenover het potentiële arbeidsvolume. Het concept verrekent daarbij zowel het arbeidsregime, als de duur van de arbeid. De werksituatie van een volwassene op jaarbasis wordt immers gereconstrueerd op basis van de kwartaalgegevens over arbeidsparticipatie en arbeidsregime. Van personen die samen een huishouden vormen worden deze werkgegevens afgezet t.o.v. de potentiële arbeidsprestaties op gezinsniveau (in het geval alle gezinsleden op arbeidsleeftijd een jaar lang voltijds zouden werken).

De gegevens over de werkintensiteit zijn uiterst relevant omdat ze op niveau van een gezin aangeven hoe intens er in het gezin werd gewerkt in de loop van het jaar. Op basis van de EU-SILC gegevens werden er ook uitspraken gedaan over het aantal mensen dat leeft in een

gezin met lage werkintensiteit, maar de KSZ-data hebben het voordeel dat ze steunen op administratieve data en dat de werkintensiteit voor nagenoeg de hele populatie berekend kan worden. Ook in het kader van armoedecijfers is deze indicator relevant omdat personen die in een gezin leven waar de gezinsleden gezamenlijk minder dan 20% van de potentiële werktijd aan de slag waren, beschouwd worden als armoederisicogroep.

Doordat de werkintensiteit berekend wordt op niveau van een gezin, kunnen we ook cijfers op kindniveau presenteren, uitgesplitst naar leeftijd van het kind en naar gezinstype.

Tabel 3.10 geeft aan dat in totaal 11,4% van de kinderen jonger dan 12 jaar in een gezin leeft waar de werkintensiteit lager is dan 25%. 54,2% leeft in een gezin met een hoge werkintensiteit van 75% of meer. De werkintensiteit in het gezin verschilt wel enigszins naargelang de leeftijd van de kinderen. Het aandeel kinderen tussen 6 en 12 jaar met een werkintensiteit van minstens 75%

ligt hoger dan het aandeel bij jongere kinderen.

Het grootste verschil doet zich voor tussen kinderen die in een ander gezinstype wonen. Kinderen in een eenoudergezin kennen vaker een lagere werkintensiteit dan kinderen die opgroeien in een tweeoudergezin. Bijna 1 op de 3 kinderen in een eenoudergezin kent een werkintensiteit van minder dan 25%. De arbeidssituatie op de laatste dag van het jaar (zie tabel 3.2) verschilde al significant, maar deze gegevens geven aan dat de minder gunstige werksituatie in eenoudergezinnen een aanhoudend gegeven is.

Ook duidelijk is dat de werkintensiteit vooral in eenoudergezinnen verschilt naargelang de leeftijd van het kind.

Bij deze cijfers moet wel opgemerkt worden dat het aandeel kinderen in een gezin met lage werkintensiteit wellicht iets overschat is, omdat de KSZ een aantal werkende personen niet als werkend registreert omdat ze geen band hebben met de Belgische Sociale Zekerheid.

3.10 Kinderen naar werkintensiteit gezin

	2011	2012	2013			
Alle kinderen	Totaal	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
0-25%	11,0	11,1	11,9	11,2	11,3	11,4
25-50%	16,9	16,9	18,3	17,0	16,5	17,1
50-75%	18,0	17,5	21,1	17,0	15,7	17,3
75-100%	54,1	54,4	48,6	54,8	56,5	54,2
Onbekend	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kind bij (on)gehuwd paar	Totaal	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
0-25%	8,1	8,2	9,2	8,3	8,2	8,5
25-50%	17,6	17,7	18,8	17,7	17,5	17,9
50-75%	18,8	18,2	21,7	17,6	16,3	18,0
75-100%	55,6	55,8	50,2	56,4	57,9	55,5
Onbekend	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kind van alleenstaande ouder	Totaal	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
0-25%	32,6	32,4	45,8	34,7	29,0	32,9
25-50%	11,6	10,9	11,8	10,9	10,6	10,8
50-75%	12,3	12,2	12,9	12,0	11,9	12,1
75-100%	43,4	44,2	28,9	42,1	48,3	43,9
Onbekend	0,2	0,2	0,6	0,2	0,2	0,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.10 Kinderen onder de 12 jaar naar de werkintensiteit in hun gezin - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december
 Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid) - bewerkt door Kind en Gezin

3. DE OMVANG EN AARD VAN DE TEWERKSTELLING VAN OUDERS VAN JONGE KINDEREN

Kinderen in tweeoudergezinnen: combinatie 1 ouder voltijds - 1 ouder deeltijds komt het meest voor

Met de gegevens van de KSZ kunnen we op kindniveau ook weergeven wat het statuut van de ouders is - zelfstandig of werkend in loondienst - en kunnen we van de ouders die werken in loondienst aangeven of ze voltijds of deeltijds werken. Dit alles maakt het mogelijk om cijfers te presenteren over de omvang en de aard van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen. We beschouwen zelfstandigen daarbij als voltijds werkenden.

Voor de berekening van deze cijfers hebben we de kinderen waarbij 1 of beide ouders gekend zijn als grensarbeider weggelaten uit de berekeningen omdat het arbeidsregime van die ouders niet gekend is.

Grafiek 3.11 en tabel 3.12 tonen aan dat 38,6% van de kinderen onder de 12 jaar in een tweeoudergezin (2013) leeft in een gezin waar een ouder deeltijds in loondienst is en waar de andere ouder voltijds werkt, hetzij in loondienst (31,3%), hetzij als zelfstandige (7,2%).

29,1% van de kinderen tot 12 jaar zijn kinderen van wie de ouders in hoge mate beroepsactief zijn, van wie de ouders behoren tot de 'intensieve tweeбанengezinnen'. Het gaat om 17,6% kinderen in een tweeoudergezin waarvan beide ouders voltijds werken in loondienst, om 4,8% waarvan beide ouders als zelfstandige werken en om 6,7% waarvan een van beiden werkt als zelfstandige en de andere voltijds in loondienst is. Mogelijk ligt het aandeel kinderen in een intensief tweeбанengezin nog hoger, omdat 10,2% van de kinderen in een tweeoudergezin leeft in een gezin waar 1 ouder voltijds in loondienst of zelfstandige is en de andere ouder tot de categorie 'andere' hoort.

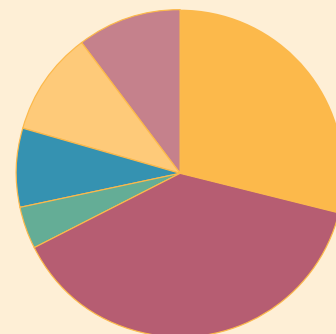
Omwille van de moeilijk te interpreteren categorie 'andere' kan niet precies berekend worden hoeveel kinderen er leven in een eenbaansgezin. Minstens 7,9%, maar dat percentage zou ook hoger kunnen liggen omdat de percentages beschouwd moeten worden als een ondergrens. De categorie 'andere' van het datawarehouse van de KSZ bevat immers zowel werkende als niet-werkende posities.

30,4% van de kinderen in een eenoudergezin leeft bij een ouder die voltijds in loondienst is. Bij 30,5% werkt de ouder deeltijds in loondienst.

Tabel 3.12 geeft ook aan dat de omvang van de tewerkstelling in de gezinnen van de kinderen niet sterk verschilt t.o.v. 2012.

3.11 Kinderen naar omvang tewerkstelling in tweeoudergezinnen

- Intensief tweeбанengezin (29,1%)
- 1 ouder voltijds werkend, 1 ouder deeltijds in loondienst (38,6%)
- 2 ouders deeltijds in loondienst (4,0%)
- Eenbaansgezin (7,9%)
- 1 ouder werkend, 1 ouder 'andere' (10,2%)
- Overige combinaties (10,2%)

3.11 Omvang van de tewerkstelling van ouders van kinderen onder de 12 jaar die wonen in een tweeoudergezin op 31 december 2013 - Vlaams Gewest
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

3.12 Kinderen naar omvang tewerkstelling ouder(s) per gezinsvorm en per leeftijdsklasse

	2012	2013			Totaal
	Totaal	Kinderen van 0 tot 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Kinderen in tweeoudergezin					
Intensieve tweeбанegezinnen ⁽¹⁾	29,6	31,7	28,1	28,2	29,1
<i>Beide ouders voltijds in loondienst</i>	18,0	21,7	17,4	15,6	17,6
<i>1 ouder voltijds in loondienst, 1 zelfstandige</i>	6,7	6,7	6,4	6,8	6,7
<i>Beide ouders zelfstandige</i>	4,9	3,3	4,3	5,8	4,8
Combinatie 1 voltijds en 1 deeltijds ⁽¹⁾	38,9	33,2	39,7	40,8	38,6
<i>1 ouder voltijds, 1 ouder deeltijds in loondienst</i>	31,7	27,6	32,4	32,7	31,3
<i>1 ouder zelfstandige, 1 ouder deeltijds in loondienst</i>	7,2	5,6	7,2	8,1	7,2
Beide ouders deeltijds in loondienst	3,7	3,8	4,1	4,0	4,0
Eenbaansgezin ⁽¹⁾	7,9	10,4	8,1	6,7	7,9
<i>1 ouder voltijds in loondienst, 1 werkzoekend of niet-beroepsactief</i>	6,3	8,6	6,5	5,3	6,4
<i>1 ouder zelfstandige, 1 werkzoekend of niet-beroepsactief</i>	1,5	1,8	1,6	1,4	1,5
1 voltijds werkende (loondienst of zelfstandige) en 'andere'	10,3	10,2	9,8	10,4	10,2
Overige combinaties	9,6	10,8	10,1	9,9	10,2
Totaal kinderen in tweeoudergezin	100,0 (N=691 004)	100,0 (N=176 950)	100,0 (N=184 561)	100,0 (N=336 352)	100,0 (N=697 863)
Kinderen in eenoudergezin					
Ouder voltijds in loondienst	31,1	25,3	29,8	31,9	30,4
Ouder deeltijds in loondienst	30,3	24,6	29,6	32,3	30,5
Ouder zelfstandige	7,1	5,5	6,3	7,4	6,8
Ouder niet-beroepsactief	26,1	36,5	28,7	23,8	26,9
Ouder 'andere'	5,4	8,1	5,7	4,5	5,3
Totaal kinderen in eenoudergezin	100,0 (N=94 690)	100,0 (N=14 327)	100,0 (N=22 409)	100,0 (N=58 844)	100,0 (N=95 580)

3.12 Kinderen onder de 12 jaar naar gezinstype en naar omvang van de tewerkstelling van de ouders - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Deze percentages moeten beschouwd worden als een ondergrens. De categorie 'Andere' van het datawarehouse van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid bevat immers zowel werkende als niet-werkende posities

Hoofdstuk 4

WELVAART, INKOMEN, ARMOEDE EN KANSARMOEDE

Niet alle kinderen hebben het op materieel en financieel vlak goed. Dat kan voor die kinderen negatieve effecten hebben op meerdere levensdomeinen (gezondheid, ontwikkeling, welzijn, sociale contacten, ...) en dit zowel op korte als op

lange termijn. Daarom staan we in dit hoofdstuk uitvoerig stil bij de materiële situatie in gezinnen van jonge kinderen. We bekijken de leefsituatie ook ruimer dan enkel op materieel vlak via de kansarmoedecijfers van Kind en Gezin.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafieken:

4.1 Gezinsinkomens op kindniveau per leeftijd	82
4.2 Gezinsinkomens op kindniveau per provincie.....	83
4.3 Gezinsinkomens op kindniveau per gezinsvorm	84
4.4 Kinderen naar aandeel van uitkeringen in het gezinsinkomen	85
4.5 Kinderen naar gezinsinkomen met en zonder kinderbijslag per gezinsvorm	86
4.6 Armoede-indicatoren op kindniveau	88
4.7 Internationale situering kinderen en gezinnen met verhoogd armoederisico per gezinsvorm	91
4.8 Aantal kinderen met gewaarborgde kinderbijslag	92
4.9 Evolutie aantal kinderen in stelsel gewaarborgde kinderbijslag.....	93
4.10 Aantal kinderen met verhoogde kinderbijslag door beperkt gezinsinkomen	93
4.11 Aantal kinderen met verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering.....	94
4.12 Aantal toegekende schooltoelagen.....	95
4.13 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen per provincie.....	96
4.14 Evolutie kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen	96
4.15 Kansarmoede-index naar type gemeente.....	97
4.16 Kansarmoede-index en origine van de moeder per provincie.....	97
4.17 Evolutie kansarmoede-index naar origine van de moeder en naar provincie.....	98
4.18 Woonplaats kinderen in kansarmoede naar type gemeente	99
4.19 Origine van de moeder van de kinderen in kansarmoede per provincie.....	99
4.20 Kinderen in kansarmoede naar cluster van eerste nationaliteit van de moeder	100

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

We brengen de materiële leefsituatie van kinderen in kaart met 3 soorten bronnen: steekproefgegevens van de EU-SILC-enquête, populatiegegevens op kindniveau over inkomens van het

gezin en administratieve bestanden van diverse overheidsinstanties. Om de cijfers goed te kunnen interpreteren bespreken we hierna kort de voor- en nadelen van de bronnen.

De **SILC-enquête** (Survey on income and living conditions) bevat niet alleen data op kindniveau over het (beschikbaar) gezinsinkomen, maar ook gegevens over een aantal niet-monetaire

aspecten die wijzen op ontberingen in het gezin (zoals niet op vakantie kunnen gaan, om financiële redenen geen auto hebben, ...). *Nadeel* van de SILC-enquête is dat het aantal kinderen in de steekproef niet zo groot is, dat de steekproef niet elk jaar volledig opnieuw samengesteld wordt en dat SILC gebaseerd is op een steekproef van huishoudens, waardoor gegevens op kindniveau minder representatief zijn. *Voordelen* van de SILC-data zijn dat ze het mogelijk maken om een gedetailleerd inkomen (voor en na sociale transfers en belastingen) op kindniveau vast te stellen, dat ze een aantal determinanten van een minder gunstige inkomenssituatie helder in kaart brengen en dat ze internationaal vergeleken kunnen worden.

De **KSZ** heeft in het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming een wetenschappelijk verantwoord inkomensbegrip geconstrueerd door een koppeling van de bestanden van diverse overheidsinstellingen. Hierdoor kunnen we voor elk kind weergeven wat het inkomen is van het gezin waarin het woont. Dit heeft 5 grote *troeven*. Het gaat om (quasi) populatiegegevens, het gaat om objectieve informatie, het gaat om alle gekende inkomens uit arbeid (inclusief bezoldigingen bedrijfsleiders en vakantiegeld) en vervangingsinkomens (inclusief leefloon), de gegevens kunnen opgesplitst worden naar leeftijd en gezinsvorm en het aandeel van bepaalde inkomenscomponenten in het totale

inkomen kan belicht worden. Het gaat dus om uiterst relevante data. De inkomensgegevens van de KSZ kennen echter ook een aantal *beperkingen*. Het gaat ten eerste enkel over bruto belastbare inkomens (voor belastingen, maar na aftrek van sociale bijdragen) opgebouwd uit de in onze sociale zekerheid gekende inkomsten. In welk beschikbaar inkomen het bruto-inkomen resulteert, of het reële gezinsinkomen ook bestaat uit andere inkomens (zwartwerk, inkomsten buitenlandse arbeid, ...) en of het inkomen volstaat om rond te komen, weten we op basis van de KSZ-gegevens dus niet. Een tweede nadeel is dat het inkomensbegrip beperkt is tot beroepsinkomsten en uitkeringen en dus geen rekening houdt met dividenden, huurinkomsten, onroerend vermogen, ... Ten derde zijn de gegevens op populatieniveau slechts beschikbaar in inkomensklassen, de precieze inkomens worden niet vrijgegeven om de anonimiteit te respecteren. Ten vierde gaat het om gegevens over gezinsinkomens op kindniveau, maar niet om gestandaardiseerde inkomens per kind die rekening houden met de gezinsgrootte. Het feit dat 2 kinderen tot dezelfde inkomenscategorie behoren, betekent dus niet dat zij even welvarend zijn. Tot slot gaat het om al wat oudere inkomensgegevens. Het duurt immers geruime tijd vooraleer alle inkomens gekend zijn en gekoppeld kunnen worden. De meest recente gegevens hebben betrekking op 2011.

Een derde bron om zicht te krijgen op de materiële situatie waarin kinderen opgroeien, zijn **administratieve gegevens van diverse overheidsinstanties**. De overheid voorziet immers in diverse domeinen extra steun of voordelen voor kinderen uit een gezin met een beperkt inkomen. De cijfers over de kinderen met een verhoogde kinderbijslag, een verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering en/of een schooltoelage leren ons iets over de omvang van het probleem van kinderarmoede. De administratieve data die we benutten zijn afkomstig van FAMIFED (het federaal agentschap voor de kinderbijslag), van het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering (RIZIV) en van het departement Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap. De gegevens van het RIZIV zijn het meest volledig, omdat ze nagenoeg de hele populatie omvatten. Natuurlijk geven de cijfers enkel informatie over de groep kinderen die voldoet aan de voorwaarden om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming of toelage. We mogen hierbij niet vergeten dat de voorwaarden en de inkomensgrenzen verschillen van regeling tot regeling en dat ook kinderen die niet aan die voorwaarden voldoen het materieel minder goed kunnen hebben. Er zijn wellicht ook kinderen die recht hebben op de tegemoetkomingen of toelagen, maar deze niet aangevraagd hebben.

1. INKOMENS IN GEZINNEN VAN JONGE KINDEREN

1.1. Verdeling van kinderen naar gezinsinkomen

In 2011 groeit 7,7% van de kinderen op in een gezin waar slechts een beperkt (<15 000 euro) bruto belastbaar inkomen aanwezig is. 23,6% van de kinderen heeft een bruto belastbaar gezinsinkomen van maximaal 30 000 euro (tabel 4.1). Maar er zijn ook kinderen die een ruimer gezinsinkomen hebben. 26,2% van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft een gezinsinkomen dat groter is dan 65 000 euro, bij

10,9% van de kinderen is dat meer dan 85 000 euro.

Tegenover 2010 zien we dat het aandeel kinderen met een inkomen onder 30 000 euro afgenomen is (-1,2 procentpunten) en dat het aandeel kinderen in de hogere inkomensklassen toegenomen is. De inkomenssituatie op kindniveau lijkt dus wat verbeterd.

De verdeling van de kinderen naar inkomens volgens leeftijd loopt redelijk gelijk, al is wel duidelijk dat er relatief gezien meer oudere kinderen

een beperkt of hoog gezinsinkomen hebben. Beide verschillen hebben wellicht een andere oorzaak. Aangezien we weten (zie hoofdstuk 2) dat oudere kinderen meer leven in een eenoudergezin, lijkt het aannemelijk dat het aandeel kinderen met een beperkter inkomen groter is bij de 6- tot 12-jarigen. Dat heeft wellicht te maken met het feit dat hun ouders op dat moment al een hogere arbeidsparticipatie kennen (zie hoofdstuk 3) en wellicht al verder staan in hun loopbaan.

4.1 Gezinsinkomens op kindniveau per leeftijd

Inkomen	2010	2011			Totaal
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
<15 000	8,4	7,7	7,8	7,7	7,7
15 000-<30 000	16,4	14,8	15,6	16,6	15,9
30 000-<45 000	20,6	20,1	19,5	19,4	19,6
45 000-<55 000	15,7	17,4	15,5	13,7	15,1
55 000-<60 000	6,9	8,2	7,5	6,4	7,1
60 000-<65 000	5,9	6,8	6,6	5,7	6,2
65 000-<75 000	8,7	9,5	9,6	9,3	9,4
75 000-<85 000	5,4	5,4	5,9	6,3	6,0
85 000-<100 000	4,4	4,0	4,7	5,5	4,9
>=100 000	5,4	3,8	5,3	7,3	5,9
Onbekend	2,2	2,1	2,1	2,2	2,1
Totaal	100,0 (N=784 928)	100,0 (N=198 069)	100,0 (N=205 290)	100,0 (N=389 952)	100,0 (N=793 311)

4.1 Verdeling van kinderen naar geconstrueerd bruto belastbaar inkomen - in euro (exclusief kinderbijslag) per leeftijd - Vlaams Gewest
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

Als we de verdeling van de 0- tot 12-jarigen naar inkomen vergelijken tussen de provincies (zie tabel 4.2), dan zien we enkele duidelijke verschillen.

In Antwerpen en Limburg is er een groter aandeel kinderen met een bruto-gezinsinkomen van minder dan 15 000 euro dan in de andere provincies. In Antwerpen heeft bijna 29% van de kinderen van 0 tot 12 jaar een bruto belastbaar gezinsinkomen van minder dan 30 000 euro. Vooral in Vlaams-Brabant ligt dat aandeel lager (18,7%). Vlaams-Brabant heeft tegelijk

een duidelijk groter aandeel kinderen met een bruto belastbaar inkomen van minstens 75 000 euro in vergelijking met de andere provincies.

Vooral Limburg en West-Vlaanderen tellen een opvallend lager aandeel kinderen met een hoog gezinsinkomen.

Het kan dat deze cijfers vertekend zijn doordat de ene provincie meer kinderen heeft van wie het inkomen niet (volledig) vervat zit in het inkomensconcept van de KSZ (bv. uitgaande grensarbeiders die in het

buitenland aangesloten zijn bij die sociale zekerheid of kinderen van zelfstandigen die zichzelf naast een beperkt loon ook nog een dividend uitkeren), maar de verschillen zijn alvast opmerkelijk.

4.2 Gezinsinkomens op kindniveau per provincie

Inkomen	Antwerpen	Vlaams-Brabant	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Limburg
<15 000	10,0	5,9	7,0	6,0	8,6
15 000 - <30 000	18,6	12,8	15,1	14,5	17,3
30 000 - <45 000	19,4	16,6	19,3	21,1	22,7
45 000 - <60 000	19,8	19,9	22,8	27,7	22,4
60 000 - <75 000	14,2	16,6	17,0	17,0	13,6
>75 000	15,3	25,6	18,0	12,8	11,2
Onbekend	2,7	2,7	0,8	1,0	4,2
Totaal	100,0 (N=229 843)	100,0 (N=142 813)	100,0 (N=183 830)	100,0 (N=136 552)	100,0 (N=100 273)

4.2 Verdeling van kinderen (jonger dan 12 jaar) naar geconstrueerd bruto belastbaar inkomen - in euro (exclusief kinderbijslag) - Vlaamse provincies - 2011
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

1.2. Verdeling van de kinderen naar gezinsinkomen volgens gezinsvorm

Als we de inkomensverdeling op kindniveau bekijken naargelang de gezinsvorm, dan zien we opnieuw enkele duidelijke verschillen.

Tabel 4.3 toont via de kolompercentages de heel scheve inkomensverdeling van de kinderen in een eenoudergezin. Liefst 71,5% van deze kinderen heeft een bruto belastbaar gezinsinkomen van minder dan 30 000 euro. Bij de

kinderen uit een tweeoudergezin is dat 17,1%. Omgekeerd ligt het aandeel kinderen met een hoog gezinsinkomen duidelijk hoger bij kinderen uit een tweeoudergezin. Dat is uiteraard logisch. Wanneer er 2 ouders zijn, genereren ze vermoedelijk 2 inkomens (al dan niet uit arbeid).

kinderen met een hoog gezinsinkomen woont meer dan 98% bij een tweeoudergezin.

Via de rijpercentages geeft tabel 4.3 aan wat het aandeel is van de gezinsvorm per inkomenscategorie. Kinderen uit een eenoudergezin maken bijna de helft (47,1%) uit van de kinderen met een gezinsinkomen <15 000 euro. Van de

4.3 Gezinsinkomens op kindniveau per gezinsvorm

Inkomen	Kind bij (on)gehuwd paar		Kind van alleenstaande ouder		Totaal
	Kolom %	Rij %	Kolom %	Rij %	
<15 000	4,6	52,9	30,5	47,1	100,0
15 000-<30 000	12,5	69,3	41,0	30,7	100,0
30 000-<45 000	19,9	89,7	16,9	10,3	100,0
45 000-<55 000	16,6	97,1	3,7	2,9	100,0
55 000-<60 000	8,0	98,2	1,1	1,8	100,0
60 000-<65 000	7,0	98,5	0,8	1,5	100,0
65 000-<75 000	10,6	98,9	0,9	1,1	100,0
75 000-<85 000	6,7	99,0	0,5	1,0	100,0
85 000-<100 000	5,6	99,3	0,3	0,7	100,0
>=100 000	6,7	98,9	0,5	1,1	100,0
Onbekend	1,9	78,6	3,9	21,4	100,0
Totaal	100,0		100,0		

4.3 Verdeling van de kinderen (jonger dan 12 jaar) naar geconstrueerd bruto belastbaar inkomen - in euro (exclusief kinderbijslag) per gezinsvorm - Vlaams Gewest - 2011

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

1.3. Verdeling van de kinderen naar aandeel van uitkeringen in het inkomen

Het inkomensbegrip van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming is opgebouwd uit arbeids- en vervangingsinkomens. Qua vervangingsinkomens kan het gaan om werkloosheidsuitkeringen, ziekte- en invaliditeitsuitkeringen, pensioenen, leefloon, integratietegemoetkomingen voor personen met een handicap, ... Het is mogelijk om na te gaan welk het aandeel is van het geheel aan vervangingsinkomens en uitkeringen in het totale, bruto belastbare inkomen. Het feit dat een gezinsinkomen helemaal of voor een groot deel bestaat uit uitkeringen is een belangrijke indicatie voor een minder gunstige materiële situatie. De meeste uitkeringen zijn

immers geplafonneerd en/of aan bepaalde inkomensgrenzen gekoppeld.

Tabel 4.4 geeft voor kinderen van 0 tot 12 jaar in het Vlaamse Gewest weer hoe groot het aandeel is van uitkeringen in het bruto belastbaar inkomen van hun gezin.

Uit tabel 4.4 blijkt dat iets meer dan een derde (35,1%) van de kinderen van 0 tot 12 jaar leeft in een gezin met een inkomen dat volledig uit een arbeidsinkomen bestaat. Bij nog eens een derde (32,6%) van de kinderen bestaat het gezinsinkomen voor minder dan 10% uit uitkeringen. Bij 9,2% van de kinderen bestaat het gezinsinkomen voor meer dan de helft uit uitkeringen.

Er doen zich een aantal duidelijke verschillen voor tussen de leeftijdscategorieën. Het aandeel

kinderen waarbij het inkomen volledig uit arbeid afkomstig is neemt toe met de leeftijd en is veel groter bij kinderen van 6 tot 12 jaar (43,5%) dan bij de jongste kinderen (20,2%). Dit betekent echter niet dat het aandeel kinderen waarvan het gezinsinkomen uit meer dan de helft uit uitkeringen bestaat groter is bij de kinderen onder de 3 jaar. De leeftijdsverschillen doen zich vooral voor in de categorieën 0%, 0% tot 10% en 10% tot 25%. Bijna een kwart van de kinderen jonger dan 3 jaar heeft een gezinsinkomen dat voor 10% tot 25% bestaat uit uitkeringen, bij kinderen van 6 tot 12 jaar gaat het ongeveer om 1 op de 10 kinderen. Het feit dat heel wat ouders (en vooral moeders) in de eerste levensjaren hun arbeidsparticipatie onderbreken of terugschroeven en/of gebruikmaken van specifieke verlofstelsels die gepaard gaan met

4.4 Kinderen naar aandeel van uitkeringen in het gezinsinkomen

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
0%	20,2	33,5	43,5	35,1
0-10%	35,6	36,1	29,3	32,6
10-25%	23,4	12,8	9,5	13,8
25-50%	9,4	6,6	6,2	7,1
50-75%	2,9	2,5	2,7	2,7
75-100%	6,4	6,3	6,6	6,5
Onbekend	2,1	2,1	2,2	2,1
Totaal	100,0 (N=198 069)	100,0 (N=205 290)	100,0 (N=389 952)	100,0 (N=793 311)

4.4 Verdeling van de kinderen naar het aandeel van uitkeringen in het bruto belastbaar gezinsinkomen - in euro (exclusief kinderbijslag) per leeftijdsklasse - Vlaams Gewest - 2011
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

bepaalde uitkeringen (moederschapsrust, ouderschapsverlof, ...) heeft hier zeker - maar wellicht niet alleen - mee te maken.

We hebben ook berekend hoeveel kinderen leven in een gezin waarvan het inkomen ten dele uit leefloon bestaat. Een leefloon is immers een sterke indicator voor een materieel ongunstige leefsituatie. Niet-opgenomen cijfers tonen dat het in 2011 om 24 247 kinderen gaat, dit is 3,1% van alle kinderen van 0 tot 12 jaar. Bijna de helft van deze groep kinderen leeft van een inkomen dat voor minstens de helft uit leefloon bestaat.

1.4. Belang van kinderbijslag in het inkomen

In de voorgaande tabellen bekeken we het gezinsinkomen zonder de bedragen mee te tellen die gezinnen verkrijgen uit de kinderbijslagregeling. Doordat het inkomensbegrip van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming echter opgebouwd is uit afzonderlijke componenten hebben we ook gegevens gevraagd over inkomens inclusief de inkomsten uit kinderbijslag, zodat een vergelijking van de verdeling van de

kinderen volgens beide inkomens (mét en zonder kinderbijslag) een indicatie kan geven van het herverdelend effect en het belang van de kinderbijslag voor kinderen. We bekijken dit in tabel 4.5 per gezinsvorm.

Als we de verdeling voor alle kinderen onder de 12 jaar vergelijken voor beide inkomensberekeningen (met of zonder kinderbijslag), dan zien we duidelijk een corrigerend effect van de kinderbijslag op het gezinsinkomen van kinderen. Die correctie is het meest zichtbaar in de laagste inkomenscategorieën.

4.5 Kinderen naar gezinsinkomen met en zonder kinderbijslag per gezinsvorm

Inkomen	Kind bij (on)gehuwd paar		Kind van alleenstaande ouder		Totaal kinderen	
	Zonder kinderbijslag	Met kinderbijslag	Zonder kinderbijslag	Met kinderbijslag	Zonder kinderbijslag	Met kinderbijslag
<15 000	4,6	2,5	30,5	12,3	7,7	3,6
15 000-<30 000	12,5	9,4	41,0	51,8	15,9	14,4
30 000-<45 000	19,9	18,6	16,9	23,0	19,6	19,2
45 000-<55 000	16,6	16,9	3,7	5,3	15,1	15,5
55 000-<60 000	8,0	8,5	1,1	1,4	7,1	7,7
60 000-<65 000	7,0	7,7	0,8	1,0	6,2	6,9
65 000-<75 000	10,6	12,3	0,9	1,2	9,4	10,9
75 000-<85 000	6,7	8,1	0,5	0,6	6,0	7,2
85 000-<100 000	5,6	6,8	0,3	0,4	4,9	6,0
>=100 000	6,7	7,9	0,5	0,6	5,9	7,0
Onbekend	1,9	1,5	3,9	2,4	2,1	1,6
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

4.5 Verdeling van kinderen (jonger dan 12 jaar) naar gezinsinkomen volgens een inkomensbegrip zonder en met kinderbijslag - in euro - Vlaams Gewest - 2011
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

Door de kinderbijslag mee te tellen in het inkomen, halveert de groep kinderen met een gezinsinkomen lager dan 15 000 euro (van 7,7% naar 3,6%). Ook het aandeel kinderen met gezinsinkomens tussen 15 000 en 30 000 euro en tussen 30 000 en 45 000 euro neemt af wanneer we de kinderbijslag wel mee laten tellen in het bruto belastbaar inkomen, maar de daling is minder sterk.

We zien daarnaast dat er zich in elke inkomensklasse een verschuiving voordoet waardoor het aandeel kinderen in de hogere inkomenscategorieën toeneemt. Dat is ook logisch. België heeft immers een sterk uitgebouwd

universeel systeem van kinderbijslag. Elk gezinsinkomen stijgt door toedoen van de kinderbijslag.

Het sociaal corrigerend effect doet zich veel duidelijker voor als we de inkomensverdeling van kinderen per gezinsvorm bekijken. Het aandeel kinderen uit een eenoudergezin in de laagste inkomenscategorie ligt 2,5 keer lager (12,3% versus 30,5%) in de verdeling volgens inkomens mét kinderbijslag dan in de verdeling waarbij de kinderbijslag niet bij het inkomen geteld wordt. Hoofdrede hiervan is wellicht de sociale toeslag voor eenoudergezinnen met een beperkt inkomen.

Bij de interpretatie van tabel 4.5 mag niet vergeten worden dat heel wat verschuivingen binnen de ruime inkomenscategorieën niet zichtbaar worden.

2. OBJECTIEVE EN SUBJECTIEVE ARMOEDE BIJ KINDEREN OP BASIS VAN DE SILC-DATA

2.1. Armoede-indicatoren op kindniveau in het Vlaamse Gewest

12% van de kinderen leeft in een gezin met een verhoogd armoederisico, 16% heeft het moeilijk om rond te komen met het beschikbaar inkomen. De cijfers liggen heel wat hoger bij kinderen waarvan de ouder(s) niet werk(t)(en) en bij kinderen uit eenoudergezin

Tabel 4.6 bevat cijfers over 3 indicatoren: het aandeel kinderen dat leeft in een gezin met een gestandaardiseerd beschikbaar inkomen onder de armoederisicodrempel (objectieve indicator), het aandeel kinderen dat aangeeft (zeer) moeilijk rond te komen met het beschikbare inkomen (subjectieve indicator) en het aandeel kinderen dat om financiële redenen een aantal goederen niet heeft (bv. televisie, gsm, wasmachine, auto) of een aantal zaken om financiële

redenen niet kan doen (bv. huis niet degelijk verwarmen, onverwachte noodzakelijke uitgaven van 900 euro uit eigen middelen betalen, jaarlijks een week op vakantie gaan, ...). We spreken van ernstige materiële deprivatie als het gezin zich minstens 4 van de 9 bevroegde items niet kan veroorloven. Omwille van het beperkt aantal kinderen per leeftijdscategorie geven we enkel cijfers voor kinderen van 0 tot 18 jaar en combineren we gegevens uit 3 SILC-enquêtes (2012-2013-2014).

4.6 Armoede-indicatoren op kindniveau

	Aandeel kinderen onder de armoederisicogrens ⁽¹⁾	Aandeel kinderen in subjectieve armoede	Aandeel kinderen in ernstige materiële deprivatie
Kinderen 0-18 jaar	12	16	4
Gezinssituatie			
Eenoudergezin	30	37	10
Kind bij koppel met 1 kind	8	13	2
Kind bij koppel met 2 kinderen	5	8	2
Kind bij koppel met 3 of meer kinderen	15	19	3
Werkintensiteit ⁽²⁾			
Zeer lage werkintensiteit	73	61	23
Lage werkintensiteit	52	40	8
Middelmatige werkintensiteit	23	24	5
Hoge werkintensiteit	4	16	2
Zeer hoge werkintensiteit	2	8	1
Herkomst			
Kind in EU-gezin	7	12	3
Kind in niet EU-gezin	37	37	8

4.6 Armoede-indicatoren op kindniveau (kinderen onder de 18 jaar) naar gezinsvorm, werkintensiteit en herkomst - Vlaams Gewest - 2014

Bron: EU-SILC, Algemene Directie Statistiek, bewerking Studiedienst Vlaamse Regering op basis van de EU-SILC-enquêtes 2012-2014

(1) Armoedegrens: 60% van het mediaan beschikbaar jaarinkomen per persoon, in België

(2) Uitgedrukt in aantal maanden waarin de volwassenen in het gezin hebben gewerkt, ongeacht het aantal arbeidsuren, op het totale aantal potentiële maanden

De linkse kolom van tabel 4.6 bevat cijfers over het aandeel kinderen dat leeft in een gezin onder de armoedegrens. Er is sprake van 'at-risk-of-poverty' of verhoogd armoederisico als het gezin een beschikbaar inkomen per persoon heeft dat lager ligt dan 60% van het mediaan beschikbaar inkomen van het land. Voor het inkomensjaar 2014 kwam dit voor België neer op 27 348 euro per jaar voor een gezin met 2 volwassenen en 2 kinderen. We nemen de Belgische norm omdat de fiscaliteit en de sociale zekerheid - de belangrijkste herverdelingsmechanismen - vooral een federale bevoegdheid zijn.

Algemeen is er een verhoogd armoederisico bij 12% van de kinderen onder de 18 jaar.

Bekijken we de cijfers per *gezinsvorm*, dan is er een groot verschil tussen kinderen in een eenoudergezin en kinderen in een tweeoudergezin. 30% van de kinderen in een eenoudergezin kent een verhoogd armoederisico. Opmerkelijk is ook het verschil naargelang het aantal kinderen in het gezin. Het verhoogd armoederisico ligt duidelijk hoger bij grote gezinnen met minstens 3 kinderen (15%) dan bij gezinnen met 1 of 2 kinderen.

Ook de *intensiteit van de arbeidsparticipatie* in het gezin blijkt een belangrijke determinant van het armoederisico te zijn. Werkintensiteit (WI) wordt begrepen als het aantal maanden dat de volwassenen in dat gezin hebben gewerkt (ongeacht het aantal arbeidsuren) ten opzichte van het aantal maanden dat ze hadden kunnen werken. Het armoederisico blijkt quasi lineair af te nemen naarmate de arbeidsparticipatie van de ouders toeneemt. De cijfers zijn markant. 73% van de kinderen in een gezin met een zeer lage werkintensiteit ($WI < 0,2$) kent een verhoogd risico op armoede. Bij een werkintensiteit tussen 0,2 en 0,45 is dat 52% en bij een zeer hoge werkintensiteit ($WI > 0,85$) bedraagt het armoederisico 2%.

Het armoederisico verschilt ook naargelang het *land van herkomst van de ouders*. 37% van de kinderen met minstens 1 ouder die geboren is in een land buiten de EU, kent een verhoogd armoederisico. Bij kinderen in een gezin waar alle volwassenen geboren zijn in een EU-land is dat 7%.

In de tweede kolom van tabel 4.6 geven we cijfers weer over de subjectieve armoede. Tijdens de enquête wordt immers ook gevraagd of het gezin het moeilijk heeft om rond te komen met het beschikbaar inkomen.

16% van de kinderen leeft in een gezin waarvan de referentiepersoon stelt dat het moeilijk of zeer moeilijk is om de eindjes aan elkaar te knopen. Opnieuw zien we dat kinderen uit een eenoudergezin, kinderen uit een gezin met lage werkintensiteit en kinderen met een ouder van niet-EU-herkomst een minder gunstige materiële situatie kennen.

De derde kolom in tabel 4.6 geeft aan voor hoeveel kinderen aangegeven werd dat het gezin zich minstens 4 zaken niet kon veroorloven. We spreken dan van een situatie van ernstige materiële deprivatie.

Deze deprivatie komt veel minder voor dan de andere 2 indicatoren. 4% van de kinderen bevindt zich in deze ongunstige situatie. In gezinnen met een zeer lage werkintensiteit ligt de ernstige deprivatie aanzienlijk hoger (23%).

2.2. Internationale situering kinderen onder de armoederisicodrempel

Aangezien de SILC-enquête in alle 28 landen van de EU wordt afgenomen kunnen we de situatie van Vlaanderen op bepaalde indicatoren goed internationaal situeren.

Tabel 4.7 beschrijft de 'at-risk-of-poverty threshold' in de EU-28-landen voor de leeftijdsgroep 0 tot 18 jaar, zowel per gezinsvorm als in het algemeen voor kinderen jonger dan 18 jaar. De landen staan in stijgende

lijn geordend volgens het algemene armoederisicocijfer voor 2014.

Denemarken en Finland kennen duidelijk het laagste aandeel kinderen onder de armoederisicodrempel. In Roemenië ligt dat aandeel het hoogst met bijna 4 op de 10 kinderen onder de armoedegrens. Ook Spanje en Bulgarije scoren slecht. In Hongarije, Italië, Luxemburg, Portugal en Griekenland gaat het om een kwart van de kinderen. Vlaanderen situeert zich bij de landen met een relatief laag armoederisicocijfer.

Tabel 4.7 geeft de armoederisicocijfers ook weer per gezinsvorm. In de meeste landen ligt het armoederisico hoger bij eenoudergezinnen, maar in het Verenigd Koninkrijk, Kroatië, Spanje, Polen, Griekenland, Bulgarije en Roemenië hebben eerder grote gezinnen, met 3 of meer kinderen, een minder gunstige materiële situatie.

4.7 Internationale situering kinderen en gezinnen met verhoogd armoederisico per gezinsvorm ⁽¹⁾

	Eenoudergezin	Tweeoudergezin met 1 kind	Tweeoudergezin met 2 kinderen	Tweeoudergezin met 3 kinderen	Totaal
Denemarken	13,0	7,9	4,2	12,4	9,2
Finland	20,7	5,6	4,9	12,2	10,9
Vlaams Gewest	30,0	8,0	5,0	15,0	12,0
Cyprus	27,9	12,8	7,5	14,5	12,8
Nederland	25,6	8,5	8,9	17,8	13,7
Tsjechië	35,9	8,0	8,3	24,0	14,7
Slovenië	27,4	14,7	11,3	15,4	14,8
Duitsland	29,4	11,5	10,9	14,0	15,1
Zweden	33,7	10,2	6,3	16,9	15,1
Ierland	34,4	10,3	12,1	19,7	17,0
Frankrijk	35,5	12,2	8,8	19,1	17,7
Oostenrijk	31,6	7,3	9,8	29,6	18,2
België	36,4	10,3	10,2	20,0	18,8
Slovakije	30,6	13,2	11,4	28,4	19,2
Estland	37,2	20,0	13,2	23,6	19,7
Verenigd Koninkrijk	28,6	13,6	13,3	30,8	19,9
Kroatië	29,6	14,2	14,7	31,3	21,1
Polen	27,6	10,8	15,4	35,8	22,3
Litouwen	46,0	20,1	13,5	39,8	23,5
Malta	46,3	10,8	19,3	44,4	24,1
Letland	41,1	12,1	17,2	27,7	24,3
Hongarije	32,4	13,9	14,1	33,0	25,0
Italië	37,5	15,3	22,2	31,8	25,1
Luxemburg	44,6	15,0	16,5	32,4	25,4
Griekenland	27,8	22,6	22,0	32,4	25,5
Portugal	38,4	15,4	18,0	38,4	25,6
Spanje	42,0	20,2	25,3	44,1	30,5
Bulgarije	42,9	16,2	24,1	78,9	31,7
Roemenië	30,7	15,7	31,1	73,1	39,4

4.7 Percentage kinderen onder de 18 jaar met verhoogd armoederisico na sociale transfers naar gezinsvorm - 2014

Bronnen: Eurostat, website

EU-SILC, Algemene Directie Statistiek, bewerking Studiedienst Vlaamse Regering op basis van de EU-SILC-enquêtes 2012- 2014

(1) Met een (voor gezinsgrootte gecorrigeerd) inkomen dat lager is dan 60% van het mediaaninkomen van het betreffende land

3. KINDEREN VOOR WIE GEWAARBORGDE OF VERHOOGDE KINDERBIJSLAG WORDT UITBETAALD

Voor 3950 minderjarigen wordt gewaarborgde kinderbijslag uitbetaald. 12,4% van de minderjarigen krijgt een verhoogde kinderbijslag omwille van een beperkt gezinsinkomen in bepaalde socio-professionele situaties

De reglementering rond kinderbijslag kent een aantal regelingen waarbij meer kinderbijslag wordt uitbetaald aan gezinnen met een beperkt inkomen. Het gaat niet alleen om de gewaarborgde kinderbijslag, maar ook om zogenaamde sociale toeslagen. Die toeslagen zijn wel gekoppeld aan bepaalde situaties inzake arbeid (werkloos of gepensioneerd), gezin (eenoudergezin) of gezondheid (invaliditeit van de rechthebbende).

Gewaarborgde kinderbijslag wordt toegekend wanneer de personen die de verzorging van het kind op zich nemen geen toereikende bestaansmiddelen hebben en geen aanspraak kunnen maken op een kinderbijslagregeling. Leefloontrekkers krijgen deze bijslag automatisch zonder onderzoek naar bestaansmiddelen.

Midden 2015 zijn er 3950 minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald. Dit aantal ligt 7,3% hoger dan in 2014 (zie tabel 4.8). Voor 0,3% van de kinderen onder de 18 jaar wordt dus een gewaarborgde kinderbijslag betaald.

Als we de evolutie van het aantal kinderen in het stelsel van de gewaarborgde kinderbijslag bekijken sinds 2005 (zie grafiek 4.9) zien we dat dit aantal niet continu stijgt of daalt en dat er tussen opeenvolgende jaren vaak duidelijke verschillen zijn. Zo kende 2010 in elke leeftijdscategorie heel wat meer kinderen en telde 2014 in elke leeftijdscategorie duidelijk minder kinderen dan 2013. De stijging van 2014 naar 2015 heeft vooral te maken met een toegenomen aantal kinderen onder de 12 jaar.

4.8 Aantal kinderen met gewaarborgde kinderbijslag

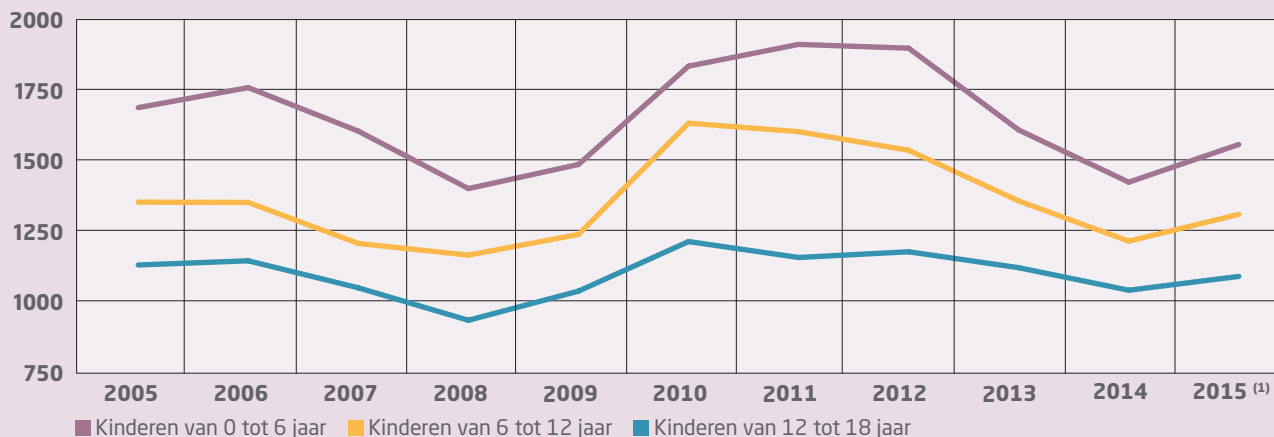
	Kinderen onder de 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
2013	1 610	1 355	1 110	4 075
2014	1 430	1 217	1 035	3 682
2015 ⁽¹⁾	1 560	1 309	1 081	3 950

4.8 Aantal minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald op 31/12 - Vlaams Gewest

Bron: FAMIFED, website

(1) Situatie op 30 juni

4.9 Evolutie aantal kinderen in stelsel gewaarborgde kinderbijslag

4.9 Evolutie aantal kinderen in stelsel gewaarborgde kinderbijslag - Vlaams Gewest
Bron: FAMIFED, website
(1) Situatie op 30 juni

FAMIFED stelt ook cijfers ter beschikking over het aantal kinderen dat een verhoogde toeslag ontvangt omwille van werkloosheid, pensionering of invaliditeit van de ouder(s) of omwille van een situatie als eenoudergezin met beperkt inkomen. Hoewel deze cijfers enkel handelen

over kinderen die recht geven op kinderbijslag en hoewel kinderen uit een tweeverdienersgezin met een beperkt inkomen geen recht hebben op de toeslag, vormen deze cijfers zeker een zinvolle indicatie van het aantal kinderen in gezinnen met een beperkt inkomen.

Tabel 4.10 geeft aan dat 12,4% van de minderjarigen (154 490 kinderen) een verhoogde kinderbijslag krijgt op basis van de vermelde situaties. Bij kinderen jonger dan 6 jaar bedraagt het aandeel 10,6%, bij de 12- tot 18-jarigen gaat het om 14,1%.

4.10 Aantal kinderen met verhoogde kinderbijslag door beperkt gezinsinkomen

	Kinderen jonger dan 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
Eenoudergezin	13 747	18 855	21 280	53 882
Langdurige werkloosheid/pensionering	19 965	19 729	19 336	59 030
Invaliditeit	10 031	13 907	17 640	41 578
Totaal	43 743	52 491	58 256	154 490
Totale aandeel (t.o.v. totale aantal kinderen in werknemersstelsel)	10,6%	12,4%	14,1%	12,4%

4.10 Aantal minderjarigen dat in het algemene stelsel van de kinderbijslag een sociale toeslag krijgt - Vlaams Gewest - 2015
Bron: FAMIFED, website, Halfjaarlijkse statistieken

4. VERHOOGDE TEGEMOETKOMINGEN IN DE ZIEKTEVERZEKERING

In de ziekteverzekering bestaat er een systeem van verhoogde tegemoetkomingen voor personen die het financieel moeilijker hebben. Dit systeem voorziet in lagere persoonlijke bijdragen voor medische prestaties en hospitalisaties.

In het nieuwe systeem dat sinds begin 2014 bestaat, zijn er diverse mogelijkheden om recht te krijgen op de verhoogde tegemoetkoming. Enerzijds heeft iedereen die bepaalde sociale uitkeringen (leefloon, verhoogde kinderbijslag voor een kind met een handicap van minstens 66%, ...) krijgt automatisch recht op de tegemoetkomingen. Anderzijds kan iedereen met een beperkt inkomen

ook in aanmerking komen na een inkomensonderzoek.

Tabel 4.11 schetst de cijfers over de regeling van de verhoogde tegemoetkoming. In het Vlaamse Gewest heeft 11,9% van de kinderen jonger dan 5 jaar recht op een verhoogde tegemoetkoming. Bij 15- tot 20-jarigen loopt het aandeel op tot 14,4%. Er bestaan duidelijk verschillen tussen de provincies. In Antwerpen is het aandeel kinderen met recht op een verhoogde tegemoetkoming duidelijk groter dan in de andere provincies. In Vlaams-Brabant ligt het aandeel in de meeste leeftijdscategorieën het laagst. Het aandeel kinderen met recht op de verhoogde tegemoetkoming neemt

in elke provincie toe met de leeftijd, maar de toename is duidelijk groter in Limburg (9,8% bij de kinderen jonger dan 5 jaar, 15,9% bij jongeren tussen 15 en 20 jaar).

De cijfers over het aantal/aandeel rechthebbenden kunnen nader bekeken worden naargelang dit recht automatisch of na inkomensonderzoek verkregen werd. Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat in elke leeftijdscategorie het aandeel kinderen dat automatisch recht heeft lager ligt dan het aandeel kinderen dat recht kreeg na een aangetoond beperkt inkomen. Ongeveer twee derde van de kinderen die een verhoogde tegemoetkoming krijgen, kreeg die na inkomensonderzoek.

4.11 Aantal kinderen met verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering

	0- tot 5-jarigen		5- tot 10-jarigen		10- tot 15-jarigen		15- tot 20-jarigen	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Antwerpen	18 204	17,5	19 201	18,5	17 790	18,8	17 838	18,4
Limburg	4 191	9,8	5 481	12,3	6 187	14,8	7 053	15,9
Oost-Vlaanderen	8 325	10,4	9 549	11,4	9 784	12,7	10 787	13,6
Vlaams-Brabant	5 301	8,9	5 885	9,1	6 288	10,2	6 375	10,3
West-Vlaanderen	4 992	8,7	5 818	9,7	6 370	11,1	7 573	12,1
Vlaams Gewest	41 013	11,9	45 934	12,9	46 419	14,0	49 626	14,4

4.11 Aantal en aandeel kinderen in ziekteverzekering met recht op een verhoogde tegemoetkoming per leeftijd en per provincie - Vlaams Gewest
Bron: Riziv-toestand op 30 juni 2015

5. SCHOOLTOELAGEN

In het Vlaams onderwijs is een systeem van school- en studietoelagen van kracht waarbij leerlingen uit een gezin met een beperkt gezinsinkomen extra toelagen ontvangen om de school- en studiekosten makkelijker te kunnen betalen. In totaal worden er in het schooljaar 2014-2015 54 362 toelagen toegekend aan kleuters en 109 851 aan kinderen uit het lager onderwijs. De hoogte van die toelage varieert volgens de grootte van het inkomen en het aantal kinderen ten laste. De gemiddelde schooltoelage lag in 2014-2015 voor de kleuters op 92 euro en voor de lagerschoolkinderen op 131 euro.

4.12 Aantal toegekende schooltoelagen

Schooljaar	Kleuter	Lager
2010-2011	52 040	101 681
2011-2012	50 507	99 234
2012-2013	51 368	101 601
2013-2014	52 818	103 304
2014-2015	54 362	109 851

4.12 Aantal kinderen waarvoor een schooltoelage wordt toegekend - Vlaamse Gemeenschap

Bron: Departement Onderwijs, Statistische jaarboeken van het Vlaamse Onderwijs

6. KINDEREN IN KANSARMOEDE

Stijging van de kansarmoede bij zeer jonge kinderen, vooral kansarmoede bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine. Kansarmoede-index duidelijker hoger in steden

6.1. Evolutie van de kansarmoede-index

Tijdens hun contacten met gezinnen gaan de verpleegkundigen en gezinsondersteuners van Kind en Gezin na of er signalen zijn van kansarmoede. Kansarmoede wordt hierbij gedefinieerd als een duurzame toestand waarbij mensen beknot worden in hun kansen om voldoende deel te nemen aan maatschappelijk hooggewaardeerde goederen, zoals onderwijs, arbeid en huisvesting. Uit deze definitie worden 6 *criteria* afgeleid waarmee wordt nagegaan of een kind leeft in kansarmoede. Het gaat om het *maandinkomen* van het gezin, de *opleiding* van de ouders, het *stimulatie-niveau* van de kinderen, de *arbeidssituatie* van de ouders, de *huisvesting* en de *gezondheid*.

Wanneer een gezin zwak scoort op 3 of meer criteria, spreken we over kinderen in kansarmoede.

Om de evolutie van kansarmoede bij zeer jonge kinderen op te volgen wordt per jaar de kansarmoede-index berekend. De kansarmoede-index voor het Vlaamse Gewest voor jaar X wordt als volgt berekend: het aantal kinderen geboren in jaar X, X-1 en X-2 in een gezin in kansarmoede en dat woont in het Vlaamse Gewest op 31 december van het jaar X, gedeeld door het totaal aantal kinderen geboren in die 3 jaar en dat woont in het Vlaamse Gewest op 31 december van het jaar X (in percentage)*. Daarbij is het nuttig om te weten dat kinderen die niet in Vlaanderen geboren zijn, maar er wel wonen, toch meegeteld worden. De index moet dus begrepen worden als een cijfer over de zeer jonge kinderen die op de laatste dag van het meest recente jaar in Vlaanderen wonen. De kansarmoede-index naar provincie, naar type gemeente of naar origine van de moeder (gemeten als nationaliteit van de moeder bij haar geboorte) wordt op dezelfde wijze berekend.

* Formule

$$\text{KA-index: } \frac{\text{Aantal kinderen geboren in X, X-1 en X-2 dat leeft in kansarmoede en dat woont in het betreffende gebied op 31 december van het jaar X}}{\text{Totaal aantal kinderen geboren in X, X-1 en X-2 en dat woont in het betreffende gebied op 31 december van het jaar X}} \times 100$$

De kansarmoede-index 2015 voor het Vlaamse Gewest bedraagt 12% en ligt 0,62 procentpunt hoger dan de kansarmoede-index van 2014 (zie tabel 4.13).

De kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen verschilt naargelang de provincie. In Antwerpen ligt de index met 15,3% het hoogst, in Vlaams-Brabant het laagst met 7,2%. De kansarmoede-index van de provincies Limburg, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen bedragen respectievelijk 12,6%, 11,9% en 10,5%. In de provincie Antwerpen nam de index toe met een volledig procentpunt. In de provincies West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen was de stijging minder sterk.

In grafiek 4.14 is de evolutie weergegeven sinds 2001. De kansarmoede-index van 2015 ligt bijna 6 procentpunten hoger dan in 2001. Tot 2005 steeg de index maar heel beperkt, vanaf 2005 nam de index jaar na jaar toe. De sterke stijging die zich sinds 2010 voordeed, kende in 2014 een afvlakking, maar in 2015 neemt de index opnieuw toe met 0,6 procentpunt.

Hoewel we in deze publicatie niet ingaan op de gemeentelijke kansarmoede-indexen (zie hiervoor de gemeentelijke kindrapporten op de website van Kind en Gezin), schetsen we wel de verschillen die zich voordoen tussen types van gemeenten. Als we

4.13 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen per provincie

	2013	2014	2015
Antwerpen	14,1	14,3	15,3
Limburg	11,2	11,8	12,6
Oost-Vlaanderen	11,2	11,6	11,9
West-Vlaanderen	10,8	10,3	10,5
Vlaams-Brabant	6,1	6,5	7,2
Vlaams Gewest	11,19	11,38	12,01

4.13 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen, naargelang de provincie (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Mirage

4.14 Evolutie kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen

4.14 Evolutie van de kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen sinds 2001 - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

de 308 Vlaamse gemeenten indelen volgens de VRIND-indeling* die ook door de Studiedienst van de Vlaamse Regering vaak gebruikt wordt, dan stellen we vast dat kansarmoede zich meer voordoet in steden dan in kleinere gemeenten (zie tabel 4.15). De index van de groot- en centrumsteden ligt veel hoger dan de index van randgemeenten

of plattelandsgemeenten. Zelfs binnen de steden zijn er duidelijke verschillen tussen structuurondersteunende steden (zoals Diest), centrumsteden (zoals Leuven, Roeselare en Mechelen) en grootsteden (zoals Gent en Antwerpen).

* Ruimtelijke indeling van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

Als we de evolutie van de index bekijken, zien we dat de stijging zich in - op een na - alle types gemeenten voordoet, maar dat de toename van de index groter is in de stedelijke rand dan in de steden zelf.

De kansarmoede-index bij kinderen waarvan de moeder bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had, ligt met 30,1% heel wat hoger dan de 5,5% kansarmoede-index bij kinderen

met een moeder van Belgische origine. Bij de kinderen met een moeder van Belgische origine ligt de kansarmoede-index het laagst in Vlaams-Brabant (3,3%) en het hoogst in West-Vlaanderen en Limburg (6,5%). Bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine ligt de kansarmoede-index eveneens het laagst in Vlaams-Brabant (17,6%) en het hoogst in Antwerpen (33,7%) (zie tabel 4.16).

4.15 Kansarmoede-index naar type gemeente

Type gemeenten volgens VRIND-indeling	Aantal gemeenten	2014	2015
Grootsteden	2	25,3	25,7
Centrumsteden	11	14,4	15,3
Kleinstedelijk provinciaal gebied	25	12,7	14,1
Structuurondersteunende steden	21	10,2	10,8
Grootstedelijke rand	19	6,4	7,6
Regionaalstedelijke rand	20	6,0	7,2
Overgangsgebied	96	6,3	7,0
Stedelijk gebied rond Brussel	13	6,7	6,7
Platteland	101	5,3	5,5
Totaal	308	11,4	12,0

4.15 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen, naargelang type gemeente in Vlaams Gewest - 2014-2015 (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Mirage

4.16 Kansarmoede-index en origine van de moeder per provincie

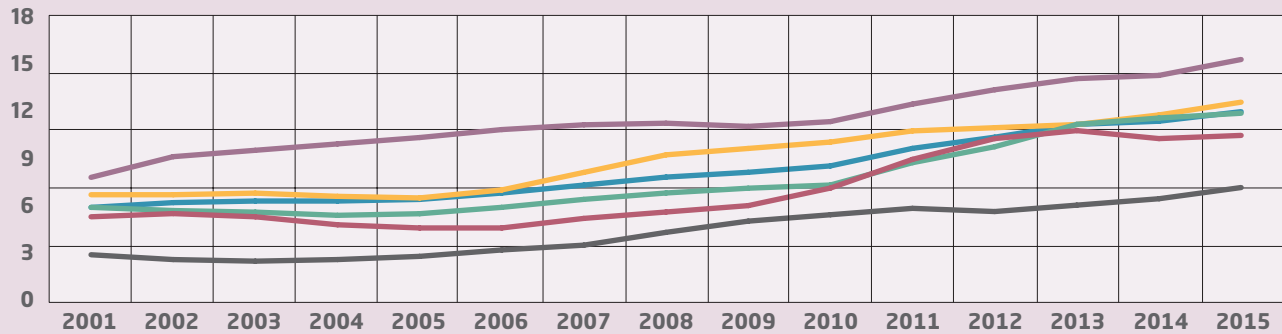
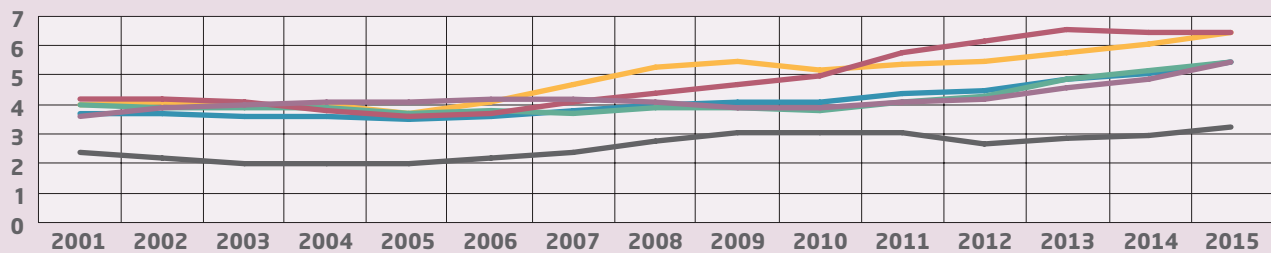
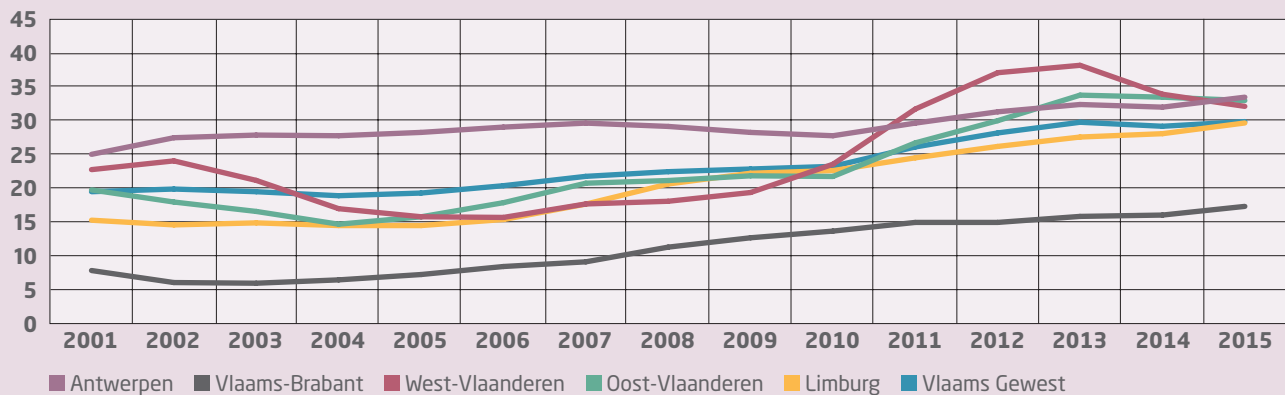
	Belgische origine	Niet-Belgische origine	Totaal
Antwerpen	5,5	33,7	15,3
Vlaams-Brabant	3,3	17,6	7,2
West-Vlaanderen	6,5	32,3	10,5
Oost-Vlaanderen	5,5	33,2	11,9
Limburg	6,5	29,9	12,6
Vlaams Gewest	5,5	30,1	12,0

4.16 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen naar origine van de moeder, naargelang de provincie - 2015 (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Mirage

In grafiek 4.17 is de evolutie sinds 2001 van de kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen volgens de origine van de moeder opgenomen en dit per provincie. Sinds 2012 is er jaar na jaar een lichte toename van kansarmoede bij kinderen met een moeder van Belgische origine in 4 van de 5 provincies. Enkel West-Vlaanderen kent geen aanhoudende stijging van kansarmoede in deze groep kinderen, maar het cijfer schommelt tussen de jaren. De kansarmoede-index bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine daalt verder in de provincies Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen in 2015. In de andere provincies neemt de kansarmoede-index bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine toe met minstens 1 procentpunt. Op langere termijn springt de gevarieerde curve van West-Vlaanderen in het oog.

4.17 Evolutie kansarmoede-index naar origine van de moeder en naar provincie

Alle kinderen

Kinderen met een moeder van Belgische origine ⁽¹⁾Kinderen met een moeder van niet-Belgische origine ⁽²⁾

■ Antwerpen ■ Vlaams-Brabant ■ West-Vlaanderen ■ Oost-Vlaanderen ■ Limburg ■ Vlaams Gewest

4.17 Evolutie sinds 2001 van de kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen naar provincie: alle kinderen, kinderen met een moeder van Belgische origine (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

(1) Moeder die bij haar geboorte de Belgische nationaliteit had

(2) Moeder die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had

6.2. Woonplaats en herkomst van de kinderen en gezinnen in kansarmoede

Van alle kinderen die volgens de index 2015 in kansarmoede leven, geven we in onderstaande tabellen aan in welk type gemeente ze wonen en wat de origine van hun moeder is.

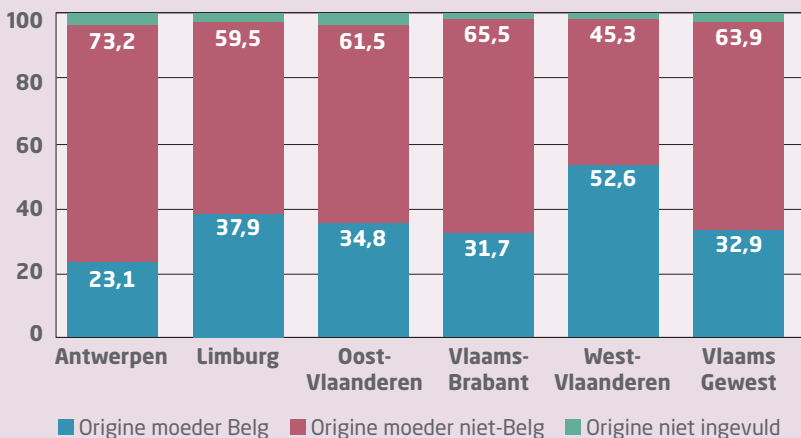
Tabel 4.18 geeft aan dat 51,5% van de kinderen in kansarmoede leeft in 13 steden (de 2 grootsteden en de 11 andere centrumsteden). Kansarmoede is ontegensprekelijk sterker aanwezig in de steden maar kan tegelijk niet losgekoppeld worden van de origine van de moeder. 64% van de kinderen die opgroeien in kansarmoede heeft een moeder die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had. Er doen zich wel opmerkelijke verschillen voor tussen de provincies. Zo illustreert grafiek 4.19 dat in Antwerpen 73,2% van de kinderen in kansarmoede een moeder heeft die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had. In West-Vlaanderen ligt dat percentage heel wat lager (45,3%).

4.18 Woonplaats kinderen in kansarmoede naar type gemeente

Type gemeente (VRIND-indeling)	Aandeel
Grootsteden	34,0
Centrumsteden	17,5
Overgangsgebied	12,3
Kleinstedelijke provinciaal	11,9
Structuurondersteunende steden	9,3
Platteland	6,6
Regionaal stedelijke rand	3,0
Stedelijk gebied rond Brussel	2,7
Grootstedelijke rand	2,6
Vlaams Gewest	100,0

4.18 Woonplaats kinderen die leven in kansarmoede, naar type gemeente in Vlaams Gewest (percentage) - 2015
Bron: Kind en Gezin - Mirage

4.19 Origine van de moeder van de kinderen in kansarmoede per provincie

4.19 Origine van de moeder van de kinderen in kansarmoede - per provincie (percentage) - 2015
Bron: Kind en Gezin - Mirage

Door in te gaan op de precieze nationaliteiten van de moeders van de kinderen in kansarmoede krijgen we een meer gepreciseerd beeld van de origines.

Tabel 4.20 geeft aan dat de niet-Belgische nationaliteiten vooral betrekking hebben op Afrikaanse nationaliteiten. 14,4% van de kinderen in kansarmoede heeft een moeder die bij haar geboorte een nationaliteit had van een Maghrebland (Marokko, Algerije, Tunesië, Libië of Mauretanië). 12,7% heeft de eerste nationaliteit van een ander Afrikaans land. Slechts 9,7% van de kinderen heeft een nationaliteit bij geboorte van een land uit de EU, vooral dan van een Oost-Europees land.

4.20 Kinderen in kansarmoede naar cluster van eerste nationaliteit van de moeder

Cluster van nationaliteiten	Aandeel
België	32,9
Europese Unie (zonder België)	9,7
<i>waarvan Noordelijk en Westelijk deel</i>	2,4
<i>Zuidelijk deel</i>	0,9
<i>Oostelijk deel</i>	6,4
Afrika	27,1
<i>waarvan Maghreb</i>	14,4
<i>andere landen van Afrika</i>	12,7
Ex-Oostblok (niet-EU): Albanië, Oekraïne, Wit-Rusland, Servië, Kosovo, ...	9,3
Azië, Noord-Amerika en andere landen	10,9
Turkije	5,6
Landen van Zuid- en Centraal-Amerika	1,3
Origine moeder niet ingevuld	3,2
Totaal	100,0

4.20 Origine van de moeder van kinderen in kansarmoede naar cluster van eerste nationaliteit van de moeder - Vlaams Gewest - 2015
Bron: Kind en Gezin - Mirage

Hoofdstuk 5

OPVOEDING, KINDEROPVANG
EN ANDERE EXTERNE
OPVOEDINGSMILIEUS

Het opvoeden van kinderen gebeurt in de eerste plaats door ouder(s) waarbij zij van elkaar kunnen verschillen qua opvoedingsbeleving, -principes en -gedrag. Naast de opvoeding binnen het gezin komen kinderen al snel in contact met andere opvoedingsmilieus waar ze ook heel wat tijd doorbrengen. Daarbij denken we in eerste instantie aan de grootouders en de formele kinderopvang voor baby's en peuters, maar ook aan scholen en opvang voor of na schooltijd of tijdens vakantieperiodes.

Sommige kinderen worden omwille van specifieke (zorg)situaties opgevangen in bepaalde voorzieningen, zoals centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning (CKG), gaan naar school in het buitengewoon onderwijs of krijgen extra begeleiding. We belichten in dit hoofdstuk cijfers over de opvoedingsbeleving van ouders, het opvoedingsgedrag binnen gezinnen en schetsen hoeveel kinderen gebruikmaken van externe of specifieke opvoedingsmilieus.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafiek:

5.1 Opvoedingsbeleving bij ouders met kinderen van 30 maanden	106-107
5.2 Draagkracht opvoeden bij ouders met kinderen van 30 maanden.....	108
5.3 Kencijfers opvoedingsgedrag bij ouders met kinderen van 30 maanden.....	109
5.4 Evolutie aandeel kinderen jonger dan 3 jaar in formele vergunde opvang en in kleuterschool	111
5.5 Aandeel kinderen jonger dan 3 jaar in kleuterschool en formele vergunde opvang.....	112
5.6 Evolutie gebruik formele opvang kinderen van 3 tot 12 jaar	113
5.7 Kinderen in buitengewoon onderwijs per type.....	114
5.8 Buitengewoon onderwijs: evolutie aantal kinderen per type.....	115
5.9 Aantal kinderen op internaat.....	116
5.10 Kinderen met schoolse vertraging in het gewoon lager onderwijs	116
5.11 Begeleide kinderen door centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning	117
5.12 Kinderen naar begeleidingsvorm in centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning.....	118

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

Gegevens over de opvoedingsbeleving en het opvoedingsgedrag van ouders komen van de JOnG!-studie, gebaseerd op een ruime steekproef van kinderen die longitudinaal opgevolgd werden.

De cijfers over het gebruik van formele opvang zijn gebaseerd op een registratie van de aanwezige kinderen in de week van 1 februari. De meest recente cijfers gaan over het jaar 2014.

In 2015 werd de registratie niet georganiseerd omdat de invoering van het decreet voor opvang van baby's en peuters volop bezig was.

Gegevens over onderwijs komen uit de statistische jaarboeken onderwijs.

De cijfers over CKG steunen op registraties door de CKG, verwerkt door Kind en Gezin.

1. OPVOEDING

Onderzoekers van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin hebben met de longitudinale JOnGI-studie relevante kencijfers ontsloten over de opvoeding van kinderen tussen 30 en 36 maanden. Ze doen dit op basis van een uitgebreide bevraging van diverse componenten van opvoeden: opvoedingsbeleving, -gedrag en -belasting. Deze cijfers leren ons hoe ouders van meer dan duizend kinderen de opvoeding van hun kind ervaren en maken duidelijk wat de uitdagingen zijn waarmee ouders geconfronteerd worden. We nemen in deze paragraaf niet alle resultaten en itemscores op, meer details zijn terug te vinden in het onderzoeksrapport*.

1.1. Opvoedingsbeleving op 30 maanden

De term opvoedingsbeleving wijst op de emotionele en cognitieve processen die samengaan met het opvoedingsproces. Het concept wordt gemeten aan de hand van de POPI-vragenlijst (Perceptions Of Parenting Inventory), die per belevingscomponent een aantal items omvat die door de ouders moeten gescoord worden op een 6-puntenschaal (1=Helemaal niet akkoord, 6=Helemaal akkoord). Het onderzoek onderscheidt 5 componenten of subschalen: verrijking, steun, isolatie, toewijding en kost. Tabel 5.1 geeft de gemiddelde

scores voor elk van deze subschalen en geeft de itemscores weer in dalende rangorde volgens het aandeel ouders dat (helemaal) akkoord ging met het item.

* Van Leeuwen, K., Rousseau, S., Desoete, A. & Hoppenbrouwers, K. JOnGI-geboortecohorte: kencijfers over opvoeding en gezin bij kinderen van 30 en 36 maanden

5.1 Opvoedingsbeleving bij ouders met kinderen van 30 maanden

Items opvoedingsbeleving	(Helemaal) niet akkoord	Eerder niet akkoord	Eerder akkoord	(Helemaal) akkoord
Subschaal VERRIJKING (gemiddelde=4,49)				
Ik geniet er van dit kind te zien opgroeien	0,0	0,0	0,6	99,5
Dit kind maakt me trots	0,1	0,1	2,4	97,4
Dit kind opvoeden is verrijkend	0,0	0,2	3,4	96,4
Zorgen voor dit kind maakt me gelukkig	0,1	0,3	3,4	96,1
Zorgen voor dit kind is plezierig	0,1	0,2	5,2	94,5
Dit kind is een verrijking voor de andere kinderen in het gezin	1,5	0,7	5,2	92,6
Dit kind opvoeden maakt me een beter mens	1,5	3,1	15,6	79,7
Door deze ervaring groeien mijn partner en ik beter naar elkaar toe	3,3	9,2	29,8	57,6
Subschaal STEUN (gemiddelde=3,21)				
Mijn familie en vrienden bieden me sociale steun	8,1	6,7	31,3	54,0
Mijn familie en vrienden helpen me voor dit kind te zorgen	10,1	10,9	28,5	50,5
De gemeenschap waartoe ik behoor, biedt me sociale steun	16,4	15,0	34,0	34,6
Subschaal ISOLATIE (gemiddelde=1,90)				
Ik heb minder tijd om te doen wat ik graag doe	22,7	15,8	33,9	27,6
Zorgen voor dit kind staat de tijd die ik kan doorbrengen met mijn vrienden in de weg	47,9	23,5	20,1	8,6
Zorgen voor dit kind staat de tijd die ik met mijn partner wil doorbrengen in de weg	42,8	27,2	22,0	8,0
Het opvoeden zorgt voor spanningen in de relatie met mijn partners	59,6	21,5	13,5	5,4
Subschaal TOEWIJDING (gemiddelde=3,05)				
Dit kind opvoeden is een verantwoordelijkheid die 24 uur per dag duurt	4,8	5,5	11,7	78,0
Dit kind opvoeden is een verantwoordelijkheid die nooit eindigt	7,2	5,3	9,8	77,6
Ik zal de rest van mijn leven voor dit kind moeten zorgen	27,4	21,0	17,2	34,3
Dit kind zal de rest van mijn leven afhankelijk van me zijn	63,5	24,1	7,0	5,4

vervolg zie pagina 107

5.1 Opvoedingsbeleving bij ouders met kinderen van 30 maanden (vervolg)

Items opvoedingsbeleving	(Helemaal) niet akkoord	Eerder niet akkoord	Eerder akkoord	(Helemaal) akkoord
Subschaal KOST (gemiddelde=1,83)				
Dit kind grootbrengen kost veel geld	16,2	21,4	34,3	28,2
Ik maak me zorgen over de toekomst van dit kind	56,5	24,4	12,7	6,4
Zorgen voor dit kind put me lichamelijk uit	48,4	27,3	18,7	5,7
Dit kind opvoeden is emotioneel uitputtend	61,6	24,0	10,4	4,0

5.1 Aandeel ouders met kinderen van 30 maanden naar mate van akkoord gaan met item opvoedingsbeleving

Bron: Van Leeuwen, K., Rousseau, S., Desoete, A. & Hoppenbrouwers, K. JOnGI-geboortecohorte: kencijfers over opvoeding en gezin bij kinderen van 30 en 36 maanden

De subschaal *verrijking* wordt het meest positief beoordeeld (zie tabel 5.1). Ongeveer 95% van de respondenten vindt het opvoeden van hun kind van 30 maanden verrijkend en vindt dat de opvoeding hen gelukkig maakt. Wat *sociale steun* betreft gaat de meerderheid van de respondenten er mee akkoord dat de (sociale) omgeving steun biedt bij de opvoeding. Uit de score op de subschaal *toewijding* en de itemscores maken we op dat de meeste

respondenten opvoeden als een intensieve verantwoordelijkheid zien.

Toch geven de respondenten aan dat er ook emotionele en instrumentele kosten met opvoeding gepaard gaan. Voor sommige respondenten hangt het ouderschap samen met een gevoel van *isolatie*. Ongeveer een derde meent dat zorgen voor het kind een inbreuk pleegt op de tijd die men met de partner of met vrienden wil doorbrengen. Ongeveer twee derde

rapporteert minder tijd om te doen wat men graag doet. Iets minder dan een vijfde meent dat het opvoeden voor spanningen in de relatie met de partner zorgt.

Meer dan de helft van de ouders geeft aan dat het groot brengen van het kind veel geld *kost*. Sommige respondenten geven aan dat opvoeden ook op emotioneel en/of fysiek vlak kosten met zich meebrengt.

1.2. Draagkracht in de opvoeding op 30 maanden

Draagkracht verwijst naar de mogelijkheden die opvoeders bij zichzelf percipiëren om met opvoedingstaken en -problemen om te gaan. Dit concept werd onder meer gemeten door ouders te vragen hoe goed ze met lastig gedrag en met moeilijke situaties kunnen omgaan. De meerderheid van de respondenten

geeft aan (redelijk) goed te weten hoe ze doeltreffend met het gedrag van hun kind op de leeftijd van 30 maanden kunnen omgaan. Tabel 5.2 geeft in dalende volgorde aan met welke thema's ouders het gemakkelijkst omgaan. Meer dan 1 op de 4 ouders geeft aan dat ze het moeilijker hebben om goed om te gaan met een kind dat constant aandacht vraagt, treuzelt met eten, weigert te eten of een driftbui krijgt.

De onderzoekers vroegen de ouders ook meer rechtstreeks naar hun draagkracht. Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat meer dan 90% van de respondenten de opvoeding goed meent aan te kunnen. Ongeveer een derde van de ouders geeft aan dat de opvoeding veel van hun krachten vergt. Voor minder dan 12% van de respondenten kost de opvoeding van hun kind zoveel energie dat anderen (zoals partner of kinderen) weleens te

5.2 Draagkracht opvoeden bij ouders met kinderen van 30 maanden

Items draagkracht	(Helemaal) niet doeltreffend	Niet zo doeltreffend	Redelijk goed	Goed
Kind onderbreekt u terwijl u in gesprek bent met andere volwassene	1,8	13,6	62,6	22,0
Kind weigert te eten	2,9	24,0	53,9	19,2
Kind antwoordt brutaal of spreekt tegen	4,1	18,9	58,2	18,8
Kind maakt ruzie over de regels	2,6	11,1	68,0	18,3
Kind zeurt en jammert	1,2	17,6	63,6	17,6
Kind is overstuur wanneer het zijn zin niet krijgt	1,0	14,3	67,1	17,5
Kind weigert taakjes te doen die u vraagt	1,8	11,8	68,9	17,4
Kind treuzelt met eten	1,8	23,3	59,2	15,7
Kind is opstandig wanneer u iets vraagt	1,9	13,5	68,9	15,7
Kind roept en schreeuwt	2,3	20,3	62,2	15,2
Kind krijgt een driftbui	3,5	22,5	59,4	14,6
Kind treuzelt met aankleden	1,5	20,5	63,6	14,3
Kind weigert te doen wat u vraagt	1,3	15,5	70,5	12,7
Kind vraagt constant aandacht	1,6	26,1	60,4	11,9

5.2 Aandeel ouders met kinderen van 30 maanden naar mate van doeltreffend kunnen omgaan gaan met probleemgedrag

Bron: Van Leeuwen, K., Rousseau, S., Desoete, A. & Hoppenbrouwers, K. JOnGI-geboortecohorte: kencijfers over opvoeding en gezin bij kinderen van 30 en 36 maanden

kort komen. 11% van de respondenten vindt zijn kind niet eenvoudig op te voeden.

1.3. Opvoedingsgedrag op 30 en 36 maanden

In de JOnGI-studie worden specifieke opvoedingspraktijken van de ouder bevestigd via een vragenlijst die diverse subschalen omvat: warmte en ondersteuning, zelfstandigheid aanmoedigen, supervisie en/of veiligheid bieden, regels stellen en/of structuur aanbieden, sociaal belonen, toegankelijk gedrag en corrigeren van gedrag en disciplineren.

Tabel 5.3 geeft voor elke subschaal de gemiddelde itemscore weer. De itemscores zelf worden wel besproken, maar niet opgenomen in de tabel. We verwijzen hiervoor naar het onderzoeksrapport.

Warme en ondersteunende opvoedingsgedragingen worden frequent (meer dan 98%) gerapporteerd, met in de top 3 van meest gerapporteerd gedrag knuffelen, praten met kind tijdens de verzorging en de reden nagaan waarom het kind weent. Spelen met het kind komt bij ongeveer vier vijfde vaak tot altijd voor op 30 maanden.

In grote lijnen rapporteert rond de 90% van de ouders vaak tot altijd opvoedingsgedrag waarbij de *zelfstandigheid* van het kind wordt aangemoedigd (iets zelf doen of proberen, ontdekken, zelf keuzes laten

5.3 Kencijfers opvoedingsgedrag bij ouders met kinderen van 30 maanden

Subschalen opvoedingsgedrag	Gemiddelde op 5 puntenschaal (1=nooit; 5=altijd)
Warmte en ondersteuning	4,10
Zelfstandigheid aanmoedigen	4,21
Supervisie en/of veiligheid bieden	4,61
Regels stellen en/of structuur aanbieden	4,31
Sociaal belonen	4,76
Toegankelijk gedrag	2,51
Corrigeren van gedrag en disciplineren	3,02

5.3 Gemiddelde scores van ouders met kinderen van 30 maanden op subschalen opvoedingsgedrag
Bron: Van Leeuwen, K., Rousseau, S., Desoete, A. & Hoppenbrouwers, K. JOnGI-geboortecohorte: kencijfers over opvoeding en gezin bij kinderen van 30 en 36 maanden

maken). Ook het *bieden van supervisie of veiligheid* wordt zeer frequent gerapporteerd.

Opvoeders bieden veel *structuur en regelmaat* aan hun kinderen van 30 maanden. Meer dan 90% geeft aan vaak tot altijd voor een vaste routine in de dagindeling te zorgen en vaste tijdstippen voor maaltijden en bedtijd te voorzien. 9 op de 10 ouders geven aan vaak tot altijd duidelijk te zijn over wat wel en wat niet mag. Ongeveer 9% zegt *snel toe te geven* wanneer het kind iets wilt.

Opvoeders geven aan frequent gebruik te maken van *sociaal beloningsgedrag* (zoals applaudisseren of flink/bravo zeggen als het kind iets nieuws kan). Wanneer ongewenst *gedrag gecorrigeerd/gedisciplineerd* moet

worden, dan gebeurt dat vooral door het kind duidelijk aan te kijken en neen te zeggen. 92,7% van de respondenten geeft aan dit gedrag vaak/altijd te stellen. Meer dan de helft van de ouders geeft aan dat ze tonen dat ze boos zijn, 60% verheft zijn stem en ongeveer de helft zet het kind tijdelijk apart wanneer het ongewenst gedrag vertoont (bv. in de hoek). 27% stelt dat ze hun kind nooit een tik geven, 8,7% doet dit vaak of altijd bij ongewenst gedrag.

2. KINDEREN EN KINDEROPVANG

Op basis van steekproefonderzoek* weten we dat 30,3% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar *niet of zelden* wordt toevertrouwd aan familie of een opvangvoorziening, dat ruim 64% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar *geregeld* gebruikmaakt van opvang (hetzij informeel, hetzij formeel) en dat 2 op de 3 kinderen van 2,5 tot 12 jaar minstens regelmatig gebruikmaken van buitenschoolse kinderopvang.

Dergelijke survey-gegevens laten ook toe om het gebruik van informele opvang op te volgen. Zo toonde de enquête van 2013 aan dat 17% van de kinderen onder de 3 jaar die regelmatig opvang gebruiken, opgevangen worden in het informele circuit - meestal door grootouders (16%) - en dat grootouders ook een belangrijke rol als tweede opvangvorm spelen, complementair aan de opvang door een formele voorziening. Voor kinderen in het basisonderwijs zijn grootouders daarentegen wel (samen met de school) de belangrijkste opvangvorm. Omdat er sinds 2012 en 2013 geen nieuwe bevragingen over het gebruik van opvang plaatsvonden, zijn er geen recente gegevens over de evolutie van informele opvang. De evolutie van het gebruik van formele opvang kan wel opgevolgd worden door de februari telling van 2014. In 2015 werd de februari telling niet uitgevoerd, waardoor er dus geen

recente gegevens van na de invoering van het decreet zijn. We schetsen deze gegevens hierna apart voor de kinderen jonger dan 3 jaar en voor de kinderen tussen 3 en 12 jaar.

2.1. Gebruik formele opvang door kinderen jonger dan 3 jaar

Berekeningswijze

Het aantal aanwezige kinderen zoals vastgesteld volgens tellingen in een bepaalde periode van het jaar zetten we af tegen het aantal kinderen jonger dan 3 jaar geregistreerd in de Mirage-databank. We gebruiken deze databank omdat de officiële bevolkingsstatistiek alleen de 'de jure'-bevolking omvatten. De Mirage-databank daarentegen omvat nagenoeg alle kinderen die wonen in het Vlaamse Gewest (zie hoofdstuk 1).

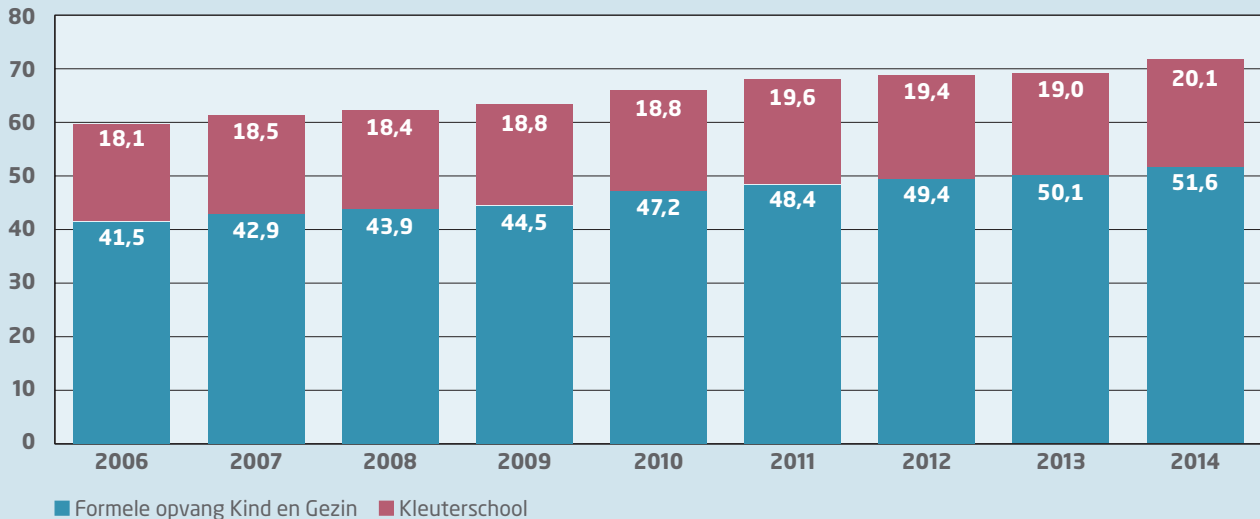
Bijna 52% van alle kinderen gebruikt formele opvang

Hoewel er op het moment van de telling in 2014 officieel nog niet gesproken werd over vergunde opvanglocaties (omdat het decreet Kinderopvang van Baby's en Peuters pas op 1 april 2014 in werking trad), zullen we hieronder wel de terminologie uit het vernieuwde

opvanglandschap hanteren. De erkenning of het attest dat locaties voor de inwerkingtreding van het decreet hadden, werd immers automatisch omgezet in een vergunning.

Het aandeel kinderen jonger dan 3 jaar dat aanwezig was in de formele opvang nam in een periode van 9 jaar toe met 10,1 procentpunten (zie grafiek 5.4). 20,1% van de kinderen gaat naar de kleuterschool. 71,8% van de totale groep kinderen van 2 maanden tot 3 jaar maakt dus van een van beide systemen gebruik.

* Vande Gaer, E., Gijssels, C. & Hedebouw, G. Het gebruik van opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar in het Vlaams Gewest, Steunpunt WVG, 2014
Lenaers, S. Buitenschoolse kinderopvang en vrijetijdsbesteding in Vlaanderen. Gebruik en deelname, evaluatie, behoeften en attitudes. Universiteit Hasselt, SEIN, 2013

5.4 Evolutie aandeel kinderen jonger dan 3 jaar in formele vergunde opvang en in kleuterschool ⁽¹⁾

5.4 Aandeel kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in opvanglocaties vergund door Kind en Gezin en in kleuterscholen in het Vlaamse Gewest - 2006-2014

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1 februari

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen dat woont in het Vlaamse Gewest volgens de Mirage-databank. Voor de kinderen jonger dan 1 jaar wordt gerekend met 10/12den van de totale groep

Tabel 5.5 toont aan dat het grootste deel van de kinderen gebruikmaakt van groepsopvang. 19,6% van de kinderen in Vlaanderen gaat naar een gezinsopvang. Tabel 5.5 maakt ook duidelijk dat het merendeel (36,1%) van de kinderen formele opvang gebruikt en volgens inkomenstarief kan betalen. 13,4% van de kinderen gebruikt formele opvang, maar kan er niet volgens inkomen betalen.

Als we het percentage kinderen in opvang met inkomenstarief berekenen t.o.v. alle kinderen die formele opvang gebruiken, dan stellen we vast dat in 2014 69,9% van de kinderen in een opvang verblijven waar hun ouders volgens inkomenstarief betalen.

5.5 Aandeel kinderen jonger dan 3 jaar in kleuterschool en formele vergunde opvang ⁽¹⁾

	2012	2013	2014
Kleuterschool	19,4	19,0	20,1
Vergunde gezinsopvang	20,7	19,8	19,6
<i>Met inkomenstarief</i>	17,8	17,0	16,9
<i>Zonder inkomenstarief</i>	2,9	2,8	2,7
Vergunde groepsopvang	26,8	28,5	29,9
<i>Met inkomenstarief</i>	17,6	18,6	19,2
<i>Zonder inkomenstarief</i>	9,2	9,9	10,7
Buitenschoolse groepsopvang	1,9	1,9	2,2
Totaal formele opvang of kleuterschool	68,8	69,1	71,8

5.5 Aandeel kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in kleuterschool en opvang vergund door Kind en Gezin naar soort opvang in het Vlaamse Gewest

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1 februari

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen dat woont in het Vlaamse Gewest volgens de Mirage-databank. Voor de kinderen jonger dan 1 jaar wordt gerekend met 10/12den van de totale groep

2.2. Gebruik van formele kinderopvang door kinderen tussen 3 en 12 jaar

Berekeningswijze

De cijfers over het gebruik van formele opvang door kinderen ouder dan 3 jaar zijn eveneens gebaseerd op een registratie van de aanwezige kinderen in de week van 1 februari in de opvangvoorzieningen. Deze cijfers worden nu echter afgezet tegenover de officiële bevolkingscijfers. Voor de kinderen van 3 tot 12 jaar is de Mirage-databank immers niet meer bruikbaar als noemer om het aandeel kinderen in de formele opvang te berekenen.

Evolutie gebruik formele opvang per leeftijdsjaar

Van de 3 tot 6 -jarigen maakt hoogstens 17,3% van de kinderen gebruik van formele opvang met erkenning of attest van Kind en Gezin (zie tabel 5.6). De 6- tot 12-jarigen maken duidelijk minder gebruik van dit aanbod (11,7%).

Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat t.o.v. 2013 het aandeel kinderen in de formele opvang voor alle leeftijden opnieuw toeneemt. De stijging wordt veroorzaakt doordat er meer kinderen aanwezig zijn in de opvang en omdat het totale aantal kinderen - dat als noemer fungeert in de berekening -

relatief gezien minder sterk stijgt als het aantal aanwezige kinderen.

Als we het aandeel per leeftijds-categorie sinds 2006 bekijken, dan zien we in tabel 5.6 dat het gebruik er opnieuw op vooruit gaat, nadat het stagneerde (voor de kinderen van 6 tot 12 jaar) of licht achteruitging (voor de 3- tot 6-jarigen) in 2013. Tegenover 2006 is het aandeel kinderen dat gebruikmaakt van buitenschoolse opvang toegenomen met meer dan 3 procentpunten.

5.6 Evolutie gebruik formele opvang kinderen van 3 tot 12 jaar ⁽¹⁾

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kinderen van 3 tot 6 jaar	13,7	14,7	14,9	16,1	15,9	15,9	16,3	16,1	17,3
Kinderen van 6 tot 12 jaar	8,4	9,3	9,7	10,2	10,4	10,5	10,9	10,9	11,7

5.6 Evolutie van het gebruik van opvang met erkenning of attest van toezicht door Kind en Gezin en kleuterschool voor kinderen van 3 tot 12 jaar, naar leeftijdsgroep sinds 2006 - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Kinderen van 3 tot 12 jaar: percentage berekend op het aantal kinderen dat volgens de officiële bevolkingsstatistieken woont in het Vlaamse Gewest, verhoogd met een fractie bepaald op basis van de Mirage-databank zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

3. KINDEREN IN SPECIFIEKE ONDERWIJSINSTELLINGEN EN KINDEREN MET SCHOOLVERTRAGING

0,74% kleuters niet in het 'mainstream'-onderwijs, in het lager onderwijs loopt dit op tot 6,3%

0,74% van de kleuters zit in het buitengewoon kleuteronderwijs, voornamelijk in het type 2 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met een matige of ernstige mentale handicap. Opmerkelijk is dat de meerderheid (69,2%) van de kinderen

in het buitengewoon kleuteronderwijs jongens zijn. 1% van de jongens loopt school in het buitengewoon kleuteronderwijs, bij meisjes bedraagt het aandeel 0,5%.

6,3% van de kinderen in het lager onderwijs volgt buitengewoon onderwijs. Het gaat hier voornamelijk om het type 8 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met spraak-,

taal- en/of ernstige leerstoornissen en het type 1 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met een licht mentale handicap (zie tabel 5.7). Ook in het buitengewoon lager onderwijs zijn de jongens, met 63,5%, duidelijk oververtegenwoordigd. 7,8% van alle jongens in de lagere school zit in het buitengewoon onderwijs, bij meisjes ligt dat aandeel op 4,7%.

5.7 Kinderen in buitengewoon onderwijs per type ⁽¹⁾

	Kleuteronderwijs		Lager onderwijs	
	Aantal	%	Aantal	%
Licht mentale handicap (type 1)	-	-	7 814	28,4
Matige of ernstig mentale handicap (type 2)	1 161	58,1	3 935	14,3
Emotionele of gedragsstoornis (type 3)	195	9,8	2 445	8,9
Lichamelijke handicap (type 4)	296	14,8	1 406	5,1
Visuele handicap (type 6)	25	1,3	114	0,4
Auditieve handicap (type 7)	323	16,2	1 333	4,9
Spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (type 8)	-	-	10 436	38,0
Totaal aantal kinderen	2 000	100,0	27 483	100,0
Percentage	0,74		6,3	

5.7 Kinderen in het Vlaamse buitengewoon onderwijs: aantal en percentage van de schoolgaande kinderen naar type - schooljaar 2014-2015

Bron: Statistisch Jaarboek van het Vlaamse Onderwijs, schooljaar 2014-2015

(1) Om dubbelstellingen te voorkomen, worden de ziekenhuisscholen (type 5) niet opgenomen

In het schooljaar 2014-2015 zijn er 42 kinderen minder aanwezig in het buitengewoon kleuteronderwijs dan in het schooljaar 2013-2014. In het buitengewoon lager onderwijs gaat het aantal kinderen sterk achteruit (-824),

vooral door een daling van het aantal kinderen met licht mentale handicap (type 1) (zie tabel 5.8).

Aangezien het M-decreet pas op 1 september 2015 werd ingevoerd zijn

er in april 2016 nog geen definitieve cijfers over het aantal kinderen dat overgestapt is naar het gewoon onderwijs.

5.8 Buitengewoon onderwijs: evolutie aantal kinderen per type

	Evolutie op 1 jaar (t.o.v. schooljaar 2013-2014)
Totaal buitengewoon kleuteronderwijs	-42
Matige of ernstig mentale handicap (type 2)	-10
Emotionele of gedragsstoornis (type 3)	-25
Lichamelijke handicap (type 4)	-18
Visuele handicap (type 6)	-5
Auditieve handicap (type 7)	+16
Totaal buitengewoon lager onderwijs	-824
Licht mentale handicap (type 1)	-764
Matige of ernstig mentale handicap (type 2)	-83
Emotionele of gedragsstoornis (type 3)	-23
Lichamelijke handicap (type 4)	0
Visuele handicap (type 6)	-6
Auditieve handicap (type 7)	+38
Spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (type 8)	+14

5.8 Evolutie van het aantal leerlingen in het Vlaamse buitengewoon basisonderwijs per type op korte termijn (schooljaar 2014-2015 t.o.v. schooljaar 2013-2014)
Bron: *Statistische Jaarboeken van het Vlaamse Onderwijs, schooljaar 2013-2014 en 2014-2015*

Ook internaten zijn een opvoedingsmilieu. Daarom presenteren we in tabel 5.9 hoeveel kinderen in het kleuter- of lager onderwijs in een internaat verblijven. In totaal gaat het om 1356 kinderen, 55,3% van de internen zijn jongens. Het aantal internen ligt lager dan in het schooljaar 2013-2014, vooral door een daling van het aantal internen in het gewoon kleuteronderwijs en in het buitengewoon lager onderwijs.

Een laatste cijfer over het opvoedingsmilieu onderwijs gaat over de schoolse vorderingen van kinderen (voorsprong, op leeftijd of vertraging). Schoolse vertraging is het aantal leerjaren vertraging dat een leerling oploopt t.o.v. het leerjaar waarin hij zich zou bevinden als hij jaar na jaar zou vorderen. Het is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven. Het kan ook veroorzaakt worden door ziekte, atypische studieovergangen,

late instapleeftijd, ... Wat ook de oorzaak is, het vaak voorkomen van schoolvertraging is een belangrijk signaal. Tabel 5.10 toont dat in totaal 13,6% van de kinderen in het gewoon lager onderwijs (minstens) 1 jaar vertraging heeft. 1,1% heeft een schoolse voorsprong. Vooral het verschil tussen kinderen van Belgische nationaliteit en niet-Belgische kinderen

springt in het oog. 37,4% van de kinderen met een andere nationaliteit heeft een schoolse vertraging, bij kinderen met een Belgische nationaliteit gaat het om 11,6%. Uit niet-opgenomen cijfers blijkt ook dat het aandeel kinderen met een schoolse vertraging iets hoger is bij jongens dan bij meisjes (14,3% versus 12,9%).

5.9 Aantal kinderen op internaat ⁽¹⁾

	2013-2014	2014-2015
Gewoon kleuteronderwijs	134	112
Buitengewoon kleuteronderwijs	3	2
Gewoon lager onderwijs	1 078	1 093
Buitengewoon lager onderwijs	175	149
Totaal	1 390	1 356

5.9 Aantal kinderen dat verblijft in een internaat voor kleuter- of lager onderwijs - Vlaamse Gemeenschap schooljaren 2013-2014 en 2014-2015

Bron: Statistisch Jaarboek van het Vlaamse Onderwijs, schooljaar 2013-2014 en 2014-2015

(1) Dat zijn er wellicht meer omdat gegevens van internaten met minder dan 30 internen niet worden opgenomen omdat ze niet subsidieerbaar zijn

5.10 Kinderen met schoolse vertraging in het gewoon lager onderwijs ⁽¹⁾

		Voorsprong	Op leeftijd	Achterstand	
				1 jaar	2 of meer jaren
Belgische nationaliteit	Aantal	4 312	318 922	39 317	2 806
	%	1,2	87,3	10,8	0,8
Niet-Belgische nationaliteit	Aantal	227	19 781	9 729	2 204
	%	0,7	61,9	30,5	6,9
Alle kinderen	Aantal	4 539	338 703	49 046	5 010
	%	1,1	85,3	12,3	1,3

5.10 Aantal kinderen in het gewoon lager onderwijs naar schoolse vertraging, naargelang nationaliteit - Vlaams Gewest - schooljaar 2014-2015

Bron: Statistisch Jaarboek van het Vlaamse Onderwijs, schooljaar 2014-2015

(1) Cijfers handelen enkel over scholen met hoofdzetel in het Vlaamse Gewest. Kinderen in methodescholen worden niet meegeteld

4. KINDEREN IN BEGELEIDING BIJ CENTRA VOOR KINDERZORG EN GEZINSONDERSTEUNING

Bij probleem- of crisissituaties met jonge kinderen of bij behoefte aan dag- en nachtopvang door een bijzondere leef-, arbeids-, woon-, gezondheids- of financiële situatie kan op verzoek van de ouders een beroep gedaan worden op centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning (CKG), erkend en gesubsidieerd door Kind en Gezin. We schetsen om hoeveel kinderen het gaat en geven aan welk soort begeleiding er gegeven wordt.

In de CKG zijn er, op basis van de door de centra doorgegeven aantallen op 1 februari 2016, 1805 kinderen in begeleiding, bijna uitsluitend kinderen jonger dan 12 jaar. In vergelijking met 2015 zijn er 40 kinderen meer die begeleid en/of opgevangen worden (zie tabel 5.11). 36,3% van de begeleide kinderen is tussen 6 en 12 jaar, 32% is jonger dan 3 jaar.

5.11 Begeleide kinderen door centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning⁽¹⁾

2013	2014	2015	2016				
Totaal	Totaal	Totaal	Kinderen jonger dan 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 jaar en ouder	Totaal
1 663	1 778	1 765	577	544	655	27	1 805 ⁽²⁾

5.11 Evolutie aantal kinderen in begeleiding in centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning volgens februaritelling

Bron: Kind en Gezin

(1) Voor een aantal kinderen gelden ook begeleidingsmaatregelen vanuit de bijzondere jeugdzorg

(2) Inclusief 2 kinderen waarvoor leeftijd ongekend was

Een CKG kan 4 begeleidingsvormen of functies aanbieden: *mobiele begeleidingen, ambulante trainingen* in het centrum, *ambulante opvang* en *residentiële opvang en begeleiding* waarbij het kind voor een periode in het centrum verblijft.

De cijfers over de functies in de CKG worden in tabel 5.12 uitgedrukt op kindniveau, maar de som van het aantal begeleide kinderen is niet gelijk aan het aantal unieke kinderen omdat voor 1 kind meerdere begeleidingsvormen

tegelijk kunnen ingezet worden. Bovendien worden de mobiele en ambulante begeleidingen enkel geregistreerd voor het kind waarvoor hulp gevraagd wordt. Hierdoor zijn de aantallen een onderschatting van het aantal (indirect) begeleide kinderen wanneer er gezinnen met meerdere kinderen worden begeleid. Desalniettemin geven de cijfers een goed inzicht in het voorkomen van de begeleidingsvormen. Zo zien we dat 1 149 kinderen en hun gezin een mobiele begeleiding krijgen en dat 447 kinderen

residentieel worden opgevangen. Als we bekijken welke functies ingezet worden voor welke leeftijden, zien we dat in elke leeftijdsklasse meer dan de helft van de kinderen mobiel begeleid wordt. Het is ook duidelijk dat het aandeel kinderen dat opgevangen wordt door een CKG lager is in de hogere leeftijdsgroepen. Waar in de leeftijdsgroep jonger dan 3 jaar en leeftijdsgroep van 3 tot 6 jaar respectievelijk 27% en 30,5% door het CKG residentieel wordt opgevangen, ligt dat aandeel bij 6- tot 12-jarigen duidelijk lager (18,5%).

5.12 Kinderen naar begeleidingsvorm in centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning

	Mobiele begeleiding		Ambulante training		Ambulante opvang		Residentiële opvang		Totaal aantal unieke kinderen	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Kinderen jonger dan 3 jaar	357	61,9	132	22,9	101	17,5	156	27,0	577	100,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar	303	55,7	148	27,2	5	0,9	166	30,5	544	100,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar	469	71,6	134	20,5	2	0,3	121	18,5	655	100,0
Kinderen van 12 jaar en ouder	18	66,7	7	25,9	0	0,0	4	14,8	27	100,0
Leeftijd onbekend	2	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	100,0
Totaal	1 149		421		108		447		1 805	

5.12 Aantal kinderen per begeleidingsvorm en leeftijd in centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning - 1 februari 2016
Bron: Kind en Gezin

Hoofdstuk 6

GEZONDHEID, STERFTE
EN MORBIDITEIT BIJ
JONGE KINDEREN

Om de leefsituatie, de kansen en de ontwikkeling van jonge kinderen op te volgen zijn gegevens over sterfte, doodsoorzaken, aangeboren afwijkingen, ongevallen en andere bedreigingen van de gezondheid uiteraard van groot belang. De cijfers leren ons iets over hoeveel kinderen te

maken hebben met gezondheidsproblemen of een verhoogd risico dragen op gezondheidsproblemen en kunnen deels ook als indicator gebruikt worden om het effect van beleidsmaatregelen na te gaan.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafieken:

6.1 Internationale situering van de leeftijd van de vrouw bij de bevalling	124
6.2 Diverse kenmerken van kinderen bij de geboorte (geboortegewicht, geboortewijze, ...)	125
6.3 Levend geboren kinderen naar zwangerschapsduur	126
6.4 Evolutie van de levensverwachting bij geboorte	127
6.5 Internationale situering van de levensverwachting bij geboorte	128
6.6 Aantal sterfgevallen naar leeftijd en geslacht	129
6.7 Aantal foeto-infantiele sterfgevallen	130
6.8 Foeto-infantiele sterftcijfers	130
6.9 Evolutie foeto-infantiele sterftcijfers	131
6.10 Internationale situering van de zuigelingensterfte	132
6.11 Doodsoorzaken bij doodgeboren en levend geboren kinderen jonger dan 1 jaar	133
6.12 Evolutie van sterfte door wiegendood	134
6.13 Doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar	135
6.14 Evolutie van overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van geweldpleging of ongeval	136
6.15 Aangeboren majeure afwijkingen	137-138
6.16 Aangeboren afwijkingen tot 1 jaar	140
6.17 Incidentie doofheid en slechthorendheid	141
6.18 Mate en type van gehoorverlies	141
6.19 Aantal jonge verkeersslachtoffers (doden en ernstig gewonden)	142

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

De bronnen - data van het Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE), Kind en Gezin en het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid - die de basis vormen voor de meeste cijfers in dit hoofdstuk

kennen enkele belangrijke verschillen qua registratie- en berekeningswijzen.

Het **SPE** registreert zwangerschaps-, bevallings- en geboortegegevens. Deze registratie is erg volledig en omvat

alle kraamklinieken in Vlaanderen en de kraamkliniek van het UZ Brussel, alsook heel wat thuisbevallingen en dit ongeacht de woonplaats van de moeder en het kind. Wie dus in een Vlaamse kraamkliniek of in het UZ Brussel

bevalt, maar niet in Vlaanderen woont, wordt in de cijfers van het SPE meegeteld. De gegevens vatten dus niet geheel zuiver alle kinderen die wonen in het Vlaamse Gewest. De gegevens op kindniveau omvatten zowel levend als doodgeboren kinderen. Het SPE publiceert ook perinatale sterftcijfers.

De registratie van **Kind en Gezin** handelt over de levend geboren kinderen. De data van Kind en Gezin zijn wel opgebouwd op basis van (de woonplaats van) het kind. Andere voordelen zijn dat de cijfers over het voorgaande jaar sneller beschikbaar zijn en dat er doorgaans

meer kinderen in opgenomen zijn. Kind en Gezin registreert immers nagenoeg alle geboorten, ongeacht het verblijfsstatuut van moeders en ongeacht de plaats van bevalling. Minpunt is dat de registratie niet voor alle kenmerken even volledig is, voornamelijk omdat Kind en Gezin de kenmerken niet bij alle kinderen kan bevragen. Dat aandeel niet-ingevulde kenmerken is echter heel beperkt.

Het **Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid** publiceert onder meer gegevens over sterfte en doodsoorzaken. Deze registratie gebeurt op basis van de woonplaats van het kind/de moeder, zodat sterftcijfers

voor het Vlaamse Gewest kunnen gepresenteerd worden. Er worden wel enkel overlijdens geteld die gebeurden in het Vlaamse of Brusselse Hoofdstedelijk Gewest. Kinderen die in Wallonië of in het buitenland overleden ontbreken dus in de cijfers. Nadeel is ook dat de laatste foeto-infantiele sterftcijfers en de meest recente cijfers over doodsoorzaken dateren van 2013.

Andere cijfers in dit hoofdstuk zijn afkomstig van de **Eurocat-registratie van het Antwerps Provinciaal Instituut voor Hygiëne** en van de **Algemene Directie Statistiek van de federale overheid**.

1. GEGEVENS OVER ZWANGERSCHAP EN BEVALLING

1.1. Ontstaan van de zwangerschap en bevallingsgegevens*

Uit de registratie van het SPE leren we dat in 2014 6,9% van de zwangerschappen *ontstaat via medische begeleiding*. 2,4% van de vrouwen krijgt een hormonale behandeling, bij 2,4% wordt in-vitrofertilisatie (ivf) toegepast en bij 2% komt de zwangerschap tot stand na intracytoplasmatische sperma-injectie (ICSI). Tegenover 2013 neemt het aantal bevallingen na een subfertiliteitsbehandeling toe met 0,3 procentpunt. In een periode van 10 jaar is het aandeel medisch begeleide voortplantingen wel sterk toegenomen (van 4,7% van de zwangerschappen in 2005 tot 6,9% in 2014). Opmerkelijk is dat 38% van de meerlingzwangerschappen tot stand komt na een medisch begeleide bevruchting. Bij de eenlingen is dit slechts 6,3%.

Bij 23,4% van de zwangerschappen wordt de bevalling *ingeleid*. In 2003 bedroeg het aandeel ingeleide bevallingen nog 30%. *Epidurale pijnverdooving* wordt toegepast bij 69,6% van de verlossingen. Dat is 0,7 procentpunt minder dan in 2013. Voor het eerst in 5 jaar is er dus weer een daling van het aandeel verlossingen met epidurale pijnverdooving. In 2014 is 1 moeder overleden bij de bevalling (1 op 65 729) door een

hartstilstand. Sinds 1987 werden er in Vlaanderen 93 maternale sterfgevallen genoteerd (1 op de 20 000 bevallingen).

Uit de registratie over 2014 blijkt dat de meeste (71,1%) vrouwen tussen 25 en 35 jaar zijn op het moment van de bevalling. 882 moeders (1,3%) zijn jonger dan 20 jaar op het moment van de bevalling, 2,7% van de moeders is minstens 40 jaar.

De *gemiddelde leeftijd van de moeder* ligt in 2014 volgens het SPE op 30,3 jaar. De gemiddelde leeftijd bij de bevalling van een eerste kind (primipare) is 28,7 jaar, de gemiddelde leeftijd van de moeder bij een volgend kind (multipare) is 31,5 jaar. De gemiddelde leeftijd is de voorbije 10 jaar zowel bij de primipare (van 28 jaar in 2005 naar 28,7 jaar in 2014), als de multipare vrouwen toegenomen (van 31 jaar in 2005 naar 31,5 jaar in 2014), maar dus wel iets sterker bij de primipare vrouwen.

De *gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de bevalling* ligt volgens de recentst beschikbare cijfers in 18 van de 28 EU-landen boven de 30 jaar. In 6 landen ligt de gemiddelde leeftijd zelfs boven de 31 jaar (zie tabel 6.1). Vooral in de Oost-Europese en meest recente lidstaten van de EU ligt de gemiddelde leeftijd nog onder de 30 jaar.

* Bron: R. Devlieger, E. Martens, G. Martens, C. Van Mol, H. Cammu, Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2014. SPE, Brussel, 2015

6.1 Internationale situering van de leeftijd van de vrouw bij de bevalling

Bulgarije	27,3
Roemenië	27,5
Slovakije	28,8
Polen	29,1
Letland	29,2
Litouwen	29,4
Hongarije	29,5
Estland	29,6
Kroatië	29,8
Tsjechië	29,9
Malta	30,1
Vlaams Gewest	30,3
Verenigd Koninkrijk	30,2
Slovenië	30,2
Frankrijk	30,3
België	30,3
Oostenrijk	30,4
Finland	30,5
Portugal	30,7
Duitsland	30,9
Denemarken	30,9
Cyprus	31,0
Zweden	31,0
Griekenland	31,1
Nederland	31,1
Luxemburg	31,4
Italië	31,5
Ierland	31,6
Spanje	31,8

6.1 Gemiddelde leeftijd van de vrouw bij bevalling in Vlaanderen en de 28 EU-landen
Bronnen: SPE, cijfer 2014
Eurostat, website

1.2. Geboortegegevens op kindniveau

In tabel 6.2 presenteren we een aantal geboortegegevens die een indicatie geven over de gezondheid van de geboren kinderen en/of van belang zijn voor de ontwikkeling van de kinderen. De cijfers over de wijze van geboorte, de neonatale opname en het geboortegewicht komen uit de registratie van het SPE over 2014. Aansluitend geven we voor 2015 een indicatie van het aandeel levend geboren, premature baby's op basis van de registratie van Kind en Gezin.

21,2% van de kinderen wordt geboren via een keizersnede. 9,9% van de kinderen wordt verlost via een technisch hulpmiddel, vooral via vacuümextractie*. Meer dan de helft van de meerlingen wordt geboren via keizersnede.

Na de geboorte wordt 11,6% van de kinderen overgebracht naar een neonatale dienst (n-dienst) en 4,1% naar een neonatale intensieve zorgdienst (NIC-dienst). In totaal gaat het volgens het SPE om 10 428 kinderen. Het aandeel opnames in een n-dienst neemt licht af ten opzichte van 2013 (-0,4 procentpunt).

Er worden in 2014 1211 tweelingen en 13 drielingen geregistreerd. Dat zijn er respectievelijk 9 meer en 4 minder dan in 2013. Relatief gezien betekent dit dat 3,7% van de geboren kinderen behoort tot de categorie *meerlingen*.

6.2 Diverse kenmerken van kinderen bij de geboorte (geboortegewicht, geboortewijze, ...)

	2012	2013	2014
Wijze van geboorte			
Spontaan	69,3	68,9	68,6
Keizersnede	20,4	21,0	21,2
Vacuümextractie of verlostang	10,1	9,8	9,9
Stuit vaginaal	0,2	0,3	0,2
Transfer neonatologie			
Naar n-dienst	12,3	12,0	11,6
Naar NIC-dienst	4,0	4,1	4,1
Eenling of meerling			
Kind van een eenling	96,5	96,4	96,3
Kind van een tweeling	3,5	3,6	3,6
Kind van een drieling	0,1	0,1	0,1
Geboortegewicht			
Laag (<2500 gram)	6,8	6,8	6,9
<i>waarvan extreem laag (<1500 gram)</i>	<i>1,2</i>	<i>1,2</i>	<i>1,2</i>
2500 gram of meer	93,2	93,2	93,1

6.2 Percentage kinderen naar wijze van geboorte, met een transfer naar neonatologie, naar eenling of meerling en naar geboortegewicht
Bron: R. Devlieger, E. Martens, G. Martens, C. Van Mol, H. Cammu, *Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2014. SPE, Brussel, 2015*

6,9% van de borelingen heeft een *laag geboortegewicht* (minder dan 2500 gram). 1,2% heeft een extreem laag geboortegewicht (minder dan 1500 gram). Deze percentages liggen op het niveau van 2013. 57,5% van de kinderen van een meerling weegt bij de geboorte minder dan 2500 gram. Bij eenlingen is dit slechts 4,8%.

* Vacuümextractie: het doen geboren worden van een kind met behulp van een instrument dat zich op het hoofd van het kind vastzuigt

Kind en Gezin registreert voor alle levend geboren kinderen na hoeveel weken zwangerschap ze geboren worden. Van slechts 0,7% van de kinderen is geen zwangerschapsduur gekend (zie tabel 6.3).

In 2015 wordt 7,6% van de kinderen prematuur (zwangerschapsduur <37 weken) geboren. Het aandeel premature baby's ligt merkbaar hoger bij meerlingen dan bij eenlingen (respectievelijk 52,9% en 5,9%). De meeste premature geboorten gebeuren tussen 34 en 36 weken. 1,1% van de kinderen wordt levend geboren na een zwangerschapsduur van minder dan 32 weken.

6.3 Levend geboren kinderen naar zwangerschapsduur

Kinderen naar zwangerschapsduur van de moeder	Aandeel
Niet-prematuur (>36 weken)	91,6
Prematuur (<37 weken)	7,6
<i>waarvan</i> <32 weken	1,1
>32 weken, <34 weken	1,0
>34 weken, <36 weken	5,6
Zwangerschapsduur onbekend	0,7
Totaal	100,0

6.3 Aandeel levend geboren kinderen naar zwangerschapsduur - 2015
Bron: Kind en Gezin, Mirage

2. LEVENSV ERWACHTING BIJ GEBOORTE

2.1. Levensverwachting in Vlaams Gewest en provincies

Levensverwachting bij de geboorte in 2014 op 82 jaar. Op 10 jaar tijd is de levensverwachting met 2 jaar toegenomen, stijging vooral bij mannen. Het verschil tussen mannen en vrouwen bedraagt nu ongeveer 5 levensjaren

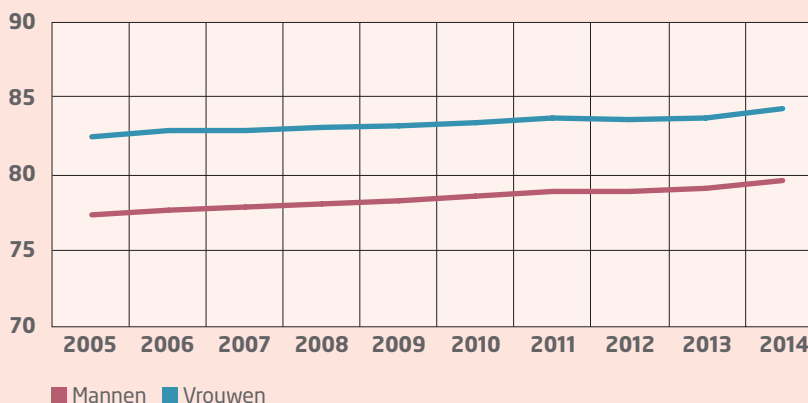
De levensverwachting bij de geboorte bedraagt 79,6 jaar voor de mannen en 84,3 jaar voor de vrouwen (ADS, 2015 nog niet beschikbaar). Zowel bij de mannen als bij de vrouwen blijft de levensverwachting licht toenemen (zie grafiek 6.4). Op 10 jaar tijd (2005-2014) is de levensverwachting bij de geboorte van mannen toegenomen met 2,2 jaar, bij vrouwen met 1,8 jaar. Op langere termijn (50 jaar) is de levensverwachting toegenomen met ongeveer 10 jaar. Sinds 2000 is het verschil in levensverwachting tussen mannen en

vrouwen met 1 jaar afgenomen. Toch is er nog altijd een verschil van bijna 5 jaar.

De levensverwachting bij geboorte verschilt niet zo sterk tussen de provincies. Uit niet-opgenomen cijfers van ADS voor de periode 2012-2014 blijkt

dat bij mannen de levensverwachting het laagst ligt in Oost-Vlaanderen (78,5 jaar) en het hoogst in Limburg (79,6 jaar). Bij vrouwen zijn de verschillen kleiner: 83,5 jaar in Antwerpen en 84,1 jaar in Vlaams-Brabant.

6.4 Evolutie van de levensverwachting bij geboorte

6.4 Levensverwachting in het Vlaamse Gewest, bij de geboorte (in jaren)
Bronnen: 2005-2013: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid
2014: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek

2.2. Levensverwachting: Vlaanderen internationaal gesitueerd

Uit tabel 6.5 blijkt dat er in de EU-28 aanzienlijke verschillen qua levensverwachting bestaan. Bij mannen bedraagt de kloof tussen het land met de hoogste (Cyprus) en het land met de laagste levensverwachting (Letland) 11,8 jaar. Bij vrouwen is dat verschil 8,2 jaar (tussen Spanje en Bulgarije). De levensverwachting bij geboorte in het Vlaamse Gewest ligt relatief hoog en ligt hoger dan de Belgische. België neemt relatief gezien een middenpositie in. Het is niet zo dat de landen waar de levensverwachting voor mannen het hoogst/laagst ligt, automatisch ook de landen zijn met de hoogste/laagste levensverwachting voor vrouwen (zie tabel 6.5).

6.5 Internationale situering van de levensverwachting bij geboorte

Mannen		Vrouwen	
Cyprus	80,9	Spanje	86,2
Italië	80,7	Frankrijk	86,0
Zweden	80,4	Italië	85,6
Spanje	80,4	Luxemburg	85,2
Nederland	80,0	Cyprus	84,7
Malta	79,8	Portugal	84,4
Vlaams Gewest	79,6	Vlaams Gewest	84,3
Verenigd Koninkrijk	79,5	Zweden	84,2
Frankrijk	79,5	Malta	84,2
Luxemburg	79,4	Finland	84,1
Ierland	79,3	Griekenland	84,1
Oostenrijk	79,2	Slovenië	84,1
Griekenland	78,9	Oostenrijk	84,0
België	78,8	België	83,9
Duitsland	78,7	Duitsland	83,6
Denemarken	78,7	Ierland	83,5
Finland	78,4	Nederland	83,5
Slovenië	78,2	Verenigd Koninkrijk	83,2
Portugal	78,0	Denemarken	82,8
Tsjechië	75,8	Tsjechië	82,0
Kroatië	74,7	Estland	81,9
Polen	73,7	Polen	81,7
Slovakije	73,3	Kroatië	81,0
Estland	72,4	Slovakije	80,5
Hongarije	71,6	Litouwen	80,1
Roemenië	71,4	Letland	79,4
Bulgarije	71,1	Hongarije	79,4
Litouwen	69,2	Roemenië	78,7
Letland	69,1	Bulgarije	78,0

6.5 Levensverwachting bij geboorte - 2014
Bronnen: Eurostat
FOD Economie - Algemene Directie Statistiek

3. STERFTE

3.1. Sterfte bij kinderen van 0 tot 15 jaar

3.1.1. Sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar

Vooraf bij kinderen jonger dan 1 jaar, meer sterfte bij jongens dan bij meisjes

Sterfgevallen bij kinderen doen zich vooral vóór de leeftijd van 1 jaar voor (69,8%). In 2013 (2014 en 2015 nog niet beschikbaar) sterven 245 (3,63 op 1000) levend geboren

kinderen vóór de leeftijd van 1 jaar; in de daaropvolgende 14 levensjaren zijn er 106 sterfgevallen. Net zoals in de voorgaande jaren overlijden er veel meer jongens dan meisjes.

In totaal telt 2013 42 sterfgevallen minder bij jonge kinderen dan 2012. De daling ten opzichte van 2012 is vooral te wijten aan het lagere aantal sterfgevallen bij kinderen jonger dan 1 jaar (-39).

Om de evolutie qua sterfgevallen in beeld te brengen, nemen we in tabel 6.6

ook de cijfers van 2007 en 2011 op. Daaruit blijkt dat er zeker geen sprake is van een aanhoudende daling in het aantal sterfgevallen per leeftijdsklasse.

6.6 Aantal sterfgevallen naar leeftijd en geslacht

	2007	2011	2012	2013		
	Totaal	Totaal	Totaal	Jongens	Meisjes	Totaal
Aantal						
Jonger dan 1 jaar	287	250	284	133	112	245
1 tot 5 jaar	50	57	46	33	22	55
5 tot 10 jaar	29	31	27	16	12	28
10 tot 15 jaar	49	30	36	13	10	23
Totaal	415	368	393	195	156	351
Per 1000⁽¹⁾						
Jonger dan 1 jaar	4,28	3,60	4,14	3,84	3,42	3,63
1 tot 5 jaar	0,20	0,16	0,13	0,23	0,16	0,19
5 tot 10 jaar	0,09	0,08	0,08	0,09	0,07	0,08
10 tot 15 jaar	0,14	0,07	0,11	0,08	0,06	0,07

6.6 Aantal sterfgevallen en aantal sterfgevallen per 1000 kinderen van 0 tot 15 jaar naar leeftijd en geslacht - Vlaams Gewest

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

(1) Per 1000 kinderen op 1 januari van het betreffende jaar, uitgezonderd voor de kinderen jonger dan 1 jaar. Voor de kinderen jonger dan 1 jaar is dit per 1000 kinderen geboren in dat jaar. Het aantal geboorten per geslacht wordt berekend op basis van de SPE-registratie

3.1.2. Doodgeboorten en sterfgevallen bij kinderen jonger dan 1 jaar

Foeto-infantiele sterfte 8,1 per 1000, zuigelingensterfte 3,6 per 1000

Gegevens omtrent de sterfte bij kinderen jonger dan 1 jaar worden over het algemeen voorgesteld door middel van een aantal maatstaven, sterftematen genoemd (zie tabel 6.7 en schema 6.8). De meest recente gegevens van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid voor het Vlaamse Gewest betreffen 2013. Het SPE publiceerde in haar jaarrapport echter meer recente (2014) perinatale sterftcijfers voor de kinderen uit haar databank, maar die registratie kijkt naar de geboorten in Vlaamse ziekenhuizen en in het UZ Brussel, waarbij de kinderen niet noodzakelijk uit Vlaanderen komen. Omdat de cijfers van het SPE recenter zijn en ook zowat alle Vlaamse kinderen bevatten, geven we ze ook weer als aanvulling op de cijfers van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid. Tabellen 6.7 en 6.9 benadrukken deze breuk in de berekeningswijze.

Een eerste sterftemaat is de *doodgeboorte*. Dit is het aantal kinderen dat dood wordt geboren met een geboortegewicht van minstens 500 gram of, als het geboortegewicht niet gekend is, met een zwangerschapsduur van minstens 22 weken.

6.7 Aantal foeto-infantiele sterfgevallen

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Aantal doodgeborenen	277	324	327	317	302	315
Aantal vroegneonatale sterfgevallen	123	139	138	139	124	96
Aantal laatneonatale sterfgevallen	41	27	29	56	36	NB
Aantal postneonatale sterfgevallen	83	99	83	89	85	NB
Aantal perinatale sterfgevallen	400	463	465	456	426	411
Aantal neonatale sterfgevallen	164	166	167	195	160	NB
Aantal overleden zuigelingen	247	265	250	284	245	NB
Aantal doodgeborenen en overleden zuigelingen	524	589	577	601	547	NB

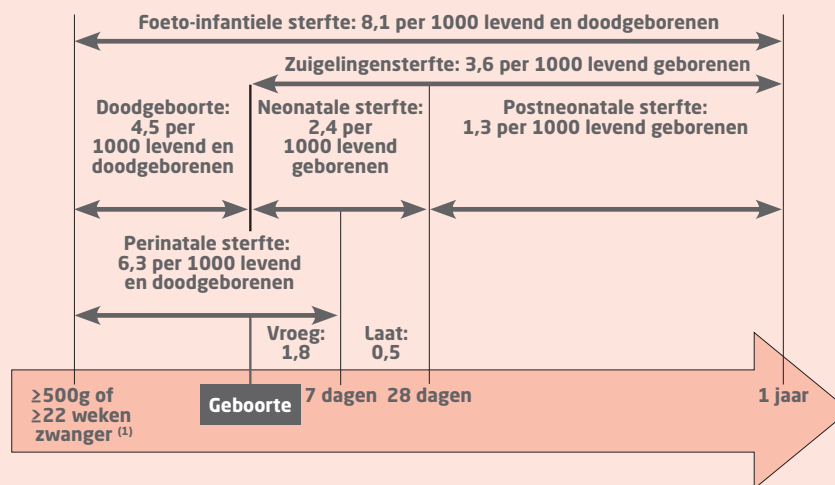
6.7 Aantal doodgeborenen en aantal sterfgevallen vóór de leeftijd van 1 jaar naar periode van het overlijden Vlaams Gewest

Bronnen: 2008-2013: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

2014: Bron: R. Devlieger, E. Martens, G. Martens, C. Van Mol, H. Cammu, Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2014. SPE, Brussel, 2015

NB: niet beschikbaar

6.8 Foeto-infantiele sterftcijfers

6.8 Foeto-infantiele sterfte in het Vlaamse Gewest - 2013

Bron: 2013: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

(1) Enkel als geboortegewicht niet gekend is

In 2013 zijn er volgens het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid 302 doodgeborenen, 15 minder dan in 2012. Het *dodgeboortecijfer* bedraagt daarmee 4,5 per 1000 geboorten. Volgens de registratie van het SPE neemt het aantal in 2014 opnieuw licht toe.

De *vroegneonatale sterfte* is de sterfte tussen de geboorte en de leeftijd van 7 dagen (7 x 24 uur). In 2013 overlijden 124 kinderen in deze periode; de vroegneonatale sterfte bedraagt daarmee 1,8 per 1000 levend geboren.

De *laatneonatale sterfte* is de sterfte na de eerste 7 dagen (7 x 24 uur) t.e.m. de leeftijd van 28 dagen. Het laatneonatale sterftcijfer bedraagt 0,5 per 1000 levend geboren (36 sterfgevallen). Het aantal laat-

neonatale sterfgevallen is in 2013 opnieuw afgenomen na een piek in 2012 (-20 sterfgevallen).

De *postneonatale sterfte* of de sterfte na de eerste 4 weken bedraagt 1,3 per 1000 levend geboren (85 sterfgevallen).

Een aantal sterftematen zijn de som van 2 of meer van de hierboven beschreven sterftematen: het perinatale sterftcijfer, het neonatale sterftcijfer, de zuigelingensterfte en het foeto-infantiele sterftcijfer. De *perinatale sterfte* is de sterfte van kinderen tijdens de eerste 7 dagen van hun leven, samen met het aantal doodgeborenen. Het perinatale sterftcijfer bedraagt in 2013 6,3 per 1000 geboren (426 sterfgevallen). Volgens de SPE-registratie daalt het perinatale sterftcijfer in 2014 verder.

De *zuigelingensterfte* is de sterfte tussen de geboorte en de leeftijd van 1 jaar. 245 kinderen overlijden tijdens hun eerste levensjaar. De zuigelingensterfte bedraagt 3,6 per 1000 levend geboren. Tot slot is er de *foeto-infantiele sterfte*, het totaal van de doodgeborenen en de zuigelingensterfte. In 2013 bedraagt de foeto-infantiele sterfte 8,1 per 1000 levend geboren en doodgeborenen (547 sterfgevallen).

In tabel 6.9 geven we een evolutie van deze sterftematen sinds 2000 en maken we duidelijk dat er vanaf 2014 een breuk is qua bron en berekeningswijze. De foeto-infantiele sterfte kent zeker geen duidelijke trend, maar schommelt rond de 8 sterfgevallen per 1000 geboorten.

6.9 Evolutie foeto-infantiele sterftcijfers

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Dodgeboortecijfer per 1000 levend en doodgeborenen	4,1	3,3	4,6	4,7	4,6	4,5	4,7
Vroegneonataal sterftcijfer per 1000 levend geboren	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0	1,8	1,4
Laatneonataal sterftcijfer per 1000 levend geboren	0,7	0,6	0,4	0,4	0,8	0,5	NB
Postneonataal sterftcijfer per 1000 levend geboren	1,9	1,2	1,4	1,2	1,3	1,3	NB
Perinataal sterftcijfer per 1000 levend en doodgeborenen	6,2	5,4	6,6	6,7	6,6	6,3	6,1
Neonataal sterftcijfer per 1000 levend geboren	2,8	2,7	2,4	2,4	2,9	2,4	NB
Zuigelingensterfte per 1000 levend geboren	4,7	3,9	3,8	3,6	4,2	3,6	NB
Totale foeto-infantiele sterfte per 1000 levend en doodgeborenen	8,8	7,2	8,4	8,3	8,7	8,1	NB

6.9 Evolutie foeto-infantiele sterfte in het Vlaamse Gewest sinds 2000 naar periode van het overlijden

Bronnen: 2000-2013: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

2014: R. Devlieger, E. Martens, G. Martens, C. Van Mol, H. Cammu, Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2014. SPE, Brussel, 2015

NB: niet beschikbaar

3.1.3. Internationale situering zuigelingensterfte

In de meeste EU-28-landen ligt de *zuigelingensterfte* - de sterfte tussen de geboorte en de leeftijd van 1 jaar - lager dan 4 per 1000 levend geboren. Cyprus, Finland en Estland kennen de laagste zuigelingensterfte, Roemenië telt de hoogste (9,2 op de 1000 levend geboren). België heeft volgens het cijfer van 2013 een beter cijfer qua zuigelingensterfte dan het Vlaamse Gewest (zie tabel 6.10).

6.10 Internationale situering van de zuigelingensterfte

Cyprus	1,6
Finland	1,8
Estland	2,1
Tsjechië	2,5
Zweden	2,7
Spanje	2,7
Slovenië	2,9
Italië	2,9
Portugal	2,9
Oostenrijk	3,1
Duitsland	3,3
Denemarken	3,5
Ierland	3,5
België	3,5
Frankrijk	3,6
Vlaams Gewest	3,6
Griekenland	3,7
Litouwen	3,7
Nederland	3,8
Verenigd Koninkrijk	3,8
Luxemburg	3,9
Kroatië	4,1
Letland	4,4
Polen	4,6
Hongarije	5,0
Slovakije	5,5
Malta	6,7
Bulgarije	7,3
Roemenië	9,2

6.10 Zuigelingen sterfte in het Vlaamse Gewest internationaal gesitueerd - 2013

Bronnen: Gezondheidsindicatoren,
Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid
Eurostat, website

3.2. Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen jonger dan 15 jaar in het Vlaamse Gewest

3.2.1. Doodsoorzaken bij kinderen jonger dan 1 jaar

Aangeboren afwijkingen vormen de belangrijkste doodsoorzaak bij zuigelingensterfte. Doodgeboorten vooral veroorzaakt door factoren moeder en door complicaties bij

zwangerschap en bevalling, pas in tweede instantie door congenitale afwijkingen

De cijfers over de oorzaken van doodgeboorten geven aan dat bijna 1 op de 3 dood wordt geboren door factoren bij de moeder en/of door complicaties bij de zwangerschap en bevalling. De tweede belangrijkste oorzaak voor doodgeboorte is aangeboren afwijkingen (89 gevallen).

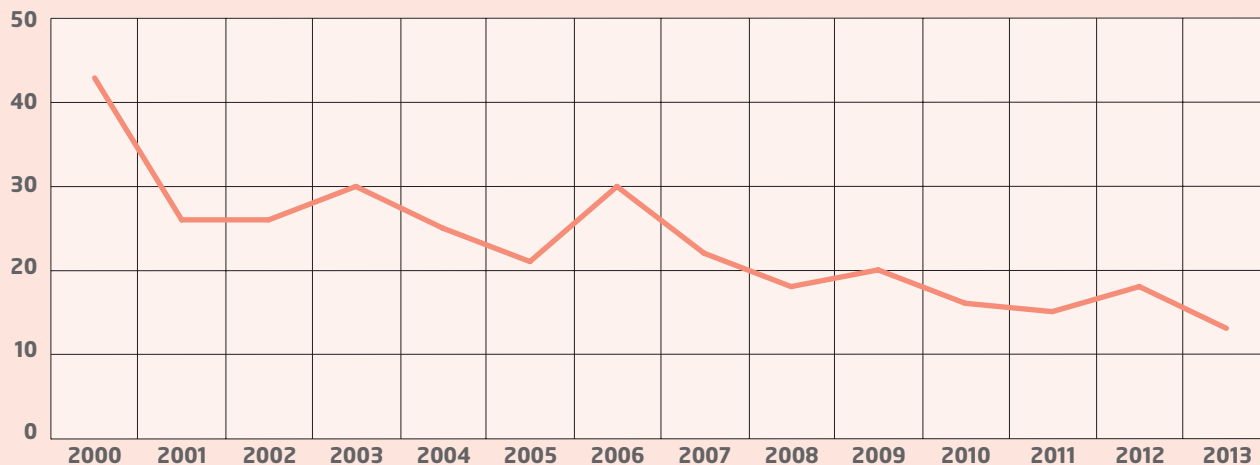
Van de 245 overleden zuigelingen, sterven er 74 door aangeboren afwijkingen, 42 door factoren bij de moeder of complicaties bij zwangerschap of geboorte en 33 door 'overige' ziekten (zie tabel 6.11).

13 kinderen overlijden aan wiegendood, 5 sterfgevallen minder dan in 2012 (zie grafiek 6.12). Het aantal gevallen van wiegendood bedraagt 19 per 100 000 levend geboren.

6.11 Doodsoorzaken bij doodgeboren en levend geboren kinderen jonger dan 1 jaar

	Aantal doodgeborenen				Aantal overleden zuigelingen			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
Aangeboren afwijkingen	75	77	86	89	62	70	84	74
Gevolgen door factoren moeder en complicaties zwangerschap en bevalling	96	88	101	95	42	43	43	42
Prematuriteit/dysmaturiteit	44	47	43	39	15	23	20	20
Perinatale infecties	3	13	10	11	10	7	8	15
Bloedingen en bloedziekten (perinataal)	2	2	2	3	9	11	8	7
Endocrien, spijsvertering, huid (perinataal)	8	7	4	4	4	12	13	5
Perinatale aandoeningen hart en ademhaling, waaronder RDS (Respiratory Distress Syndrome)	6	4	8	6	34	16	22	22
SIDS (wiegendood)	0	0	0	0	16	15	18	13
Overige ziekten en geboortetrauma	0	8	4	1	49	34	42	33
Slecht gedefinieerde condities	90	81	48	54	7	4	10	3
Trauma/uitwendige doodsoorzaak	0	0	1	0	17	15	16	11
Ongekend	0	0	10	0	0	0	0	0
Totaal	324	327	317	302	265	250	284	245

6.11 Oorzaken van overlijden bij doodgeboren en levend geboren kinderen jonger dan 1 jaar in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

6.12 Evolutie van sterfte door wiegendood

6.12 Evolutie aantal sterfgevallen als gevolg van wiegendood in het Vlaamse Gewest sinds 2000
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

3.2.2. Doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar

Een vierde van de overlijdens heeft uitwendige oorzaak, kanker en andere nieuwvormingen belangrijkste 'inwendige' doodsoorzaak

In 2013 had 76,4% van de overlijdens een 'inwendige' oorzaak. Kankers en andere nieuwvormingen, algemene infectieziekten en aangeboren aandoeningen waren de meest

voorkomende oorzaken van inwendige oorsprong. 19 van de 25 uitwendige doodsoorzaken zijn ongevallen. Bij ongeveer twee derde van de overlijdens als gevolg van een ongeval gaat het om een verkeersongeval (13 op 19). Bij de andere ongevallen blijkt het vooral te gaan om ongevallen door verdrinking/onderdompeling. Verdrinking komt voor in alle leeftijdscategorieën.

In tabel 6.13 zijn de belangrijkste doodsoorzaken naar leeftijdscategorie

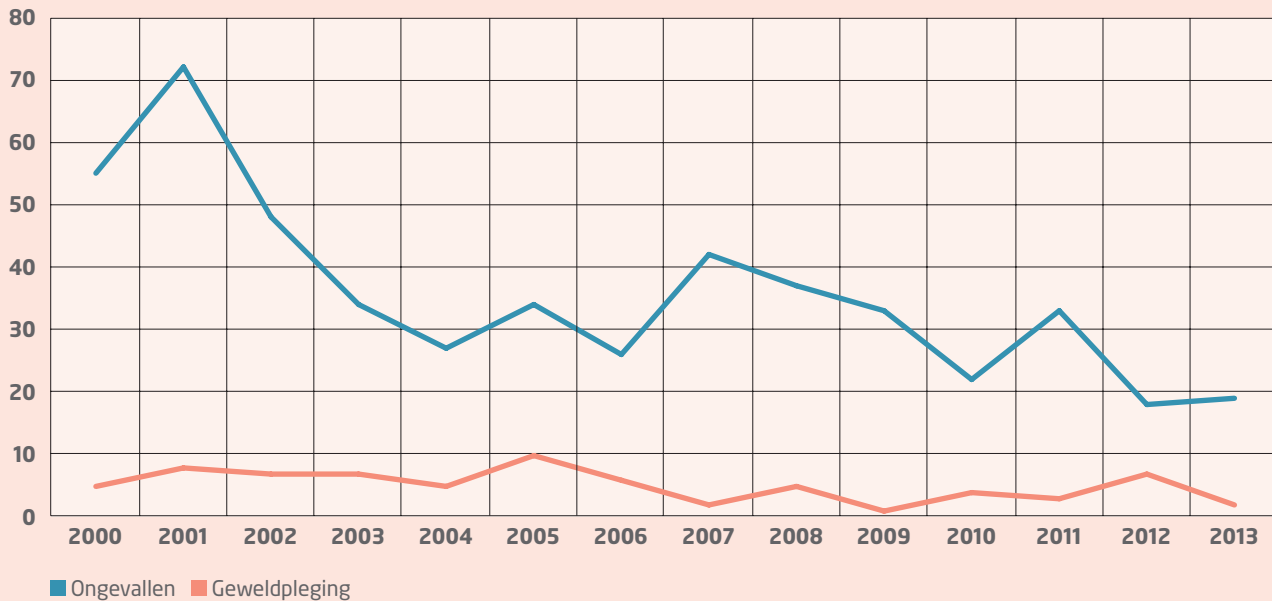
opgenomen. Daaruit blijkt dat bepaalde doodsoorzaken sterk gerelateerd zijn aan een bepaalde leeftijd. Zo komen infectieziekten en congenitale aandoeningen vooral voor als doodsoorzaak bij de jongste kinderen.

6.13 Doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar

	1 tot 5 jaar		5 tot 10 jaar		10 tot 15 jaar		Totaal 1 tot 15 jaar	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Algemene infectieziekten	8	14	0	2	0	0	8	16
Kanker en andere nieuwvormingen	2	9	10	7	10	2	22	18
Bloedaandoeningen en ziekten immuunsysteem	1	1	1	1	2	0	4	2
Endocriene ziekten en voedings- en stofwisselingsstoornissen	2	3	2	1	3	0	7	4
Psychische aandoeningen	0	1	0	2	2	0	2	3
Aandoeningen zenuwstelsel	5	4	4	1	4	2	13	7
Ziekten hart- en vaatstelsel	1	2	1	2	0	4	2	8
Ziekten ademhalingsstelsel	1	2	1	0	1	0	3	2
Ziekten spijsverteringsstelsel	0	3	0	0	1	0	1	3
Ziekten van botspierstelsel en bindweefsel	0	0	0	1	0	0	0	1
Perinatale aandoeningen	0	2	0	3	0	1	0	6
Aangeboren aandoeningen	8	7	2	1	3	2	13	10
Sudden Infant Death Syndrome	0	1	0	0	0	0	0	1
Totaal 'inwendige' oorzaken	28	49	21	21	26	11	75	81
Verkeersongeval	3	1	2	6	2	6	7	13
Overige uitwendige oorzaken door ongeval	9	2	1	1	1	3	11	6
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	0	0	0	0	4	2	4	2
Geweldpleging	4	2	3	0	0	0	7	2
Andere uitwendige oorzaken	2	1	0	0	3	1	5	2
Totaal uitwendige oorzaken	18	6	6	7	10	12	34	25
Totaal sterfgevallen	46	55	27	28	36	23	109	106

6.13 Oorzaken van overlijden bij kinderen van 1 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest, naar leeftijdscategorie
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

6.14 Evolutie van overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van geweldpleging of ongeval

6.14 Evolutie aantal overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van geweldpleging en als gevolg van een ongeval sinds 2000
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

Grafiek 6.14 geeft de evolutie weer sinds 2000 van het aantal overlijdens als gevolg van geweldpleging en als gevolg van een ongeval. Het aantal overlijdens door geweldpleging ligt in 2013 lager dan in 2012.

Het aantal sterfgevallen door ongevallen ligt veel lager dan in het begin van de jaren 2000. In 2012 werd het laagste aantal overlijdens door een ongeval sinds 2000 geregistreerd. In 2013 is er opnieuw een lichte toename in het aantal overlijdens door een ongeval (+1).

4. MORBIDITEIT

Naast de sterftcijfers zijn de prevalentiecijfers over ziekten en handicaps een belangrijke indicatie voor de gezondheidstoestand van de populatie. Hierna presenteren we cijfers over enkele afwijkingen die voor kinderen relevant zijn.

4.1. Aangeboren afwijkingen

Gegevens over *aangeboren afwijkingen* bij alle kinderen in Vlaanderen zijn alleen beschikbaar vanuit de obstetrische registratie (SPE) en hebben betrekking op levend en

doodgeboren kinderen. In 2014 wordt bij 1% (N=696) van de geboorten *al in de perinatale periode* een of meerdere majeure afwijkingen vastgesteld. Tabel 6.15 geeft een gedetailleerd beeld van de prevalentie van majeure aangeboren afwijkingen bij kinderen geboren in 2013 en 2014*, gerangschikt in dalende volgorde voor het jaar 2014.

Daaruit blijkt dat de restgroep hartafwijkingen in 2014 het meest frequent voorkomt (13,7 per 10 000 geboorten), gevolgd door schisis (gespleten lip/verhemelte),

hypospadië** en de specifieke hartafwijking ventrikelseptumdefect*** (10,3 op 10 000). Het syndroom van Down (trisomie 21) wordt vastgesteld bij 6,6 op de 10 000 geboorten.

Het voorkomen en de rangschikking van de 10 meest voorkomende afwijkingen verschilt slechts in beperkte mate ten opzichte van 2013.

* Bij het interpreteren van dit cijfer moet rekening gehouden worden met het feit dat na prenatale opsporing in een aantal gevallen wordt overgegaan tot een abortus

** Afwijking bij jongens waarbij de plasbuis niet uitmondt aan de top van de penis

*** Ventrikelseptumdefect is een hartafwijking waarbij er een gaatje aanwezig is in het tussenschot van de 2 hartkamers

6.15 Aangeboren majeure afwijkingen ⁽¹⁾

	2013		2014	
	Aantal	Per 10 000 geboorten	Aantal	Per 10 000 geboorten
Andere hartafwijkingen	95	14,1	92	13,7
Schisis	73	10,8	89	13,3
Hypospadië	77	11,4	73	10,9
Ventrikelseptumdefect	89	13,2	69	10,3
Trisomie 21	58	8,6	44	6,6
Obstructie nierbekken en ureter	36	5,3	41	6,1
Hydrocefalie	22	3,3	31	4,6
Transpositie grote vaten	34	5	28	4,2
Oesofagale atresie	16	2,4	28	4,2
Hernia diafragmatica	24	3,6	24	3,6
Atresie dunne darm	21	3,1	23	3,4
Spina bifida	15	2,2	22	3,3

Vervolg zie pagina 138

6.15 Aangeboren majeure afwijkingen ⁽¹⁾ (vervolg)

	2013		2014	
	Aantal	Per 10 000 geboorten	Aantal	Per 10 000 geboorten
Reductie ledematen	23	3,4	21	3,1
Poly-/multikystische nierdysplasie	21	3,1	20	3,0
Tetralogie van Fallot	28	4,2	18	2,7
Hydrops foetalis	10	1,5	16	2,4
Gastroschisis	8	1,2	16	2,4
Afwijking long	26	3,9	14	2,1
Skeletdysplasie/dwerggroei	18	2,7	14	2,1
Atresie anus	13	1,9	13	1,9
Nier agenese	20	3	11	1,6
Anale imperforatie	18	2,7	10	1,5
Omfalocele	13	1,9	10	1,5
Anencefalie	5	0,7	9	1,3
Craniosynostosis	6	0,9	8	1,2
Trisomie 13	4	0,6	5	0,7
Trisomie 18	8	1,2	4	0,6
Cystische hygroma	2	0,3	3	0,4
Turner syndroom	2	0,3	2	0,3
Twin-to-twin transfusie syndroom	7	1	1	0,1
Atresie galwegen	5	0,7	1	0,1
Totaal kinderen met een of meer aangeboren majeure afwijkingen	710	105,3	696	113,5

6.15 Geregistreerde aangeboren majeure afwijkingen (perinatale periode) in Vlaanderen: aantal en per 10 000 geboorten

Bron: R. Devlieger, E. Martens, G. Martens, C. Van Mol, H. Cammu, *Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2013*. SPE, Brussel, 2014

(1) Majeure afwijkingen vastgesteld bij de geboorten in kraamklinieken (≥ 500 g). Bij een kind kan meer dan 1 afwijking worden vastgesteld

De registratie door het SPE is evenwel niet adequaat om het exact aantal aangeboren majeure misvormingen op te sporen. De einddiagnose is niet altijd af te leiden uit het registratieformulier en bij een aantal kinderen wordt de afwijking pas later vastgesteld. Bovendien zullen zwangerschappen die omwille van een aangeboren aandoening voor een leeftijd van 22 weken onderbroken werden vermoedelijk niet in de SPE-cijfers opgenomen zijn. De Eurocatregistratie registreert daarentegen wel alle *aangeboren afwijkingen* tot de leeftijd van 1 jaar en telt ook de afwijkingen bij zwangerschappen die onderbroken werden of bij foetussen geboren na 20 weken. De Eurocatregistratie loopt

in een aantal landen. Voor Vlaanderen neemt de hele provincie Antwerpen deel. Omdat er nog geen definitieve cijfers over 2014 zijn, bespreken we de cijfers van 2013. We vergelijken deze met 2012. Internationale cijfers voor 2013 waren niet tijdig beschikbaar.

Bij 310 op de 10 000 kinderen worden 1 of meerdere aangeboren afwijkingen vastgesteld (2013). We overlopen de stelsels die het frequentst zijn aangetast. Hartafwijkingen komen bij 81,2 per 10 000 geboorten voor. Het gaat vooral om een ventrikelseptumdefect, in de volksmond 'een gaatje in het hart', een ernstige coronaire hartziekte of om atriumseptumdefect.

Bij 76,4 per 10 000 geboorten zijn de ledematen aangetast, bij 51,7 per 10 000 gaat het om een aandoening aan het urinair stelsel. Chromosomale afwijkingen komen voor bij 41,1 per 10 000 geboorten. 20,3 kinderen per 10 000 worden met het Down-syndroom (trisomie 21) geboren. Afwijkingen aan het zenuwstelsel komen voor bij 30,5 per 10 000 geboorten en afwijkingen aan het genitale stelsel bij 30 per 10 000 geboorten (zie tabel 6.16).

6.16 Aangeboren afwijkingen tot 1 jaar ⁽¹⁾ ⁽²⁾

	Per 10 000 geboorten	
	2012	2013
Zenuwstelsel	29,09	30,46
<i>waarvan neuralebuisdefecten (o.a. spina bifida)</i>	5,63	5,80
<i>hydrocefalie</i>	6,57	4,83
<i>microcefalie</i>	3,75	4,83
Oog	5,63	7,73
Oor, gezicht, nek	4,22	3,38
Hart	68,02	81,21
<i>waarvan ernstige coronaire hartziekte</i>	21,11	21,27
<i>ventrikelseptumdefect</i>	35,65	41,57
<i>atriumseptumdefect</i>	10,79	12,57
Orofaciale clefts	16,42	14,50
<i>waarvan gespleten lip met of zonder verhemelte</i>	12,67	6,77
<i>gespleten verhemelte</i>	3,75	7,73
Spijverteringsstelsel	17,36	27,55
Buikwanddefecten	7,04	5,80
Urinair stelsel	44,57	51,73
Genitaal stelsel	23,46	29,97
<i>waarvan hypospadie</i>	20,17	27,07
Ledematen	56,30	76,38
<i>waarvan klompvoet</i>	15,95	14,99
<i>heupluxatie en/of dysplasie</i>	6,57	22,24 ⁽³⁾
<i>polydactylie</i>	20,17	21,75
<i>syndactylie</i>	5,16	5,32
Metabool	7,51	15,95
Chromosomale afwijkingen	34,72	41,09
<i>waarvan syndroom van Down (trisomie 21)</i>	12,67	20,30
Genetische syndromen en microdeleties	7,04	7,73
Totaal kinderen met een of meerdere aangeboren afwijkingen	259,90	309,87

6.16 Geregistreerde, aangeboren afwijkingen tot 1 jaar in de provincie Antwerpen, per 10 000 geboorten, berekening april 2016

Bron: Eurocat, Provinciaal Instituut voor Hygiëne, Antwerpen

(1) Eurocat registreert elke aangeboren afwijking bij pasgeborenen, hetzij levend geboren, hetzij doodgeboren, bij kinderen tot 1 jaar, bij foetussen geboren na 20 weken zwangerschap en bij geïnduceerde abortus wegens een afwijking

(2) Bij een kind kan meer dan 1 afwijking worden vastgesteld

(3) Sinds 2013 is er een verbeterde registratie gekomen wat betreft de heupluxaties waardoor de prevalentie veel hoger is

4.2. Aangeboren doofheid en slechthorendheid

Bij 1,8 op de 1000 geteste kinderen

Aangeboren doofheid en slechthorendheid kan al op zeer jonge leeftijd worden vastgesteld. In Vlaanderen worden nagenoeg alle kinderen die na een normale zwangerschapsduur geboren worden in de eerste levensmaand getest door Kind en Gezin. In 2015 wordt bij 1,8 per 1000 geboren en door Kind en Gezin geteste kinderen een aangeboren doofheid of slechthorendheid vastgesteld (tabel 6.17).

6.17 Incidentie doofheid en slechthorendheid ⁽¹⁾

2010	2,06
2011	2,20
2012	2,14
2013	1,73
2014 ⁽²⁾	2,11
2015 ⁽²⁾	1,82

6.17 Incidentie van aangeboren doofheid en slechthorendheid bij kinderen getest door Kind en Gezin, per 1000 geteste kinderen

Bron: Kind en Gezin

- (1) Niet inbegrepen: kinderen die werden opgenomen op een NIC-afdeling
 (2) Voorlopige cijfers. (Nog) niet inbegrepen: 2014: 17 niet-conclusieve rapporten, 10 gezinnen gingen niet in op de doorverwijzing, 2 nog ontbrekende rapporten; 2015: 20 niet-conclusieve rapporten, 2 gezinnen gingen niet in op de doorverwijzing, 25 nog ontbrekende rapporten

In tabel 6.18 wordt de mate en het type van slechthorendheid weergegeven. In 2015 gaat het bij 65 van de 110 kinderen om bilateraal gehoorverlies waarbij 59 kinderen aan beide oren een zelfde type slechthorendheid hebben.

Bij 6 kinderen gaat het om een verschillende slechthorendheid tussen beide oren. Bij 94 kinderen wordt - aan 1 of 2 zijden - minstens een matige slechthorendheid vastgesteld (>40 decibel), bij 16 kinderen gaat het om lichte slechthorendheid.

6.18 Mate en type van gehoorverlies ⁽¹⁾

	2012	2013	2014 ⁽²⁾	2015 ⁽²⁾
Tweezijdig met zelfde type doofheid of slechthorendheid				
Doof	16	16	13	12
Ernstig slechthorend	9	6	7	13
Matig slechthorend	41	19	28	25
Licht slechthorend	6	13	6	9
Totaal	72	54	54	59
Tweezijdig met verschil in type doofheid of slechthorendheid				
Doofheid en ernstig slechthorend	3	2	3	1
Doofheid en matig slechthorend	3	3	3	0
Doofheid en licht slechthorend	4	6	2	0
Ernstig en matig slechthorend	7	5	5	2
Ernstig en licht slechthorend	3	3	1	1
Matig en licht slechthorend	16	9	7	2
Totaal	36	28	21	6
Eenzijdige doofheid of slechthorendheid				
Doof	11	7	19	13
Ernstig slechthorend	5	4	9	12
Matig slechthorend	11	6	13	13
Licht slechthorend	2	9	16	7
Totaal	29	26	57	45
Totaal met geclassificeerde doofheid of slechthorendheid	137	108	132	110

6.18 Kinderen met een aangeboren doofheid of slechthorendheid vastgesteld na een positieve gehoortest bij Kind en Gezin: mate en type van het gehoorverlies

Bron: Kind en Gezin

- (1) Licht slechthorend: gehoorverlies van 21-40 decibel; Matig slechthorend: gehoorverlies van 41-70 decibel; Ernstig slechthorend: gehoorverlies van 71-90 decibel; Doofheid: gehoorverlies van >90 decibel
 (2) Voorlopige cijfers. (Nog) niet inbegrepen: 2014: 17 niet-conclusieve rapporten, 10 gezinnen gingen niet in op de doorverwijzing, 2 nog ontbrekende rapporten; 2015: 20 niet-conclusieve rapporten, 2 gezinnen gingen niet in op de doorverwijzing, 25 nog ontbrekende rapporten

5. SLACHTOFFERS VAN ONGEVALLLEN IN HET VERKEER

Halvering van het aantal dodelijke slachtoffers, daling aantal zware verkeersslachtoffers. Veel minder verkeersslachtoffers in vergelijking met 2000

Het verkeer zorgt elk jaar voor dodelijke slachtoffers. Daarnaast raken ook veel kinderen gewond in een verkeersongeval. Hierna bekijken we de meest recente cijfers per leeftijdsgroep. We bekijken eerst

de dodelijke en zwaargewonde slachtoffers, nadien schetsen we ook de evolutie van de lichtgewonden.

In 2014 sterven in het Vlaamse Gewest 6 kinderen jonger dan 15 jaar in een verkeersongeval. 139 kinderen raken ernstig gewond. Er zijn in 2014 geen dodelijke slachtoffers jonger dan 5 jaar (zie tabel 6.19). Tegenover 2013 is er een daling van het aantal dodelijke slachtoffers (-5) en een daling (-21)

van het aantal ernstig gewonde kinderen. De meeste slachtoffers zijn voetgangers/bestuurders.

Ten opzichte van 2000 nam het aantal zware verkeersslachtoffers (doden en zwaargewonden) sterk af (van 380 naar 145).

Uit niet-opgenomen cijfers weten we ook dat het aantal lichtgewonden sterk afnam (van 3202 naar 2221).

6.19 Aantal jonge verkeersslachtoffers (doden en ernstig gewonden)

	2000	2012	2013	2014		Totaal
	Totaal	Totaal	Totaal	Doden binnen 30 dagen	Ernstig gewonden ⁽¹⁾	
Naar leeftijd						
Kinderen jonger dan 5 jaar	54	36	46	0	19	19
Kinderen van 5 tot 10 jaar	133	47	44	3	52	55
Kinderen van 10 tot 15 jaar	192	101	81	3	68	71
Totaal	380	184	171	6	139	145
Naar aard weggebruiker						
Bestuurder of voetganger	209	146	119	6	95	101
Passagier	171	37	51	0	41	41
Andere/onbekend	0	1	1	0	3	3
Totaal	380	184	171	6	139	145

6.19 Verkeersslachtoffers in het Vlaamse Gewest - aantal ernstig gewonden en aantal doden (binnen 30 dagen) jonger dan 15 jaar naar leeftijdsklasse en naar aard van de weggebruiker
Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek, website

(1) Ernstig gewonden: opname in ziekenhuis voor meer dan 24 uur noodzakelijk

Hoofdstuk 7

GEZOND EN VEILIG LEVEN?

De bescherming van kinderen tegen bepaalde aandoeningen, ziekten en ongezonde leefomstandigheden is een belangrijk onderdeel van het gezondheidsbeleid. Als overheid investeren we daarom in adviezen, preventie van ziekten (bv. via vaccinaties) en screenings en proberen we ouders en kinderen bewust te maken van het belang

van gezonde leefgewoonten. In dit hoofdstuk nemen we gegevens op die een impact (kunnen) hebben op de gezondheid en de ontwikkeling van kinderen. We schenken bijzondere aandacht aan cijfers over de meldingen over (vermoedens van) kindermishandeling en verwaarlozing bij de vertrouwenscentra kindermishandeling.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafiek:

7.1 Aandeel kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt op leeftijd 24 uur	148
7.2 Evolutie borstvoeding op dag 6	148
7.3 Borstvoeding naar provincie.....	149
7.4 Borstvoeding naar geboortelang	149
7.5 Borstvoeding en prematuriteit.....	149
7.6 Borstvoeding en kansengroepen	150
7.7 Borstvoeding en leeftijd van de moeder	150
7.8 Voeding op leeftijd van 6, 12 en 26 weken.....	151
7.9 Vaccinatiepercentage Kind en Gezin naar kansengroepen.....	153
7.10 Volledig en tijdig door Kind en Gezin gevaccineerde kinderen	154
7.11 Overgewicht bij 2-jarigen naar geslacht.....	155
7.12 Gemiddelde tijd dat kinderen dagelijks besteden aan lichamelijke activiteiten en sedentair gedrag	156
7.13 Aandeel kinderen dat niet voldoet aan richtlijnen over schermtijd per dag	157
7.14 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling	159
7.15 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling naar meldende instantie.....	160
7.16 Leeftijd van de gemelde kinderen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling	161
7.17 Aantal gemelde kinderen per 10 000 per provincie	162
7.18 Belangrijkste gemelde problematiek kindermishandeling	164
7.19 Gemelde problematieken kindermishandeling naar leeftijdscategorie	165

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

De meeste cijfers uit dit hoofdstuk zijn gebaseerd op de gegevens die medewerkers van Kind en Gezin tijdens consulten en huisbezoeken registreren. Kind en Gezin volgt een meerderheid van de kinderen meermaals op in hun eerste 3 levensjaren.

Tijdens de consulten worden de lengte, het gewicht en de schedelomtrek van het kind gemeten en besproken en wordt steevast ook gepeild naar de voeding die zeer jonge kinderen krijgen. Wanneer een kind gevaccineerd werd of een oog- of gehoortest onderging, wordt dit ook genoteerd in het elektronisch

kinddossier. Deze registraties vormen dus een belangrijke bron om na te gaan of de ontwikkeling goed verloopt.

De cijfers over kindermishandeling steunen op de registratie van medewerkers van de vertrouwenscentra kindermishandeling.

1. DE VOEDING VAN HET JONGE KIND

Kind en Gezin vraagt tijdens zijn contacten met gezinnen naar de voeding die gegeven wordt aan het kind op 5 tijdstippen in het eerste levensjaar: voeding op 24 uur, voeding op dag 6, voeding op 6 weken, voeding op 12 weken en voeding op 26 weken. Zo kan Kind en Gezin nagaan hoeveel kinderen starten met borstvoeding en krijgen we ook zicht op de duur van de borstvoeding. Borstvoeding is immers de meest natuurlijke en gezonde voeding. De voordelen voor de gezondheid van de baby en de moeder zijn bewezen. Naast het feit dat borstvoeding een grotere biologische waarde heeft dan kunstvoeding en beter verteert, beschermt borstvoeding ook tegen infecties, biedt ze het kind een langdurigere bescherming tegen ziekten zoals luchtweginfecties, diarree, oorontsteking en draagt ze bij tot het voorkomen van koemelkeiwitalergie.

Kind en Gezin hanteert een definitie van borstvoeding die is afgestemd op de definitie van de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO). Borstvoeding betekent uitsluitend moedermelk geven. Wanneer kleine hoeveelheden water, orale rehydratie, geneesmiddelen en vitamines en/of mineralensupplementen gegeven worden, dan wordt dit nog als *uitsluitend borstvoeding* beschouwd, ook wanneer er door onvoorziene omstandigheden en

eenmalig kunstvoeding wordt gegeven. Wanneer een kind naast moedermelk evenwel systematisch kunstvoeding of andere voedingsmiddelen krijgt, dan is er geen sprake meer van uitsluitend borstvoeding. Kind en Gezin spreekt dan van *gemengde voeding*. Als er enkel kunstvoeding wordt gegeven, wordt *kunstvoeding* geregistreerd.

Kind en Gezin berekent de cijfers over voeding op bepaalde tijdstippen. Kinderen waarvoor de voeding op een bepaald tijdstip niet werd ingevuld, worden buiten beschouwing gelaten bij de berekening voor dat tijdstip.

Voor de voeding op 24 uur en op dag 6 ligt het aandeel ontbrekende waarden op respectievelijk 0,3% en 1,9%. Voor de voeding op een leeftijd van 6 weken ligt het percentage ontbrekende waarden hoger (10,6%), vooral omdat niet alle kinderen (blijven) gebruikmaken van het gratis aanbod van Kind en Gezin. Van de kinderen geboren in 2014 ontbreken we voor 10,8% van de kinderen gegevens over voeding op 12 weken.

De cijfers voor de voeding op 26 weken zijn nog wat onvollediger (14,6% in 2014). Voor de kinderen geboren in 2015 zijn nog geen definitieve gegevens over voeding vanaf 12 weken beschikbaar, omdat de voeding op die tijdstippen nog niet voor alle kinderen kon bevestigd worden in april

2016. We bespreken in de tekst voor deze tijdstippen (12 en 26 weken) daarom de cijfers over 2014. Hoewel ze niet geheel volledig zijn, hebben de cijfers wel betrekking op een zeer groot deel van de populatie pasgeborenen. Door de cijfers te verbijzonderen naar kenmerken van het gezin, de moeder en het kind worden nog meer beleidsrelevante inzichten gepresenteerd.

Hierna belichten we cijfers over het aandeel kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt op diverse tijdstippen in het eerste levensjaar.

1.1. Startvoeding op 24 uur

77,1% van de kinderen krijgt vanaf het prille levensbegin borstvoeding. Het aandeel kinderen dat 24 uur na de geboorte uitsluitend borstvoeding krijgt, ligt in 2015 meer dan een procentpunt hoger dan in 2014.

Tabel 7.1 illustreert dat er verschillen bestaan tussen de provincies.

In West-Vlaanderen wordt duidelijk het minst gestart met borstvoeding. 'Slechts' 70,5% van de kinderen krijgt uitsluitend borstvoeding 24 uur na de geboorte. In West-Vlaanderen start 29,5% van de kinderen onmiddellijk met kunstvoeding. In de andere provincies ligt het aandeel kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt hoger dan 76%.

1.2. Voeding op dag 6

Borstvoeding op dag 6 toegenomen t.o.v. 2014

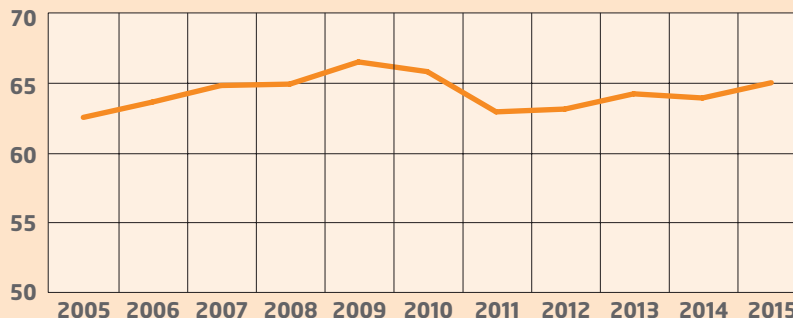
In 2015 krijgt in Vlaanderen 65% van de pasgeboren kinderen van wie de voeding op dag 6 geregistreerd wordt uitsluitend borstvoeding. Tegenover 2014 ligt dit cijfer meer dan een procentpunt hoger (65% versus 63,9%, zie grafiek 7.2). Het percentage kinderen met kunstvoeding (25,9%) op dag 6 daalt met 1,7 procentpunt. Het aandeel kinderen dat op dag 6 zowel borst- als

7.1 Aandeel kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt op leeftijd 24 uur

	2012	2013	2014	2015
Vlaams-Brabant	79,7	80,5	79,7	81,6
Antwerpen	77,7	77,8	78,1	78,8
Limburg	76,4	76,7	76,0	77,2
Oost-Vlaanderen	75,2	75,4	75,7	76,3
West-Vlaanderen	68,1	67,8	68,5	70,5
Vlaams Gewest	75,7	75,9	76,0	77,1

7.1 Percentage kinderen dat op 24 uur uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang de provincie
Bron: Kind en Gezin - Mirage

7.2 Evolutie borstvoeding op dag 6

7.2 Evolutie van het percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt sinds 2005
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

kunstvoeding krijgt, neemt toe t.o.v. 2014 (+0,6 procentpunt).

De daling van het percentage borstgevoede kinderen in 2011 had vermoedelijk gedeeltelijk te maken met de overschakeling naar het nieuwe

elektronische registratiesysteem van Kind en Gezin. Sinds 2012 is het aantal ontbrekende waarden sterk afgenomen, zodat de cijfers opnieuw een meer betrouwbaar beeld schetsen van het voorkomen van borstvoeding op dag 6.

Naargelang de *provincie* verschilt het percentage kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt. In Vlaams-Brabant ligt het percentage het hoogst: 68,5% van de kinderen krijgt er uitsluitend borstvoeding op dag 6.

In West-Vlaanderen ligt het percentage het laagst en bedraagt het 60,1%. In Antwerpen, Oost-Vlaanderen en Limburg krijgen respectievelijk 65,8%, 65,6% en 63,8% van de pasgeboren kinderen uitsluitend borstvoeding (zie tabel 7.3).

Het percentage kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt, lag in 2010 ongeveer 2 procentpunten hoger bij *eerstgeborenen* dan bij volgende borelingen. In 2011 bleek het verschil naar pariteit veel kleiner geworden, in 2012 lag het aandeel volgende kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt zelfs hoger dan bij de eerstgeborenen. In 2015 ligt het percentage eerstgeborenen dat uitsluitend borstvoeding krijgt 0,2 procentpunt hoger dan bij volgende borelingen (zie tabel 7.4).

Bij *premaatuu* geboren kinderen ligt het percentage dat borstvoeding krijgt lager: 54,7% krijgt op dag 6 uitsluitend borstvoeding. Van de *à terme* geboren kinderen krijgt 65,8% borstvoeding (zie tabel 7.5).

7.3 Borstvoeding naar provincie

	2012	2013	2014	2015
Vlaams-Brabant	66,8	67,7	66,5	68,5
Antwerpen	63,8	65,1	65,1	65,8
Oost-Vlaanderen	64,1	65,2	65,2	65,6
Limburg	62,7	63,6	62,3	63,8
West-Vlaanderen	57,0	58,3	58,3	60,1
Vlaams Gewest	63,1	64,2	63,9	65,0

7.3 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang de provincie
Bron: Kind en Gezin - Mirage

7.4 Borstvoeding naar geboortering

	2012	2013	2014	2015
Eerstgeborenen	63,0	64,2	63,9	65,1
Volgende borelingen	63,2	64,1	63,9	64,9
Alle kinderen	63,1	64,2	63,9	65,0

7.4 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt, volgens geboortering - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Mirage

7.5 Borstvoeding en prematuriteit

	2012	2013	2014	2015
Prematuur	51,2	54,0	53,8	54,7
Niet-premaatuu/à terme	64,0	65,0	64,7	65,8
Alle kinderen	63,1	64,2	63,9	65,0

7.5 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang het kind premaatuu is of niet - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Mirage

Uit tabel 7.6 blijkt verder dat kinderen met een moeder van niet-Belgische *origine* (d.w.z. die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had) frequenter borstvoeding op dag 6 krijgen dan kinderen met een moeder van Belgische origine, en dit ongeacht het gezin leeft in kansarmoede. Het percentage borstgevoede kinderen in kansarmoede met een moeder die bij haar geboorte een andere nationaliteit had, ligt zelfs 9,3 procentpunten hoger dan het aandeel borstgevoede kinderen van een Belgische moeder die niet in kansarmoede leeft. Bij kinderen met een moeder die bij haar geboorte de Belgische nationaliteit had, doet zich wel een groot verschil voor naargelang het gezin al dan niet kansarm is. Deze kinderen krijgen veel minder borstvoeding dan de kinderen die niet in kansarmoede leven (39,4% versus 62,8%).

In tabel 7.7 tonen we de verschillen naargelang de *leeftijd van de moeder*. Kinderen met een moeder tussen 25 en 35 jaar krijgen het meest uitsluitend borstvoeding op dag 6. Van de kinderen met een tienermoeder krijgt de helft (50,3%) uitsluitend borstvoeding op dag 6.

7.6 Borstvoeding en kansengroepen

	2012	2013	2014	2015
Kinderen met moeder van Belgische origine die niet in kansarmoede leven	61,1	61,8	61,9	62,8
Kinderen met moeder van Belgische origine die in kansarmoede leven	35,6	36,4	36,3	39,4
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine die niet in kansarmoede leven	74,0	75,9	74,3	76,1
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine die in kansarmoede leven	71,7	73,5	72,5	72,1
Alle kinderen	63,1	64,2	63,9	65,0

7.6 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt volgens kansengroepen - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Mirage

7.7 Borstvoeding en leeftijd van de moeder

	2012	2013	2014	2015
Jonger dan 20 jaar	47,0	49,0	48,1	50,3
20 tot 25 jaar	57,5	58,6	57,9	58,5
25 tot 30 jaar	64,8	65,7	65,4	66,5
30 tot 35 jaar	64,9	66,0	65,7	67,0
35 tot 40 jaar	61,4	62,8	63,0	63,4
40 jaar en ouder	58,9	60,3	57,1	60,5
Alle kinderen	63,1	64,2	63,9	65,0

7.7 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt naar leeftijd van de moeder - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Mirage

1.3. Duur van de borstvoeding: voeding na 6, 12 en 26 weken

Omdat borstvoeding zoveel voordelen voor de gezondheid en ontwikkeling van het kind heeft, adviseert de WGO niet alleen om kinderen tot de leeftijd van 6 maanden uitsluitend borstvoeding te geven, maar ook om borstvoeding tot de leeftijd van 2 jaar als melkvoeding te blijven geven. Het is dus van belang om na te gaan hoelang

kinderen uitsluitend borstvoeding krijgen. Via de registratie van het soort voeding op bepaalde tijdstipmomenten, heeft Kind en Gezin een goed zicht op het aandeel kinderen dat relatief lang borstvoeding krijgt.

Op een leeftijd van 6 weken (cijfer 2015) krijgt nog minder dan de helft (48,1%) van de kinderen uitsluitend borstvoeding.

Na 12 levensweken is dat nog ongeveer 30,7% (cijfer 2014) en op een leeftijd van 26 weken krijgt 9,6% (cijfer 2014) uitsluitend borstvoeding. Dit wil echter niet zeggen dat de andere kinderen enkel kunstvoeding krijgen. Er is ook een belangrijk percentage kinderen dat zowel borstvoeding als kunstvoeding krijgt. Op een leeftijd van 26 weken krijgt 17% (cijfer 2014) van de kinderen naast kunstvoeding soms ook nog borstvoeding.

7.8 Voeding op leeftijd van 6, 12 en 26 weken ⁽¹⁾

	2014				2015 ⁽²⁾			
	Borstvoeding	Gemengd	Kunstvoeding	Totaal	Borstvoeding	Gemengd	Kunstvoeding	Totaal
Voeding op 6 weken	46,0	15,2	38,8	100,0	48,1	14,7	37,2	100,0
Voeding op 12 weken	30,7	14,7	54,6	100,0	32,5	14,8	52,7	100,0
Voeding op 26 weken	9,6	17,0	73,4	100,0	8,7	14,9	76,4	100,0

7.8 Percentage kinderen dat op week 6, week 12 en week 26 als voeding borstvoeding, gemengde voeding of kunstvoeding krijgt - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) De percentages worden berekend voor alle kinderen waarvoor een voeding wordt geregistreerd op het betreffende tijdstip

(2) De cijfers voor 2015 moeten nog als voorlopig beschouwd worden omdat voor heel wat kinderen geboren in het laatste kwartaal van 2015 de voeding op het betreffende tijdstip nog niet kon geregistreerd worden

2. VACCINATIEGRAAD

Jonge kinderen in zeer hoge mate gevaccineerd. Ook rotavaccinatie al op hoog niveau. Kind en Gezin belangrijkste vaccinator en bereikt ook kinderen uit kansengroepen

De Vlaamse overheid stelt een aantal vaccins gratis ter beschikking. Bepaalde vaccins worden gecombineerd toegediend via 1 prik. Dit is (meestal) het geval voor de vaccins tegen polio, DTP, Hepatitis B en Haemophilus influenza b (Hib) enerzijds en voor de vaccins tegen mazelen, bof en rodehond anderzijds. De vaccins tegen meningokokken en pneumokokken worden apart toegediend.

Op basis van steekproefonderzoek* weten we hoeveel kinderen gevaccineerd zijn tegen bepaalde ziekten en kunnen we afleiden dat Vlaanderen een hoge vaccinatiegraad kent, wat van belang is om het uitbreken van infectieziekten tegen te gaan. De vaccinatiegraad bij jonge kinderen in het Vlaamse Gewest ligt voor alle basisvaccins ruim boven

de 90%. De vaccinatiegraad ligt het hoogst voor het pneumokokken-vaccin en het vaccin tegen mazelen, bof en rubella (MBR). Het gaat respectievelijk om 96,5% en 96,6%. De doelstelling van 95% voor de eerste dosis van het MBR-vaccin - vereist voor de eliminatie van mazelen in België - werd in 2012 dus bereikt. De vaccinatie voor het rotavirus haalt een niveau (92,2%) dat de niveaus van de andere zuigelingenvaccins benadert, hoewel dit niet gratis is.

* Van Damme P., Hoppenbrouwers K. et al, Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2012, januari 2013

In deze paragraaf willen we echter recente en meer gedetailleerde gegevens over het bereik van Kind en Gezin (de belangrijkste vaccinator voor jonge kinderen) schetsen. Zo bekijken we of kansengroepen minder gevaccineerd worden en presenteren we gegevens over het aandeel door Kind en Gezin opgevolgde kinderen dat alle vaccins toegediend kreeg door Kind en Gezin.

Tabel 7.9 geeft per vaccin en vaccindosis aan hoeveel kinderen Kind en Gezin vaccineert in hun eerste levensjaar. De tabel onderscheidt 4 deelgroepen naargelang de combinatie van de kenmerken 'nationaliteit van de moeder bij haar geboorte' en 'kansarmoede'. De cijfers geven aan dat Kind en Gezin een hoog percentage kinderen met een moeder van niet-Belgische origine bereikt. Dat bereik ligt zelfs hoger dan bij kinderen met een moeder van Belgische origine, vermoedelijk omdat deze gezinnen vaker beroep doen op een kinderarts of huisarts of een andere instantie.

Bij kinderen waarvan de moeder bij haar geboorte de Belgische nationaliteit had, is er weinig verschil in vaccinatie tussen kansarme en niet-kansarme gezinnen. Bij kinderen van moeders van een niet-Belgische origine zien we dat het vaccinatiepercentage voor Hexa en pneumokokken door Kind en Gezin hoger ligt bij kinderen in

kansarme gezinnen. In alle deelgroepen doet zich een terugval voor van het vaccinatiepercentage tussen de eerste en de volgende dosissen van het Hexa-vaccin dat beschermt tegen 6 infectieziekten: polio, difterie, tetanus, pertussis, Haemophilus influenza B en hepatitis B.

Voor het rota-vaccin ligt het algemene vaccinatiepercentage door Kind en Gezin op 80,2%, maar er is een verschil naargelang het gezin in kansarmoede leeft of niet. Kinderen in kansarmoede laten zich duidelijk minder door Kind en Gezin vaccineren tegen het rota-virus. Het feit dat dit vaccin niet gratis is, speelt hier wellicht.

7.9 Vaccinatiepercentage Kind en Gezin naar kansengroepen

	Pneumo- kokken dosis 1	Pneumo- kokken dosis 2	Hexavalent dosis 1	Hexavalent dosis 2	Hexavalent dosis 3	Rota dosis 1
Kinderen met moeder van Belgische origine die niet in kansarmoede leven	85,7	82,5	85,8	84,3	82,6	82,6
Kinderen met moeder van Belgische origine die in kansarmoede leven	85,4	81,7	85,3	83,8	81,3	73,7
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine die niet in kansarmoede leven	89,4	86,3	89,3	88,3	86,3	82,5
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine die in kansarmoede leven	92,7	87,9	92,6	91,3	87,9	76,1
Bereik alle kinderen ⁽¹⁾	85,3	82,0	85,4	84,0	82,1	80,2

7.9 Vaccinatiebereik Kind en Gezin in eerste levensjaar naar kansengroepen - 2014

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) De percentages in deze rij worden berekend t.o.v. alle levend geboren kinderen in het Vlaamse Gewest, ongeacht of Kind en Gezin de origine van de moeder of de kansarmoedesituatie kent. Ze geven dus het reële vaccinatiebereik van Kind en Gezin aan

In tabel 7.10 geven we percentages weer over het aandeel kinderen dat bij het bereiken van de leeftijd van 6 en 18 maanden alle gratis voorziene vaccins ook tijdig van Kind en Gezin krijgt. 76,6% van de kinderen heeft op een leeftijd van 6 maanden alle vaccins tijdig gekregen van Kind en Gezin, op een leeftijd van 18 maanden ligt dit aanzienlijk lager (68,1%). Kinderen in kansarmoede worden iets minder tijdig en volledig (enkel en alleen) door Kind en Gezin gevaccineerd dan de andere kinderen (vooral op een leeftijd van 18 maanden)*. Kinderen met een moeder van niet-Belgische origine zijn beter dan gemiddeld gevaccineerd door Kind en Gezin.

7.10 Volledig en tijdig door Kind en Gezin gevaccineerde kinderen ⁽¹⁾

	Leeftijd 6 maanden	Leeftijd 18 maanden
Kinderen in kansarmoede	75,0	64,2
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine	78,9	68,9
Alle kinderen	76,6	68,1

7.10 Overzicht aandeel kinderen (geboren in 2013) dat alle vaccins tijdig door Kind en Gezin toegediend kreeg op 6 en 18 maanden naar kansengroepen - Vlaamse Gemeenschap
 Bron: Kind en Gezin - Mirage
 (1) We bekijken hier enkel de kinderen die door Kind en Gezin medisch opgevolgd worden

* Voor meer informatie over de vaccinaties door Kind en Gezin verwijzen we naar het jaarlijkse vaccinatierapport van Kind en Gezin (www.kindengezin.be)

3. OVERGEWICHT EN OBESITAS BIJ KINDEREN

3.1. Kinderen van 2 jaar

3.1.1. Inleiding op de cijfers

Van alle kinderen die gemeten en gewogen worden op een leeftijd van 2 jaar kan Kind en Gezin een afgeleide body mass index (BMI) berekenen. De BMI is het gewicht (in kilo's) gedeeld door de lengte (uitgedrukt in meter) in het kwadraat. Net als bij volwassenen is de BMI een snelle en gemakkelijke methode om overgewicht en obesitas vroeg op te sporen. Bij kinderen liggen de grenswaarden van een normale en afwijkende BMI echter anders dan bij volwassenen.

In de volgende paragraaf schetsen we BMI-waarden over overgewicht en obesitas op basis van onze databank. Om de cijfers goed te kunnen interpreteren, geven we volgende belangrijke zaken mee.

Om de validiteit van de cijfers te bewaken nemen we in onze berekeningen enkel die kinderen mee die in een interval van 2 maanden rond het tweede levensjaar op consult kwamen. Voor kinderen geboren in 2013 hebben we daardoor slechts BMI-waarden voor zo'n 64,5% van de à terme geboren kinderen. Dit betekent dat de BMI-waarden mogelijks niet representatief zijn voor de hele populatie en dat eventuele evoluties in de cijfers ook voorzichtig geïnterpreteerd moeten worden.

7.11 Overgewicht bij 2-jarigen naar geslacht

	2012		2013	
	Overgewicht	Obees	Overgewicht	Obees
Jongens	6,5	1,0	6,4	0,9
Meisjes	7,3	1,1	6,7	1,0
Totaal	6,9	1,1	6,6	1,0

7.11 Overgewicht bij 2-jarigen per geslacht - Vlaams Gewest - kinderen geboren in 2012 en 2013
Bron: Kind en Gezin - Mirage

BMI bij kinderen is geslachtsafhankelijk. Door de verschillende lichaamsbouw verschillen de grenswaarden om van overgewicht of obesitas te spreken.

Een hoge BMI-waarde verwijst naar een relatief hoge lichaamsmassa t.o.v. de gestalte, ongeacht de samenstelling van die hoge lichaamsmassa. Hoge BMI-waarden mogen dus niet automatisch geproblematiseerd worden in termen van overtollig vet.

3.1.2. Overgewicht bij kinderen op een leeftijd van 2 jaar

Tabel 7.11 geeft weer hoe groot het aandeel kinderen met overgewicht en obesitas is. 6,6% van de kinderen geboren in 2013 kampt op een leeftijd van 2 jaar met overgewicht. Overgewicht lijkt iets meer voor te komen bij meisjes dan bij jongens. 1% van de kinderen is obees, hierbij is het verschil tussen jongens en meisjes minder groot.

3.2. Kinderen tussen 3 en 9 jaar

Voor de voedselconsumptiepeiling 2014-2015 werd ook de BMI vastgesteld bij een steekproef van een duizendtal kinderen tussen 3 en 9 jaar. Uit de gegevens blijkt dat ongeveer 15% van de kinderen een te hoge BMI heeft. 11% van de 3- tot 6-jarigen heeft overgewicht, 3% is obees. Bij de 6- tot 9-jarigen liggen de cijfers nog iets hoger (12% en 4%). Bij 10- tot 13-jarigen zou het probleem van overgewicht volgens de studie* nog groter zijn (15%).

* WIV, Voedselconsumptiepeiling 2014-2015. Rapport 1: Voedingsgewoonten, antropometrie en voedingsbeleid

4. BEWEGING EN SCHERM TIJD

Voeding, levensstijl en eetgewoonten zijn belangrijke risicofactoren voor verschillende aandoeningen. Om na te gaan hoe gezond/ongezond we eten en leven voert het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid van de federale overheid regelmatig een voedselconsumptiepeiling uit bij een steekproef van de Belgische bevolking. In deze bevraging wordt ook gemeten wat het niveau van lichaamsbeweging en sedentair gedrag is. De meting van de lichaamsbeweging gebeurde niet enkel via vragenlijst, maar ook via

een accelerometer die gemiddeld gedurende 6 dagen door de kinderen werd gedragen.

De resultaten van de peiling 2014-2015 laten toe om detailgegevens over beweging voor kinderen van 3 tot 9 jaar te bekijken. De cijfers gaan over kinderen in België en hebben dus niet enkel op Vlaanderen betrekking. Uit de peiling blijkt dat kinderen gemiddeld meer dan 5 uur lichamelijke activiteit per dag hebben, vooral met lichte intensiteit (zie tabel 7.12).

Jongens oefenen meer matig tot zware lichamelijke activiteiten uit. Gemiddeld besteden kinderen tussen 3 en 9 jaar een uur per dag aan fysiek inspannende activiteiten. Kinderen van 3 tot 5 jaar voldoen aan de richtlijn om minimum 3 uur per dag te bewegen (licht, matig of zwaar). De richtlijn voor kinderen tussen 6 en 9 jaar is om elke dag minstens 1 uur matig tot zwaar lichamelijke activiteiten te doen. Aan die grens voldoet echter maar 6% van de kinderen tussen 6 en 9 jaar.

7.12 Gemiddelde tijd dat kinderen dagelijks besteden aan lichamelijke activiteiten en sedentair gedrag

	Meisjes	Jongens	Totaal
Lichamelijke activiteit met lichte intensiteit (zoals binnen spelen)	4 uur 42 minuten	4 uur 50 minuten	4 uur 46 minuten
Lichamelijke activiteit met matig tot zware intensiteit (zoals stappen of basketbal)	54 minuten	1 uur 6 minuten	1 uur
Sedentair gedrag (rustig zitten, lezen of televisie kijken)	6 uur 34 minuten	6 uur 21 minuten	6 uur 27 minuten

7.12 Gemiddelde duurtijd die kinderen van 3 tot 9 jaar per dag besteden aan lichamelijke activiteiten en sedentair gedrag - België
Bron: WIV, Voedselconsumptiepeiling 2014-2015. Rapport 3: Lichaamsbeweging en sedentair gedrag

Uit andere gegevens uit de peiling blijkt dat heel wat jonge kinderen niet voldoen aan de richtlijn om de schermtijd per dag te beperken.

Voor jonge kinderen wordt aangeraden om de schermtijd te beperken tot 1 uur per dag. 35% van de kinderen voldoet hier niet aan op een werkdag, tijdens het weekend kijken nog meer kinderen van 3 tot 5 jaar langer naar een scherm (zie tabel 7.13).

Voor de kinderen van 6 tot 9 jaar wordt aangeraden de schermtijd te beperken tot maximaal 2 uur per dag. Op een werkdag voldoet 11% niet aan de richtlijn, tijdens het weekend loopt dit op tot 54% van de kinderen die meer dan 2 uur schermtijd heeft. Gemiddeld kijken Belgische kinderen van 3 tot 9 jaar per dag 1 uur en 12 minuten, in het weekend neemt schermtijd gemiddeld 2 uur en 29 minuten in.

7.13 Aandeel kinderen dat niet voldoet aan richtlijnen over schermtijd per dag

	Werkdag	Weekenddag
Kinderen van 3 tot 5 jaar	35	75
Kinderen van 6 tot 9 jaar	11	54

7.13 Aandeel kinderen van 3 tot 9 jaar dat niet voldoet aan richtlijnen over schermtijd per dag - België
Bron: WIV, Voedselconsumptiepeiling 2014-2015. Rapport 3: Lichaamsbeweging en sedentair gedrag

5. KINDERMISHANDELING

In de loop van 2015 ontvingen de vertrouwenscentra kindermishandeling 6922 nieuwe meldingen, waarbij 8683 unieke kinderen betrokken waren

5.1. Inleiding op de cijfers en begrippen

Meldingen over (vermoedens van) kindermishandeling komen in Vlaanderen bij diverse organisaties terecht. De vertrouwenscentra kindermishandeling (VK) nemen hierbij een centrale positie in en registreren meldingen van burgers en professionals. Ze rapporteren over deze meldingen aan Kind en Gezin.

Omdat ook volwassenen getroffen kunnen zijn door geweld of mishandeling besliste de Vlaamse overheid in 2012 om een centraal telefoonnummer op te richten - 1712 - voor alle mogelijke situaties van geweld. Naast o.a. partnergeweld en ouderenmisbehandeling kan ook kindermishandeling bij de 1712 gemeld worden.

Hierna belichten we enkel de meldingen bij de VK die Kind en Gezin jaarlijks analyseert. Van de 1712 zijn nog geen gepubliceerde cijfers beschikbaar, maar de uitbouw van het nummer 1712 heeft uiteraard gevolgen voor de meldingen bij de VK.

Met de VK wordt contact opgenomen voor concrete situaties van kindermishandeling: seksueel grensoverschrijdend gedrag, fysieke mishandeling of verwaarlozing, emotionele mishandeling of verwaarlozing. Soms gaat het over een risicosituatie. Nog andere contactopnames blijken te gaan over onduidelijke problematieken. Tot slot zijn er ook contactopnames bij verwerkingsproblemen n.a.v. een vroegere mishandeling of verwaarlozing en contactopnames voor andere problemen dan kindermishandeling. In het vervolg van deze tekst spreken we over *meldingen*.

De VK krijgen niet alleen meldingen over minderjarigen, maar ook over meerderjarigen (18 jaar en ouder). Bij diverse meldingen zijn trouwens zowel meerder- als minderjarigen betrokken (zie tabel 7.14). Onder *gemelde minderjarigen* verstaan we zowel alle kinderen onder de 18 jaar, alsook de ongeboren kinderen en verlengd minderjarigen.

Wanneer we bij de cijfers spreken over *meldingen in een jaar*, dan gaat het om de meldingen die in het vernoemde jaar werden gemeld aan een vertrouwenscentrum kindermishandeling, dus met startdatum in het betrokken jaar. De cijfers hebben m.a.w. geen betrekking op de nog lopende dossiers in een VK, waarbij de initiële melding in een voorgaand jaar plaatsvond, maar waarvoor het VK in het betrokken jaar nog tal van acties onderneemt.

Ook het onderscheid tussen de term *uniek kind* en *kindregistratie* is van belang. Een kind dat in eenzelfde jaar bij meerdere meldingen betrokken is, wordt logischerwijze slechts 1 keer geteld bij het aantal *unieke kinderen*. Maar voor elk kind dat bij meerdere meldingen in eenzelfde jaar betrokken is, worden er per melding afzonderlijke *kindregistraties* genoteerd, bv. per melding de belangrijkste gemelde problematiek voor dat kind. Dit verklaart waarom het totale aantal kindregistraties steeds hoger is dan het totale aantal unieke kinderen.

5.2. Aantal meldingen

In de 6 VK werden in 2015 in totaal 6922 meldingen genoteerd.

Bij 6787 meldingen was er (minstens) een minderjarige betrokken. Bij zo'n 2,7% van de meldingen bij een VK zijn ook meerderjarigen betrokken.

Het aantal meldingen met (minstens) een meerderjarige vertoont sinds 2010 een systematische daling.

7.14 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Totaal aantal unieke meldingen	7 553	7 951	7 604	7 829	7 542	6 922
Aantal meldingen met (minstens) een minderjarige	7 144	7 605	7 244	7 477	7 311	6 787
Aantal meldingen met (minstens) een meerderjarige	523	487	489	466	302	189

7.14 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

5.3. Aard van de meldende instanties

Als we kijken naar *alle meldingen waarbij (minstens) een minderjarige betrokken was* (N=6787), dan zien we dat in 2015 14,3% van de melders komt uit de primaire omgeving van het kind, dit is een duidelijke daling t.o.v. 2014. Dit heeft wellicht te maken met de systematische toeleiding van burgers naar de *hulplijn/meldpunt 1712*. 1712 kan echter ook dossiers (terug) doorverwijzen naar de VK, wat in 2014 in 6,6% van het aantal meldingen het geval was, een stijging t.o.v. 2014 met 2,3 procentpunten.

Welzijnsorganisaties en personen en organisaties uit de gezondheidszorg zijn samen goed voor 38,5% van het aantal meldingen. 25,6% van de meldingen komt van scholen, waarvan CLB's het grootste deel uitmaken.

In 2015 merken we ten slotte ook een duidelijke stijging van de meldingen vanuit justitiële instanties. Dit valt te verklaren door de nieuwe positie van de VK als gemandateerde voorziening binnen de integrale jeugdhulp (start 1 maart 2014), waarbij het jeugdparquet een kennisgeving t.a.v. het VK kan richten met de vraag tot een onderzoek maatschappelijke noodzaak.

In 2015 ging het om 303 meldingen vanuit het parket, waarbij 432 kinderen betrokken waren.

7.15 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling naar meldende instantie

	2014	2015
Primaire omgeving	24,4	14,3
<i>waaronder moeder</i>	7,8	5,0
Schoolse en buitenschoolse voorziening	22,6	25,6
<i>waaronder CLB</i>	17,8	20,4
Gezondheidszorg	20,6	21,6
<i>waaronder Kind en Gezin</i>	3,0	2,9
Welzijnsorganisaties	14,8	16,9
<i>waaronder CAW</i>	2,0	4,0
<i>dienstverlening personen met beperking</i>	2,9	3,2
<i>ander VK</i>	1,3	1,5
Bijzondere jeugdbijstand	7,1	7,1
Meldpunt Geweld, Misbruik en Kindermishandeling (1712)	4,3	6,6
Justitiële instanties	3,7	5,7
<i>waaronder Parket</i>	2,4	4,5
Opvangvoorziening baby's en peuters	1,4	1,3
Onbekend	0,8	0,7
Persoon uit de omgeving van de dader	0,3	0,2
Niet ingevuld	0,1	0,0
Totaal	100,0 (N=7 311)	100,0 (N=6 787)

7.15 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling naar meldende instantie (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

5.4. Aantal unieke kinderen gemeld bij een VK volgens leeftijd

In 2015 waren er 8683 unieke minderjarige kinderen betrokken bij een VK-melding. Dat is 8,3% minder dan in 2014 (zie tabel 7.16). Aangezien er in 2015 minder meldingen werden ontvangen en aangezien een deel van de meldingen nu bij 1712 terecht komt, viel dat te verwachten.

Een derde van de gemelde kinderen is jonger dan 6 jaar (32,4%), waarvan ongeveer 15,6% jonger is dan 3 jaar. De kinderen tussen 6 en 12 jaar vormen de grootste groep van de aangemelde kinderen (36,1%). De leeftijdsverdeling blijft al enkele jaren stabiel.

7.16 Leeftijd van de gemelde kinderen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

	2013	2014	2015
Ongeboren	0,4	0,4	0,8
Jonger dan 3 jaar	14,5	14,9	14,8
Tussen 3 en 6 jaar	18,7	17,7	16,8
Tussen 6 en 12 jaar	35,9	36,2	36,1
Tussen 12 en 18 jaar	27,6	27,2	29,0
Verlengd minderjarig	0,0	0,1	0,1
Onbekend	2,8	3,5	2,5
Totaal	100,0 (N=10 017)	100,0 (N=9 472)	100,0 (N=8 683)

7.16 Aantal unieke kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling naar leeftijd - 2013-2015
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

5.5. Aantal gemelde kinderen per 10 000 minderjarigen

Van het totale aantal gemelde kinderen was het grootste deel (92,3%) gedomicilieerd in het Vlaamse Gewest. De verhouding tussen de gemelde kinderen die wonen in het Vlaamse Gewest en het totale aantal minderjarigen in Vlaanderen leert ons dat 64 op de 10 000 kinderen in het Vlaamse Gewest gemeld worden bij een VK. In 2014 was dat 70,7 op de 10 000 kinderen (zie tabel 7.17). De daling heeft zowel te maken met een daling van het aantal gemelde minderjarigen, als met een toename van het aantal minderjarigen dat als noemer in de berekening fungeert.

Het relatieve aantal gemelde kinderen verschilt naargelang van de provincie (zie tabel 7.17). Alle provincies kennen een daling van het aantal gemelde minderjarigen bij een VK in verhouding

tot 10 000 minderjarigen, enkel de provincie Oost-Vlaanderen kent een toename. De provincie Vlaams-Brabant kent in 2015 het minst aantal gemelde minderjarigen in verhouding tot 10 000 minderjarigen (53,1).

Deze cijfers geven een belangrijke indicatie van een probleem, maar mogen niet geïnterpreteerd worden

als incidentiecijfers over (risico's op) kindermishandeling. Niet alle meldingen over de mishandeling of verwaarlozing van minderjarigen komen nog bij de VK terecht en hoogstwaarschijnlijk worden niet alle gevallen van mishandeling of verwaarlozing gemeld.

7.17 Aantal gemelde kinderen per 10 000 per provincie

	2013	2014	2015
Limburg	78,0	79,0	71,5
Oost-Vlaanderen	71,6	63,1	71,4
Antwerpen	83,8	79,7	67,7
West-Vlaanderen	67,1	67,0	58,9
Vlaams-Brabant	68,1	63,4	53,1
Vlaams Gewest	74,5	70,7	64,0

7.17 Kindermishandeling: aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen onder de 18 jaar in het Vlaamse Gewest per provincie

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

5.6. Geregisteerde problematieken

Het principe is dat er bij elk afzonderlijk kind, betrokken bij elke melding, steeds 1 probleemcategorie moet worden geregistreerd. Dit wordt door het VK als belangrijkste probleem geregistreerd. Wanneer de melder meerdere problemen aangeeft, wordt een onderscheid gemaakt tussen het belangrijkste probleem en een bijkomend probleem (dat dus niet bij elke kindregistratie voorkomt). In tabel 7.18 geven we enkel een zicht op het belangrijkste gemeld probleem.

Tabel 7.18 toont dat in 2015 het merendeel (73%) van de kinderen aangemeld werd omdat er sprake was van (een vermoeden van) een concrete mishandeling of verwaarlozing (lichamelijk, emotioneel of seksueel misbruik). Daarbij worden iets meer kinderen gemeld voor een (vermoeden van) concrete situatie van emotionele mishandeling/verwaarlozing dan voor een (vermoeden van) van lichamelijke mishandeling/verwaarlozing. Bij 14,8% van de kinderen is het belangrijkste probleem (een vermoeden van) seksueel misbruik, bij 13,9% van de gemelde kinderen gaat het om een

risicosituatie, bij 8,2% gaat het om een verwerkingsproblematiek of een andere/onduidelijke problematiek. 4,6% van de gemelde kinderen werd (vermoedelijk) geconfronteerd met grensoverschrijdend gedrag door een andere minderjarige.

De meest geregisteerde problematieken bij minderjarige plegers zijn intra- en extrafamiliaal seksueel misbruik.

Het aandeel van de verschillende probleemcategorieën bleef in 2015 nagenoeg ongewijzigd in vergelijking met 2014.

7.18 Belangrijkste gemelde problematiek kindermishandeling

	2014		2015	
	Aantal	%	Aantal	%
Meldingen over mishandeling of verwaarlozing				
Lichamelijke mishandeling of verwaarlozing	3 085	30,0	2 722	28,8
<i>waarvan lichamelijke mishandeling</i>	1 844	17,9	1 731	18,3
<i>geïnduceerde gefalsificeerde aandoening</i>	40	0,4	34	0,4
<i>niet-accidenteel (intra)craniaal letsel</i>	49	0,5	49	0,5
<i>lichamelijke verwaarlozing</i>	1 152	11,2	908	9,6
Emotionele mishandeling of verwaarlozing	2 936	28,6	2 776	29,4
<i>waarvan emotionele mishandeling</i>	1 160	11,3	973	10,3
<i>getuige van geweld</i>	716	7,0	824	8,7
<i>emotionele verwaarlozing</i>	1 060	10,3	979	10,4
Seksueel misbruik	1 563	15,2	1 339	14,8
<i>waarvan incest</i>	805	7,8	754	8,0
<i>extrafamiliaal seksueel misbruik</i>	454	4,4	419	4,4
<i>onbekend of het incest is</i>	304	3,0	226	2,4
Meldingen risicosituatie	1 421	13,8	1 308	13,9
Meldingen verwerkingsproblematiek	105	1,0	113	1,2
Onbekende/andere/onduidelijke problematiek	689	6,7	664	7,0
Meldingen grensoverschrijdend gedrag door minderjarigen	443	4,3	431	4,6
<i>waarvan onbepaalde problematiek</i>	96	0,9	94	1,0
<i>lichamelijke mishandeling</i>	30	0,3	37	0,4
<i>emotionele mishandeling</i>	4	0,0	2	0,0
<i>seksueel misbruik - incest</i>	131	1,3	114	1,2
<i>seksueel misbruik - extrafamiliaal</i>	182	1,8	184	1,9
Niet ingevuld	41	0,4	27	0,3
Totaal	10 283	100,0	9 440	100,0

7.18 Overzicht van de gemelde belangrijkste problematiek - 2014-2015
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

In tabel 7.19 bekijken we per leeftijdscategorie van de gemelde kinderen welke problematiek het vaakst vermeld werd als eerste/belangrijkste problematiek. Hier worden de kinderen die 'verlengd minderjarig' zijn en de kinderen waarvan de leeftijd onbekend is, niet meegeteld. Dit verklaart het verschil in de totaalsom tussen tabel 7.18 (9440) en 7.19 (9135).

Er doen zich wel enige verschillen voor naar de leeftijd van de kinderen. Bij de kinderen jonger dan 3 jaar scoren de risicosituaties en lichamelijke verwaarlozing door volwassenen als gemeld probleem opvallend hoger dan bij alle leeftijdsgroepen vanaf 3 jaar. Deze jongste kinderen worden minder gemeld wegens seksueel misbruik en incest dan de kinderen vanaf 3 jaar.

De oudere kinderen worden vooral gemeld omwille van (een vermoeden van) concrete situaties van emotionele mishandeling/verwaarlozing.

7.19 Gemelde problematieken kindermishandeling naar leeftijdscategorie

	Onder de 3 jaar	Van 3 tot 6 jaar	Van 6 tot 12 jaar	Van 12 tot 18 jaar
Meldingen over mishandeling of verwaarlozing door volwassenen				
Lichamelijke mishandeling	15,8	17,3	22,9	18,9
Lichamelijke verwaarlozing	18,4	11,9	7,6	5,9
Emotionele mishandeling of verwaarlozing	28,3	29,9	31,4	27,9
Seksueel misbruik en incest	2,7	17,0	14,3	20,9
Risicosituatie	27,7	13,6	11,3	8,1
Verwerkingsproblematiek	0,2	0,6	1,1	2,2
Ongekend	6,2	7,4	6,4	7,1
Meldingen over mishandeling/verwaarlozing/grensoverschrijdend gedrag minderjarigen				
Lichamelijke, emotionele mishandeling of grensoverschrijdend gedrag	0,0	0,9	1,4	2,6
Seksueel misbruik (al dan niet incest)	0,0	1,0	3,2	6,4
Niet ingevuld	0,7	0,2	0,3	0,1
Totaal	100,0 (N=1 440)	100,0 (N=1 603)	100,0 (N=3 388)	100,0 (N=2 704)

7.19 Overzicht van de gemelde belangrijkste problematiek volgens leeftijdscategorie van de gemelde kinderen - 2015
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

Hoofdstuk 8

BASISGEGEVENS OVER GEZINNEN IN VLAANDEREN

Een basiskenmerk van dit rapport zijn de gegevens gepresenteerd op kindniveau. In dit hoofdstuk presenteren we echter cijfers met als teleenheid het gezin of de ouder(s) van jonge kinderen. Om maatschappelijke en beleidsmatige redenen is het nuttig om te weten hoeveel gezinnen met

jonge kinderen er zijn en hoe deze concreet zijn samengesteld qua vorm en omvang. Een goed gezinsondersteunend beleid heeft bovendien nood aan informatie over de arbeids- en inkomenssituatie op gezinsniveau.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafieken:

8.1 Huwelijken en echtscheidingen: absolute en relatieve cijfers	170
8.2 Evolutie van aantal huwelijken en echtscheidingen sinds 2000	171
8.3 Evolutie van het aantal personen dat een samenlevingscontract afsluit en stopzet	171
8.4 Huwelijken naar leeftijd van de partners	172
8.5 Huwelijken naar voorafgaande burgerlijke staat van de partners	172
8.6 Evolutie van het aandeel echtscheidingen naar duur van het huwelijk	173
8.7 Gezinnen naar leeftijd jongste kind	174
8.8 Aantal gezinnen naar aantal kinderen in het gezin	175
8.9 Gezinnen naar gezinsvorm (alleenstaand of tweeouder)	176
8.10 Aantal eenoudergezinnen met jongste kind jonger dan 12 jaar naar aantal kinderen	176
8.11 Diversiteit qua leeftijden van kinderen in het gezin	177
8.12 Arbeidssituatie mannen en vrouwen naar gezinspositie	178
8.13 Arbeidsregime mannen en vrouwen naar gezinspositie	179
8.14 Arbeidssituatie van vaders en moeders naar leeftijd jongste kind	180
8.15 Arbeidssituatie van vaders en moeders naar omvang gezin	181-182
8.16 Arbeidsregime van moeders naar leeftijd jongste kind	183
8.17 Internationale situering van de werkzaamheidsgraad van vrouwen naar aantal kinderen en naar leeftijd jongste kind	185-186
8.18 Internationale situering aandeel deeltijds werkende moeders	187
8.19 Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per gezinsvorm	188
8.20 Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per provincie	189
8.21 Gezinnen naar aandeel uitkeringen in inkomen per gezinsvorm	190
8.22 Gezinnen naar aandeel gezinsbijslagen in inkomen per gezinsvorm	191

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

De cijfers over huwelijken, echtscheidingen en samenlevingscontracten komen van de Algemene Directie Statistiek (ADS) van de federale overheid. De basisgegevens over de omvang en vorm van de gezinnen komen van de Studiedienst van de Vlaamse Regering, maar ze steunen op gegevens van het Rijksregister. Het gaat dus om cijfers op basis van officiële domiciliegegevens. Feitelijke gezinssamenstellingen kunnen van deze officiële situaties afwijken.

De cijfers over de arbeidssituatie van ouders komen uit het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ). De meest recente gegevens dateren van 2013.

De inkomensgegevens op niveau van het gezin zijn door de KSZ geconstrueerde bruto belastbare inkomens. Het gaat dus niet om vastgestelde inkomens die op het aanslagbiljet van de personenbelasting vermeld staan. We beschouwen hier de gezinnen met minderjarige kinderen in hun geheel en maken dus geen onderscheid naargelang het aantal en/of de leeftijd van de kinderen in het gezin. De meest recente gegevens dateren van 2011.

1. HUWELIJKEN, ECHTSCHEIDINGEN EN SAMENLEVINGSCONTRACTEN

1.1. Algemene cijfers

De cijfers die ADS publiceert over huwelijken, samenlevingscontracten en echtscheidingen hebben zowel betrekking op partners van hetzelfde geslacht als van een verschillend geslacht. Op niveau van het individu bestaan er wel cijfers over het aantal mannen en vrouwen gehuwd met een partner van hetzelfde geslacht, net zoals er op dit niveau cijfers bestaan over het aantal personen met een

samenlevingscontract. De meest recente cijfers dateren van 2014.

In 2014 werden er in het Vlaamse Gewest 24 713 *huwelijken* gesloten; tegenover 2013 is het aantal huwelijken gestegen met 9,1%. Dat is een opmerkelijke toename, na de sterke daling in 2013 (zie grafiek 8.2). Het bruto-huwelijkscijfer bedraagt 3,85 per 1000 inwoners. Er waren 654 mannen en 765 vrouwen betrokken bij een holebi-huwelijk.

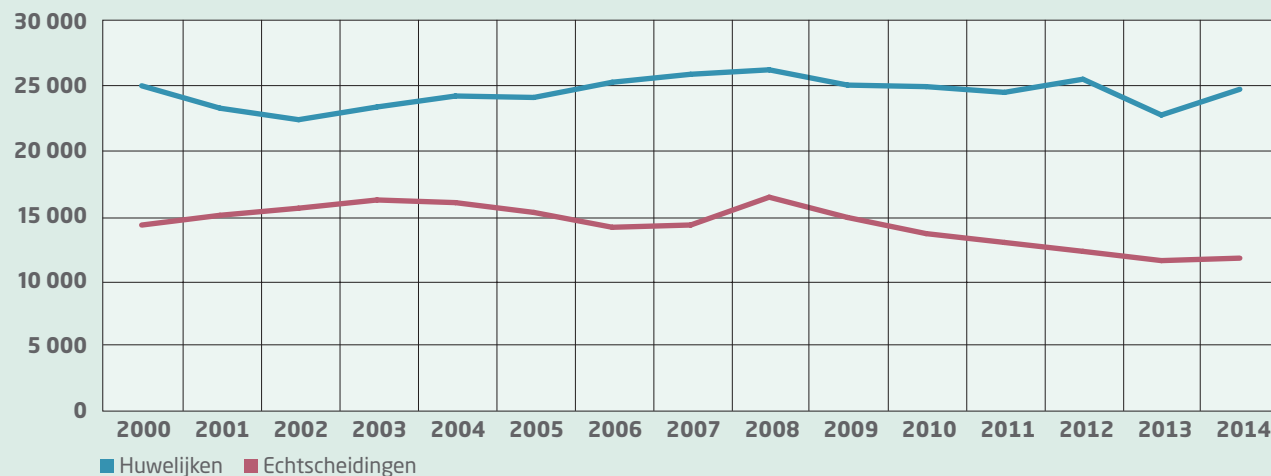
In 2014 waren er in het Vlaamse Gewest 11 762 *echtscheidingen*. Het aantal echtscheidingen is gestegen met 1,7% tegenover 2013 (zie tabel 8.1). Het aantal echtscheidingen in 2014 stijgt dus opnieuw nadat het 5 jaar na elkaar was gedaald (zie grafiek 8.2). Per 1000 inwoners waren er in 2014 1,83 echtscheidingen. In 2014 waren er 154 mannen en 256 vrouwen betrokken bij een holebi-echtscheiding.

8.1 Huwelijken en echtscheidingen: absolute en relatieve cijfers

	Aantal huwelijken	Per 1000 inwoners	Aantal echtscheidingen	Per 1000 inwoners
2010	24 926	3,99	13 711	2,19
2011	24 464	3,88	13 008	2,06
2012	25 522	4,02	12 301	1,94
2013	22 645	3,55	11 567	1,81
2014	24 713	3,85	11 762	1,83

8.1 Aantal huwelijken en echtscheidingen in het Vlaamse Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek

8.2 Evolutie van aantal huwelijken en echtscheidingen sinds 2000

8.2 Evolutie van het aantal huwelijken en het aantal echtscheidingen in het Vlaamse Gewest sinds 2000
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek

In 2014 sluiten 46 702 personen een samenlevingscontract af, waarvan 96,8% met iemand van het andere geslacht (zie tabel 8.3).

T.o.v. van 2013 is er in het totaal een toename met 0,9%, maar het aantal samenlevingscontracten tussen personen van hetzelfde geslacht

neemt wel af. Sinds 2009 is er een toename van 16,2%. Het aantal personen dat een contract stopzet neemt jaar na jaar toe.

8.3 Evolutie van het aantal personen dat een samenlevingscontract afsluit en stopzet ⁽¹⁾

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Personen die een samenlevingscontract afsluiten						
van een verschillend geslacht	38 940	41 287	44 434	44 359	44 770	45 203
van hetzelfde geslacht	1 268	1 359	1 434	1 512	1 523	1 499
Totaal aantal betrokkenen	40 208	42 646	45 868	45 871	46 293	46 702
Personen die een samenlevingscontract stopzetten						
van een verschillend geslacht	11 325	14 409	17 194	19 883	20 374	22 725
van hetzelfde geslacht	444	642	697	703	801	801
Totaal aantal betrokkenen	11 769	15 051	17 891	20 586	21 175	23 526

8.3 Aantal personen betrokken bij een afsluiting/stopzetting van een samenlevingscontract - Vlaams Gewest

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek

(1) Samenlevingscontracten kunnen ook betrekking hebben op samenlevende broers, zussen of andere leden van het gezin. Daarom kan uit deze statistiek geen conclusie getrokken worden over de aard van de relatie tussen de betrokkenen

1.2. Leeftijd en burgerlijke staat van de huwende personen

Bij ongeveer twee derde van de huwelijken zijn beide partners jonger dan 40 jaar. Volgens de gegevens van ADS is de gemiddelde leeftijd van de eerste en tweede huwende personen respectievelijk 37,3 en 34,4 jaar. Deze gemiddelden verbergen echter dat heel wat huwende personen (veel) ouder dan de gemiddelde leeftijd zijn. Niet alleen weten we uit niet-opgenomen cijfers dat 12,8% van de huwende personen 50 jaar of ouder is, tabel 8.4 geeft ook aan dat bij 23% van de huwelijken beide personen ouder zijn dan 40 jaar. Bij 8,8% van de huwelijken zijn beide partners zelfs 50 jaar of ouder.

Het aandeel huwelijken tussen partners jonger dan 40 jaar is afgenomen tegenover 2013.

Aangezien heel wat huwendes al wat ouder zijn, valt te verwachten dat er ook een heel aantal personen niet voor de eerste keer huwen. In 2014 was 21,6% van de huwende personen gescheiden, 0,9% was weduwe/weduwnaar.

Vraag is of de personen die eerder gehuwd waren, in hun nieuwe huwelijk vooral huwen met personen die (ook) gescheiden zijn of met voordien ongehuwde personen.

8.4 Huwelijken naar leeftijd van de partners

Leeftijd van de huwendes	2013	2014
Beiden jonger dan 40 jaar	66,0	65,1
<i>waarvan beiden jonger dan 30 jaar</i>	29,5	28,9
Beiden ouder dan 40 jaar	22,4	23,0
<i>waarvan beiden ouder dan 50 jaar</i>	8,4	8,8
1 jonger en 1 ouder dan 40 jaar	11,6	11,9
Totaal	100,0 (N=22 645)	100,0 (N=24 713)

8.4 Huwelijken naar leeftijd van de huwende personen - Vlaams Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek

8.5 Huwelijken naar voorafgaande burgerlijke staat van de partners

Huwelijkssamenstelling	2013	2014
2 ongehuwden	65,0	65,4
1 ongehuwd, 1 gescheiden	15,2	14,9
2 gescheiden	14,1	13,3
1 weduwnaar, 1 ongehuwd	0,5	0,4
1 weduwe/weduwnaar, 1 gescheiden of ook weduwe/weduwnaar	1,4	1,3
Niet volledig te bepalen wegens burgerlijke staat van 1 of beide partners ongekend	3,8	4,6
Totaal	100,0 (N=22 645)	100,0 (N=24 713)

8.5 Aantal huwelijken naar voorafgaande burgerlijke staat van beide partners - Vlaams Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek

Tabel 8.5 geeft aan dat het grootste deel (65,4%) van de huwelijken plaatsvindt tussen 2 ongehuwden. Bij 13,3% van de huwelijken waren beide partners gescheiden.

In totaal zijn er in 30,4% van de huwelijken personen betrokken die al eerder gehuwd waren.

1.3. Leeftijd van de scheidende personen en duur van het huwelijk bij scheiding

De gemiddelde leeftijd van de scheidende partners is in 2014 volgens cijfers van ADS 45,7 jaar voor de eerste scheidende en 43,3 jaar voor de tweede scheidende. 35,1% van de scheidende personen is jonger dan 40 jaar, 28,8% is ouder dan 50 jaar. Bij 27,7% van de echtscheidingen zijn beide partners jonger dan 40 jaar, bij 21,9% zijn ze beiden minstens 50 jaar.

Dat heel wat personen scheiden op iets oudere leeftijd, lijkt erop te wijzen dat de meeste echtscheidingen plaatsvinden na een behoorlijke duur van het huwelijk.

Tabel 8.6 bevestigt dit gedeeltelijk. 58,7% van de echtscheidingen vindt inderdaad plaats na een huwelijksduur van 10 jaar, maar bijna 1 op de 5

8.6 Evolutie van het aandeel echtscheidingen naar duur van het huwelijk

	Duur van het huwelijk bij echtscheiding						
	Minder dan 5 jaar	5 tot 10 jaar	10 tot 15 jaar	15 tot 20 jaar	20 tot 25 jaar	25 tot 30 jaar	30 jaar en meer
2000	16,1	23,8	19,6	14,7	11,8	7,3	6,6
2005	13,9	21,5	20,0	16,4	12,3	8,5	7,4
2010	17,7	20,1	16,8	14,7	12,3	8,5	9,8
2011	17,9	20,8	16,0	14,5	12,4	8,5	9,9
2012	18,2	20,8	15,2	14,3	12,3	8,6	10,6
2013	18,3	22,2	13,8	13,9	13,0	8,6	10,2
2014	18,4	22,9	15,4	12,7	11,9	8,0	10,7

8.6 Evolutie van het aandeel echtscheidingen naar huwelijksduur - Vlaams Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek

(18,4%) van de echtscheidingen gebeurt na een huwelijk van minder dan 5 jaar. 1 echtscheiding op de 10 vindt plaats tussen partners die meer dan 30 jaar getrouwd waren.

2. AANTAL GEZINNEN MET KINDEREN, NAAR VORM EN AANTAL KINDEREN

In 2015 waren er in het Vlaamse Gewest in totaal meer dan 1 miljoen gezinnen met (inwonende) kinderen. Wanneer we de gezinnen opdelen volgens de leeftijd van het jongste kind

(zie tabel 8.7), stellen we vast dat er in 685 697 (65,4%) gezinnen minstens een minderjarig kind aanwezig was en dat 47,3% van de gezinnen minstens 1 kind onder de 12 jaar telde.

8.7 Gezinnen naar leeftijd jongste kind

		Kinderen onder de 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Kinderen van 18 tot 25 jaar	Kinderen ouder dan 25 jaar	Totaal
2012	Aantal	296 736	189 886	195 984	199 972	160 172	1 042 750
	%	28,5	18,2	18,8	19,2	15,4	100,0
2013	Aantal	298 359	190 354	194 662	202 140	160 074	1 045 589
	%	28,5	18,2	18,6	19,3	15,3	100,0
2014	Aantal	298 930	192 860	192 902	203 850	160 210	1 048 752
	%	28,5	18,4	18,4	19,4	15,3	100,0
2015	Aantal	298 333	197 360	190 004	203 748	158 260	1 047 705
	%	28,5	18,8	18,1	19,4	15,1	100,0

8.7 Totaal aantal gezinnen met kinderen naar leeftijd jongste kind - Vlaams Gewest - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering en door Kind en Gezin

Hierna bekijken we vooral de gezinnen met jonge kinderen, dus gezinnen die (minstens) 1 kind jonger dan 12 jaar hebben.

De diversiteit van deze gezinnen uit zich sterk qua aantal kinderen in het gezin. Om over de gezinsomvang uitspraken te doen, maakt het wel uit welke kinderen meegeteld worden. In tabel 8.8 hebben we daarom per jaar 2 cijfers opgenomen voor de omvang van gezinnen met een jongste kind onder de 12 jaar.

In de linkerkolom bekijken we de gezinsomvang voor alle gezinnen (ongeacht de leeftijd van de andere inwonende kinderen), in de rechterkolom bekijken we de gezinsomvang enkel voor die gezinnen waar het oudste kind nog minderjarig is.

Tabel 8.8 toont aan dat van de gezinnen die nog een kind onder de 12 jaar hebben, bijna de helft van de gezinnen (45,7%) 2 kinderen heeft.

20,1% van de gezinnen met jonge kinderen heeft minstens 3 minderjarige kinderen. Wanneer we de omvang van het gezin berekenen door alle - ook meerderjarige - kinderen mee te tellen, dan bedraagt het aandeel 'grote' gezinnen zelfs 23,5%.

8.8 Aantal gezinnen naar aantal kinderen in het gezin

	Alle gezinnen, ongeacht leeftijd andere kinderen		Gezinnen met enkel minderjarige kinderen	
	2014	2015	2014	2015
Aantal kinderen in het gezin				
1 kind	32,6	32,3	34,6	34,3
2 kinderen	44,2	44,3	45,5	45,7
3 kinderen	16,5	16,6	15,3	15,3
4 kinderen of meer	6,8	6,8	4,7	4,8
Totaal	100,0 (N=491 790)	100,0 (N=495 693)	100,0 (N=463 654)	100,0 (N=466 853)

8.8 Aantal gezinnen met kinderen onder de 12 jaar naar aantal kinderen in het gezin (al dan niet beperkt tot 18-jarigen) - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari
Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering en door Kind en Gezin

Tabel 8.9 schetst een beeld van de gezinsvorm van gezinnen met jonge kinderen. 13,6% van de gezinnen met een kind jonger dan 12 jaar is een eenoudergezin. Het gaat vooral (11,6%) om alleenstaande moeders. Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat het aandeel eenoudergezinnen toeneemt met de leeftijd van het jongste kind. Bij gezinnen met nog een kind jonger dan 3 jaar, zijn er 7,9% eenoudergezinnen, wanneer we de gezinnen bekijken met een jongste kind tussen 6 en 12 jaar gaat het om 19,2%. Bij gezinnen met een jongste kind tussen 12 en 18 jaar loopt het aandeel eenoudergezinnen zelfs op tot 26,8%. Deze cijfers steunen op de gezinssamenstelling op een domicilieadres. De feitelijke gezinssituatie kan dus verschillen.

Als we vervolgens gaan kijken naar de omvang van de eenoudergezinnen met een (jongste) kind onder de 12 jaar, dan leiden we uit tabel 8.10 af dat bijna de helft van deze gezinnen slechts 1 kind heeft. 15,6% van de eenoudergezinnen met een (jongste) kind onder de 12 jaar heeft minstens 3 minderjarige kinderen.

8.9 Gezinnen naar gezinsvorm (alleenstaand of tweeouder) ⁽¹⁾

	2013	2014	2015
Tweeoudergezinnen	86,6	86,5	86,4
Alleenstaande moeders	11,6	11,5	11,6
Alleenstaande vaders	1,9	2,0	2,0
Totaal	100,0 (N=460 968)	100,0 (N=463 654)	100,0 (N=466 853)

8.9 Aantal gezinnen met jongste kind onder de 12 jaar naar gezinsvorm - Vlaams Gewest - situatie op 1 januari
Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering en door Kind en Gezin

(1) Enkel de gezinnen waarvan het oudste kind jonger dan 18 jaar is, werden meegenomen in de berekening

8.10 Aantal eenoudergezinnen met jongste kind jonger dan 12 jaar naar aantal kinderen ⁽¹⁾

	2013	2014	2015
Alleenstaande ouder met 1 kind	47,6	47,6	47,8
Alleenstaande ouder met 2 kinderen	36,8	36,7	36,6
Alleenstaande ouder met 3 kinderen	11,8	11,9	11,7
Alleenstaande ouder met 4 of meer kinderen	3,8	3,8	3,9
Totaal	100,0 (N=61 975)	100,0 (N=62 642)	100,0 (N=63 521)

8.10 Aantal eenoudergezinnen met jongste kind onder de 12 jaar naar aantal kinderen - Vlaams Gewest - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering en door Kind en Gezin

(1) Enkel de gezinnen waarvan het oudste kind jonger dan 18 jaar is, werden meegenomen in de berekening

Om na te gaan in welke mate gezinnen moeten omgaan met verschillende opvang-, opvoedings- en ontwikkelingsnoden van kinderen van uiteenlopende leeftijden, presenteren we in tabel 8.11 hoeveel gezinnen kinderen hebben met uiteenlopende leeftijden. We doen dit zowel voor de gezinnen met minstens een kind onder de 6 jaar, als voor gezinnen waarvan het jongste kind tussen 6 en 12 jaar oud is.

Tabel 8.11 geeft aan dat 38,1% van de gezinnen met minstens een kind onder de 6 jaar, nog 1 of meerdere andere kinderen van die leeftijd heeft. 45,9% heeft zowel kinderen onder de 6 jaar, als kinderen op lagereschoolleeftijd. 4% van de gezinnen met een kind onder de 6 jaar heeft ook een meerderjarig kind. Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat 13,2% van de gezinnen met een (jongste) kind onder de 3 jaar, ook nog (minstens) een ander kind jonger dan 3 jaar heeft.

8.11 Diversiteit qua leeftijden van kinderen in het gezin

	Leeftijd jongste kind	
	Jonger dan 6 jaar	Tussen 6 en 12 jaar
Leeftijd oudste kind		
Jonger dan 6 jaar	38,1	nvt
Tussen 6 en 12 jaar	45,9	36,7
Tussen 12 en 18 jaar	12,0	48,5
Tussen 18 en 25 jaar	3,6	13,5
Ouder dan 25 jaar	0,4	1,2
Totaal	100,0	100,0

8.11 Aantal gezinnen met jonge kinderen onder de 12 jaar naar leeftijden van het jongste en oudste kind - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari 2015
Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering en door Kind en Gezin
nvt: niet van toepassing

Bijna de helft van de gezinnen (48,5%) met minstens 1 kind op lagereschoolleeftijd, heeft ook 1 of meer kinderen van 12 tot 18 jaar. 14,7% van die gezinnen heeft ook al een meerderjarig kind.

3. WERKSITUATIE VAN OUDERS MET JONGE KINDEREN

Gezin lijkt impact te hebben op werksituatie, vooral bij vrouwen en vooral op werkregime. Ondanks hoge arbeidsparticipatie bij vrouwen met jonge kinderen, toch duidelijk verschil in arbeidssituatie vaders en moeders. Alleenstaande moeders zijn veel minder beroepsactief

3.1. Impact van kinderen op de werksituatie van mannen en vrouwen?

Tabel 8.12 gaat na of het hebben van kinderen zichtbaar is in de arbeidsparticipatie van mannen en vrouwen tussen 26 en 45 jaar.

De cijfers geven aan dat er zeker geen eenduidig effect is van het hebben van kinderen op de werksituatie van mannen en vrouwen. Mannen tussen 26 en 45 jaar die een gezin hebben, zijn zelfs meer aan het werk dan mannen zonder kinderen. Bij vrouwen doet zich de omgekeerde situatie voor, al is het verschil minder uitgesproken. Vrouwen tussen 26 en 45 jaar zonder kinderen zijn iets meer aan het werk dan vrouwen met kinderen (82,6% t.o.v. 80,2%). Een gezin hebben lijkt dus een impact te hebben op de werksituatie van vrouwen, al kunnen ook andere factoren dit verschil verklaren.

8.12 Arbeidssituatie mannen en vrouwen naar gezinspositie

	Gezinspositie		
	Samenwonend/ alleenstaand met kinderen	Samenwonend/ alleenstaand zonder kinderen	Totaal ⁽¹⁾
Mannen			
Werkend	91,5	81,7	85,1
Werkzoekend	2,9	5,7	4,3
Niet-beroepsactief	1,9	5,1	4,0
'Andere' ⁽²⁾	3,7	7,5	6,6
Totaal	100,0 (N=425 106)	100,0 (N=262 999)	100,0 (N=830 802)
Vrouwen			
Werkend	80,2	82,6	79,9
Werkzoekend	3,9	4,0	4,0
Niet-beroepsactief	5,7	4,9	6,0
'Andere' ⁽²⁾	10,2	8,5	10,1
Totaal	100,0 (N=552 976)	100,0 (N=188 253)	100,0 (N=817 015)

8.12 Arbeidssituatie van mannen en vrouwen 26-45 jaar naar gezinspositie - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2013

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) De totalen omvatten ook gegevens over mannen/vrouwen die zelf nog geen gezin vormen (bv. omdat ze nog bij hun ouders wonen of samen met vrienden wonen)

(2) De categorie 'Andere' omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen, geschorste werkzoekenden, ...)

Aangezien een ruime meerderheid van de mannen én de vrouwen werkt, zou het ook kunnen dat de impact van kinderen op de werksituatie van ouders zich eerder op het arbeidsregime dan op de arbeidsparticipatie laat gelden. Daarom vergelijken we in tabel 8.13 het arbeidsregime van werkende mannen en vrouwen tussen 26 en 45 jaar naargelang hun gezinspositie.

Uit de tabel leiden we af dat kinderen blijkbaar weinig impact hebben op het arbeidsregime van mannen. Mannen tussen 26 en 45 jaar met kinderen werken niet vaker deeltijds dan mannen zonder kinderen. Bij vrouwen is er wel een verschil. Van alle vrouwen zonder kinderen, werkt 26,2% deeltijds, van de vrouwen met kinderen werkt meer dan de helft deeltijds (52,8%). 1 op de 4 moeders tussen 26 en 45 jaar werkt minder dan 75%. We stellen dus niet alleen een aanzienlijk verschil vast tussen vrouwen met en vrouwen zonder kinderen. Ook het verschil bij ouders springt in het oog. Moeders werken veel vaker deeltijds dan vaders.

8.13 Arbeidsregime mannen en vrouwen naar gezinspositie

	Gezinspositie		
	Samenwonend/ alleenstaand met kinderen	Samenwonend/ alleenstaand zonder kinderen	Totaal ⁽¹⁾
Mannen			
0-25%	0,7	0,7	0,7
25-50%	1,1	1,5	1,3
50-75%	1,1	1,6	1,4
75-100%	6,1	4,8	5,6
>100%	2,0	2,8	2,4
Onbekend ⁽²⁾	89,1	88,6	88,6
Totaal	100,0 (N=384 249)	100,0 (N=212 455)	100,0 (N=698 574)
Vrouwen			
0-25%	0,9	1,2	1,0
25-50%	10,0	4,0	8,2
50-75%	13,9	6,3	11,6
75-100%	28,0	14,7	23,8
>100%	2,1	3,0	2,5
Onbekend ⁽²⁾	45,1	70,7	52,8
Totaal	100,0 (N=439 027)	100,0 (N=153 625)	100,0 (N=645 513)

8.13 Arbeidsregime en tewerkstellingsbreuk van werkende mannen en vrouwen tussen 26-45 jaar naar gezinspositie - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2013

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

- (1) De totalen omvatten ook gegevens over mannen/vrouwen die zelf nog geen gezin vormen (bv. omdat ze nog bij hun ouders wonen of samen met vrienden wonen)
- (2) Het arbeidsregime is uitgedrukt in tewerkstellingsbreuken. Wanneer het arbeidsregime onbekend is, wil dat doorgaans zeggen dat de man/vrouw voltijds werkt of zelfstandige is, waardoor er geen tewerkstellingsbreuk kan berekend worden

3.2. Vergelijking van de werksituatie van vaders en moeders

In tabel 8.12 stelden we al vast dat de arbeidsparticipatie van vaders tussen 26 en 45 jaar hoger ligt dan die van moeders van die leeftijd. Tabel 8.14 gaat na of dit verschil zich voor alle moeders en vaders (met leeftijd tussen 18 en 65 jaar) voordoet en bekijkt of de arbeidsparticipatie varieert naar de leeftijd van het enige/jongste

kind. De cijfers zijn berekend over alle gezinstypes heen.

Uit tabel 8.14 blijkt duidelijk dat vaders met jonge kinderen vaker aan het werk zijn dan moeders met jonge kinderen. 86,6% van de vaders werkt, terwijl dat aandeel bij vrouwen met kinderen van 0 tot 12 jaar duidelijk lager, maar toch nog op een hoog niveau ligt (75,1%). Dit betekent echter niet dat vrouwen met jonge kinderen meer werkzoekend zijn, maar wel dat vrouwen meer een

'andere' arbeidssituatie hebben (bv. huisvrouw of student) en dat vrouwen met kinderen vaker niet-beroepsactief zijn.

Verder toont tabel 8.14 ook aan dat de werksituatie van de ouders verschilt naargelang de leeftijd van het jongste of enige kind. Bij moeders zien we een hogere arbeidsparticipatie vanaf een leeftijd van 6 jaar, bij vaders zien we een iets lagere arbeidsparticipatie wanneer het jongste of enige kind tussen 6 en 12 jaar oud is.

8.14 Arbeidssituatie van vaders en moeders naar leeftijd jongste kind

	Een kind of jongste kind			
	Jonger dan 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	Totaal
Vaders				
Werkend	87,5	87,5	85,2	86,6
Werkzoekend	4,1	3,6	2,9	3,5
Niet-beroepsactief	3,2	4,3	7,4	5,1
'Andere' ⁽¹⁾	5,2	4,7	4,5	4,8
Totaal	100,0 (N=166 695)	100,0 (N=113 969)	100,0 (N=178 381)	100,0 (N=459 045)
Moeders				
Werkend	72,0	76,4	77,1	75,1
Werkzoekend	5,1	4,6	3,6	4,4
Niet-beroepsactief	9,2	7,0	9,0	8,6
'Andere' ⁽¹⁾	13,8	12,0	10,2	11,9
Totaal	100,0 (N=178 695)	100,0 (N=127 099)	100,0 (N=203 428)	100,0 (N=509 222)

8.14 Arbeidssituatie van vaders en moeders naar leeftijd van het enige/jongste kind - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2013

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) De categorie 'Andere' omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen, geschorste werkzoekenden, ...)

Tabel 8.15 vergelijkt de werksituatie van vaders en moeders naargelang het aantal kinderen in het gezin.

Als we de cijfers voor alle gezinnen bekijken, dan zien we dat het aandeel werkende vaders ook bij grote gezinnen hoog blijft en pas aanzienlijk lager ligt in gezinnen met 5 of meer

kinderen. Bij moeders zien we dat de arbeidsparticipatie bij 4 kinderen heel wat lager ligt dan bij moeders met 3 kinderen en dat maar 36,6% van de moeders met 5 of meer kinderen aan het werk is. Hoewel deze cijfers niet zo maar beschouwd mogen worden als een effect van die gezinsomvang, zijn ze toch opvallend en relevant.

We zien daarnaast nog een opvallend verschil naargelang de gezinsvorm. Alleenstaande moeders die niet werken, zijn vooral niet-beroepsactief, samenwonende moeders die niet werken horen vooral tot de categorie 'andere' en nemen vermoedelijk vooral de positie huisvrouw in.

8.15 Arbeidssituatie van vaders en moeders naar omvang gezin

Alle gezinnen	Aantal kinderen in het gezin				
	1 kind	2 kinderen	3 kinderen	4 kinderen	5 kinderen of meer
Vaders					
Werkend	84,4	91,3	88,9	81,1	68,4
Werkzoekend	2,8	2,2	3,4	6,8	11,9
Niet-beroepsactief	9,4	3,3	3,7	6,6	11,2
'Andere' ⁽¹⁾	3,4	3,2	4,0	5,5	8,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Moeders					
Werkend	73,8	81,7	73,1	56,8	36,6
Werkzoekend	4,2	3,2	4,0	5,6	6,2
Niet-beroepsactief	10,1	5,3	6,9	9,8	13,0
'Andere' ⁽¹⁾	11,9	9,8	16,0	27,8	44,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vervolg zie pagina 182

8.15 Arbeidssituatie van vaders en moeders naar omvang gezin (vervolg)

Tweeoudergezinnen	Aantal kinderen in het gezin				
	1 kind	2 kinderen	3 kinderen	4 kinderen	5 kinderen of meer
Vaders					
Werkend	85,0	91,6	89,0	81,2	68,4
Werkzoekend	2,6	2,1	3,4	6,8	12,0
Niet-beroepsactief	9,0	3,2	3,6	6,5	11,1
'Andere' ⁽¹⁾	3,4	3,2	4,0	5,5	8,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Moeders					
Werkend	75,0	82,6	73,9	57,0	36,4
Werkzoekend	3,3	2,6	3,2	4,7	5,4
Niet-beroepsactief	7,8	4,1	5,4	7,6	9,7
'Andere' ⁽¹⁾	13,8	10,7	17,5	30,7	48,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Eenoudergezinnen					
Vaders					
Werkend	75,7	83,4	81,6	74,9	69,5
Werkzoekend	5,9	4,9	5,9	9,1	8,5
Niet-beroepsactief	14,9	8,5	8,6	10,8	17,1
'Andere' ⁽¹⁾	3,5	3,1	3,8	5,3	4,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Moeders					
Werkend	69,3	75,4	67,3	55,3	38,8
Werkzoekend	7,8	7,3	9,4	11,8	13,2
Niet-beroepsactief	18,8	13,3	18,5	26,6	39,9
'Andere' ⁽¹⁾	4,1	4,0	4,8	6,3	8,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

8.15 Arbeidssituatie van vaders en moeders naar aantal kinderen in het gezin per gezinsvorm - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2013

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) De categorie 'Andere' omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen, geschorste werkzoekenden, ...)

Uit tabel 8.13 leerden we dat moeders tussen 26 en 45 jaar veel vaker deeltijds werken dan vaders. In tabel 8.16 schetsen we meer details over het arbeidsregime van alle moeders (ongeacht hun leeftijd) en gaan we na of het arbeidsregime varieert naargelang de leeftijd van het jongste kind.

Tabel 8.16 toont aan dat het percentage deeltijds werkende moeders niet zo veel varieert naargelang de leeftijd van het (jongste) kind. Het aandeel moeders dat 50 tot 75% werkt en 75 tot 100% ligt iets hoger wanneer het jongste kind tussen 3 en 12 jaar oud is dan wanneer het kind jonger is dan 3 jaar.

8.16 Arbeidsregime van moeders naar leeftijd jongste kind

	Een kind of jongste kind				Totaal
	0 tot 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	12 tot 18 jaar	
0-25%	0,8	0,9	1,0	1,0	1,0
25-50%	9,3	10,9	10,8	11,3	10,6
50-75%	11,0	14,0	15,3	16,4	14,3
75-100%	28,5	29,8	28,0	24,2	27,4
>100%	2,5	2,3	1,9	1,9	2,1
Onbekend ⁽¹⁾	47,9	42,1	43,0	45,2	44,6
Totaal	100,0 (N= 125 159)	100,0 (N=94 555)	100,0 (N=151 272)	100,0 (N=148 482)	100,0 (N=519 468)

8.16 Arbeidsregime van werkende moeders naar leeftijd van het enige/jongste kind - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2013

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Het arbeidsregime is uitgedrukt in tewerkstellingsbreuken. Wanneer het arbeidsregime onbekend is, wil dat doorgaans zeggen dat de persoon voltijds werkt of zelfstandige is, waardoor er geen tewerkstellingsbreuk kan berekend worden

3.3. Werksituatie van moeders in internationaal perspectief

Aan de hand van de Labour Force Survey (Eurostat) bekijken we de werkzaamheidsgraad van moeders en het aandeel deeltijds werkende moeders in de EU-28-landen. Het gaat steeds om moeders tussen 20 en 49 jaar.

In tabel 8.17 is de werkzaamheidsgraad bij moeders in 2014 opgesplitst naar het aantal kinderen - 1, 2, 3 of meer kinderen - en naar de leeftijd van het jongste kind. De landen staan in dalende volgorde gerangschikt volgens hoogte van de werkzaamheidsgraad bij 2 kinderen. Om deze cijfers goed te kunnen duiden hebben we voor elk land ook de werkzaamheidsgraad van vrouwen zonder kinderen in de tabel opgenomen.

Tabel 8.17 geeft aan dat de verschillen qua werkzaamheidsgraad van moeders in de EU groot zijn.

In Zweden en Denemarken ligt de werkzaamheidsgraad van moeders met een (jongste) kind jonger dan 6 jaar ongeacht het aantal kinderen in het gezin steeds hoger dan 71%. In Tsjechië, Hongarije en Slovaakse ligt de werkzaamheidsgraad van deze vrouwen lager dan 50%. De cijfers over de arbeidsparticipatie van vrouwen zonder kinderen suggereren dat in deze landen het hebben van kinderen de arbeidsparticipatie in sterke mate negatief beïnvloedt.

Opvallend is dat de werkzaamheidsgraad van moeders met 3 of meer kinderen doorgaans heel wat lager ligt dan de werkzaamheidsgraad bij vrouwen met 2 kinderen. Ook in België is dat zo. Meer dan 70% van de moeders met 1 of 2 kinderen is aan het werk, bij moeders met 3 of meer kinderen bedraagt de werkzaamheidsgraad nog maar 51,5%.

Uit de vergelijking van de cijfers van moeders met een kind jonger dan 6 jaar en moeders met een kind

tussen 6 en 12 jaar leren we dat de werkzaamheidsgraad bij moeders met een ouder kind hoger ligt. Met uitzondering van Italië, Malta en Bulgarije (moeders met 3 kinderen) ligt de werkzaamheidsgraad van moeders met een (jongste) kind tussen 6 en 12 jaar overal zelfs hoger dan 50%.

De gewijzigde positie van landen in de rangschikking heeft wellicht ook te maken met verschillen in onderwijsregelingen en/of verschillen qua gezinsondersteunend beleid. In landen waar bv. onderwijs- of opvangvoorzieningen voor kinderen onder de 6 jaar niet zo sterk zijn uitgebouwd, ligt het voor de hand dat de werkzaamheidsgraad van vrouwen met een kind ouder dan 6 jaar zal toenemen van zodra het kind in het leerplichtonderwijs zit.

8.17 Internationale situering van de werkzaamheidsgraad van vrouwen naar aantal kinderen en naar leeftijd jongste kind

Vrouwen	Zonder kind	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind jonger dan 6 jaar ⁽¹⁾				
Zweden	74,0	77,3	82,2	76,8
Denemarken	76,2	71,6	81,7	75,9
Slovenië	71,4	69,2	79,4	73,8
Luxemburg	81,9	82,5	79,0	59,1
Nederland	79,1	74,1	77,9	63,2
Portugal	72,5	77,1	75,9	62,1
Cyprus	77,4	70,3	75,7	60,1
België	76,0	75,3	74,4	51,5
Litouwen	78,9	74,6	73,3	58,4
Kroatië	64,9	68,1	73,2	55,6
Frankrijk	74,0	76,4	69,7	47,0
Oostenrijk	82,8	77,7	69,3	57,9
Finland	77,7	59,6	66,3	51,8
Letland	75,0	65,1	65,6	58,7
Polen	74,6	67,0	64,6	52,2
Ierland	76,0	67,3	64,2	49,9
Verenigd Koninkrijk	84,2	70,9	64,2	42,6
Duitsland	83,9	68,0	62,4	42,6
Roemenië	70,1	67,5	61,7	47,9
Spanje	66,6	65,4	58,7	43,0
Bulgarije	69,0	60,9	55,0	32,5
Malta	79,7	68,8	54,9	48,3
Estland	83,0	54,7	54,0	51,9
Italië	60,1	60,1	52,7	35,5
Griekenland	51,3	53,0	50,0	44,6
Tsjechië	82,0	41,1	48,3	38,0
Hongarije	79,6	39,9	44,9	25,8
Slovakije	76,8	36,9	41,2	31,6

Vervolg zie pagina 186

8.17 Internationale situering van de werkzaamheidsgraad van vrouwen naar aantal kinderen en naar leeftijd jongste kind (vervolg)

Vrouwen	Zonder kind	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind van 6 tot 12 jaar ⁽¹⁾				
Zweden	74,0	83,7	92,5	87,8
Slovenië	71,4	76,6	90,1	78,4
Denemarken	76,2	69,7	87,1	85,1
Finland	77,7	84,1	87,1	84,1
Tsjechië	82,0	84,3	86,7	81,7
Frankrijk	74,0	76,8	85,9	69,2
Letland	75,0	79,6	84,7	62,2
Litouwen	78,9	82,4	84,5	63,8
Oostenrijk	82,8	80,7	83,9	73,9
Estland	83,0	82,6	83,1	79,7
België	76,0	76,3	81,2	69,6
Hongarije	79,6	80,5	81,0	61,9
Verenigd Koninkrijk	84,2	77,8	80,5	59,8
Luxemburg	81,9	74,7	80,1	62,5
Duitsland	83,9	80,3	80,0	65,1
Nederland	79,1	72,3	79,1	72,0
Slovakije	76,8	78,2	79,0	69,3
Portugal	72,5	76,1	78,1	66,8
Cyprus	77,4	67,1	77,1	74,7
Bulgarije	69,0	76,6	75,7	46,3
Polen	74,6	76,1	75,0	64,7
Kroatië	64,9	69,9	70,7	64,7
Roemenië	70,1	71,1	68,0	56,6
Ierland	76,0	63,6	61,8	54,4
Spanje	66,6	59,4	60,4	52,7
Malta	79,7	64,8	58,6	49,4
Italië	60,1	59,7	55,0	44,0
Griekenland	51,3	53,9	54,8	54,2

8.17 Werkzaamheidsgraad van vrouwen tussen 20 en 49 jaar naar aantal kinderen en naar leeftijd van het jongste kind in de EU-lidstaten - 2014
Bron: Eurostat, Labour Force Survey

(1) In gezinnen met meerdere kinderen wordt gekeken naar de leeftijd van het jongste kind

Tabel 8.18 vergelijkt de EU-28 landen op vlak van het aandeel van deeltijds werkende moeders met een (jongste) kind jonger dan 6 jaar naargelang het aantal kinderen dat ze hebben.

Uit de cijfers blijkt dat er 5 landen zijn waar - ongeacht het aantal kinderen dat ze hebben - meer moeders deeltijds werken dan in België. Het gaat om Nederland, Duitsland, Luxemburg, Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk. In Nederland gaat het om meer dan 78% van de moeders met jonge kinderen. In landen als Kroatië, Roemenië, Portugal, Letland, Slovakije en Polen lijkt deeltijds werk bij moeders veel minder voor te komen.

Het is duidelijk dat het aandeel deeltijds werkende moeders in de meeste landen stijgt naarmate er meer kinderen in het gezin zijn.

8.18 Internationale situering aandeel deeltijds werkende moeders

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Nederland	78,2	86,2	88,1
Oostenrijk	56,5	76,3	73,9
Duitsland	56,7	73,2	76,3
Verenigd Koninkrijk	49,0	63,1	64,5
Luxemburg	33,7	45,8	45,2
België	35,9	44,9	52,9
Malta	32,7	44,7	36,7
Zweden	32,9	42,5	46,8
Italië	33,1	41,3	48,0
Frankrijk	23,4	39,7	44,3
Spanje	28,3	33,8	33,3
Ierland	27,3	33,3	44,7
Denemarken	20,4	20,4	32,0
Tsjechië	16,9	19,3	23,2
Hongarije	11,7	17,7	19,2
Finland	18,2	17,1	23,9
Slovenië	12,7	15,8	20,0
Cyprus	17,5	13,4	13,8
Estland	14,2	13,0	22,9
Griekenland	10,9	11,5	14,1
Polen	9,6	10,2	13,9
Slovakije	9,7	9,7	NB
Letland	8,9	7,3	NB
Portugal	7,8	7,0	15,1
Roemenië	4,1	6,1	16,6
Kroatië	3,2	4,2	6,0
Bulgarije	NB	NB	NB
Litouwen	NB	NB	NB

8.18 Aandeel deeltijds werkende moeders tussen 20 en 49 jaar met enige/jongste kind jonger dan 6 jaar naar aantal kinderen in de EU-lidstaten - 2014

Bron: Eurostat, Labour Force Survey
NB: niet bekend

4. INKOMENSSITUATIE GEZINNEN

In deze paragraaf gebruiken we dezelfde inkomensgegevens als in hoofdstuk 4, maar bespreken we ze op gezinsniveau. Voor meer uitleg over de voor- en nadelen van het inkomensconcept van de KSZ verwijzen we naar hoofdstuk 4.

Tabel 8.19 geeft aan dat iets meer dan de helft van de gezinnen (51,1%) een bruto belastbaar inkomen heeft uit arbeid en uitkeringen van minstens 50 000 euro, bij 10,9% ligt dat inkomen lager dan 20 000 euro.

Eenoudergezinnen hebben duidelijk een lager bruto belastbaar gezinsinkomen dan tweeoudergezinnen. Dat is ook logisch omdat de meeste tweeoudergezinnen leven van 2 inkomens of een inkomen en een uitkering combineren. Het viel ook te verwachten omdat alleenstaande ouders een minder intense arbeidsparticipatie kennen. Toch zijn de cijfers opmerkelijk. 56,4% van de eenoudergezinnen heeft een bruto belastbaar inkomen van hoogstens 30 000 euro, bij tweeoudergezinnen bedraagt dat aandeel 13%.

De minder gunstige inkomenspositie van alleenstaande ouders blijkt ook uit het feit dat eenoudergezinnen 54,7% vormen van de gezinnen met een inkomen van hoogstens 20 000 euro. Maar even opmerkelijk is dat ook tweeoudergezinnen een laag bruto belastbaar inkomen kunnen hebben.

8.19 Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per gezinsvorm

	Tweeouder- gezin met kinderen	Eenouder- gezin met kinderen	Totaal ⁽¹⁾
<10 000	1,4	4,5	2,0
10 000-<20 000	4,4	29,7	8,9
20 000-<30 000	7,2	22,2	10,1
<i>20 000-<25 000</i>	<i>3,1</i>	<i>11,6</i>	<i>4,7</i>
<i>25 000-<30 000</i>	<i>4,1</i>	<i>10,6</i>	<i>5,4</i>
30 000-<40 000	10,6	16,5	12,0
<i>30 000-<35 000</i>	<i>4,8</i>	<i>9,1</i>	<i>5,7</i>
<i>35 000-<40 000</i>	<i>5,8</i>	<i>7,4</i>	<i>6,3</i>
40 000-<50 000	14,6	10,3	14,3
<i>40 000-<45 000</i>	<i>6,9</i>	<i>6,0</i>	<i>7,0</i>
<i>45 000-<50 000</i>	<i>7,7</i>	<i>4,4</i>	<i>7,4</i>
50 000-<55 000	8,1	3,3	7,4
55 000-<65 000	14,8	4,5	12,9
65 000-<80 000	15,9	3,5	13,3
>=80 000	21,4	3,0	17,5
Onbekend	1,4	2,4	1,6
Totaal	100,0	100,0	100,0

8.19 Gezinnen met kinderen naar hoogte van hun bruto belastbaar inkomen (volgens KSZ) - Vlaams Gewest (percentage) - 2011

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntpank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Inclusief andere huishoudvormen met samenwonende volwassenen waar ook kinderen aanwezig zijn

Tabel 8.20 geeft per provincie de verdeling van de gezinnen weer volgens hun bruto belastbaar inkomen. In Vlaams-Brabant is het aandeel gezinnen in de hoogste inkomensklassen opmerkelijk hoger dan in de andere provincies. Antwerpen en Limburg zijn de

provincies waar het hoogste aandeel gezinnen woont met een inkomen onder 30 000 euro (respectievelijk 24,4% en 23,1%).

Bij deze cijfers mag niet vergeten worden dat de cijfers misschien iets vertekend zijn doordat bepaalde

provincies wellicht meer gezinnen kennen waarvan het inkomen niet (volledig) vevat zit in het inkomensconcept van de KSZ.

8.20 Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per provincie

	Antwerpen	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	Limburg	Vlaams Gewest
<10 000	2,5	1,5	1,5	1,7	2,6	2,0
10 000-<20 000	10,9	8,5	7,8	7,2	9,6	8,9
20 000-<30 000	11,0	9,8	9,8	8,6	10,9	10,1
30 000-<40 000	12,1	11,7	12,2	10,5	13,6	12,0
40 000-<50 000	13,3	14,5	16,8	12,3	15,5	14,3
50 000-<55 000	6,8	7,7	9,0	6,5	7,5	7,4
55 000-<65 000	11,9	13,6	14,4	12,2	12,4	12,9
65 000-<80 000	12,6	14,1	13,4	14,2	12,1	13,3
>=80 000	16,9	17,9	14,4	24,5	13,0	17,5
Onbekend	2,0	0,6	0,7	2,2	2,9	1,6
Totaal	100,0 (N= 258 520)	100,0 (N= 215 616)	100,0 (N=168 094)	100,0 (N=163 911)	100,0 (N=125 988)	100,0 (N= 932 129)

8.20 Gezinnen met kinderen naar hoogte van hun bruto belastbaar inkomen (volgens KSZ) - in euro - Vlaamse provincies (percentage) - 2011
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

In tabel 8.21 geven we de gezinnen weer naar het aandeel van uitkeringen/vervangingsinkomsten in het totale gezinsinkomen uit arbeid en sociale uitkeringen. Het inkomen uit kinderbijslag werd hierbij buiten beschouwing gelaten. Bijna 4 op de 10 gezinnen (39%) in Vlaanderen heeft een inkomen dat volledig afkomstig is uit beroepsinkomsten. 9,5% van de gezinnen heeft een bruto belastbaar

inkomen dat voor minstens de helft uit uitkeringen bestaat.

Bij eenoudergezinnen komt het vaker voor dat het inkomen meer uit uitkeringen dan uit beroepsinkomsten bestaat (25,6% versus 5,9%).

Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat het inkomen van 3,8% van de gezinnen minstens gedeeltelijk uit

leefloon bestaat. Bij eenoudergezinnen ligt het aandeel hoger dan bij tweeoudergezinnen (8,9% versus 2,7%). Bij 1% van alle gezinnen in Vlaanderen vormt het leefloon het grootste deel van het bruto belastbare inkomen.

8.21 Gezinnen naar aandeel uitkeringen in inkomen per gezinsvorm

	0%	0-10%	10-25%	25-50%	50-75%	75-100%	Onbekend	Totaal
Eenoudergezin met kinderen	37,1	14,6	8,9	11,3	6,7	18,9	2,4	100,0 (N=163 010)
Tweeoudergezin met kinderen	39,4	32,6	13,3	7,4	2,5	3,4	1,4	100,0 (N=734 341)
Alle gezinnen ⁽¹⁾	39,0	29,5	12,4	8,1	3,3	6,2	1,6	100,0 (N=932 129)

8.21. Gezinnen met kinderen naar aandeel van uitkeringen/vervangingsinkomsten in het totale bruto belastbaar inkomen (volgens KSZ) - Vlaams Gewest (percentage) - 2011

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Inclusief andere huishoudvormen met samenwonende volwassenen waar ook kinderen aanwezig zijn

Een laatste gegeven dat we over de inkomensituatie van gezinnen opnemen, gaat over het belang van de gezinsbijslagen voor gezinnen. Door de inkomsten uit gezinsbijslagen af te zonderen uit het bruto belastbare inkomen kan de KSZ een indicatie geven hoe groot het aandeel is van de gezinsbijslagen in het totale bruto belastbare inkomen. Tabel 8.22 geeft (per gezinstype) de verdeling van de gezinnen weer naargelang het aandeel van gezinsbijslagen in het inkomen.

Voor iets meer dan de helft van de gezinnen maken de gezinsbijslagen hoogstens 5% van het bruto

belastbare inkomen uit. Bij 5,5% van de gezinnen bestaat het bruto belastbare inkomen voor minstens 25% uit gezinsbijslagen. Bij 1,1% van de gezinnen liggen de inkomsten uit gezinsbijslagen hoger dan deze uit beroepsinkomsten of (andere) uitkeringen.

Voor eenoudergezinnen zijn de gezinsbijslagen duidelijk belangrijker dan voor tweeoudergezinnen. Bij 46,8% van de eenoudergezinnen bedraagt het aandeel van de gezinsbijslagen meer dan 10% van het totale inkomen. Bij tweeoudergezinnen is dat maar 18,3%.

Het feit dat het inkomen van alleenstaande ouders veelal lager ligt dan dat van tweeoudergezinnen en het feit dat alleenstaande ouders met een beperkt inkomen recht hebben op een sociale toeslag voor hun kind(eren) kan het verschil grotendeels verklaren.

Bij deze cijfers mag niet vergeten worden dat het aandeel gezinnen waarbij de gezinsbijslagen een aanzienlijk deel van het inkomen vormen wellicht iets overschat is omdat het inkomensbegrip van de KSZ enkel de door haar gekende inkomsten uit arbeid en uitkeringen meetelt.

8.22 Gezinnen naar aandeel gezinsbijslagen in inkomen per gezinsvorm

	Tweeoudergezin met kinderen	Eenoudergezin met kinderen	Totaal ⁽¹⁾
0-5%	53,9	34,2	52,0
5-10%	26,7	17,4	24,2
10-15%	8,6	17,3	9,8
15-25%	5,9	15,1	7,3
25-50%	3,0	11,8	4,4
50-100%	0,5	1,7	0,7
100%	0,3	0,9	0,4
Onbekend	1,1	1,5	1,2
Totaal	100,0 (N=734 341)	100,0 (N=163 010)	100,0 (N=932 129)

8.22 Gezinnen met kinderen naar verhouding van kinderbijslag t.o.v. het bruto belastbaar inkomen (volgens KSZ) - Vlaams Gewest (percentage) - 2011

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Inclusief andere huishoudvormen met samenwonende volwassenen waar ook kinderen aanwezig zijn

